Uchwała Nr XXXII/208/2017
Rady Miejskiej w Stąporkowie
z dnia 28 marca 2017 r.

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Gminy Stąporków
na lata 2016-2023

Na podstawie art. 18 ust. 1 i ust. 2 pkt. 6a ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446 z późn.zm) **uchwala się, co następuje:**

§ 1

Przyjmuje się do realizacji Strategię Rozwoju Gminy Stąporków na lata 2016-2023, stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Traci moc uchwała nr XIII/84/99 Rady Miejskiej w SStąporkowie z dnia 28 grudnia 1999 r.

§ 3

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Stąporkowa.

§ 4

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miejskiej

Jacek Kołodziej

Uzasadnienie

Strategia Rozwoju Gminy Stąporków na lata 2016-2023 jest dokumentem określającym główne kierunki rozwoju gminy, w odniesieniu do perspektywy finansowej 2016-2023.

Dokument obejmuje analizę i diagnozę strategiczną w zakresie uwarunkowań przestrzennych środowiskowych, społecznych, gospodarczych i demograficznych, a także analizę czynników pozytywnych oraz negatywnych metodą SWOT.

Strategia wskazuje główne kierunki rozwoju Gminy Stąporków na najbliższe 7 lat, wraz ze wskazaniem jej wizji, misji, celów strategicznych i szczegółowych, oraz działań priorytetowych, w tym głównych projektów inwestycyjnych.

Dokument zawiera wykaz powiązań Strategii Rozwoju Gminy Stąporków z dokumentami strategicznymi UE, kraju regionu, powiatu, oraz szczegółowy wykaz potencjalnych źródeł finansowania zadań zaplanowanych w ramach Strategii.

Strategia stanowi podstawę do ubiegania się o dofinansowanie projektów ze środków Unii Europejskiej w perspektywie finansowej na lata 2014–2020.

Nadrzędnym celem prac nad dokumentem było sformułowanie zadań do realizacji, możliwie bliskich oczekiwaniom i potrzebom społeczności lokalnej, dlatego ważnym elementem procesu budowania Strategii były konsultacje społeczne. Mieszkańcy mieli okazję bezpośredniego udziału w tworzeniu dokumentu. Konsultacjom społecznym został także poddany projekt Strategii Gminy Stąporków na lata 2016-2026 oraz. W ramach prac nad Strategią opracowana została Prognoza Oddziaływania na środowisko do Projektu „Strategii Rozwoju Gminy Stąporków Na Lata 2016- 2023”, która została poddana konsultacjom społecznym.

Załącznik do uchwały Rady Miejskiej w Stąporkowie
Nr XXXII/208/2017
z dnia 28 marca 2017 r.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY STĄPORKÓW

NA LATA 2016-2023

SPIS TREŚCI

CZĘŚĆ I. WPROWADZENIE 3
CZĘŚĆ II. DIAGNOZA 5
1. POŁOŻENIE I OBSZAR GMINY 5
1.1. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE 5
1.2. ZASOBY NATURALNE 11
1.3. OCHRONA ŚRODOWISKA 12
1.4. UWARUNKOWANIA HISTORYCZNE 16
1.5. ZASOBY KULTUROWE 19
2. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA I ZASOBY MIESZKANIOWE 25
2.1. MEDIA 25
2.2. KOMUNIKACJA I TRANSPORT 28
2.3. ZASOBY MIESZKANIOWE 32
3. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA 35
3.1. EDUKACJA I KULTURA 35
3.2. SPORT, TURYSTYKA I REKREACJA 44
3.3. POMOC I INTEGRACJA SPOŁECZNA 50
3.4. OCHRONA ZDROWIA 53
3.5. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE 55
4. MIESZKAŃCY I STRUKTURA DEMOGRAFICZNA LUDNOŚCI 60
4.1. LUDNOŚĆ I JEJ ROZMIESZCZENIE 60
4.2. MIGRACJE I RUCH NATURALNY LUDNOŚCI 61
4.3. STRUKTURA DEMOGRAFICZNA 63
4.4. ZAGROŻENIA SPOŁECZNE 66
5. LOKALNY RYNEK PRACY I JEGO CHARAKTERYSTYKA 71
5.1. ZATRUDNIENIE I AKTYWNOŚĆ EKONOMICZNA LUDNOŚCI 71
5.2. POZIOM BEZROBOCIA I JEGO STRUKTURA 76
5.3. PRACODAWCY I OFERTY ZATRUDNIENIA 80
6. POTRZEBY I ASPIRACJE SPOŁECZNE 83
6.1. ZAŁOŻENIA DLA ANALIZY 83
6.2. JAKOŚĆ ŻYCIA W GMINIE I STAN ROZWOJU GMINY 83
6.3. ZDEFINIOWANE PROBLEMY I DZIAŁANIA ZMIERZAJĄCE DO ICH ROZWIĄZANIA 84
7. ANALIZA SWOT 88
7.1. ZAŁOŻENIA DLA ANALIZY SWOT 88
7.2. OBSZAR I. INFRASTRUKTURA 89
7.3. OBSZAR II. SPOŁECZEŃSTWO 91
7.4. OBSZAR III. GOSPODARKA 92
CZĘŚĆ III. STRATEGIA 95
1. WIZJA I MISJA ROZWOJU 95
1.1. WIZJA GMINY 95
1.2. MISJA ROZWOJU GMINY 95
1.3. OBSZARY INTERWENCJI 95
2. PLAN OPERACYJNY STRATEGII 100
OBSZAR I. INFRASTRUKTURA 100
OBSZAR II. GOSPODARKA 104

OBSZAR III. SPOŁECZEŃSTWO 107
3. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA 110
REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO 111
PROGRAM ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH 121
PROGRAM OPERACYJNY WIEDZA, EDUKACJA I ROZWÓJ 126
CZĘŚĆ IV. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII 133
1. IMPLEMENTACJA 133
2. MONITORING 133
3. EWALUACJA 138
4. AKTUALIZACJA STRATEGII 139
5. UPOWSZECHNIENIE STRATEGII 139
ŹRÓDŁA 140
SPIS TABEL 142
SPIS WYKRESÓW 143
SPIS RYSUNKÓW 144

CZĘŚĆ I. WPROWADZENIE

Niniejszy dokument pn. Strategia Rozwoju Gminy Stąporków na lata 2016-2023 stanowi efekt prac planistyczno-strategicznych, pozwalających odpowiedzieć na trzy kluczowe pytania dotyczycące przyszłości Gminy Stąporków:

1. Jaki jest potencjał rozwojowy Gminy Stąporków?
2. W jakich kierunkach zmierzać, by potencjał ten najefektywniej wykorzystać dla rozwoju Gminy Stąporków?
3. Co należy zrobić, by osiągnąć założone cele oraz lepiej wykorzystać zasoby Gminy Stąporków?

Odpowiedzi na te pytania dostarcza ustrukturalizowany, czerpiący z wielu metod, proces planowania strategicznego, którego efektem jest niniejsza Strategia. Nie tylko porządkuje ona i upowszechnia plany rozwojowe gminy, ale także stanowi praktyczny instrument zarządzania lokalnym rozwojem. Pozwala ona na określenie i wybór optymalnych metod realizacji założonych celów. Stąd też Strategia ta jest podstawowym i jednym z najważniejszych dokumentów, określającym obszary, cele i kierunki działań, prowadzonych w zakresie polityki rozwoju gminy. Stanowi ona także narzędzie wspierania pozytywnych zmian we wszystkich sferach lokalnego życia społecznego, gospodarczego i kulturalnego. Jej zapisy uwzględniają oczekiwania i potrzeby całej wspólnoty gminnej, w tym mieszkańców terenów wiejskich i miejskich, lokalnych przedsiębiorców, organizacji społecznych oraz innych podmiotów i instytucji mających siedzibę i działających na terenie Gminy Stąporków. Prace nad Strategią prowadzono w okresie od 18 kwietnia do 20 czerwca 2016 roku. Przy jej tworzeniu wykorzystano dane oraz informacje uzyskane za pomocą kilkunastu, wzajemnie uzupełniających się metod badawczych. Za pomocą analizy danych zastanych (desk research), analizy porównawczej (bencharking) przeprowadzona została szczegółowa diagnoza zasobów i potencjału rozwojowego Gminy Stąporków w podziale na następujące kategorie tematyczne:

1. Położenie i obszar gminy.
2. Infrastruktura techniczna i zasoby mieszkaniowe.
3. Infrastruktura społeczna.
4. Mieszkańcy i struktura demograficzna.
5. Lokalny rynek pracy i jego charakterystyka.

Przy analizie szans rozwojowych Gminy Stąporków i potencjalnych zagrożeń hamujących ten rozwój zastosowano jedną z najpopularniejszych heurystycznych technik analitycznych, służących porządkowaniu informacji, znaną jako SWOT. Uzyskane za pośrednictwem tych metod i technik dane i wnioski posłużyły do zdefiniowania kluczowych obszarów interwencji, które powiązano z wizją i misją rozwojową Gminy Stąporków. Prace te umożliwiły opracowanie planu operacyjnego Strategii dla każdego z trzech zdefiniowanych obszarów interwencji, tj.:

1. Infrastruktura.
2. Gospodarka.
3. Społeczeństwo.

Szczególną uwagę zwrócono na źródła finansowania poszczególnych działań i zadań, jakie określono w Strategii oraz na system jej realizacji, który obejmuje następujące etapy:

1. Implementacja.
2. Monitoring.
3. Ewaluacja.
4. Aktualizacja Strategii.
5. Upowszechnianie Strategii.

Dokument niniejszy uwzględnia także wnioski, rekomendacje i uwagi, jakie zgłoszono w ramach konsultacji społecznych, które przeprowadzono w okresie od 08.06.2016 do 16.06.2016 r. za pomocą ankiety, jako metody badawczej oraz kwestionariusza ankiety jako techniki badawczej. Strategia zachowuje spójność z priorytetami i celami zdefiniowanymi
w dokumentach strategicznych dla całego kraju, województwa świętokrzyskiego, powiatu koneckiego oraz innych.

CZĘŚĆ II. DIAGNOZA

1. POŁOŻENIE I OBSZAR GMINY

1.1. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

Gmina Stąporków leży na obszarze Polski Środkowej, w północno-zachodniej części województwa świętokrzyskiego, stanowiąc jednocześnie najbardziej wysuniętą na wschód jednostkę podziału administracyjnego powiatu koneckiego. Obszar ten charakteryzuje się dużą różnorodnością krajobrazu, co wiąże się z jej położeniem na obrzeżach Gór Świętokrzyskich, tj. w północno-zachodniej części ich permo - mezozoicznej osłony. Na terenach tych występują głównie utwory górnego triasu oraz dolnej jury. Noszą one ślady ruchów wypiętrzających oraz mających miejsce w przeszłości fałdowań. Bezpośrednio na osadach mezozoiku zalegają czwartorzędowe piaski i żwiry. Głównym elementem budowy tektonicznej tego obszaru jest wielka niecka (depresja) Opoczna, zwana również niecką Końskich. Na południe od niej rozciąga się megaantyklina radoszycko-sulejowska zaś na północ megaantyklina gielniowska.

Tereny te stanowią strefę przejściową pomiędzy polskimi nizinami i wyżynami. Pod względem fizyczno-geograficznym gmina położona jest na obszarze makroregionu Wyżyna Kielecka, przy czym jej północna część wchodzi w skład mezoregionu Garb Gielnowski zaś południowa mezoregionu o nazwie Płaskowyż Suchedniowski. Tereny te stanowią północne przedpole Gór Świętokrzyskich, przez które przebiega pas wyżyn, zbudowanych ze skał mezozoicznych, tworzących antykliny i synkliny. Jego centralną część zajmuje Płaskowyż Suchedniowski, który rozdziela głębokie, zapiaszczone kotliny pochodzenia denudacyjnego oraz Garb Gielniowski. Ten ostatni wznosi się szeregiem stopni denudacyjnych, opadających w kierunku wschodnim, co widoczne jest w północnej i centralnej części gminy. Jest to obszar pagórkowaty z najwyższym wzniesieniem o wysokości 372 m n.p.m., leżącym na terenie sołectwa Hucisko (tzw. „Szczyt Hucisko"). Najniżej położone tereny gminy to terasy zalewowe rzek Czarnej i Czystej, położone w zachodniej części gminy na wysokości 247 m n.p.m.

Poszczególne krańce gminy wyznaczają następujące współrzędne geograficzne:

$51^0$14`52`` φ N (kraniec północny).
$51^0$02`57`` φ N (kraniec południowy).
$20^0$27`36`` λ E (kraniec zachodni).
$20^0$42`18`` λ E (kraniec wschodni).

Na terenie całej gminy przeważają gleby niskich klas bonitacyjnych. Brak jest zupełnie klas I i II, a klasa III liczy jedynie 2 ha. Do IV klasy zalicza się ok 5% powierzchni użytków rolnych zaś kolejne 25% zalicza się do V-VI klasy. Największą powierzchnię zajmują gleby brunatne, wytworzone z gleb wietrzeniowych, piasków, glin oraz piasków gliniastych. Tworzą one grunty orne 5-6 kompleksu przydatności rolniczej. Częściowo są one zalesione

drzewostanem mieszanym z przewagą jodły, buka, grabu oraz domieszkami wiązu i dębu. W okolicach Włochowa, Świerczowa, Kamiennej Woli i Huciska występują zwarte płaty gleb bielicowych, użytkowane najczęściej jako grunty orne o kompleksach przydatności od 5 do 8. Mady lekkie występują w dolinie Czarnej na wysokości Błaszkowa, Janowa i Niekłania Małego, gdzie zalegają pod użytkami zielonymi. Czarne ziemie w odmianie zdegradowanej występują
w pobliżu Komorowa, Adamka, Lelitkowa i Świerczowa. Znajdują się one pod użytkami zielonymi słabymi i średnimi. Na terenie gminy występują również gleby glejowe (Krasna, Luta, Gustawów, Bień, Mokra), torfowo-mułowe (Wólka Plebańska), murszowo-mineralne (Furmanów, Nadziejowa, Stąporków, Czarna, Odrowąż), a także murszowo-torfowe (Luta, Wólka Zychowa).

Gmina graniczy z następującymi jednostkami administracyjnymi: od zachodu z gminami Końskie i Smyków, od wschodu z gminą Bliżyn, od południa z gminami Zagnańsk i Mniów,
zaś od północy z gminami Przysucha i Chlewiska, wschodzącymi w skład województwa mazowieckiego (powiaty przysuski i szydłowiecki).

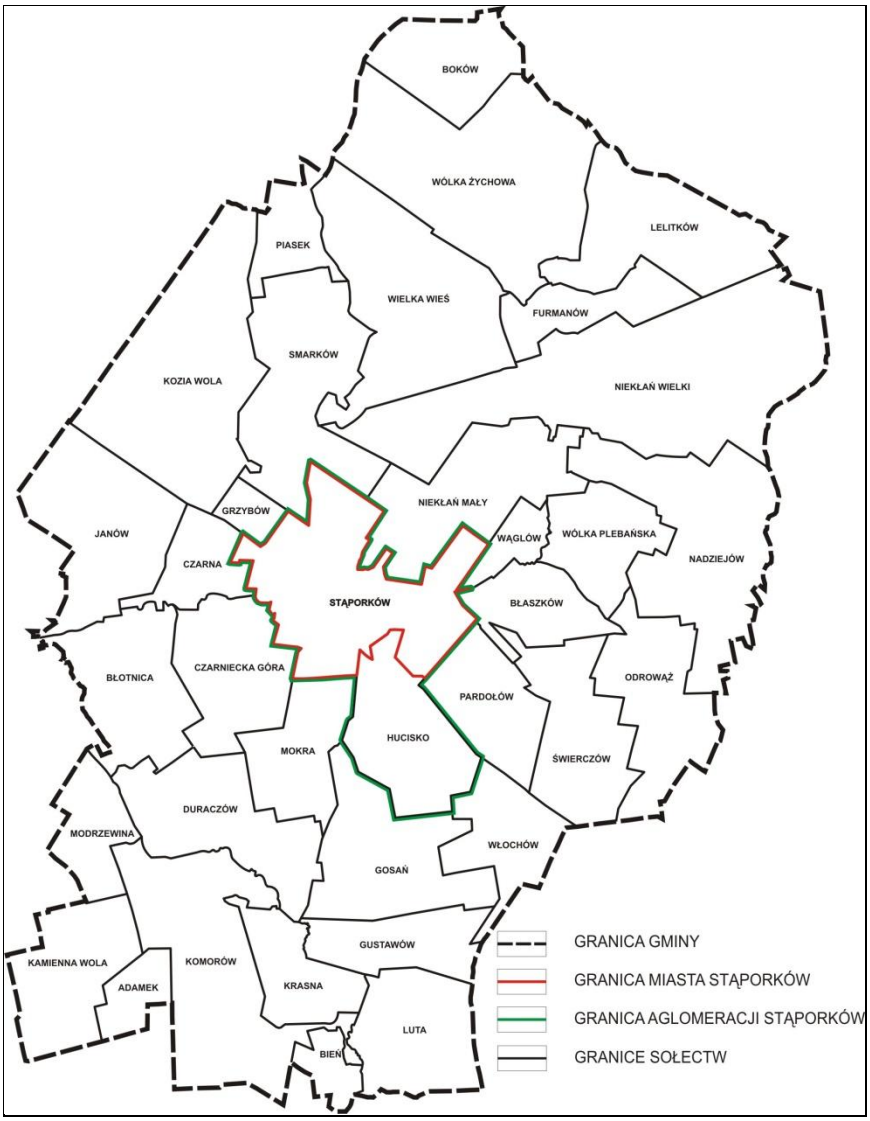
Rysunek 1. Mapa Miasta i Gminy Stąporków.

Źródło: Materiały informacyjne UMiG w Stąporkowie, 2016 r., bp.

Pod względem przynależności administracyjnej gmina jest częścią powiatu koneckiego, obejmującego 8 gmin, w tym: 2 gminy miejsko-wiejskie (Końskie, Stąporków) oraz 6 gmin wiejskich (Fałków, Gowarczów, Radoszyce, Ruda Maleniecka, Słupia Konecka, Smyków). Całkowita powierzchnia gminy to 232 km^2 (23 141 ha), z czego 11 km^2 (1 107 ha) to tereny znajdujące się w granicach miasta Stąporków (4,7%). Stanowi to 20,3% ogółu powierzchni powiatu koneckiego. Ze względu na zajmowaną powierzchnię Gmina Stąporków jest drugą co do wielkości gminą w powiecie koneckim, ustępującą pod tym względem jedynie gminie Końskie (250 km^2). Dużo mniejszą powierzchnię zajmują gminy: Radoszyce (147 km^2), Fałków (132 km^2), Ruda Maleniecka (110 km^2), Słupia Konecka (106 km^2), Gowarczów (101 km^2) i Smyków (62 km^2).

Rysunek 2. Miasto Stąporków i poszczególne sołectwa na tle gminy.

Źródło: E. Krakowska (red.), Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Stąporków, Stąporków 2011, s. 6.

W skład gminy wchodzi miasto Stąporków oraz 35 sołectw. Są to: Adamek (180 ha), Bień (129 ha), Błaszków (351 ha), Błotnica (680 ha), Boków (460 ha), Czarna (311 ha), Czarniecka Góra (560 ha), Duraczów (713 ha), Furmanów (339 ha), Gosań (721 ha), Grzybów (107 ha), Gustawów (396 ha), Hucisko (585 ha), Janów (806 ha), Kamienna Wola (564 ha), Komorów (1 094 ha), Kozia Wola (1 227 ha), Krasna (374 ha), Lelitków (564 ha), Luta (529 ha), Modrzewina (324 ha), Mokra (449 ha), Nadziejów (592 ha), Niekłań Mały (780 ha), Niekłań Wielki (2160 ha), Odrowąż (1 132 ha), Pardołów (512 ha), Piasek (329 ha), Smarków (933 ha), Świerczów (550 ha), Wąglów (151 ha), Wielka Wieś (1 197 ha), Włochów (434 ha), Wólka Plebańska (417 ha), Wólka Zychowa (1 384 ha).

Siedzibą gminy jest miasto Stąporków, położone 12 km na wschód od miasta powiatowego Końskie oraz 42 km na północny-zachód od miasta wojewódzkiego Kielce. Tereny gminy należą do obszarów o najwyższej lesistości w powiecie koneckim i województwie świętokrzyskim. W 2014 roku 61,4% ogółu powierzchni gminy stanowiły tereny leśne (14 213,83 ha), co w porównaniu do obszaru całego powiatu koneckiego

(49,1%) stanowi najwyższy wskaźnik lesistości w regionie. Dużo mniejszym poziomem lesistości charakteryzują się gminy: Ruda Maleniecka (55,1%), Smyków (50,4%), Końskie (50,4%), Fałków (46,5%),Gowarczów (42,7%), Radoszyce (39,7%), Słupia Konecka (34,7%). Większość
z terenów leśnych zinwentaryzowanych na terenie gminy (64,1%) były to lasy publiczne, zajmujące powierzchnię 9 118,83 ha. Jedynie niewielki odsetek z nich (0,3%) stanowiły tereny leśne stanowiące własność gminy (30,12 ha). Większość terenów leśnych zlokalizowana była na obszarach wiejskich (97,0%). W granicach miasta Stąporków zinwentaryzowano w tym okresie 425,7 ha terenów leśnych, tj. 3,0% ogółu lasów znajdujących się na terenie gminy. Przez jej obszar przepływa kilkanaście rzek i cieków wodnych. Największą pod względem długości rzeką przepływającą przez teren gminy (21,2 km) jest rzeka Czarna Konecka, zwana również Taraską, Ługonką lub Czarną Maleniecką. Tworzy ona największy powierzchniowo
i najbardziej rozbudowany system rzeczny w dorzeczu Pilicy, której jest dopływem. Na terenie gminy jest ona zasilana przez wody Krasnej, Młynówki oraz mniejsze cieki wodne i kanały. Przez północne tereny gminy przypływają wody mniejszych rzek i cieków takich jak m.in. Młynkowska oraz Jabłonica i Czysta. Wschodnia granica gminy na odcinku 6 km biegnie korytem rzeki Kamiennej. Charakterystyczną cechą tych rzek są duże spadki podłużne koryta. Średni spadek Czarnej wynosi 3% zaś Czystej i Młynkowskiej do 10%.

Niewielką powierzchnię gminy zajmują rozlewiska oraz mokradła, które w okresach roztopów i po większych deszczach powiększają swój obszar. Na obszarze gminy występuje kilkadziesiąt niewielkich źródeł, których wydajność jest różna w zależności od pory roku i ich zamulenia. W Niekłaniu Małym nad Czarną biją źródła przykorytowe o niewielkiej wydajności. W skład wód powierzchniowych wchodzą również sztuczne zbiorniki wodne, których
na terenie gminy jest 9. Ich łączna powierzchnia to 29,2 ha. Są to zbiorniki w: Niekłaniu Małym, Wąglowie, Czarnej, Janowie, Stąporkowie, Krasnej, Hucisku - Mostkach i Piasku.

Tabela 1. Sztuczne zbiorniki wodne na terenie Gminy Stąporków, 2014 r.

Rzeka	Miejscowość	Powierzchnia [ha]	Pojemność [tys. m^3]	Funkcja zbiornika
Czarna	Niekłań Mały	4,60	80	Rekreacyjna
	Wąglów	0,90	Brak danych	Hodowla ryb
	Stąporków, ul. Miła	4,57	60	Rekreacyjna
	Stąporków, ul. Górnicza	9,73	Brak danych	Niezagospodarowany
	Czarna	5,65	140	Rekreacyjna
	Janów	5,50	110	Rekreacyjna
Krasna	Krasna	8,99	Brak danych	Hodowla ryb
Ciek od Huciska	Hucisko-Mostki	1,15	Brak danych	Niezagospodarowany
Młynkowska	Piasek	0,50	Brak danych	Niezagospodarowany

Źródło: B. Kwapisz, A. Gad, S. Kurkowski, Program ochrony środowiska dla Miasta i Gminy Stąporków. Przedsiębiorstwo Usług Geologicznych „Kielkart", Kielce 2008, s. 25-29.

Jakość wód powierzchniowych na terenie gminy oraz ich potencjał ekologiczny i stan chemiczny jest dobry. Dotyczy to zwłaszcza rzek Krasna i Czarna Konecka, spełniających wymagania stawiane przed rzekami obszarów chronionych. W przypadku sztucznych zbiorników wodnych widoczne są ich zanieczyszczenia, spowodowane zaśmiecaniem ich otoczenia przez ludność, w mniejszym zaś stopniu będące efektem działalności o charakterze gospodarczym i przemysłowym.

Zasoby wód podziemnych na obszarze gminy należą do średnich w skali kraju. W południowo-wschodniej oraz wschodniej części gminy (okolice Odrowąża, Pardołowa, Świerczowa, Włochowa, Lutej, Gosania) występują czyste chemicznie horyzonty wodonośne. Zasoby wodne na tym obszarze występują w utworach jury dolnej. Częściowo są one izolowane od powierzchni terenu warstwą utworów nieprzepuszczalnych. Główne zbiorniki wód podziemnych z uwzględnieniem terenu gminy to GZWP 414-Zagnańsk ($T_{1,2}$)-południowe fragmenty Gminy Stąporków i Radoszyce, GZWP 411-Końskie (J_1)-fragmenty gmin Końskie, Gowarczów i Radoszyce oraz GZWP 412, 413-„Goszczewice-Szydłowiec" (J_1, J_2, J_3)-wschodnie fragmenty gminy Gowarczów i Stąporków.

Na terenie gminy panują warunki pogodowe i klimatyczne charakterystyczne dla Regionu Małopolskiego i krainy Gór Świętokrzyskich. Średnia roczna temperatura powietrza waha się od 5,7^{0}C do 8,2^{0}C, przy czym różnice pomiędzy temperaturami maksymalnymi i minimalnymi w skali roku są znaczne i dochodzą do 60^{0}C. W miesiącach letnich temperatury osiągają wartości do 30-33^{0}C zaś zimą spadają do wartości maksymalnych -30^{0}C. Liczba dni z mrozem waha się w granicach 50-60 dni, przy czym w ostatnich latach notuje się wyższe temperatury średnie dla miesięcy zimowych, tj. ciepłe i łagodne zimy z krótkim okresem zalegania pokrywy śniegowej. Roczna suma opadów wynosi 602,8 mm i więcej, przy czym najobfitsze opady notowane są w miesiącach letnich, tj. w czerwcu i lipcu. Najmniejsze opady występują w miesiącach zimowych, tj. w styczniu i lutym. Pokrywa śniegowa zalega na tym terenie od 60 do 90 dni. Przeważają tu głównie wiatry zachodnie o prędkości

dochodzącej
do 3 m/s oraz wiatry północno-zachodnie. Ponad 85-90% wiatrów to podmuchy o prędkości poniżej 5 m/s. Około 10% wiatrów to podmuchy o umiarkowanej sile (5-10 m/s), zaś 1-2% silne wiatry o prędkości powyżej 10 m/s, występujące najczęściej w miesiącach zimowych.

W porównaniu do innych regionów Polski (6,6) średnie roczne zachmurzenie dla tego obszaru jest nieco niższe i wynosi 6,4. Najbardziej zachmurzonymi miesiącami są listopad i grudzień. Bezchmurne niebo obserwowane jest najczęściej w sierpniu i wrześniu. W okresie letnim średnie usłonecznienie dla tego obszaru wynosi 9,0-9,5 godzin zaś w okresie zimowym 2-3 godziny. Są to nieco wyższe wartości niż w przypadku innych regionów Polski. Duży wpływ na lokalny klimat mają obszary leśne oraz miejscowa sieć rzeczna. W dolinach rzek
i na terenach podmokłych tworzą się zastoiska zimnego powietrza, częściej i dłużej na tych obszarach utrzymują się także mgły.

1.2. ZASOBY NATURALNE

Na zasoby naturalne gminy składają się wszystkie użyteczne elementy środowiska, w tym tzw. zasoby nieorganiczne (minerały, powietrze, woda) oraz zasoby organiczne pochodzenia roślinnego, zwierzęcego oraz ekosystemy i ich poszczególne elementy mogące być wykorzystane w działalności człowieka.

Wśród zasobów nieorganicznych zinwentaryzowanych na terenie gminy jest 11 złóż kopalin, w tym rudy żelaza, surowców wykorzystywanych do produkcji ceramiki budowlanej oraz złoża kruszyw naturalnych. Część z nich jednak ze względu na niskie parametry zgromadzonych w nich kopalin wykreślono w ostatnich latach z bilansu zasobów województwa świętokrzyskiego. Dotyczy to pokładów rudy żelaza w złożach „Jan Dziadek", „Końskie Wschód", „Edward", „1-Maja", „Stara Góra" oraz złóż surowców ilastych ceramiki budowlanej eksploatowanych w przeszłości w Odrowążu (I). Ponadto złoża surowców ilastych ceramiki budowlanej występują w Odrowążu (II), glin ceramicznych kamionkowych w Włochowie oraz kruszyw naturalnych w Krasnej i Hucisku - Mostkach.

Na terenie gminy zalegają również hałdy odpadów, powstałych po eksploatacji miejscowych złóż w przeszłości, głównie rud żelaza. Są to głównie łupki ilaste, których duże ilości zsypano w pobliżu wyeksploatowanych kopalń rud żelaza w Błotnicy i Starej Górze. Mogą one stanowić cenny surowiec do produkcji wyrobów ceramiki budowlanej.

Tabela 2. Złoża surowców mineralnych na terenie Gminy Stąporków, 2010 r.

Położenie złoża	Surowce	Zasoby [m^3]	Stan złoża
Odrowąż	Surowce ilaste ceramiki budowlanej	2 888 tys.	Eksploatacja złoża zakończona
Hucisko-Mostki	Kruszywa naturalne (piaski)	2 276 tys.	Złoże nie eksploatowane
Krasna	Kruszywa naturalne (piaski)	22 285 tys.	Złoże nie eksploatowane
Włochów	Gliny ceramiczne kamionkowe	16 535 tys.	Złoże nie eksploatowane

Źródło: Strategia rozwoju Powiatu Koneckiego do roku 2020. Starostwo Powiatowe w Końskich, Końskie 2015, s. 31-34.

Niestety jednak ze względu na liczne obszary chronione, które wydzielono na terenie gminy, eksploatacja rozpoznanych złóż surowców mineralnych nie jest możliwa, bez zapewnienia nienaruszalności lokalnego środowiska przyrodniczego.

1.3. OCHRONA ŚRODOWISKA

Jednym z ważniejszych priorytetów realizowanych na terenie gminy w zakresie ochrony środowiska jest zachowanie najbogatszych pod względem przyrodniczym obszarów i terenów oraz obiektów, będących tworami przyrody ożywionej i nieożywionej. Ze względu na walory krajobrazowe i przyrodnicze na obszarze gminy wydzielono szereg stanowisk, obszarów i stref ochrony przyrody, w ramach których prowadzone są działania polegające na zachowaniu oraz zrównoważonym użytkowaniu unikalnych zasobów, tworów i składników lokalnego środowiska przyrodniczego. Ochroną objęto m.in. dziko występujące rośliny, zwierzęta
i grzyby objęte ochroną gatunkową, wybrane siedliska przyrodnicze i walory krajobrazowe, a także unikalne twory przyrody żywej i nieożywionej oraz kopalne ślady zwierząt.

Jedną z form ochrony środowiska naturalnego na terenie gminy są rezerwaty przyrody. Obejmują one obszary zachowane w stanie naturalnym lub zmienione w niewielkim stopniu, w tym siedliska przyrodnicze, miejsca bytowania rzadkich gatunków roślin i zwierząt oraz unikalne twory przyrody nieożywionej. Obecnie na terenie gminy wytyczono trzy rezerwaty przyrody: rezerwat przyrody nieożywionej „Skałki Piekło pod Niekłaniem”, rezerwat przyrody nieożywionej „Gagaty Sołtykowskie”, rezerwat przyrody (wodny) „Górna Krasna”.

Rezerwat przyrody nieożywionej „Skałki Piekło pod Niekłaniem” ustanowiony został w 1959 roku i obejmuje obszar o powierzchni 6,30 ha. Ochroną częściową objęto w nim osobliwe formy skalne powstałe w wyniku erozji eolitycznej, a także rosnącą w szczelinach skalnych paproć-zanokcicę północną. Rezerwat ten obejmuje fragment grzbietu wzgórza zbudowanego z iłowców jury dolnej i piaskowców, w tym urwiska skalne, skałki w kształcie kazalnic, okapów i grzybów skalnych, porastane przez bór sosnowy i bór mieszany sosnowo - dębowy.

Rezerwat przyrody nieożywionej „Gagaty Sołtykowskie” o powierzchni 13,33 ha został utworzony w 1997 roku w miejscu dawnej kopalni odkrywkowej glin ceramicznych. Jest to wyrobisko głębne o długości 400 m i szerokości 150-200 m, które zajmuje południową część rezerwatu. Występują tu dolnojurajskie utwory skalne, w tym iły i mułki z wkładami piaskowców, a także gagaty tj. rzadko spotykana bitumiczna odmiana węgla brunatnego o nieuporządkowanej teksturze i silnym połysku. W rezerwacie odkryto również ślady bytowania trójpalczastych dinozaurów, które nazwano Kayentapus soltytkokoviensis, a także dilofozaurów i zauropodów. Stanowią one jeden z najstarszych zapisów stadnego trybu życia dinozaurów. Wśród odkryć paleontologicznych dokonanych w rezerwacje wskazać należy także na największy znaleziony dotychczas w Polsce, mający ponad 60 cm długości, ślad dinozaura drapieżnego, najwcześniejsze świadectwo przypuszczalnej opieki dinozaurów nad potomstwem oraz niezwykle rzadko spotykane ślady dinozaurów z zachowanym odciskiem śródstopia. Na terenie rezerwatu występuje kilkanaście gatunków roślin objętych ochroną, w tym rosiczka okrągłolistna, storczyki i pałka wodna, a także widłak goździsty, gruszyczki. Faunę reprezentują: jaszczurka zwinka oraz żaba trawna, moczarowa i jeziorowa.

W 2004 roku na pograniczu gmin Mniów, Stąporków i Zagnańsk wytyczony został wodny rezerwat przyrody „Górna Krasna”, obejmujący część Doliny Krasnej o powierzchni 413,02 ha. Jest to rezerwat florystyczno-ornitologiczny. Głównym przedmiotem ochrony w nim jest zachowanie, ze względów naukowych i dydaktycznych, naturalnego odcinka rzeki Krasna
i fragmentu jej doliny z występującymi cennymi zbiorowiskami roślinnymi oraz chronionymi i rzadkimi gatunkami zwierząt, w tym ptaków. Ze względu na występowanie cennych zbiorowisk roślin oraz rzadkich i ginących gatunków zwierząt chronionych obszar ten został wpisany do projektu Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000. Na terenie rezerwatu zinwentaryzowano wiele rzadkich i chronionych gatunków roślin, z których 30 to gatunku zagrożone w skali Polski Środkowej, 17 gatunków objętych jest ochroną ścisłą, a 7 gatunków ochroną częściową. W granicach rezerwatu stwierdzono także występowanie 343 taksonów roślin naczyniowych należących do 210 rodzajów z 76 rodzin. Szczególnie bogaty jest świat owadów, który reprezentowany jest przez 35 gatunków ważek i 62 gatunki motyli dziennych, w tym paź żeglarz, niestrzęp głogowiec, czerwończyk nieparek i modraszek alkon. Spośród 18 gatunków płazów występujących w Polsce, na terenie rezerwatu stwierdzono występowanie 12 gatunków, w tym: ropuchy szarej, żaby trawnej, żaby wodnej, kumka nizinnego, żaby jeziorkowej, żaby śmieszki i żaby moczarowej. Na terenie tym stwierdzono także występowanie 37 gatunków ssaków, spośród 90 występujących na terenie całego kraju. Szczególną ochroną w rezerwacie objęto liczne gatunki ptaków, zwłaszcza ptaków lęgowych. Wśród występujących tu ptaków wskazać należy na takie gatunki jak: batalion, czeczotka, błotniak stawowy, wodnik, kropiatka, derkacz, bąk, błotniak łąkowy, orilk krzykliwy oraz
7 gatunków nietoperzy.

Inną formą ochrony przyrody są parki krajobrazowe, chroniące unikalne walory krajobrazowe w celu ich zachowania oraz popularyzacji ich wartości przyrodniczych,

kulturowych i historycznych. Jednym z nich jest Suchedniowsko-Oblęgorski Park Krajobrazowy o powierzchni 19 895 ha. Obszar parku i jego otuliny obejmuje części gmin: Bliżyn, Łączna, Miedziana Góra, Mniów, Strawczyn, Suchedniów, Zagnańsk i Stąporków. Ponadto w otulinie parku, w tym na terenie części Gminy Stąporków utworzono Suchedniowsko-Oblęgorski Obszar Chronionego Krajobrazu, obejmujący tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz i ich wykorzystanie na potrzeby turystyczne i rekreacyjne oraz tereny pełniące funkcję korytarzy ekologicznych.

Podobne zadania ochronne w Wielkoprzestrzennym Systemie Obszarów Chronionych województwa świętokrzyskiego wyznaczono dla Konecko-Łopuszańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, w ramach którego szczególną ochroną objęto wody podziemne i powierzchniowe. Obszar ten obejmuje części gmin Ruda Maleniecka, Radoszyce, Smyków, Stąporków oraz części m.in. gmin Końskie i Słupia Konecka. Jego charakterystyczną cechą są rozległe kompleksy leśne o charakterze naturalnym z wielogatunkowymi drzewostanami z przewagą jodły i sosny oraz z domieszką buka, grabu, świerka i dębu, a także siedliska borowe i suche sosnowe bory chrobotkowe, porastające szczyty wydm i luźne piaski. W dolinach rzek występują łęgi z jesionami i olszą.

Szczególną formą ochrony przyrody na terenie gminy są Obszary Natura 2000, wyznaczone w celu ochrony siedlisk przyrodniczych lub rzadkich gatunków zwierząt i roślin. Spośród 38 specjalnych obszarów ochrony siedlisk 4 z nich obejmują tereny Gminy Stąporków. Jednym z nich jest Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Natura 2000 „Dolina Czarnej" (kod PLH260015) o całkowitej powierzchni 4 229,3 ha, z czego 33,7% (1 411,08 ha) stanowią tereny Gminy Stąporków. Ochroną objęto tu naturalne koryto rzeki Czarnej, w tym lasy łęgowe, zarośla wierzbowe, olszyny źródliskowe i łęgi olszowo-jesionowe, a także torfowiska, łąki trzęślicowe i rozlewiska wodne. Są one miejscem bytowania wielu gatunków zwierząt i roślin, w tym bobra, wydry i trzepli zielonej. Na obszarze tym stwierdzono także występowanie
10 gatunków bezkręgowców z czerwonej listy gatunków zagrożonych wyginięciem. Drugim Specjalnym Obszarem Ochronnym Siedlisk Natura 2000 leżącym na terenie gminy jest „Dolina Krasnej" (kod PLH260001) o całkowitej powierzchni 2 384,09 ha, z której 85,7% (2 043,91 ha) stanowią tereny Gminy Stąporków. Obejmuje on tereny silnie zabagnionej doliny rzeki Krasnej i jej dopływów, uważanej za jedną z lepiej zachowanych dolin rzecznych w Krainie Świętokrzyskiej. Występuje tu 9 typów chronionych siedlisk przyrodniczych, w tym murawy bliźniaczkowe, torfowiska przejściowe i płaty łąk trzęślicowych. Na obszarze tym stwierdzono występowanie wielu chronionych i rzadkich gatunków zwierząt, w tym ptaków: gąsiorka, jarzębatki, lerki, dzięcioła średniego, dzięcioła czarnego, zimorodka, derkacza, leleka, kropiatki, żurawia, cietrzewia, błotniaka łąkowego, błotniaka stawowego, trzmielojada, orlika krzykliwego, bociana czarnego, bąka, piskorza, przeplatki aurini i wielu innych. Trzecim Specjalnym Obszarem ochronnym Siedlisk Natura 2000, którego obszar obejmuje część terenów Gminy Stąporków jest „Uroczysko Pięty" (kod PLH260012) o całkowitej powierzchni 753,36 ha. Ostoja jest jednym z najbardziej rozległych i malowniczych obszarów mokradeł i łąk w północnej części województwa świętokrzyskiego z zespołami

roślinnymi tworzonymi przez zmienno-wilgotne łąki trzęślicowe, torfowiska przejściowe i trzęsawiska, płaty borów, brzozowo-sosnowych bagiennych lasów borealnych, łęgi wierzbowe, topolowe, jesionowe i olszowe, a także grądy subkontynentalne i środkowoeuropejskie. Na terenie ostoi stwierdzono występowanie 57 gatunków motyli dziennych, w tym przeplatki aurinii. Kolejnym, czwartym Specjalnym Obszarem Ochronnym Siedlisk Natura 2000 obejmującym część terenów Gminy Stąporków są „Lasy Suchedniowskie" (kod PLH260010) o całkowitej powierzchni 19 120,89 ha, będące główną ostoją modrzewia polskiego w kraju. Znajduje się tu dobrze zachowany starodrzew, kompleksy leśne składające się z borów i lasów mieszanych, a także torfowiska i wilgotne łąki. Przedmiotem ochrony są rzadkie gatunki zwierząt i roślin. Występuje to m.in. bardzo rzadko obserwowany w Polsce chrząszcz jelonek rogacz.

Obok Obszarów Natura 2000 na terenie gminy zinwentaryzowano dwa pomniki przyrody, stanowiące unikalne twory przyrody ożywionej. Jednym z nich jest liczący około 140 lat modrzew europejski, rosnący w Niekłaniu Wielkim o wysokości 34 m i obwodzie pnia 361 cm na wysokości 1,3 m. Drugi z pomników przyrody to 150-letni dąb szypułkowy rosnący w Furmanowie o wysokości 25 m i obwodzie pnia 407 cm na wysokości 1,3 m.

Inną z form ochrony przyrody na terenie Gminy Stąporków są tzw. użytki ekologiczne, obejmujące pozostałości ekosystemów o dużym znaczeniu dla zachowania różnorodności biologicznej. Jeden z nich obejmuje tereny sołectwa Luta i Gustawów i zajmuje powierzchnię 10,04 ha. Ochroną objęty jest tu fragment wrzosowisk i łąk trzęślicowych, tj. siedliska suchych wrzosowisk i zmienno-wilgotnych łąk trzęślicowych.

Obok zabezpieczenia cennych przyrodniczo terenów jednym z kluczowych priorytetów ochrony środowiska na terenie gminy jest ochrona powietrza przed zanieczyszczeniami oraz utrzymanie jego wysokiej jakości. Ze względu na kryterium ochrony zdrowia oraz kryterium ochrony roślin obszar ten został zakwalifikowany do klasy „A", w której poziom stężeń nie przekracza dopuszczalnych wartości. W 2005 roku wielkość emisji zanieczyszczeń do powietrza na terenie powiatu koneckiego objęła [mg/rok]: pył ogółem-149, dwutlenek siarki-269, tlenki azotu-88, tlenek węgla-237, dwutlenek węgla-50155, pozostałe-42. Największymi emiterami zanieczyszczeń do powietrza na terenie gminy są: Henkel Polska S.A., Zakłady Urządzeń Kotłowych „Stąporków S.A.", zakłady odlewnicze i metalurgiczne, stacje paliw, a także kotłownie indywidualne w gospodarstwach domowych i środki transportowe komunikacji kołowej. Te ostatnie są źródłem ponadnormatywnego hałasu i pogarszających się warunków akustycznych, wzdłuż przebiegającej przez Stąporków drogi krajowej nr 42. Poziom hałasu drogowego w 2014 roku przekraczał tu dopuszczalne normy dla terenów zabudowy jednorodzinnej o 1,4 dB. W 2014 roku w Stąporkowie zaobserwowano także najwyższy spośród wszystkich miast województwa świętokrzyskiego liczących poniżej 50 tysięcy mieszkańców poziom pół elektromagnetycznych, których źródłem była infrastruktura telekomunikacyjna i elektroenergetyczna. W punkcie pomiarowym usytuowanym przed domem kultury przy ulicy Piłsudskiego 103 poziom ten osiągnął wartość

0,69 V/m. Na terenie gminy brak jest jednak zakładów i obiektów o dużym i zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii, mogących mieć znaczący wpływ na miejscowe środowisko przyrodnicze. Wyjątkiem jest rozlewnia gazu LPG „GASPOL S.A." w Stąporkowie, w której zgromadzono duże ilości tej substancji w postaci skroplonej.

1.4. UWARUNKOWANIA HISTORYCZNE

Aktualny stan oraz charakter Gminy Stąporków w dużej mierze jest efektem przemian społeczno-gospodarczych, zachodzących na tym obszarze w przeszłości. Ich inicjatorami były rody Odrowążów, Szczawińskich, Małachowskich i Tarnowskich, do których tereny te należały. Początki ich urbanizacji przypadają na okres średniowiecza i związane są z rozwojem metalurgii i hutnictwa wzdłuż brzegów rzek Czarna i Krasna. Wysoka lesistość tych terenów, rozległa sieć rzek i cieków wodnych oraz bogate złoża rudy żelaza, połączone z niską przydatnością ich dla rolnictwa, sprzyjały powstawaniu licznych zakładów metalurgicznych. Na przełomie XV i XVI wieku w okolicach dzisiejszego Stąporkowa, na terenach należących do rodu Odrowążów, funkcjonowało kilkanaście kuźnic i pieców dymarskich, które dały początek istniejącym do dziś osadom. Kuźnice te działały m.in. w Wąsoszu, Czarnej, Błotnicy, a także Błaszkowie, Duraczowie, Grzybowie, Furmanowie, Piasku, Płaczkowie oraz innych. Jedną z nich była kuźnia „Stąpor (Stampo)" wymieniana już w 1577 roku, której nazwa została zapożyczona od „stępora" tj. młota poruszanego kołem wodnym, wykorzystywanego do kruszenia rudy żelaza. Zakład ten dysponował 3 kołami wodnymi oraz zatrudniał 4 robotników, obsługujących urządzenia do kruszenia i wytapiania rudy żelaza. Od 1662 roku kuźnia ta była znana jako Stąporków i funkcjonowała jako jeden z wielu podobnych warsztatów metalurgicznych Zagłębia Staropolskiego. Wśród wytwarzanych w nich produktów były m.in. narzędzia rolnicze i gospodarcze, broń sieczna oraz żelazo handlowe w szynach, sztabach, a także blacha i drut żelazny.

W okresie najazdu szwedzkiego (1650-1655) rozwój osady został zahamowany na skutek zniszczeń wojennych i strat ludnościowych. Dopiero początek XVII wieku przyniósł ożywienie gospodarcze tego regionu. Duży wpływ na rozwój miejscowej metalurgii miały inwestycje i przedsięwzięcia gospodarcze realizowane na tym terenie przez kanclerza Jana Małachowskiego. W 1738 roku, przy udziale specjalistów z Saksonii, wybudował on w Stąporkowie pierwszy wielki piec. Wytapiano w nim rudę żelaza, pochodzącą ze złóż na Osicowej Górze, z kopalni pod Smarkowem oraz z wyrobisk na Topolowej Górze. Korzystano przy tym z węgla drzewnego, wypalanego w okolicznych wsiach. W ten sposób osada stała się centrum większego kompleksu przemysłowego i metalurgicznego. Okoliczne dymarki i kuźnice zostały zmodernizowane i przekształcone we fryszerki, w których odbywał się proces

świeżenia (fryszowania) żelaza wytapianego w Stąporkowie. Były wśród nich zakłady w Błotnicy, Czarnej, Duraczowie, Piasku, Stąporkowie, Wąsoszu i Janowie. Z przekuwanego w nich żelaza na stal, produkowano narzędzia gospodarcze, a także broń sieczną i karabiny, które wyrabiano w rusznikarni w Pomykowie.

Wytwarzane w dobrach Małachowskiego żelazo (tzw. „koneckie") było poszukiwanym na krajowym rynku towarem. Stanowiło również surowiec, z którego miejscowa ludność produkowała gwoździe. W tym okresie w okolicach Stąporkowa gwoździarstwem trudniły się całe wsie i osady. Doskonała organizacja pracy i procesów produkcyjnych, realizowanych przy wielkim piecu w Stąporkowie, przekładały się na wysoką jakość oraz ilość wytwarzanego w nim żelaza. W 1782 roku stąporkowski kompleks metalurgiczny składał się z wielkiego pieca i 5 fryszerek, a ogólna produkcja wynosiła 4 000 cetnarów żelaza rocznie (ok. 259 ton). W ciągu 56 lat swojej działalności produkcja żelaza w Stąporkowie wzrosła o 470%, co stawiało Stąporków w rzędzie przodujących zakładów na terenie Królestwa Polskiego. W okresie Powstania Listopadowego i Powstania Styczniowego w miejscowych zakładach metalurgicznych produkowano i reperowano broń na potrzeby polskich oddziałów i ugrupowań powstańczych. W 1863 roku w okolicach Niekłania operował m.in. oddział pułkownika Dionizego Czachowskiego, pod którego komendą służyło kilkunastu włościan z okolic Stąporkowa. W latach 1850-1854 kompleks stąporkowski zajmował czwarte miejsce w całym regionie koneckim pod względem produkcji. W następnych latach jej poziom uległ zwiększeniu, dzięki licznym modernizacjom, którym poddawano również fabryki żelaza w pobliskim Nieborowie i Wołowie. W 1873 roku ulepszono w stąporkowskim wielkim piecu tzw. „gorący dmuch", zastępując go nowszym urządzeniem podgrzewającym powietrze do temperatury 330^0C. Po 1879 roku uruchomiono drugi wielki piec oraz zainstalowano maszynę parową. Rozwijało się również odlewnictwo. Sam Stąporków w latach 1886-1900 był największym prywatnym ośrodkiem odlewnictwa na terenie Królestwa Polskiego. W tym okresie roczna produkcja miejscowych zakładów odlewniczych wynosiła około 4 100 ton rocznie.

Pod koniec XIX wieku rozwój podobnych ośrodków metalurgicznych w pobliskich Starachowicach, Ostrowcu oraz w Zagłębiu Dąbrowskim spowodował stopniowy spadek produkcji stąporkowskich hut i odlewni, pogłębiony kryzysem hutnictwa z końca XIX i początków XX wieku oraz protestami społecznymi z 1905 roku, kiedy to zorganizowany został masowy strajk załogi Huty „Stąporków". W tym czasie za działalność rewolucyjną na stokach Cytadeli Warszawskiej straceni zostali m.in. Władysław Matynia z Miłej oraz Antoni Wojna

ze Stąporkowa. W 1908 roku zakłady stąporkowskie zatrudniały łącznie 506 robotników wykwalifikowanych i 128 pomocników. W tym okresie wytwarzały one 54% wszystkich odlewów produkowanych na Kielecczyźnie. Sama osada Stąporków liczyła w tym czasie 97 domów i 704 mieszkańców. Ze względu na korzystne warunki przyrodnicze i klimatyczne (klimat typu podgórskiego) w miesiącach letnich okolice Stąporkowa odwiedzane były przez mieszkańców większych ośrodków miejskich, poszukujących odpoczynku i spokoju. W pobliskiej Czarnieckiej Górze pod koniec XIX wieku istniał niewielki zakład leczniczy

hydropatyczny. W okresie międzywojennym miejscowość ta stała się niewielkim, ale znanym kurortem wypoczynkowym i miejscowością uzdrowiskową. Duży wkład w tym miał łódzki lekarz Michał Misiewicz, który w dolinie Czarnej założył niewielkie uzdrowisko, w którym leczono m.in. choroby dróg oddechowych, układu pokarmowego, nerwowego i krążenia. W okresie międzywojennym Czarnecką Górę odwiedzali m.in. Jadwiga Smosarska, Felicjan Sławoj-Składkowski i Stefan Starzyński. Rosnąca popularność tego kurortu została jedna zahamowana wraz z wybuchem wojny.

W początkach XX wieku jednym z wiodących produktów stąporkowskiej odlewni stały się grzejniki oraz elementy instalacji grzewczych. W ten sposób stała się ona największym producentem tego artykułów w Królestwie Polskim i głównym ich dostawcą do Cesarstwa Rosyjskiego. Był to wtedy artykuł wybitnie eksportowy gdzie duże ilości radiatorów wysyłane były na Syberię. Jako Towarzystwo Akcyjne Zakładów Górniczo-Hutniczych „Stąporków" zakłady te były także jednym z najważniejszych producentów rur kanalizacyjnych i zlewowych, rur lanych, wodociągowych i żebrowych, które sprzedawano m.in. do Warszawy, Moskwy, Charkowa i Rostowa nad Donem. Wybuch I wojny światowej spowodował spadek eksportu do Rosji i znaczne ograniczenie produkcji. Zniszczenia wojenne oraz kryzysy gospodarcze lat 20-tych i 30-tych XX wieku spowodowały regres i stopniowy upadek miejscowej metalurgii i odlewnictwa. W 1930 roku Huta „Stąporków" została unieruchomiona, zaś miejscowe kopalnie żelaza zostały przejęte przez „Zakłady Ostrowieckie". Choć podjęto próbę ponownego uruchomienia huty, to jednak w 1938 roku została ona ostatecznie zlikwidowana. Część jej zabudowań zostało zniszczonych podczas II wojny światowej, pozostałe budynki i konstrukcje rozebrano po 1945 roku, zaś pozostałe maszyny i urządzenia dawnej huty przeniesiono do odlewni i warsztatów mechanicznych w Nieborowie. Po 1945 roku zmodernizowana Odlewania „Nieborów" stała się częścią Niekłańskich Zakładów Odlewniczych, tj. późniejszej Odlewni Żeliwa „Niekłań", będącej największym w kraju producentem grzejników centralnego ogrzewania.

Intensywny rozwój odlewnictwa i metalurgii nastąpił po 1960 roku i związany był z licznymi inwestycjami gospodarczymi. Towarzyszył im proces urbanizacji miejscowych wsi i Stąporkowa, w którego granicach znalazły się pobliskie osady. Nasilił się także proces migracji ludności z pobliskich okolic, przybywających do Stąporkowa w poszukiwaniu zatrudnienia. Tym samym spełnione zostały warunki, które umożliwiły nadaniu osadzie praw miejskich, co nastąpiło w dniu 1 stycznia 1967 roku. Znacznie zwiększyło to atrakcyjność osadniczą Stąporkowa i wymusiło jego rozbudowę i urbanizację. Jednocześnie w Czarnieckiej Górze w miejscu dawnego zakładu przyrodo - leczniczego uruchomiony został szpital rehabilitacyjny, który od 2001 roku funkcjonuje jako Świętokrzyskie Centrum Rehabilitacji. Przy placówce tej działa m.in. kryta pływalnia oraz hipodrom. Odnowione zostały także niektóre drewniane wille oferujące pokoje gościnne dla turystów odwiedzających okolice. Jednak przekształcenia gospodarcze przełomu lat 80-90-tych XX wieku negatywnie wpłynęły

na miejscowy przemysł hutniczy i odlewniczy, powodując upadek większych zakładów produkcyjnych. Nadal jednak metalurgiczne tradycje miasta i Gminy Stąporków stanowią jeden z ważniejszych czynników, wyznaczających jej gospodarcze kierunki rozwoju.

1.5. ZASOBY KULTUROWE

Na zasoby kulturowe gminy składają się rzeczy materialne i niematerialne oraz związane z nimi wartości duchowe, zjawiska historyczne i obyczajowe, będące wytworem lokalnego kontekstu kulturowego oraz zachodzących na tym obszarze procesów społecznych i gospodarczych. Zasoby materialne lokalnego dziedzictwa kulturowego reprezentowane są przez obiekty i budowle o charakterze zabytkowym. W porównaniu do innych gmin województwa świętokrzyskiego Gmina Stąporków należy jednak do obszarów o niewielkim nasyceniu tego rodzaju obiektami. W 2016 roku w rejestrze zabytków nieruchomych województwa świętokrzyskiego figurowały cztery obiekty zabytkowe, znajdujące się na jej obszarze. Jednym z nich jest Kościół parafialny pw. św. Jacka i Katarzyny w Odrowążu, wzniesiony w XVI wieku na miejscu starej świątyni pochodzącej z I połowy XIII wieku. Obok niej w 1858 roku wybudowano dzwonnicę, w której zawieszono trzy dzwony, przy czym dwa z nich pochodzą z XVI wieku. Mniejszy ozdobiony został napisem o treści „O Rex Gloriae Christe veni cum pace - 1529", zaś drugi ufundowany w 1562 roku przez Feliksa Budzyńskiego zawiera inskrypcję o treści „Christus Rex fortis venit in pace et Deus Homo factus es". Z tego samego okresu pochodzi kamienna chrzcielnica w stylu renesansowym, ozdobiona herbami właścicieli Odrowąża. Trzeci z dzwonów pochodzi z 1828 roku. W 1856 roku do kamiennej świątyni dobudowano kaplice i kruchtę od frontu. Dziś jest to świątynia orientowana z prezbiterium od strony wschodniej, trójnawowa, bazylikowa, zbudowana z kamienia, kryta dwuspadzistym dachem z sygnaturką.

Równie okazałą świątynią o charakterze zabytkowym jest pochodzący z I połowy XIX wieku Kościół parafialny pw. św. Wawrzyńca w Niekłaniu. Został on ufundowany przez hrabiego Onufrego Małachowskiego w 1835 roku, jako budowla kamienna. W 1881 roku kościół został gruntownie przebudowany w stylu neogotyckim na planie krzyża łacińskiego. Do jego boków dobudowano dwie kaplice boczne zaś w ołtarzu głównym umieszczono obraz Matki Boskiej Nieustającej Pomocy oraz figury świętego Zygmunta i Ludwika. Jednocześnie za kościołem urządzono cmentarz parafialny.

Tabela 3. Obiekty z Gminy Stąporków w rejestrze zabytków nieruchomych województwa świętokrzyskiego, 2016r.

Położenie	Obiekt	Konstrukcja	Data budowy, przebudowy	Numer rejestru
Czarniecka Góra	Willa „Halinówka" (nr 59)	Drewniana	1930 r.	A.501 z 13.04.1989 r.
Niekłań Wielki	Kościół parafialny	Murowana	1835, 1881 r.	A.502 z

	pw. św. Wawrzyńca			21.03.1957 r.
	Park	-	XVIII/XIX w.	A.503 z 20.12.1957 r.
Odrowąż	Kościół parafialny pw. św. Jacka i Katarzyny	Murowana	1660-1682 r.	A.504 z 14.06.1949 r., 21.03.1957 r., 15.02.1967 r.

Źródło: Rejestr zabytków nieruchomych woj. świętokrzyskiego (stan z dnia 31.12.2014 r.). Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Kielcach, Kielce 2015, bp.

Inny charakter posiada zabytkowa willa „Halinówka". Została ona wzniesiona w 1930 roku w Czarnieckiej Górze, w której w okresie międzywojennym funkcjonowało osiedle letniskowe. Była ona wykorzystywana jako pensjonat i budynek mieszkalny, z którego korzystali turyści i kuracjusze odwiedzający w okresie międzywojennym uzdrowisko Czarniecka Góra. Willa to budynek drewniany, posadowiony na kamiennych fundamentach, o czterospadzistym dachu z czterema lukarnami oraz zabudowaną i przeszkloną werandą. Innym obiektem zabytkowym związanym z terenem Gminy Stąporków jest dawny młyn wodny z miejscowości Piasek Wielki, który w drugiej połowie XX wieku przeniesiono do Muzeum Wsi Kieleckiej w Tokarni.

Obok tego rodzaju obiektów ujętych w rejestrze zabytków nieruchomych województwa świętokrzyskiego na terenie gminy zewidencjonowano około 66 obiektów nieruchomych
i około 100 obiektów ruchomych o charakterze zabytkowym. Są to głównie zabytkowe drewniane zagrody i domostwa oraz budowle użyteczności publicznej, w tym kościoły i kaplice, takie jak m.in. zespół Kościoła parafialnego pw. św. Barbary w Krasnej. W Czarnej w latach 1763-1764 w miejscu drewnianej kapliczki wzniesiono ceglany kościół, który w latach 1909-1930 gruntownie przebudowano w stylu romańskim. Jest on budowlą murowaną
z piaskowca, jednonawową, oszkarpowaną, pokrytą dwuspadowym dachem. Kościół pw. Nawiedzenia NMP w Czarnej pełni również funkcję jednego z sanktuariów maryjnych tj. Sanktuarium Matki Bożej Wychowawczyni w Czarnej, w którym znajduje się pochodzący z przełomu XVI i XVII wieku, otoczony kultem, obraz Matki Bożej. Innym z tego rodzaju obiektów zabytkowych, położonych na terenie Gminy Stąporków, jest Kościół filialny p.w. św. Rozalii z 1906 roku w Odrowążu. Jest to budowla drewniana o konstrukcji zrębowej, ustawionej na kamiennej podmurówce. Nieco inną konstrukcję posiada murowany Kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP w Stąporkowie, który wzniesiono w latach 1957 - 1965. W jego wnętrzu znajdują się zabytkowe organy, zbudowane w 1862 roku przez Mateusza Mielczarskiego z Warszawy, o trakturze mechanicznej, wiatrownicach zasuwowo-klapkowych, zasilane 1 miechem o napędzie nożnym.

Szczególną wartość historyczną posiada XVII-wieczny układ urbanistyczny Odrowąża, a także miejsca związane z walkami narodowo-wyzwoleńczymi toczonymi na tym terenie w okresie Powstania Styczniowego i II wojny światowej. Na cmentarzu w Niekłaniu znajduje

się m.in. mogiła z napisem o treści: „Tu został pochowany kapitan Stanisław Dobrogojski „Grzmot" bohater powstania poległ pod Stefankowem 21 kwietnia 1863 roku".

Dużą część obiektów zabytkowych położonych na terenie gminy stanowią budowle i konstrukcje związane z prowadzoną w przeszłości na tych terenach działalnością wydobywczą, metalurgiczną i przemysłową. Są to głównie dawne wyrobiska górnicze, związane z eksploatacją złóż rudy żelaza, dawne warsztaty i fabryki metalurgiczne oraz fragmenty zabytkowych ciągów technologicznych i konstrukcji transportowych (torowiska, trakty drogowe). W Furmanowie znajdują się pozostałości zespołu wielkopiecowego z lat 1830-1887, położonego nad rzeką Czarną Konecką. Obejmują one m.in. trzy parterowe, ceglane budynki fabryczne, dawne ogrodzenie, fragmenty systemu hydroenergetycznego piętrzącego i doprowadzającego wodę do zakładu oraz czterokondygnacyjna wieża gichtociągowa, służąca do wsypywania wsadu do wielkiego pieca. W Czarnieckiej Górze znajdują się pozostałości i zabudowania dawnych kopalni rudy żelaza „Stanisław" i „Edward", wchodzących w skład Centralnego Okręgu Przemysłowego (1935-1939). Pierwsza z nich eksploatowana była do lat 70-tych XX wieku i była kopalną podziemną, założoną ze złoży o powierzchni około 1 km^2. Obok szybu centralnego o głębokości 70 m kopalnia posiadała kilka szybów pośrednich i wentylacyjnych. Wydobywana tu ruda zawierała około 24% zawartości żelaza, stąd jej wydobycie z czasem stało się nieopłacalne i kopalnia została zamknięta. Podobnie w przypadku kopalni „Edward", która w 1947 roku przeszła gruntowną modernizację, dzięki której rudę żelaza wydobywano tu do 1965 roku. Do dzisiejszych czasów zachowały się niektóre zabudowania fabryczne kopalni „Edward", w tym ruiny głównego budynku kopalni, hałdy pokopalniane, zalane wodą szyby o głębokości do 90 m oraz resztki szlaku kolejki wąskotorowej, którą transportowano do pobliskiego Stąporkowa wydobytą rudę.

Pozostałości dawnej kopalni żelaza znajdują się również w Niekłaniu Wielkim, gdzie od II połowy XIX wieku do 1939 roku funkcjonowała kopalnia rudy żelaza „Piekło". Wydobywaną tu rudę wytapiano w zespole wielopiecowym w pobliskim Furmanowie. Do dziś zachowały się fragmenty murowanej rampy oraz fundamenty obiektów kopalnianych. Na południe od Smarkowa w latach 1951-1971 czynna była kopalnia rudy żelaza „Stara Góra", po której pozostały dziś dwie duże hałdy i dom pracowniczy. Na południe od kompleksu wydobywczego „Starej Góry" widoczne są pozostałości po kopalni rud żelaza „Jan" oraz ruiny innego wyrobiska pokopalnianego. W okolicach Niekłania znajdują się także pozostałości kopalni rud żelaza, których właścicielami byli Platerowie. Były to kopalnie „Cezary", „Dęby" i „Markowy lasek". Na północ od Wielkiej Wsi znajdują się pozostałości kopalni rudy żelaza „Grzmiące" zaś w okolicach Topolowej Góry między Huciskiem a Mokrą kolejne bezimienne wyrobisko górnicze.

Tabela 4. Obiekty o charakterze zabytków nieruchomych na terenie Gminy Stąporków, 2016 r.

Położenie	Obiekt	Konstrukcja	Data budowy, przebudowy
zarn	Kościół parafialny pw. Nawiedzenia NMP,	Murowana	1911-1930

	Dawny kościół parafialny pw. Nawiedzenia NMP		Murowana	1763-1764
	Cmentarz przykościelny		-	-
	Rzymsko-katolicki cmentarz parafialny		-	ok. 1868 r.
	Dawna szkoła, obecnie biblioteka		Murowana	ok. 1900 r.
Czarniecka Góra	Zespół uzdrowiska	Szpital	Murowana	ok. 1900, 1950 r.
		Szkoła, później oddział zakaźny szpitala	Murowana	ok.1900 r.
		Dawny budynek administracyjny	Murowana	ok. 1900 r.
	Dom letniskowy nr 38		Drewniana	ok. 1930 r.
	Dom letniskowy nr 39		Drewniana	ok. 1930 r.
	Dom letniskowy nr 40		Drewniana	ok. 1930 r.
	Dom letniskowy nr 41		Drewniana	ok. 1930 r.
	Dom letniskowy nr 52		Drewniana	ok. 1930 r.
	Dom letniskowy nr 59		Drewniana	ok. 1930 r.
	Dom letniskowy nr 60		Drewniana	ok. 1930 r.
	Dom letniskowy nr 61		Drewniana	ok. 1930 r.
	Dom letniskowy nr 63		Drewniana	ok. 1930 r.

Furmanów	Zespół leśniczówki	Leśniczówka, nr 78	Drewniana	II poł. XIX w.
		Domek łowiecki, obecnie do mieszkalny nr 78A	Drewniana	ok. 1860 r.
		Lodownia, obecnie garaż	Murowana	II poł. XIX w.
	Zespół zakładu wielkopiecowego	Układ zabudowy zakładu wraz z terenem, w granicach ogrodzenia	-	1830-1877
		Wieża wyciągowa (gichtociąg)	Murowana	ok. 1877 r.
		Budynek dawnej hali lejniczej	Murowana	ok. 1877 r.
		Budynek przeróbki mechanicznej z kotłownią i kuźnią	Murowana	ok. 1877 r.
		Budynek socjalny lub produkcyjny	Murowana	ok. 1877 r.
		Ogrodzenie	Murowana	II poł. XIX w.
		Pozostałości układu wodnego (staw, jaz, kanał roboczy)	-	II poł. XIX w.
Kamienna Woda	Kapliczka św. Jana Nepomucena		Murowana	I poł. XIX w.
Krasna	Zespół kościoła parafialnego pw. św. Barbary	Kościół	Murowana	1935 r.
		Ogrodzenia	Murowana, żeliwna	ok. 1935 r.
	Rzymsko-katolicki cmentarz parafialny		-	ok. 1919 r.
	Pozostałości zakładu wielkopiecowego		Murowana	ok. 1850 r.
Niekłań Wielki	Zespół kościoła parafialnego pw. św. Wawrzyńca	Kościół	Murowana	1835-1881 r.
		Ogrodzenie z bramami i kratami	Murowana, żeliwna	XIX/XX w.
	Zespół cmentarza parafialnego	Rzymsko-katolicki cmentarz parafialny	-	ok. 1835 r.
		Ogrodzenie cmentarne z bramą	Murowana	I poł. XIX w.
		Kaplica cmentarna (dawna kostnica)	Murowana	ok. 1850 r.
	Pozostałości zespołu dworskiego	Park	-	XVIII/XIX w.
		Ruina oficyny dworskiej	Murowana	ok. 1900 r.
		Figura Matki Bożej	-	-
		Pozostałości ogrodzenia parku	-	-
		Zabudowa folwarczna, w tym: budynek administratora, dom dla służby, dom mieszkalny, stajnia, wozownia, kurnik młyn	Murowana, drewniana	ok. 1900 r.
Odrowąż	Układ urbanistyczny	-	-	XVII-XIX w.
	Zespół kościoła parafialnego pw. śś. Jacka i Katarzyny	Kościół	Murowana	XVI w., 1656-1672, 1856, 1871-1883
		Dzwonnica bramna	Murowana	1856-1858

		Kostnica	Murowana	1856-1858
		Ogrodzenie	Murowana	1856-1858
		Cmentarz przykościelny	-	XIV w.
	Kościół filialny pw. św. Rozalii		Drewniana	1906 r.
	Rzymsko-katolicki cmentarz parafialny,		-	2 ćw. XIX w.
	Budynek dawnego Urzędu Gminy, ul. Kielecka 3		Murowana	1918 r.
	Dawny Dom Ludowy, Rynek 19		Murowana	1919 r.
	Obudowa studni artezyjskiej		Murowana	1928-1936
Piasek	Układ wodny przy dawnym młynie wraz z drzewostanem przy alei do młyna		-	-
Stąporków	Budynek szkolny, ul. 1 Maja 18		Murowana	ok. 1928 r.
	Dom, ul. 1 Maja 119		Murowana	ok. 1900 r.

Źródło: Wykaz obiektów zabytkowych wyznaczonych przez wojewódzkiego konserwatora zabytków do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Kielcach, Kielce 2014, s. 1-3.

Szczególną kategorię obiektów o charakterze zabytkowym stanowią budowle, konstrukcje i lokalizacje związane z uzdrowiskowymi i leczniczymi tradycjami, położonej w pobliżu Stąporkowa, Czarnieckiej Góry i jej okolic. Jednym z nich jest „Źródło Stefana", z którego w okresie międzywojennym i pierwszych latach po wojnie wypływała woda tzw. „sercówka", mająca - jak twierdzono - właściwości lecznicze i pomagające w leczeniu chorób przewodu pokarmowego, układu nerwowego, oddechowego i krwionośnego.

2. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA I ZASOBY MIESZKANIOWE

2.1. MEDIA

Stan infrastruktury zapewniającej mieszkańcom gminy dostęp do podstawowych mediów pozwala na zaspokojenie większości potrzeb miejscowej ludności. W wielu przypadkach wymaga ona jednak szeregu prac remontowo-konserwatorskich i modernizacyjnych. Bieżące i nieprzerwane zaspokojenie zbiorowych potrzeb ludności w drodze świadczenia usług powszechnie dostępnych w zakresie gospodarki komunalnej, zaopatrzenia w wodę i odbiór ścieków, zaopatrzenia w energię cieplną i zarządzania zasobami mieszkaniowymi i użytkowymi stanowiącymi własność gminy, jest podstawowym zadaniem działalności Zakładu Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Stąporkowie.

Gmina posiada rozbudowaną sieć wodociągów, zasilaną w wodę z 5 ujęć wód podziemnych w Czarnieckiej Górze, Gosaniu, Smarkowie, Odrowążu i Pardołowie. Ich całkowita wydajność wynosi 260 m^3 na godzinę. Największe znaczenie dla zaopatrzenia w wodę mieszkańców gminy mają ujęcia w Czarnieckiej Górze (wydajność: 131,0 m^3/h) oraz w Gosaniu (wydajność: 51,0 m^3/h).

Tabela 5. Komunalne ujęcia wód podziemnych na terenie Gminy Stąporków, 2008r.

Nazwa ujęcia	Zasięg wodociągu (sołectwa)	Pozwolenie wodnoprawne na pobór wody [m^3/h]	Strefy ochronne ujęcia
Czarniecka Góra	Stąporków, Czarniecka Góra, Czarna, Kozia Wola, Grzybów, Błotnica, Duraczów, Mokra, Hucisko	131,0	bezpośrednia i pośrednia
Gosań	Gosań, Włochów, Gustawów, Luta, Krasna, Komorów, Adamek, Kamienna Wola, Modrzewina	51,0	bezpośrednia i pośrednia
Smarków	Smarków	16,0	bezpośrednia i pośrednia
Odrowąż	Odrowąż, Błaszków, Wólka Plebańska, Niekłań Mały, Niekłań Wielki, Nadziejów, Furmanów, Lelitków, Wielka Wieś, Wólka Zychowa, Boków, Wąglów*	48,0	bezpośrednia i pośrednia
Pardołów	Pardołów, Świerczów	14,0	bezpośrednia

Źródło: B. Kwapisz, A. Gad, Program ochrony środowiska dla miasta i Gminy Stąporków na lata 2009-2015, Kielce 2008, s. 30. *Dane własne Gminy Stąporków na dzień 31.12.2015 r.

W 2007 roku ogólna długość sieci wodociągowej na terenie gminy wynosiła 150,02 km, zaś liczba gospodarstw domowych podłączonych do sieci wodociągowej 2 273. W ciągu kolejnych 7 lat infrastruktura ta została znacznie rozbudowana. Do ujęcia wody w Odrowążu podłączono: Niekłań Mały, Niekłań Wielki, Nadziejów, Furmanów, Lelitków, Wielka Wieś, Wólka Zychowa, Boków oraz Wąglów. W 2014 roku długość sieci wodociągowej wynosiła 200,7 km, przy czym liczba podłączonych do niej gospodarstw domowych wzrosła do 4 038,

tj. 77,6% w stosunku do 2007 roku. W tym okresie, co należy podkreślić, zużycie wody z wodociągów w przeliczeniu na 1 mieszkańca było najniższe wśród wszystkich gmin powiatu koneckiego i wynosiło 15,9 m^3 na 1 osobę.

Mniej rozbudowany na terenie gminy jest system kanalizacji, obejmujący systemy kanalizacji sanitarnej w Stąporkowie i autonomiczny system w Czarnieckiej Górze. W 2014 roku ogólna długość sieci kanalizacyjnych na terenie gminy wynosiła 27,1 km. Jej uzupełnieniem są dwie oczyszczalnie ścieków, tj. w Czarnieckiej Górze oraz w Stąporkowie Powierzchnia tej ostatniej to około 0,535 ha. W pobliżu oczyszczalni od strony południowej przebiega jedna z dróg gminnych (ulica Odlewnicza) zaś od strony północno-wschodniej znajdują się ogródki działkowe i rekreacyjne. W bezpośrednim sąsiedztwie oczyszczalni od strony północno-zachodniej, w zakolu rzeki Czarnej znajduje się odbiornik ścieków.

Tabela 6. Sieć wodociągowa w Gminie Stąporków na tle innych jednostek Powiatu Koneckiego, 2014 r.

Jednostka administracyjna	Sieć rozdzielcza [km]	Przyłącza do budynków mieszkalnych [szt.]	Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych	
			Dam^3	1 os /m^3
Fałków	110,2	1497	96,3	20,9
Gowarczów	81,8	1599	94,5	19,9
Końskie	268,8	6398	886,1	24,4
Radoszyce	150,0	2427	178,0	19,5
Ruda Maleniecka	72,0	1308	68,7	21,4
Słupia Konecka	78,3	904	50,7	50,7
Smyków	67,0	1077	19,3	19,3
Stąporków	200,7	4038	584,5	15,9
Powiat	1028,8	19248	1853,7	22,3

Źródło: Województwo świętokrzyskie: podregiony, powiaty, gminy 2015. Urząd Statystyczny w Kielcach, Kielce 2015, s. 178.

Oczyszczalnia w Stąporkowie składa się z dwóch ciągów technologicznych (starego i nowego). Nieoczyszczone ścieki dopływają do oczyszczalni siecią kanalizacji grawitacyjnej oraz kolektorem tłocznym z pompowni ścieków zlokalizowanej na terenie gminy. Infrastruktura starego ciągu technologicznego oczyszczalni składa się z 3 osadników Imhoffa, 2 złóż biologicznych oraz 2 osadników wtórnych. Nowy ciąg technologiczny do oczyszczania ścieków tworzą: krata, piaskownik wirowy, poletko ociekowe, pompownia ścieków, 2 reaktory biologiczne SBR, urządzenie pomiarowe, budynek prasy i odwaniania osadu, zestaw dmuchaw, budynek stacji trafo oraz budynek administracyjny. Oczyszczona woda odprowadzana jest do rzeki Czarnej zaś osady ściekowe odprowadzane są na prasę w celu ich odwodnienia. Własne oczyszczalnie ścieków i kanalizację posiadają m.in. niektóre zakłady produkcyjne, w tym „GASPOL" i Zakłady Urządzeń Kotłowych w Stąporkowie.

System zaopatrzenia gminy w energię cieplną opiera się na sieci rozproszonych lokalnych kotłowni, zlokalizowanych bezpośrednio przy odbiorcach ciepła. Ich właścicielami i operatorami są różne podmioty i instytucje, w tym zakłady przemysłowe, firmy, instytucje

publiczne, wspólnoty mieszkaniowe oraz gmina i osoby prywatne. Energia cieplna wykorzystywana jest do ogrzewania pomieszczeń, przygotowywania ciepłej wody czy też w procesach technologicznych i produkcyjnych realizowanych przez zakłady przemysłowe. W 2012 roku powierzchnia ogrzewanych budynków na terenie całej gminy obejmowała następujące wartości: 380 767 m^2 - zabudowa mieszkaniowa indywidualna; 27 173 m^2 - zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna; 15 303 m^2-zasoby komunalne gminy; 23 500 m^2 - budynki użyteczności publicznej; 28 830 m^2 - obiekty użytkowane w działalności gospodarczej przez osoby fizyczne; 105 795 m^2-obiekty użytkowane w działalności gospodarczej przez osoby prawne; oraz pozostałe obiekty - 45 000m^2.

Tabela 7. Sieć kanalizacyjna w Gminie Stąporków na tle innych jednostek Powiatu Koneckiego, 2014 r.

Jednostka administracyjna	Sieć kanalizacyjna [km]	Przyłącza do budynków mieszkalnych [szt.]	Ścieki odprowadzone siecią kanalizacyjną [Dam^3]
Fałków	11,8	626	24
Gowarczów	26,9	382	23
Końskie	182,9	4491	894
Radoszyce	32,6	745	320
Ruda Maleniecka	10,5	120	13
Słupia Konecka	-	-	-
Smyków	15,3	259	18
Stąporków	27,1	466	126
Powiat	329,4	7069	1418

Źródło: Województwo świętokrzyskie: podregiony, powiaty, gminy 2015. Urząd Statystyczny w Kielcach, Kielce 2015, s. 178.

Na terenach wiejskich i podmiejskich gminy dominuje budownictwo jednorodzinne z własnymi źródłami ciepła i systemami jego dystrybucji, wykorzystującym kotły opalane paliwem stałym (drzewo, węgiel, koks, eko - groszek), ciekłym (gaz), płynnym (olej opałowy) oraz odnawialne źródła energii (pompy ciepła, panele solarne, turbiny wiatrowe). We własne źródło ciepła wyposażone są także budynki użyteczności publicznej, użytkowane przez placówki oświatowe, instytucje kultury i pomocy społecznej oraz administrację samorządową. Za zaopatrzenie w energię cieplną 26 budynków wielorodzinnych wspólnot mieszkaniowych w Stąporkowie oraz budynków komunalnych odpowiedzialny jest Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Stąporkowie. W zakresie energetyki cieplnej jest on także odpowiedzialny za prowadzenie remontów i konserwację kotłów, regulację ciepłowniczych sieci wewnętrznych, a także za ustalanie taryf opłat za ciepło oraz ich pobór.

Zaopatrzenie gminy i jej mieszkańców w energię elektryczną odbywa się za pośrednictwem krajowego systemu elektroenergetycznego. Gmina leży w zasięgu działania spółki Polskie Sieci Energetyczne - Wschód S.A. Operatorem systemu dystrybucyjnego działającym w zasięgu gminy jest PGE Dystrybucja S.A. Oddział Skarżysko-Kamienna, wchodząca w skład Grupy Energetycznej - PGE Polska Grupa Energetyczna S.A. Gmina jest zasilana za pośrednictwem linii o napięciu 110 kV w oparciu o główny punkt zasilania GPZ „Stąporków", który wyposażony jest w dwa transformatory 110/15 kV o mocach 16 MVA każdy. Punkt ten posiada połączenie z systemem elektroenergetycznym 110

kV liniami z kierunku Skarżysko-Kamienna i Końskie. W 2011 roku stan urządzeń energetycznych na terenie gminy obejmował: 151,2 km linii napowietrznych średniego napięcia; 17,5 km linii kablowych średniego napięcia; 154,7 km linii napowietrznych niskiego napięcia oraz 27,4 km linii kablowych niskiego napięcia. Dostawa i dystrybucja energii z GPZ „Stąporków" odbywa się za pośrednictwem sieci rozdzielczej kablowo-napowietrznej średniego napięcia 15 kV, wyposażonej w lokalne 124 stacje transformatorowe-rozdzielcze 15/04 kV. Od stacji tych energia przesyłana jest za pomocą napowietrznych lub kablowych linii niskiego napięcia oraz w mniejszym stopniu za pośrednictwem linii średniego napięcia.

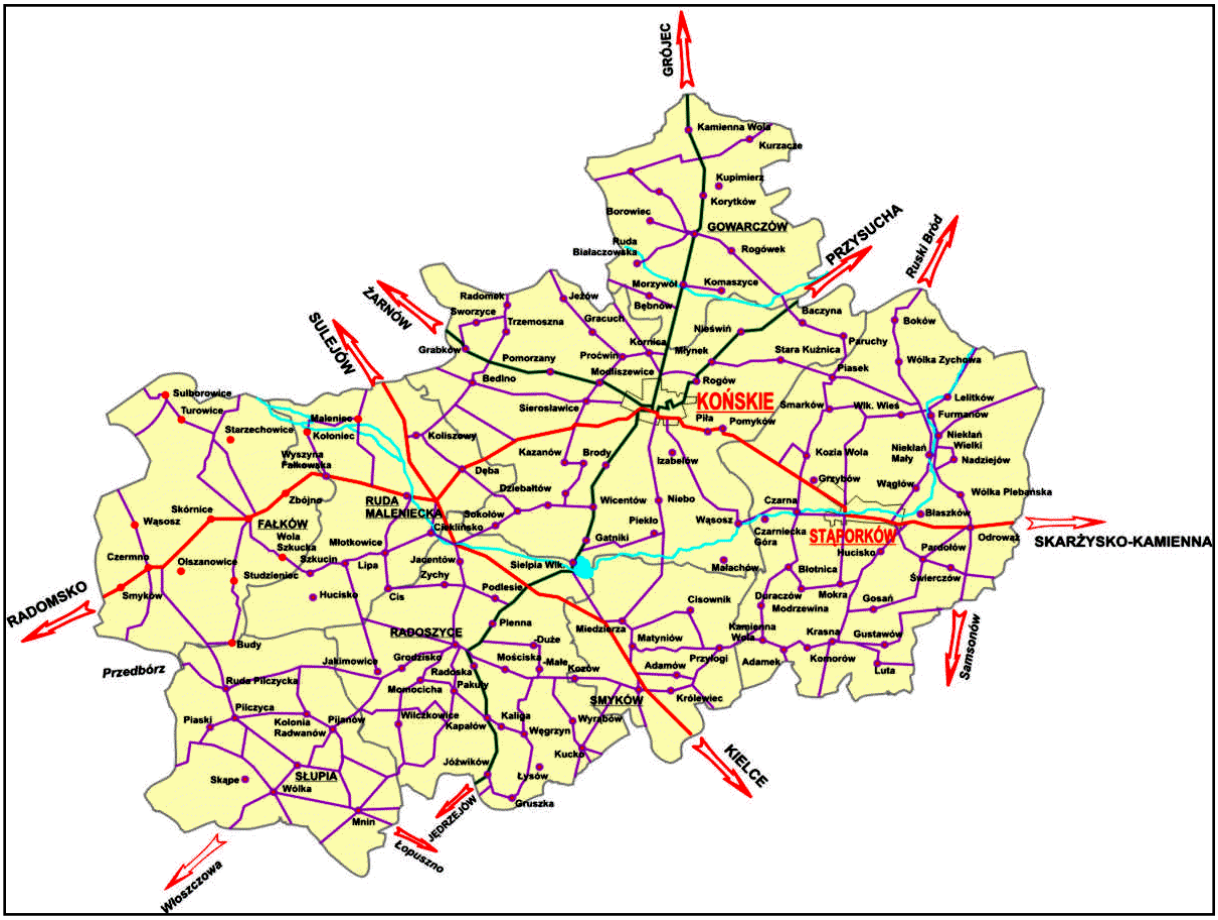
Przez teren gminy przechodzi również magistralny gazociąg wysokoprężny o średnicy 300 mm z odgałęzieniami o średnicy 100 mm, zaopatrującymi w gaz miejscowe zakłady przemysłowe. Długość czynnej sieci gazowniczej na terenie gminy w 2014 roku wynosiła 28,03 km zaś długość czynnej sieci rozdzielczej 16,5 km. W tym czasie sieć gazowa liczyła 316 przyłączy, przez które zaopatrywano 181 odbiorców gazu na terenie gminy. System zasilania Miasta i Gminy Stąporków jest oparty o gazociąg dystrybucyjny wysokiego ciśnienia DN300 relacji „Lubienia – Parszów – Końskie - Sworzyce", poprzez stację redukcyjno - pomiarową I-go stopnia Q 6000 zlokalizowaną w Stąporkowie przy ul. Miłej. Odbiorcy zasilani są z sieci gazowej średniego i niskiego ciśnienia. Miasto Stąporków zgazyfikowane jest na całej długości ulicy Piłsudskiego oraz Krasińskiego. Poza obszarem miejskim gaz doprowadzony jest
do dwóch miejscowości: Czarnieckiej Góry (Świętokrzyskie Centrum Rehabilitacji) i Starej Góry (zakład produkcyjny Henkel Polska Sp. z o.o.). Od przedmiotowych gazociągów istnieje możliwość zasilania odbiorców indywidualnych i instytucjonalnych zlokalizowanych wzdłuż trasy gazociągu.

O wiele lepiej przedstawia się stan infrastruktury teleinformatycznej na terenie gminy. Obok sieci światłowodowych łączność telefoniczną i informatyczną zapewniają nadajniki operatorów telefonii komórkowej, lokalne sieci internetowe oraz bezprzewodowe sieci WiFi. Ze względu jednak na lokalne warunki przyrodnicze i aktualne warunki pogodowe ich zasięg może być różny, zwłaszcza na terenach wiejskich.

2.2. KOMUNIKACJA I TRANSPORT

Gmina Stąporków położona jest z dala od szlaków komunikacyjnych o znaczeniu ponadregionalnym, takich jak autostrady czy drogi ekspresowe. Jednak dzięki przebiegającej przez Stąporków drodze krajowej nr 42, wiodącej od Kamiennej koło Namysłowa do Rudnika w okolicach Starachowic, gmina posiada dobre połączenie z drogą ekspresową S7 relacji „Gdańsk – Rabka - Zdrój".

Rysunek 3. Położenie komunikacyjne Miasta i Gminy Stąporków na tle Powiatu Koneckiego.

Źródło: Materiały informacyjne Zarządu Dróg Powiatowych w Końskich, 2016 r., bp.

Przebiega ona w odległości 21 km na wschód od Stąporkowa. Jednocześnie w odległości 5 km od południowo-zachodnich krańców gminy przebiega droga krajowa nr 74, wiodąca od Wielunia na zachodzie do przejścia granicznego z Ukrainą w Zosinie na wschodzie. Umożliwia ona komunikację w kierunku zachodnim (Piotrków Trybunalski, Łódź) oraz wschodnim (Kielce, Rzeszów). Ponadto przez miasto i gminę przebiega linia kolejowa nr 25, relacji „Łódź Kaliska-Dębica", którą w przeszłości odbywał się ruch pasażerski i dalekobieżny. Aktualnie jest ona wykorzystywana na potrzeby ruchu towarowego.

Lokalną sieć komunikacyjną i transportową tworzą przede wszystkim przebiegające przez teren gminy drogi powiatowe pozamiejskie i miejskie. Podlegają one Zarządowi Dróg Powiatowych w Końskich. Całkowita długość dróg powiatowych pozamiejskich na terenie powiatu koneckiego wynosi 543 453 mb zaś dróg miejskich - 29 982 mb, z których 11 069 mb to drogi miejskie, przebiegające jako ulice przez miasto Stąporków. Są to drogi o numerach: 15662 (ul. 1-go Maja), 15643 (ul. Górnicza), 15660 (ul. Górnicza II), 15657 (ul. Kielecka), 15645 (ul. Miła), 15655 (ul. Partyzantów). Status dróg powiatowych posiadają także ulice:

Tabela 8. Drogi powiatowe miejskie przebiegające przez tereny Gminy Stąporków, 2015 r.

Nazwa ulicy	Przebieg (od-do)	Długość odcinka drogi (mb)	Klasa techniczna
Miła	ul. Piłsudskiego-granice miasta	2000	Z
Górnicza	Droga krajowa nr 42-granice miasta	1450	Z
1-go Maja	ul. Górnicza-granice miasta	1035	G
Górnicza II	ul. 1-go Maja-granice miasta	1300	G
Kielecka	ul. Piłsudskiego-granice miasta	1700	G
Niekłańska	ul. Miła-ul. Prusa	1950	Z
Odlewnicza	ul. Piłsudskiego-ul. Niekłańska	920	L
Partyzantów	ul. Piłsudskiego-granice miasta	499	Z
Górnicza III	Droga krajowa nr 42-ul. 1-go Maja	215	Z

Źródło: Materiały informacyjne Zarządu Dróg Powiatowych w Końskich, 2016 r., bp.

Przez tereny wiejskie Gminy Stąporków przebiegają powiatowe drogi pozamiejskie oraz ich fragmenty o numerach 0401T, 0434T, 0435T, 0436T, 0437T, 0438T, 0439T, 0440T, 0448T, 0449T, 0450T, 0451T, 0452T, 0453T, 0454T, 0455T, 0464T, 0465T, 0466T. Są wśród nich drogi o różnych klasach technicznych, tj. (G) - główne, (Z) - zbiorcze (L) - lokalne. Umożliwiają one komunikację pomiędzy poszczególnymi osadami, stanowiąc główną oś komunikacyjną Gminy Stąporków. Jej uzupełnieniem jest sieć dróg gminnych. Tworzy ją 81 odcinków i dróg miejskich i pozamiejskich, w tym o nawierzchni twardej i ulepszonej o numerach od 386002 T do 386084 T o łącznej długości 87,09 km. Długość poszczególnych dróg waha się w granicach od 0,125 km do 5,220 km. Wśród najkrótszych dróg gminnych są drogi miejskie w Stąporkowie o numerach: 386066 T (ul. Krótka)-0,125 km, 386059 T (ul. Fryderyka Chopina) - 0,164 km, 386083 T (ul. Stefana Żeromskiego) - 0,200 km i 386069 T (ul. Nieborowska) - 0,210 km. Najdłuższe drogi gminy przebiegają przez tereny wiejskie. Są to drogi o numerach: 386017 T (Niekłań - Sobótka) - 5,220 km, 386013 T (Krasna - Bień) - 3,470 km, 386002 T (Czarniecka Góra-Wąsosz Stary) - 3,446 km oraz 386036 T (Wielka Wieś - ul. Łąkowa i Południowa) - 3,121 km. Utrzymanie, modernizacja i rozbudowa dróg powiatowych i gminnych przebiegających przez teren gminy jest jednym z priorytetów inwestycyjnych lokalnych samorządów.

Komunikację pasażerską na terenie gminy zapewniają prywatni przewoźnicy, świadczący usługi transportowe. Są one realizowane za pomocą mikrobusów i autobusów, obsługujących w sposób regularny linie komunikacyjne, przebiegające przez największe ośrodki miejskie i osiedla. W 2014 roku system komunikacji pasażerskiej obejmował 89 linii, z których 28 (31,5%) przebiegało przez poszczególne miejscowości Gminy Stąporków. Pod tym względem gmina posiadała w tym czasie najlepiej rozwinięty system komunikacji pasażerskiej, oparty na transporcie prywatnym.

Tabela 9. Drogi powiatowe pozamiejskie przebiegające przez tereny Gminy Stąporków, 2015 r.

Numer drogi	Przebieg (od-do)	Długość odcinka drogi (mb)	Klasa techniczna
0401T	Stąporków-Smyków-Radoszyce-Wólka-Włoszczowa	43913	G
0434T	Czarniecka Góra-Kozia Wola-Smarków-Piasek-Paruchy	11359	Z
0435T	Kozia Wola do drogi krajowe 746	2049	L
0436T	Stąporków-Stara Góra-Wielka Wieś-Furmanów	7569	Z
0437T	Samsonów-Szałas-Odrowąż-Niekłań-Boków-Hucisko	18346	G
0438T	(Szydłowiec)-Niekłań-Stąporków	8828	G
0439T	Niekłań-Furmanów-Lelitków-Skłoby	5503	L
0440T	Niekłań Wielki-Nadziejów-Gołysa	2731	L
0448T	Stąporków-Pardołów-Świerczów-Nowki-Sorbin	5451	Z
0449T	Odrowąż-Pardołów-Włochów-Gosań	8881	L
0450T	Stąporków-Hucisko-Krasna-Mniów-Węgrzyn-Borki-Ruda Strawczyńska	9000	G
0451T	Krasna-Gustawów-Nowy Włochów-Odrowążek	5953	L
0452T	Krasna-Luta-Bugaj-Kucębów	3775	L
0453T	Stąporków-Mokra	2453	L
0454T	Mokra-Duraczów-Błotnica	4449	L
0455T	Końskie-Wąsosz-Czarna	8786	Z
0464T	Przyłogi-Adamek-Komorów-Krasna	5906	L
0465T	Kamienna Wola-Modrzewina	1906	L
0466T	Chyby-Kontrewers-Adamek	570	L

Źródło: Materiały informacyjne Zarządu Dróg Powiatowych w Końskich, 2016 r., bp.

Pod koniec 2013 roku usługi transportowe na terenie powiatu koneckiego realizowane były przez 12 przewoźników prywatnych. Obsługiwane przez nie linie zapewniały komunikację z większymi ośrodkami miejskimi (Końskie, Kielce, Skarżysko-Kamienna) oraz z poszczególnymi osadami wiejskimi Gminy Stąporków i powiatu koneckiego. Wśród linii komunikacyjnych, obejmujących swoim zasięgiem cały powiat konecki i przebiegających przez gminę Stąporków są następujące połączenia: Końskie – Piła - Stąporków, Końskie - Kamienna Wola, Końskie - Niekłań-Nadziejów, Końskie - Kozia Wola - Przyłogi, Adamek - Końskie, Końskie – Wąsosz - Stąporków, Kamienna Wola - Paruchy, Końskie – Stąporków - Lelitków, Piasek - Końskie, Boków – Wąsosz - Końskie, Boków - Końskie, Końskie – Piła – Włochów. Przez gminę przebiegają także dalekobieżne linie komunikacji autobusowej, obsługiwane przez operatorów zewnętrznych, w tym PKS w Ostrowcu Świętokrzyskim oraz prywatne firmy transportowe.

2.3. ZASOBY MIESZKANIOWE

Na zasoby mieszkaniowe Gminy Stąporków składają się lokale i budynki mieszkaniowe, których właścicielem i podmiotami zarządzającymi są m.in. osoby prywatne, spółdzielnie mieszkaniowe oraz gmina. Na terenach wiejskich przeważa budownictwo jednorodzinne, w tym jednorodzinne domy wolnostojące. Przeważająca większość z nich to budynki murowane, parterowe lub jednokondygnacyjne. W przypadku zabudowy miejskiej Stąporkowa dominuje głównie budownictwo jednorodzinne, obejmujące domy jednorodzinne wolnostojące, w zabudowie bliźniaczej oraz zabudowie szeregowej. Są to w przeważającej większości budynki murowane, jedno- dwukondygnacyjne, w obrębie których wydzielono jedno bądź kilka lokali mieszkaniowych. Część zabudowy miejskiej Stąporkowa tworzą wielokondygnacyjne budynki mieszkalne o powtarzalnych segmentach (bloki), w tym tzw. punktowce i klatkowce. Znajdują się one m.in. pod zarządem Spółdzielni Mieszkaniowej w Stąporkowie, której podlegają: Osiedle Żeromskiego, Osiedle Leśne, Osiedle XXX-lecia.

Tabela 10. Zasoby mieszkaniowe Gminy Stąporków na tle innych jednostek Powiatu Koneckiego, 2014 r.

Jednostka administracyjna	Zasoby lokalowe		Warunki lokalowe			
			Liczba osób na:		Powierzchnia użytkowa [m^2]	
	Mieszkania	Izby	Mieszkanie	Izbę	Mieszkanie	Na 1 os
Fałków	1711	6454	2,7	0,72	73,7	27,3
Gowarczów	1533	5781	3,08	0,82	78,6	25,5
Końskie	13086	48425	2,77	0,75	70,1	25,3
Radoszyce	2872	10184	3,18	0,90	74,0	23,3
Ruda Maleniecka	1478	4861	2,16	0,66	66,5	30,8
Słupia Konecka	1067	4123	3,22	0,83	85,6	26,6
Smyków	1236	4349	3,08	0,88	77,0	25,0
Stąporków	6629	23801	2,68	0,75	67,5	25,2
Powiat	29612	107978	2,80	0,77	71,2	25,4

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie, 2016 r.

Jej zasoby mieszkaniowe obejmują łącznie 660 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej wynoszącej 35 798,90 m^2. Pod koniec 2011 roku w zasobie Gminy Stąporków znajdowało się 231 lokali mieszkalnych, w tym 180 w budynkach wspólnot mieszkaniowych. Z zasobu tego wydzielono szereg budynków o obniżonym standardzie, w którym lokale przeznaczono na wynajem jako lokale socjalne, celem zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych rodzin o niskich dochodach.

W 2014 roku zasoby mieszkaniowe Gminy Stąporków należały do największych w powiecie i obejmowały 22,4% (6 629) ogółu mieszkań zinwentaryzowanych na terenie powiatu koneckiego. Ponad 68,8% tych mieszkań (4 561) zlokalizowanych było na terenach wiejskich zaś 31,2% (2 068) na obszarach miejskich. W tym okresie jednie gmina Końskie dysponowała większą ilością tego rodzaju lokali, tj. 12 086 (44,2% ogółu mieszkań w powiecie koneckim). Według danych Wydziału Gospodarki Nieruchomościami, Rolnictwa

i Infrastruktury Technicznej na koniec 2015 roku stanowił 132 lokale mieszkalne, w tym 86 lokali mieszkalnych w budynkach wspólnot mieszkaniowych.

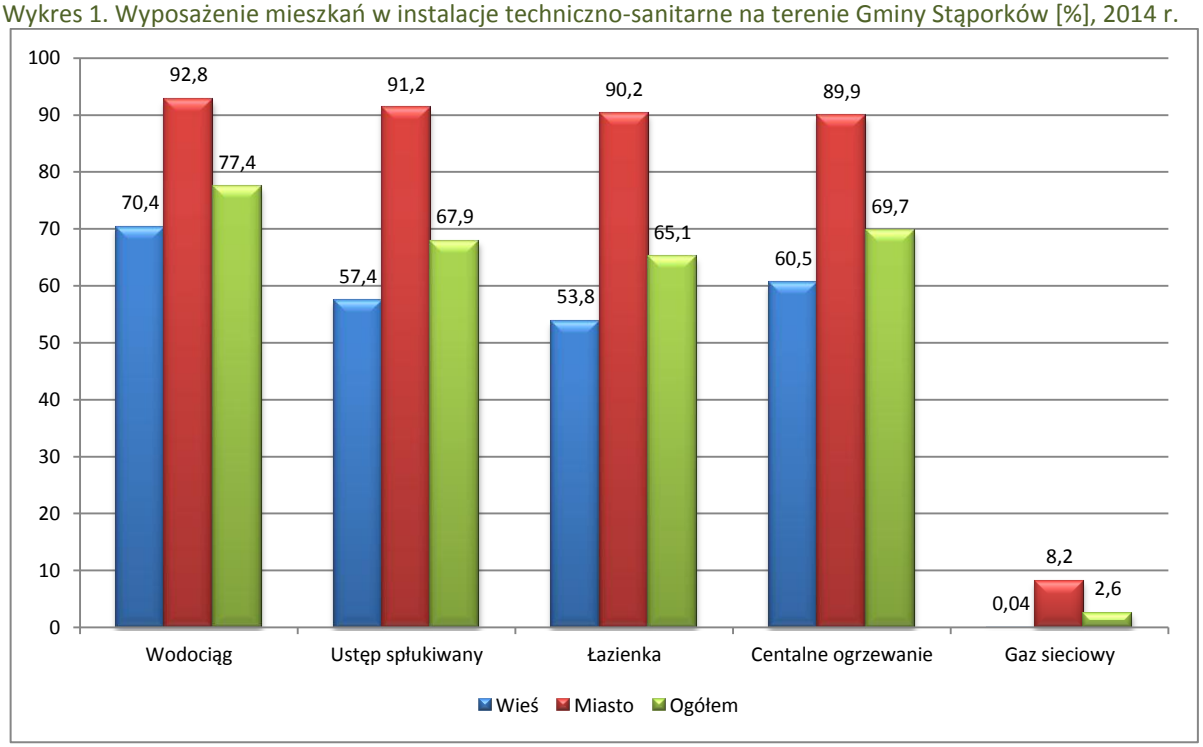
Tabela 11. Wykaz budynków z zasobu mieszkaniowego gminy, w których znajdują się lokale socjalne, 2016 r.

Lokalizacja	Lokale mieszkalne	Powierzchnia	Lokale socjalne	Powierzchnia
Stąporków, ul. 1 Maja 6	8	294,00	2	64,41
Stąporków, ul. 1 Maja 14	7	310,20	1	59,70
Niekłań Wielki, ul. Hubala 13	10	409,70	3	72,00
Niekłań Wielki, ul. Hubala 19	10	447,00	3	139,00
Razem:	**35**	**1460,90**	**9**	**335,11**

Źródło: Dane własne gminy.

W tym okresie na terenie gminy oddano do użytku 15 nowych mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 2 612 m^2. Stanowiło to 11,7% ogółu nowo wybudowanych mieszkań w powiecie koneckim, przy czym więcej mieszkań do użytkowania przekazano jedynie w gminie Końskie tj. 51 (39,8%). Jednak w porównaniu do lat ubiegłych stanowiło to nieznaczny spadek. W 2012 roku na terenie gminy oddano do użytkowania 22 (14,8%) zaś w 2013 roku 17 nowo wybudowanych mieszkań (12,4%).

Wykres 1. Wyposażenie mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne na terenie Gminy Stąporków [%], 2014 r.

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie, 2016 r.

Powierzchnia użytkowa przeciętnego mieszkania w gminie Stąporów jest nieco mniejsza niż w przypadku przeciętnego mieszkania w powiecie koneckim i województwie świętokrzyskim mimo, iż systematycznie ona wzrasta. W 2012 roku było to 67,1 m^2, 2013 - 67,3 m^2 zaś w 2014 - 67,5 m^2. W przeliczeniu na 1 mieszkańca przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań w Gminie Stąporków wyniosła w 2014 roku 25,2 m^2 i była nieco niższa

od średniej dla powiatu koneckiego (25,4 m^2) i województwa świętokrzyskiego (25,5 m^2). Wydatnie jednak wzrosła w porównaniu do 2012 roku (24,6 m^2) i 2013 roku (24,8 m^2). Przeważająca większość mieszkań na terenie gminy wyposażona jest w niezbędne instalacje techniczno-sanitarne, tj. wodociągi (92,8%), ustęp spłukiwany (91,2%), łazienki (90,2%) i centralne ogrzewanie (89,9%). W tym zakresie istnieją jednak duże różnice w przypadku terenów wiejskich i miejskich. Jedynie 57,4% mieszkań na obszarach wiejskich posiada ustęp spłukiwany zaś 53,8% łazienkę. Instalację wodociągową posiada 70,4% lokali mieszkalnych położonych na wsi zaś centralne ogrzewanie - 60,5%. Pod tym względem jakość życia na obszarach wiejskich w Gminie Stąporków jest nieco niższa niż w mieście.

3. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

3.1. EDUKACJA I KULTURA

Jednym z zadań własnych gminy jest zapewnienie dostępu do edukacji i kształcenia. Na terenie gminy procesy te realizowane są poprzez sieć instytucji opiekuńczo-wychowawczych oraz szkół publicznych, niepublicznych i szkół niepublicznych posiadających uprawnienia szkół publicznych, kształcących na poziomie podstawowym, gimnazjalnym, ponadgimnazjalnym i policealnym. W 2012 roku wychowaniem przedszkolnym w Gminie Stąporków objęto 635 dzieci w wieku 3-6 lat, tj. 19,8% dzieci z powiatu koneckiego w wieku 3-6 lat. Rok później liczba tych dzieci, objętych wychowaniem przedszkolnym wzrosła do 647, by w 2014 roku osiągnąć wartość 539, tj. 20,1% ogółu dzieci z powiatu koneckiego w wieku
3-6 lat. Dla lat 2012-2014 odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-6 lat w Gminie Stąporków wzrósł z 66,0% (2012 rok) do 74,2% (2013 rok) a następnie do 78,3% (2014 rok), przy średniej dla powiatu koneckiego wynoszącej odpowiednio 70,5% (2012 rok), 77,4% (2013 rok), 84,7% (2014 rok).

Tabela 12. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w gminach powiatu koneckiego, 2012-2014.

Jednostka administracyjna	Wiek dzieci											
	3-5 lat			3-6 lat			3-4 lat			4-6 lat		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014
Fałków	25,7	51,6	77,4	37,2	53,7	78,8	-	27,6	67,0	49,3	70,7	92,9
Gowarczów	3,1	69,8	73,9	24,4	71,9	80,8	-	54,5	67,7	31,1	83,6	89,8
Końskie	74,6	83,0	84,5	75,4	80,5	86,6	65,1	74,3	78,7	82,5	86,0	94,6
Radoszyce	54,3	47,0	49,8	59,6	57,6	58,0	30,3	19,8	22,4	70,5	72,9	75,6
Ruda Maleniecka	47,8	31,2	54,5	55,2	40,3	53,3	35,4	8,8	38,7	64,9	52,7	60,0
Słupia Konecka	53,9	46,5	54,3	52,7	53,8	63,0	35,2	32,3	55,4	63,2	58,4	70,7
Smyków	57,7	47,0	50,8	59,7	54,1	55,2	18,1	22,2	38,0	76,9	65,5	68,5
Stąporków	57,9	65,9	68,0	58,4	67,5	71,8	49,0	54,9	59,2	66,0	74,2	78,3
Powiat	58,5	66,9	71,5	61,9	68,8	75,2	44,8	52,5	61,4	70,5	77,4	84,7

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie, 2016 r.

Według danych Urzędu Miasta i Gminy Stąporków w roku szkolnym 2012-2013 w placówkach wychowania przedszkolnego, tj. przedszkolach, punktach przedszkolnych oraz oddziałach przedszkolnych (zerowych) przy szkołach podstawowych opieką objęto 293 dzieci, zaś w roku szkolnym 2013-2014 już 343 dzieci. W kolejnym okresie liczba wychowanków placówek wychowania przedszkolnego spadła o 99 dzieci, osiągając wartość 244 (tj. o 28,9%).

W tym okresie zadania w zakresie opieki i wychowania nad dziećmi w wieku przedszkolnym realizowane były poprzez oddziały przedszkolne funkcjonujące przy Zespole Szkół w Niekłaniu Wielkim, Publicznej Szkole Podstawowej Nr 1 w Stąporkowie, Publicznej Szkole Podstawowej w Krasnej. Dodatkowo punkty przedszkolne funkcjonowały przy Publicznej Szkole Podstawowej w Niekłaniu Wielkim oraz przy Publicznym Przedszkolu

Samorządowym w Stąporkowie, w którym opieką objęto łącznie 146 dzieci w kilkunastu kategoriach wiekowych. Ponadto punkty przedszkolne działały przy Niepublicznej Szkole Podstawowej w Gosaniu oraz przy Niepublicznej Szkole Podstawowej w Odrowążu. Na terenie gminy działają także niepubliczne przedszkola tj. „Bajkowe Przedszkole" w Stąporkowie oraz „Tęczowe Przedszkole" w Komorowie, które prowadzone są przez Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Wsi Komorów. Ponadto przedszkole działa także przy Świętokrzyskim Centrum Rehabilitacji w Czarnieckiej Górze, w którym opieką otoczeni są najmłodsi pacjenci oddziałów rehabilitacyjnych funkcjonujących w tym ośrodku.

Tabela 13. Publiczne przedszkola, punkty przedszkolne i oddziały zerowe funkcjonujące na terenie gminy, 2012-2015.

Placówka	Liczba dzieci		
	2012-2013	2013-2014	2014-2015
Publiczna Szkoła Podstawowa Nr 2 w Stąporkowie:	**25**	**26**	**-**
Oddział zerowy	25	26	-
Publiczna Szkoła Podstawowa w Niekłaniu Wielkim:	**53**	**71**	**53**
Oddział zerowy	31	49	31
Punkt przedszkolny	22	22	22
Publiczna Szkoła Podstawowa Nr 1 w Stąporkowie:	**39**	**52**	**32**
Oddział zerowy	39	52	19
Publiczna Szkoła Podstawowa w Krasnej:	**19**	**26**	**13**
Oddział zerowy	19	26	13
Publiczne Przedszkole Samorządowe w Stąporkowie	**157**	**168**	**146**
Przedszkole	134	147	146
Punkt przedszkolny	23	21	-
Razem:	**293**	**343**	**244**

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie, 2016 r.

Sieć szkolnictwa podstawowego na terenie gminy obejmuje 7 placówek: Publiczną Szkołę Podstawową Nr 1 w Stąporkowie, Publiczną Szkołę Podstawową Nr 2 działająca w strukturach Zespołu Szkół Publicznych w Stąporkowie, a także Publiczną Szkołę Podstawową w Niekłaniu Wielkim i Publiczną Szkołę Podstawową w Krasnej. Dodatkowo dwie placówki oświatowe prowadzone są przez organizacje społeczne. Są to: Niepubliczna Szkoła Podstawowa w Gosaniu prowadzona przez Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Wsi Gosań-Włochów oraz Niepubliczna Szkoła Podstawowa w Odrowążu prowadzona przez Stowarzyszenie Przyjaciół Odrowąża.

Tabela 14. Szkoły podstawowe według gmin powiatu koneckiego, 2012-2014.

Jednostka administracyjna	Szkoły			Oddziały w szkłach			Uczniowie		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014
Fałków	2	2	2	14	15	16	259	254	266
Gowarczów	2	2	2	18	18	19	263	256	286
Końskie	11	11	11	103	103	110	1 972	1 899	2 004
Radoszyce	6	6	6	42	42	43	607	616	650
Ruda Maleniecka	2	2	2	10	8	9	159	165	165
Słupia Konecka	4	4	4	22	22	22	208	201	194
Smyków	2	2	2	12	12	13	239	231	252
Stąporków	7	7	7	51	46	47	805	771	794

Powiat	36	36	36	272	266	279	4 512	4 396	4 611

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie, 2016 r.

Szczególny statut posiada Publiczna Szkoła Podstawowa Specjalna, działająca w strukturach Zespołu Szkół Specjalnych przy Świętokrzyskim Centrum Rehabilitacji w Czarnieckiej Górze, w której nauczanie realizowanej jest na następujących etapach edukacji: nauczanie poniżej oddziału zero, I etap edukacji, II etap edukacji, nauczanie w oddziale zero. Łącznie w placówkach tych w 2012 roku naukę pobierało 805 uczniów, tj. 17,8% uczniów szkół podstawowych w powiecie koneckim. Ich liczba w 2014 roku spadła do 794 tj. o 1,4% w stosunku do roku poprzedniego.

W szkołach podstawowych działają świetlice szkolne, szkolne koła PCK, LOP oraz ZHP. Organizowane są zajęcia pozalekcyjne w ramach szkolnych kół zainteresowań oraz zajęcia rekreacyjno-sportowe. Przy Publicznej Szkole Podstawowej Nr 2 w Stąporkowie działa m.in. chór, grupa badmintona oraz koła zainteresowań: plastyczne, informatyczne, taneczne, języka polskiego, matematyczne, języka angielskiego.

Podobne zajęcia prowadzone są przez kadrę nauczycielską Publicznej Szkoły Podstawowej im. Polskich Olimpijczyków w Krasnej, przy której funkcjonuje zespół muzyczny „Krasnowianie", koło teatralne oraz odbywają się zajęcia pozalekcyjne: „Matematyka na wesoło" (zajęcia dla zdolnych uczniów z klas II-III), „Harcerskie i zuchowe zabawy", „Karaoke", „Chcę zostać przyrodnikiem". Obok procesów kształcenia i wychowania szkoły uczestniczą również w życiu kulturalnym gminy, organizując w ciągu roku szereg przedsięwzięć o charakterze kulturalno-oświatowym, skierowanych do mieszkańców gminy. Przykładowo w roku szkolnym 2014/2015 uczniowie i kadra pedagogiczna Publicznej Szkoły Podstawowej Nr 2 w Stąporkowie zorganizowali następujące imprezy szkolne i środowiskowe: akademię z okazji „Dnia Matki", obchody 10 rocznicy śmierci Jana Pawła II („Żywa pamięć o Tobie ciągle jest w nas"), „Dzień Babci i Dziadka", zabawę choinkową, „Andrzejki", występy taneczne z okazji „Dnia Seniora", szkolny happening pn. „Dzień Pluszowego Misia", akademię z okazji „Święta Odzyskania Niepodległości", apel z okazji „Dnia Komisji Edukacji Narodowej" oraz wiele innych. W okresie świątecznym w szkołach organizowane są uroczyste akademie, warsztaty i zajęcia z rękodzieła, w ramach których wykonywane są drobne upominki i ozdoby świąteczne. Ponadto w roku szkolnym szkoły goszczą grupy teatralne i muzyczne, co znacznie zwiększa dostęp uczniów do zasobów kultury i zapobiega to ich kulturalnemu wykluczeniu. Dotyczy to zwłaszcza placówek z terenów wiejskich. Szkolne koncerty kameralne dla uczniów z udziałem muzyków Filharmonii Świętokrzyskiej organizowane są m.in. w Publicznej Szkole Podstawowej w Krasnej.

Szkoły uczestniczą również w szeregu programach i projektach, współfinansowanych ze środków zewnętrznych, w tym UE. W latach 2012-2013 uczniowie i nauczyciele Publicznej Szkoły Podstawowej Nr 2 w Stąporkowie wzięli udział w rządowym programie „Cyfrowa szkoła", rozwijającym kompetencje w zakresie stosowania nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych. W ramach programu placówka otrzymała także nowoczesne

pomoce dydaktyczne w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK). Placówki biorą udział w konkursach i turniejach edukacyjnych, kulturalnych i sportowych. W okresie od 10 października 2014 roku do 31 marca 2015 roku Publiczna Szkoła Podstawowa Nr 2 w Stąporkowie wzięła udział w IV Ogólnopolskim Konkursie „Bezpieczna Szkoła-Bezpieczny Uczeń", w ramach którego przez okres 6 miesięcy uczniowie i nauczyciele szkoły, wspólnie realizowali zadania na rzecz podniesienia poziomu bezpieczeństwa uczniów i szkoły oraz promowania postaw prospołecznych, propaństwowych i poszanowania dla innych kultur i społeczności.

Uczniowie szkół podstawowych kontynuują dalszą naukę w szkołach gimnazjalnych. Ich sieć na terenie gminy tworzą 3 placówki, w tym: Publiczne Gimnazjum w Stąporkowie działające w strukturach Zespołu Szkół Publicznych w Stąporkowie, Publiczne Gimnazjum w Niekłaniu Wielkim będące częścią Zespołu Szkół Publicznych w Niekłaniu Wielkim oraz Publiczne Gimnazjum Specjalne w Czarnieckiej Górze podległe Zespołowi Szkół Specjalnych przy Świętokrzyskim Centrum Rehabilitacji w Czarnieckiej Górze.

Tabela 15. Szkoły gimnazjalne według gmin powiatu koneckiego, 2012-2014.

Jednostka administracyjna	Szkoły			Oddziały w szkłach			Uczniowie		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014
Fałków	1	1	1	6	6	6	138	135	131
Gowarczów	1	1	1	7	7	6	175	160	128
Końskie	6	6	6	57	52	50	1 183	1 130	1 052
Radoszyce	1	1	1	12	12	12	316	290	270
Ruda Maleniecka	1	1	1	6	5	5	102	101	101
Słupia Konecka	1	1	1	6	6	6	108	104	105
Smyków	1	1	1	6	6	6	116	120	122
Stąporków	3	3	3	23	20	21	450	422	436
Powiat	15	15	15	123	114	112	3 688	2 462	2 345

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie, 2016 r.

W 2014 roku naukę w nich pobierało łącznie 436 osób, tj. 18,6% ogółu uczniów szkół gimnazjalnych w powiecie. Największą pod względem liczebności uczniów tego rodzaju placówką na terenie gminy jest Publiczne Gimnazjum w Stąporkowie, w którym w roku szkolnym 2014-2015 roku naukę pobierało 327 uczniów, tj. 75,0% ogółu gimnazjalistów w Gminie Stąporków.

Podobnie jak w przypadku szkół podstawowych w szkołach działają szkolne koła takich organizacji jak PCK, LOP, TPD oraz inne. Przy Publicznym Gimnazjum w Stąporkowie funkcjonuje m.in. koło wideofilmowca, koło fotograficzne, koło dziennikarskie oraz „Klub 4 H", w ramach którego prowadzona jest działalność edukacyjna m.in. w zakresie agronomii i tradycji ludowych. Uczniowie tej placówki mogą brać także udział w zajęciach pozalekcyjnych, w zakresie: chemii, matematyki, teatru sportu, języka polskiego, a także języków obcych (angielski, niemiecki, rosyjski), fizyki, historii, biologii, informatyki, geografii, WOS-u, astronomii oraz innych. Przy szkołach działają również biblioteki, pracownie informacyjne
i świetlice. Prowadzona jest także działalność w zakresie kultury, wychowania patriotycznego

i obywatelskiego, poprzez m.in. organizację imprez kulturalnych, obchodów świąt państwowych, wycieczki, spotkania z przedstawicielami świata kultury, nauki i polityki.

Obok szkół podstawowych i gimnazjalnych na terenie gminy funkcjonują publiczne i niepubliczne szkoły ponadgimnazjalne i policealne, w tym dla osób dorosłych (5 placówek). W 2014 roku naukę w nich pobierało 595 osób, tj. 15,1% uczniów wszystkich tego rodzaju placówek działających w powiecie koneckim (30).

Tabela 16. Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne na terenie gminy w latach 2012-2015.

Placówka oświatowa	Lata		
	2012-2013	2013-2014	2014-2015
Zespół Szkół Publicznych w Stąporkowie:	**627**	**598**	**628**
Publiczna Szkoła Podstawowa Nr 2 w Stąporkowie	279	269	301
Publiczne Gimnazjum w Stąporkowie	348	329	327
Zespół Szkół Publicznych w Niekłaniu Wielkim:	**262**	**247**	**260**
Publiczna Szkoła Podstawowa w Niekłaniu Wielkim	160	154	171
Publiczne Gimnazjum w Niekłaniu Wielkim	102	93	89
Publiczna Szkoła Podstawowa Nr 1 w Stąporkowie	216	201	219
Publiczna Szkoła Podstawowa w Krasnej	83	84	89
Razem:	**1 188**	**1 130**	**1 196**

Źródło: Materiały informacyjne UMiG Stąporków, 2016 r., bp.

W strukturach organizacyjnych Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych im. Stanisława Staszica w Stąporkowie, funkcjonują dwie szkoły ponadgimnazjalne, tj. liceum ogólnokształcące oraz technikum kształcące w zawodach: „technik logistyk", „technik organizacji reklamy", „technik informatyk" oraz „technik handlowiec". Przy zespole funkcjonuje także szkoła policealna kształcąca w zawodach: „technik handlowiec", „technik informatyk", „technik prac biurowych". Organem prowadzącym tych placówek jest powiat konecki. Zespół dysponuje własną salą gimnastyczną z dobrze wyposażoną siłownią, boiskiem sportowym oraz specjalistycznymi pracowniami zawodowymi i nowoczesnymi pracowniami przedmiotowymi, wyposażonymi w najnowsze pomoce dydaktyczne oraz tablice interaktywne.

Tabela 17. Szkoły ponadgimnazjalne i policealne w powiecie koneckim, 2012-2014.

Jednostka administracyjna	Ogółem			Oddziały w szkłach			Uczniowie		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014
Końskie	31	32	26	158	155	146	3 369	3 377	3 337
Stąporków	5	5	4	25	23	23	533	568	595
Powiat	36	37	30	183	178	169	3 902	3 945	3 932

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie, 2016 r.

Na potrzeby kształcenia zawodowego zorganizowane zostały trzy profesjonalne pracownie komputerowe z dostępem do Internetu, wyposażone w nowoczesny sprzęt komputerowy i specjalistyczne oprogramowanie klasy „Photo Shop CS 4", „Corel X 4", „Flash 5". Jednocześnie uczniowie liceum i technikum mogą korzystać z zasobów Multimedialnego

Centrum Informacyjnego, księgozbioru bibliotecznego o zasobie ponad 12 tysięcy tomów i nowoczesnej, multimedialnej pracowni do nauki języków obcych. W ramach Centrum Kształcenia Ustawicznego „Profesja" Sp. z o.o. na terenie gminy funkcjonuje także Prywatne Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych w Stąporkowie, kształcące w trybie 3-letnim na podbudowie szkoły podstawowej i gimnazjalnej lub w trybie 2-letnim na podbudowie zasadniczej szkoły zawodowej. Ponadto w ramach centrum funkcjonuje także Prywatna Policealna Szkoła Zawodowa dla Dorosłych w Stąporkowie, w której nauka trwa 2 lata na następujących kierunkach: „technik administracji", „technik informatyk", „technik rachunkowości", „technik turystyki wiejskiej", „technik usług kosmetycznych", „opiekun w domu opieki społecznej". Szkoła kształci również w zawodach: „technik bhp", „technik usług pocztowych i finansowych", „technik florysta", „opiekunka środowiskowa", „asystent osoby niepełnosprawnej", przy czym nauka na tych kierunkach trwa od 1 do 1,5 roku.

Podobnie jak w przypadku szkół podstawowych i gimnazjalnych działające na terenie gminy placówki kształcenia ponadgimnazjalnego i policealnego realizują zadania również w zakresie edukacji i animacji kulturalnej oraz wychowania patriotycznego i ekonomicznego. Przy Zespole Szkół Ponadgimnazjalnym im. Stanisława Staszica w Stąporkowie działają m.in. kluby uczniowskie, rozwijające umiejętności w zakresie przedsiębiorczości (Szkolny Klub Przedsiębiorczości „Inspiron") oraz pogłębiające wiedzę w obszarze integracji europejskiej (Szkolny Klub Europejski „Europejczyk"). Ponadto część uczniów bierze udział w działalności Szkolnego Koła PCK, Szkolnego Koła Ligi Ochrony Przyrody, poszczególnych kołach zainteresowań. Przy zespole działa również kółko teatralne (Teatr „Alter Ego"), którego występy są jednym z punktów w programach obchodów rocznic i świąt państwowych oraz innych wydarzeń kulturalnych, realizowanych na terenie gminy.

Działania o charakterze edukacyjno-integracyjnym i kulturalnym prowadzone są również w ramach funkcjonującego na terenie gminy Uniwersytetu Trzeciego Wieku „Seniorada". Jego oferta edukacyjna skierowana jest przede wszystkim do osób starszych, nieaktywnych zawodowo, zainteresowanych własnym rozwojem osobistym i samorealizacją. W programie edukacyjnym skierowanym do seniorów znajdują się m.in. wykłady, pogadanki, wycieczki, spotkania z przedstawicielami świata sztuki i kultury, a także zajęcia psychoruchowe.

Istotną rolę w organizacji działalności kulturalnej i sportowej na terenie gminy odgrywa Miejsko - Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Stąporkowie, w którego strukturach działa także Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Stąporków, z dwoma filiami bibliotecznymi w Czarnej
i Hucisku. Kadrę ośrodka stanowi 17 pracowników, zatrudnionych w pionie obsługi administracyjnej, sekcjach gospodarczych oraz bibliotekarze i instruktorzy. Przy ośrodku organizowane są warsztaty edukacyjno-wychowawcze, w tym zajęcia teatralne dla dzieci i młodzieży, warsztaty plastyczne i ceramiczne, zajęcia muzyczne. Działają zespoły wokalno – instrumentalne i muzyczne (Konterfekt, Sonore, Cztery piegi, Asumpt, DAd hoc, Efekt), trzy grupy taneczne – eMGie, grupa teatralna Maska, Teatr cieni, recytatorzy, raperzy, sekcja szachowa oraz Studio Piosenki. Prowadzone są zajęcia gry na instrumentach (gitara, pianino,

perkusja). Działa także teatr kukiełkowy, w ramach którego wystawiane są przedstawienia kukiełkowe dla najmłodszych. MGOKiS w Stąporkowie pełni także rolę centrum organizującego i koordynującego przebieg szeregu imprez kulturalnych i sportowych, realizowanych na terenie gminy.

Ośrodek dysponuje 200 - osobową salą kinową ze sceną do organizacji spotkań oraz imprez zamkniętych, 20-30 - osobowymi salami dydaktycznymi ze sprzętem multimedialnym, kawiarnią oraz salą wystawową, w której organizowane są wystawy, kiermasze oraz inne spotkania. Ponadto MGOKiS w Stąporkowie zarządza stadionem miejskim z widownią na 890 miejsc siedzących z pełnym zapleczem sanitarnym i siłownią oraz amfiteatrem, w którym organizowane są imprezy kulturalne. Pod opieką MGOiKS znajdują się lokalni twórcy, rzemieślniczy i artyści ludowi, poeci i literaci skupieni w grupy i zespoły pracy twórczej. Jest wśród nich zespół muzyczny „Panaceum", Koło Gospodyń Wiejskich w Duraczowie, Zespół Ludowy „Smarkowianki", „Mokrzaneczki", „Echo Miekłańskie" oraz twórcy indywidualni, m.in.: Marian Lisowski – Adamek (rzeźbiarz), Izabela Woźniak – Świerczów (fotografia), Monika Woźniak-Stąporków (sztuka witraży), Zofia Wilk-Kozia Wola (robótki ręczne), Marzena Trudnos - Kozia Wola (haftowanie), Marek Werens - Stąporków (kompozytor muzyczny i autor tekstów), Jan Stanisław Stefaniak - Stąporków (poeta, satyryk), Monika Solarz – Niekłań (malarstwo, grafika), Czesław Seweryński - Odrowąż (garncarz), Stanisław Salata - Stąporków (poeta), Jan Krupa - Smarków (rzeźbiarz), Edward Kozakiewicz - Stąporków (rysownik, poeta) oaz wielu innych. Z MGOKiS w Stąporkowie współpracuje także Irmina Gąsiorowska, twórczyni i właścicielka Wiejskiej Pracowni Ceramicznej w Wielkiej Wsi. Na jej wyposażeniu znajduje się piec elektryczny i gazowy, w którym wypalane są wyroby rękodzielnicze z gliny, powstające m.in. w ramach warsztatów garncarskich i ceramicznych, w których udział biorą dzieci, młodzież oraz turyści przybywający na teren gminy.

W strukturach Miejsko - Gminnego Ośrodka Kultury i Sportu w Stąporkowie działa Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Stąporków z dwoma filiami bibliotecznymi w Czarnej i Hucisku. W 2014 roku na jedną placówkę biblioteczną działającą w gminie przypadało 5 917 mieszkańców, co było najgorszym wynikiem wśród wszystkich gmin powiatu koneckiego. Podobnie w przypadku zasobu bibliotecznego, który ze względu na wielkość należał do najskromniejszych w regionie. W latach 2012 - 2014 liczba czytelników korzystających z zasobów biblioteki i jej filii w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców była najniższa wśród wszystkich gmin powiatu koneckiego i wynosiła odpowiednio: 2012 rok - 91, 2013 rok - 86, 2014 rok - 87, przy średniej dla powiatu koneckiego wynoszącej: 2012 rok - 132, 2013 rok - 133, 2014 rok - 129.

Tabela 18. Biblioteki według gmin powiatu koneckiego, 2012-2014.

Jednostka administracyjna	Liczba ludności na 1 placówkę biblioteczną			Księgozbiór bibliotek na 1000 ludności			Czytelnicy bibliotek na 1000 ludności		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014
Fałków	2 358	2 317	2 311	3 885,3	3 587,6	4 073,4	120	120	121
Gowarczów	2 374	2 380	2 360	4 544,7	4 012,1	4 719,9	137	137	137
Końskie	3 339	3 314	3 628	3 600,4	4 608,0	2 926,4	157	159	151
Radoszyce	4 605	4 581	4 561	3 096,4	3 003,7	3 069,5	123	125	122

Ruda Maleniecka	1 634	4 616	1 596	6 651,8	6 871,2	7 036,4	154	156	156
Słupia Konecka	1 152	1 147	1 144	5 559,9	5 558,1	5 565,7	112	117	106
Smyków	3 775	3 797	3 813	3 592,1	3 727,7	3 882,0	109	129	129
Stąporków	6 009	5 972	5 917	2 366,2	2 402,2	2 460,2	91	86	87
Powiat	3 228	3 317	3 317	3 548,5	3 587,6	3 319,6	132	133	129

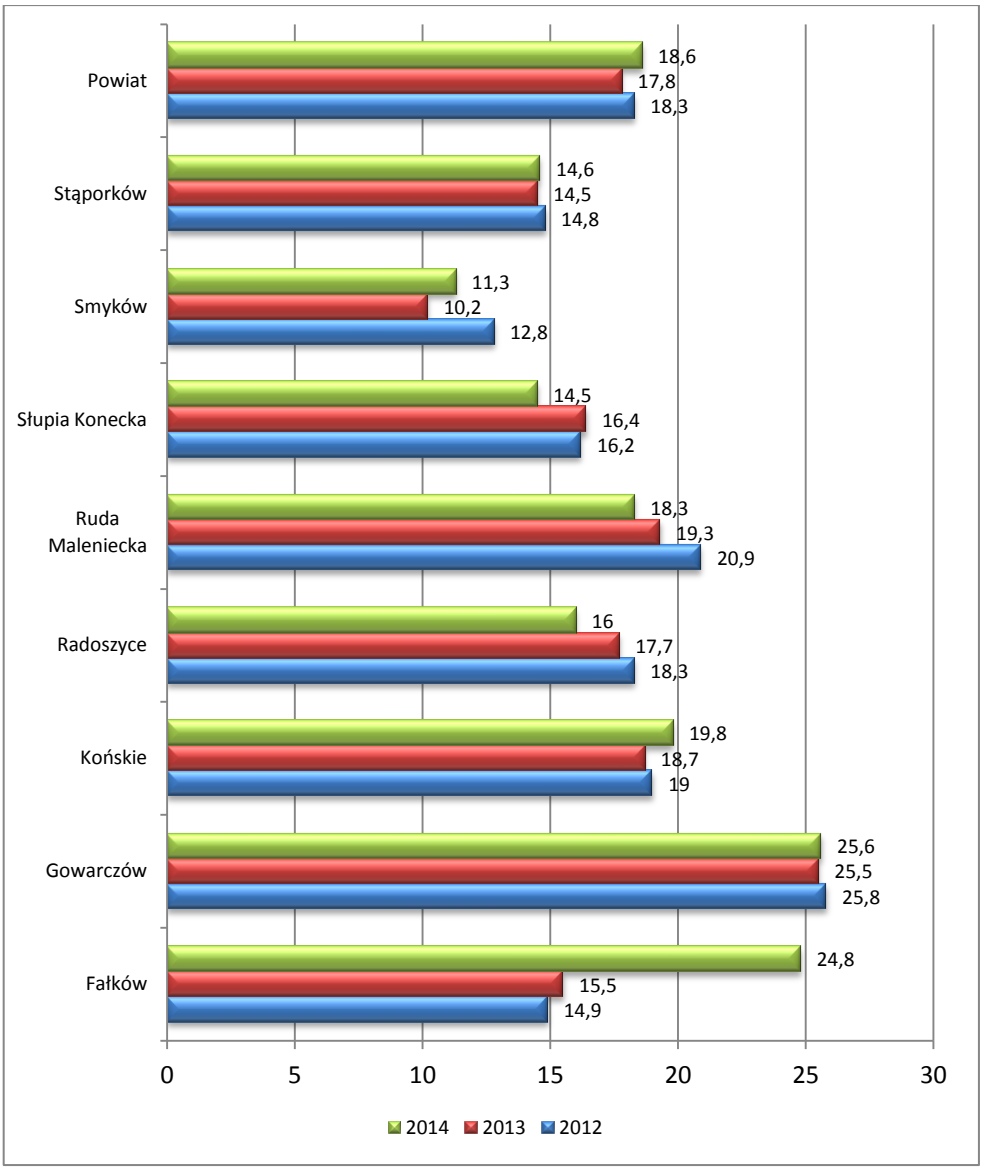
Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie, 2016 r.

Zgromadzone w zasobach biblioteki dostępne dla mieszkańców gminy zbiory liczą 43 673 woluminów (2014 rok), co w porównaniu do 2012 roku stanowi wzrost o 2,4% (1 016 woluminów). Jest to 15,9% zbiorów bibliotecznych gromadzonych i udostępnionych czytelnikom na terenie powiatu koneckiego. Na wyposażeniu tych placówek znajduje się również 11 komputerów, z których 6 jest podłączonych do Internetu i umożliwia przeglądanie zasobów sieci przez czytelników.

Mimo dobrych warunków zapewnianych czytelnikom systematycznie maleje liczba osób korzystających z ze zbiorów bibliotecznych w miejscu. O ile w 2012 roku z zasobu biblioteki

i jej filii skorzystało 1 643 czytelników, to w 2014 roku już tylko 1 558 osób (spadek o 4,6%). W tym samym okresie spała również liczba wypożyczenia księgozbioru na zewnątrz. W 2012 roku zanotowano 24 290 zaś w 2014 roku już tylko 22 680 wypożyczenia (spadek o 6,7%).

Wykres 2. Wypożyczenia na 1 czytelnika w woluminach według gmin powiatu koneckiego, 2012-2014.

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie, 2016 r.

Ilość wypożyczeni na 1 czytelnika w woluminach na tle innych gmin powiatu koneckiego utrzymuje się na poziomie nieco niższym niż w przypadku całego powiatu koneckiego. W 2014 roku było to 14,6%, przy średniej dla powiatu wynoszącej 18,6%.

O wiele korzystniej wygląda działalność MGOKiS w zakresie organizacji imprez kulturalnych. W 2015 roku na terenie gminy zorganizowano 57 imprez o charakterze kulturalnym i sportowym, tj. 38,2% wszystkich, jakie odbyły się w tym czasie na terenie powiatu koneckiego.

Tabela 19. Zorganizowane imprezy i ich uczestnicy według gmin powiatu koneckiego, 2013-2015.

Jednostka administracyjna	Imprezy			Uczestnicy imprez		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Gowarczów	8	2	5	1 040	780	750
Końskie	217	323	90	28 450	33 370	21 060
Stąporków	64	61	57	35 252	23 501	22 490

Powiat	289	386	149	64 742	57 651	44 300

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie, 2016 r.

Udział w nich wzięło 22 490 osób, tj. 50,7% uczestników imprez zorganizowanych we wszystkich gminach w regionie. Świadczy to dużej aktywności miejscowych środowisk kultury, lokalnych artystów i działaczy społecznych.

3.2. SPORT, TURYSTYKA I REKREACJA

Działalność w zakresie sportu, turystyki i rekreacji, należy do jednej z najistotniejszych zadań instytucji i organizacji, których celem jest promocja zdrowia, aktywności psycho-ruchowej i intelektualnej. Prowadzą ją m.in. kluby sportowe, których w 2014 roku na terenie powiatu koneckiego funkcjonowało 29 zaś w Gminie Stąporków 4. Były to: Uczniowski Klub Sportowy „Staszic" przy Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Stąporkowie, Klub Sportowy „Kamienna Wola" oraz Klub Sportowy „Radiators". Łącznie w 2014 roku zrzeszały one 367 członków, tj. 22,2% wszystkich członków klubów sportowych w powiecie koneckim. Liczba osób systematycznie biorących udział w organizowanych przez te kluby zajęciach ruchowych i fizycznych była znacznie niższa. W 2014 roku w klubach tych ćwiczyło łącznie 302 osób, tj. 28,6% wszystkich ćwiczących w powiecie koneckim. Na terenie gminy istnieją również trzy sekcje sportowe, skupiające sympatyków sztuk walki (karate kyokushin) oraz gier zespołowych (piłka nożna, siatkówka). Młodzi mieszkańcy gminy mogą wziąć również udział w zajęciach organizowanych w ramach Akademii Sportu „AS", tj. w treningach siatkówki i piłki nożnej dla chłopców. Od 2013 roku w gminie organizowana jest Miejska Liga Futsal, w której udział bierze ponad 200 uczestników. Równie popularną formą aktywności fizycznej wśród młodzieży jest tzw. „streetworkout", polegający na wykorzystaniu elementów zabudowy miejskiej do wykonywania ćwiczeń opartych o kalistenikę.

Infrastrukturę sportową na terenie gminy tworzy kilkanaście obiektów i budowli, wykorzystywanych również w działalności rekreacyjnej, turystycznej i kulturalnej. Są to: wielofunkcyjne boisko nawierzchni poliuretanowej przy Publicznej Szkole Podstawowej w Krasnej; kompleks boisk przy Zespole Szkól Publicznych w Niekłaniu Wielkim; boisko przy Publicznej Szkole Podstawowej Nr 1 w Stąporkowie; hala sportowa oraz boisko przy Zespole Szkół Publicznych w Stąporkowie; kompleks sportowo-rekreacyjny w Stąporkowie, obejmujący boisko do piłki nożnej, trybuny, siłownie i salę do uprawianie fitness. Ponadto w pobliżu MGOKiS zainstalowano sześć podwójnych zestawów urządzeń do ćwiczeń na świeżym powietrzu, w tym wioślarza, biegacza, twistera, rower, podciągi nóg i drabinki oraz urządzenia do street workoutu.

W ramach działalności sportowej MGOKiS organizuje od 2014 roku Miejską Ligę Futsal sezony zimowy i letni skupiające ponad 200 zawodników w każdym oraz Europejski Tydzień

Sportu. Wspólnie z Polskim Związkiem Wędkarskim organizowane są zawody wędkarskie. Ponadto Organizowane są takie wydarzenia jak: Stąporkowski Maraton Fitness, Siatkarski Turniej Służb Mundurowych, Siatkarski Puchar Burmistrza Stąporkowa, Puchar Ziemi Niekłańskiej, Powiatowe Zawody Ratowniczo – Pożarnicze Ochotniczych Straży Pożarnych, Turniej Piłki Nożnej „Gramy dla Kasi" oraz Test Coopera.

Tabela 20. Członkowie klubów sportowych i ćwiczących według gmin powiatu koneckiego, 2012-2014.

Jednostka administracyjna	Członkowie			Ćwiczący		
	2010	2012	2014	2010	2012	2014
Fałków	232	124	364	217	124	93
Gowarczów	118	127	81	102	119	74
Końskie	590	465	571	785	602	751
Radoszyce	178	262	130	292	319	125
Słupia Konecka	121	104	95	107	90	84
Smyków	16	16	36	16	16	77
Stąporków	287	183	376	247	151	302
Powiat	1 542	1 281	1 653	1 766	1 421	1 506

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie, 2016 r.

Przy ulicy marszałka Józefa Piłsudskiego w Stąporkowie urządzono plac zabaw wyposażony m.in. w urządzenia zabawowe wraz z ogrodzeniem boiska do koszykówki i siatkówki oraz skatepark.

Infrastrukturę tą uzupełniają liczne szlaki turystyczne przebiegające przez teren gminy. Są wśród nich szlaki turystyczne piesze:

- Szlak pieszy koloru żółtego „Końskie - Serbinów (długość: 38,5 km): Końskie PKP – Izabelów - ścieżka edukacyjna - droga pożarowa nr 18 – Źródełko – Wąsosz - Wąsosz Nowiny - Wąsosz Stara Wieś – Krasna – Luta – Szałas – Długojów – Rogowice - Serbinów.

- Szlak pieszy koloru niebieskiego im. Stanisława Malanowicza „Kuźniaki - Pogorzałe" (długość: 81 km): Kuźniaki - Góra Dobrzeszowska – Gruszka – Węgrzyn – Grębosze – Mościska - Sielpia Wielka – Piekło – Niebo – Końskie - Stara Kuźnica – Piasek – Furmanów, rezerwat „Skałki Piekło pod Niekłaniem" – Borki – Rędocin - rezerwat „Ciechostowice"-Pogorzałe.

- Szlak pieszy koloru czerwonego „Łączna - rezerwat „Diabla Góra" (długość: 97 km): Łączna – Jegrzyna – Zalezianka – Szałas – Kopice – Odrowążek - Nowy Włochów – Gusina – Gosań – Hucisko – Stąporków - Czarniecka Góra – Czarna – Janów - Wąsosz Ostre Górki – Wąsosz Stara Wieś – Kawęczyn – Miedzierza - Sielpia Wielka – Cieklińsko - Ruda Maleniecka – Maleniec – Kołoniec – Starzechowice – Zamoście – Klew - rezerwat „Diabla Góra".

- Szlak pieszy koloru czarnego „Wólka Plebańska PKP-rezerwat „Skałki Piekło pod Niekłaniem” (długość: 7 km): Wólka Plebańska PKP-Niekłań Wielki-rezerwat „Skałki Piekło pod Niekłaniem”.

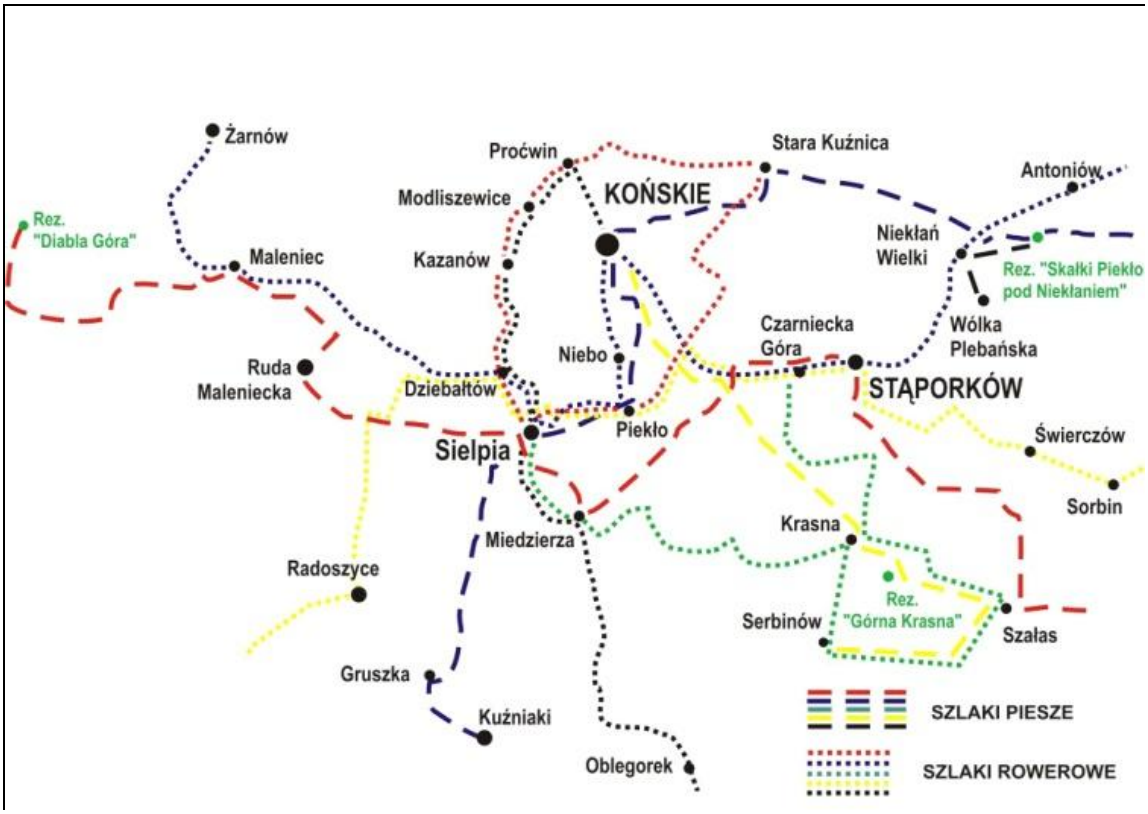
Niektóre z osad i miejscowości, leżące na terenie Gminy Stąporków, znajdują się na trasach szlaków rowerowych, wiodących przez powiat konecki. Są to:

- Szlak rowerowy koloru zielonego „Sielpia-Czarniecka Góra” (długość: 56 km): Sielpia Wielka – Barak – Miedzierza – Przyłogi - Kamienna Wola – Adamek – Komorów – Krasna – Serbinów – Długojów – Szałas - Luta – Krasna – Mokra – Duraczów – Błotnica - Czarniecka Góra.

- Szlak rowerowy koloru żółtego „Stąporków - Nagłowice „Miejsca Mocy” (długość 138 km): Stąporków - Czarniecka Góra – Czarna – Janów – Wąsosz - Sielpia Wielka – Dziebałtów – Jacentów – Radoszyce – Jakimowice – Słupia – Budzisław – Oleszno – Koparzów – Kurzelów – Włoszczowa – Żelisławiczki – Secemin – Bieganów – Moskorzew – Nowiny – Rejowiec - Nagłowice.

- Szlak rowerowy koloru niebieskiego „Żarnów - Antoniów” (długość: 74 km): Żarnów – Adamów – Maleniec – Strzęboszów – Sokołów – Dziebałtów - Sielpia Wielka – Piekło – Niebo – Końskie – Wąsosz – Janów – Czarna - Czarniecka Góra – Stąporków – Wąglów – Niekłań – Kałuża - Antoniów.

Rysunek 4.Znakowane szlaki turystyczne piesze i rowerowe prowadzące przez powiat konecki, 2016 r.

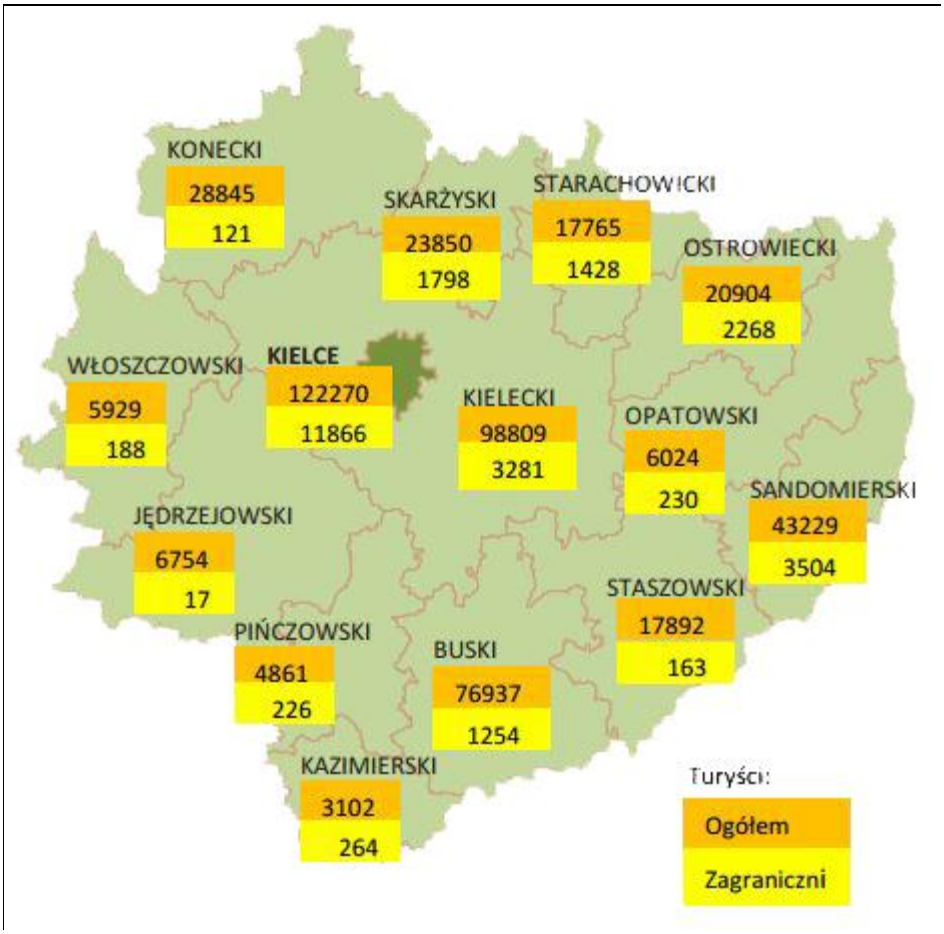

Źródło: Materiały informacyjne Oddziału PTTK w Końskich, 2016 r., bp.

W okolicach Niekłania Wielkiego, na terenie Leśnictwie Mościska znajduje się ścieżka przyrodniczo - leśnicza „Skałki Piekło", stanowiąca element programu edukacji leśnej społeczeństwa, realizowanego przez Nadleśnictwo Stąporków. Długość ścieżki wynosi 1,4 km, zaś czas przejścia ok. 1 godziny. Ścieżka zaczyna się obok szkółki leśnej w miejscowości Niekłań Wielki i kończy się w rezerwacie „Skałki Piekło pod Niekłaniem". Ścieżkę tworzy 14 przystanków, na których ustawiono tablice informacyjne (14 szt.) oraz podstawowe urządzenia turystyczne (ławki, kosze). Nazwy przystanków to: (I). Zbiornik przeciwpożarowy. (II). Nadleśnictwo Stąporków. (III). Sosna Wejmutka. (IV). Uprawa leśna. (V). Drzewostan sosnowo – modrzewiowo - jodłowy. (VI). Ile mamy lasów. (VII). Pielęgnowanie. (VIII). Ochrona lasu. (IX). Dlaczego las jest taki ważny. (X) Zasady udostępniania lasów. (XI). Podział powierzchniowy. (XII). Rola martwego drewna w żywym lesie. (XIII). Pożary lasów. (XIV). Poradnik grzybiarza.

Bogate środowisko przyrodnicze, wysoka lesistość, liczne zbiorniki wodne i rzeki oraz zabytki związane z przemysłową historią regionu powodują, że w okresie letnim powiat konecki odwiedzają tysiące turystów. W 2014 roku w całym powiecie koneckim udzielono ogółem 28 845 noclegów dla turystów krajowych i 121 dla osób przybywających z zagranicy. Więcej noclegów w tym czasie udzielono jedynie w Kielcach i powiecie kieleckim oraz w powiecie sandomierskim i buskim.

Rysunek 5. Noclegi udzielone w województwie świętokrzyskim według powiatów, 2014 r.

Źródło: Turystyka i region świętokrzyski. 2014 rok. Urząd Statystyczny w Kielcach, Kielce 2015, bp.

Były one udzielane przez gospodarstwa agroturystyczne, pensjonaty, motele i hotele oraz ośrodki wczasowe, funkcjonujące w większości w okolicach Końskich i Stąporkowa. W 2014 roku na terenie powiatu zinwentaryzowano 7 gospodarstw agroturystycznych, dysponujących 22 pokojami i 62 miejscami noclegowymi, z których 2 spełniające wymagania stawiane przed tego rodzaju obiektami znajdowały się na terenie Gminy Stąporków. Były to: Gospodarstwo Agroturystyczne „Na Stawach" położone w Hucisku oraz Gospodarstwo Agroturystyczne „Ranczo Ogniste Podkowy" w Starym Grzybowie. Pierwsze z nich składa się z kompleksu budynków o charakterze rekreacyjno-turystycznym. W jego skład wchodzą: budynek mieszkalny z 2-3 osobowymi pokojami i 12 miejscami noclegowymi, 2 domki kempingowe 4-osobowe, w tym 1 domek z pełnym węzłem sanitarnym; letnia wiata; grill; miejsce na ognisko; parking; stawy hodowlane z możliwością wędkowania; kąpielisko; trasy spacerowe i rowerowe; miejsce do przetrzymywania zwierząt domowy. Ponadto w odległości 5 km od gospodarstwa turyści mogą skorzystać z krytego basenu z jacuzzi, masaży i bazy rehabilitacyjnej. Drugie z gospodarstw agroturystycznych funkcjonujących na terenie gminy, położone jest w Starym Grzybowie, w pobliżu Czarnieckiej Góry. Gospodarstwo dysponuje miejscami noclegowymi w samodzielnych domkach, wyposażonych w aneksy kuchenne, łazienki, Internet oraz centralne ogrzewanie. Obok zabudowań urządzono plac zabaw, piaskownicę, altanę, miejsce na grilla i ognisko oraz świetlicę z w pełni wyposażoną kuchnią. W gospodarstwie znajduje się stajnia z końmi oraz innymi zwierzętami. Na jego

wyposażeniu są także rowery i wędki. Zakres świadczonych usług obejmuje: usługi noclegowe, usługi żywieniowe, masaże rehabilitacyjne (masaż klasyczny, limfatyczny, masaż kręgosłupa, usprawnianie pourazowe i poudarowe itp.) oraz usługi turystyczno-rekreacyjne (organizacja wycieczek, spacerów, nauka jazdy konnej). Podobne gospodarstwo o charakterze agroturystycznym to „Krasna Chatka" w Krasnej, świadczące usługi noclegowe i gastronomiczne. Dysponuje ono m.in. 2 pokojami z łazienką, 4-osobowym domkiem drewnianym z aneksem kuchennym i łazienką, parkingiem, Internetem, sprzętem RTV, a także miejscem do biwakowania i sprzętem Nordic Walking.

Równie szeroki pakiet usług ofertuje Ośrodek Agroturystyczny „Hana" w Kamiennej Woli, dysponujący 31 miejscami noclegowymi w pokojach 1-3-osobowych, wyposażonych w łazienki, sprzęt RTV oraz przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych. W granicach ośrodka znajduje się zarybiony staw (karpie, liny, karasie, szczupaki, sandacze), miejsce do grillowania, plac zabaw dla dzieci, trampolina, piaskownica, basen dla dzieci, miejsce do biesiadowania, sala bilardowa, wypożyczalnia rowerów, mini Zoo oraz parking. Ponadto przy ośrodku działa gabinet masażu i odnowy biologicznej, w którym świadczone są usługi obejmujące: masaż klasyczny, masaż gorącymi kamieniami, masaż relaksacyjny. Na terenie gminy usługi noclegowo-pobytowe świadczone są także w gospodarstwach, które nie spełniają warunków prawnych i organizacyjnych stawianych przed gospodarstwami agroturystycznymi. Ich liczba jest jednak trudna do oszacowania. Kilkanaście ofert noclegów mają w swojej ofercie właściciele gospodarstw i domków letniskowych w Czarnieckiej Górze.

Usługi noclegowe na terenie gminy realizowane są przede wszystkim w obiektach zbiorowego zakwaterowania. Według GUS w 2015 roku na terenie gminy działalność w tym zakresie prowadził 1 obiekt, dysponujący 30 miejscami noclegowymi. Jednak według ogólnodostępnych informacji działalność w tym zakresie prowadzi co najmniej 6 obiektów, dysponujących łącznie co najmniej 134 miejscami noclegowymi.

Największą ilością miejsc noclegowych na terenie Gminy Stąporków dysponuje Kompleks Sali Bankietowej „Lakona" w Stąporkowie, obejmujący budynek zbiorowego zakwaterowania, 2 sale konferencyjne i restaurację. Ogółem zorganizowano w nim 22 pokoi, mogących pomieścić 60 gości. Kolejne 56 miejsc noclegowych posiada w swojej ofercie Ośrodek Wypoczynkowy „Zosienka" w Czarnieckiej Górze, w którym zorganizowano także punkt zbiorowego żywienia.

Tabela 21. Obiekty noclegowe według gmin powiatu koneckiego w okresie letnim [lipiec], 2013-2015.

Jednostka administracyjna	Obiekty ogółem			Miejsca noclegowe ogółem		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Fałków	1	1	1	40	39	40
Gowarczów	1	1	-	20	20	-
Końskie	17	15	18	1 193	1 090	1365
Ruda Maleniecka	2	2	2	38	45	45
Stąporków	1	1	1	40	30	30
Powiat	22	20	22	1 331	1 224	1 480

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie, 2016 r.

Własnymi miejscami noclegowymi dysponują również domy wypoczynkowe „Wako", „Oksana" i „Basienka" w Czarnieckiej Górze. Ten ostatni ośrodek w swojej ofercie ma 18 miejsc noclegowych. Ponadto zapewnia swoim gościom dostęp do placu zabaw wyposażonego w piaskownicę, trampolinę, boisko do gry w koszykówkę i miejsce do biesiadowania i grillowania. Kilkanaście miejsc noclegowych w swojej ofercie ma także „Stara Piekarnia" w Niekłaniu Wielkim, przy której funkcjonuje sala bankietowa oraz bar i pizzeria.

3.3. POMOC I INTEGRACJA SPOŁECZNA

Na poziomie gminy system pomocy społecznej tworzy ogół instytucji samorządowych i rządowych, podmiotów z sektora NGO oraz innych osób prawnych, zaangażowanych w działania o charakterze pomocowym i mającym na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poszczególnych osób lub grup społecznych. Centralną rolę w tym systemie odgrywa Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Stąporkowie. Jego kadrę w 2015 roku stanowiło 38 pracowników, z których 16 zajmowało się wykonywaniem usług opiekuńczych. W tym okresie na jednego pracownika socjalnego przypadało około 1700 mieszkańców gminy. W realizacji swoich zadań statutowych MGOPS współpracuje z szeregiem instytucji i organizacji, tak na szczeblu województwa, jak również powiatu i gminy. Są to: Wydział Polityki Społecznej Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego w Kielcach, Powiatowy Urząd Pracy w Końskich, Sąd Rejonowy w Końskich, Komenda Policji w Końskich, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Końskich (PCPR), placówki oświatowe a także Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Stąporkowie. Przykładowo, klienci MGOPS mogą korzystać z pomocy konsultacyjnej i doradczej realizowanej m.in. przez PCPR w Końskich.

W ramach ich udzielane są specjalistyczne porady w zakresie prawa, uzależnień i pomocy psychologicznej. Corocznie w ramach Tygodnia Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przestępstwem osoby dotknięte przestępstwem mogą skorzystać z konsultacji m.in. z funkcjonariuszami policji, komornikami, radcami prawnymi, adwokatami i terapeutami, które świadczone są w siedzibie MGOPS i Sądu Rejonowego w Końskich corocznie w okresie lutego.

Obowiązujące akty prawne definiują warunki i charakter pomocy, jaki udzielany jest przez MGOPS. Może mieć on charakter niepieniężny i finansowy. W ramach pomocy pozafinansowej klienci tej instytucji mogą skorzystać ze wsparcia w następującym zakresie: pracy socjalnej mającej na celu przywrócenie lub poprawę funkcjonowania w społeczeństwie; zapewnienie schronienia osobom bezdomnym; zapewnienie posiłku osobom ubogim lub dzieciom wywodzącym się z rodzin będących w trudnej sytuacji ekonomicznej; usługi opiekuńcze udzielane osobom, które z powodu wieku lub choroby

straciły możliwość samodzielnej egzystencji. Ośrodek udziela również wsparcia o charakterze pieniężnym, obejmuje ono: zasiłek celowy (pomoc w tej formie przeznaczona jest głównie na zakup żywności, opału, leków, opłaty za energię; specjalny zasiłek celowy, który przysługuje w szczególnie uzasadnionych przypadkach, gdy dochód rodziny przekracza kryterium dochodowe określone w ustawie); zasiłek okresowy (pomoc w formie zasiłków okresowych przysługuje ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, itd.), w przypadku, gdy dochód rodziny jest niższy od kryterium dochodowego określonego w ustawie; zasiłek stały (przysługuje pełnoletniej osobie całkowicie niezdolnej do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności, jeżeli jej dochód, jak również dochód na osobę w rodzinie są niższe od kryterium dochodowego na osobę w rodzinie).

Ogółem w 2014 roku ze wsparcia MGOPS skorzystało 2 300 mieszkańców gminy, którym udzielono pomocy przede wszystkim w postaci zasiłków celowych i w naturze (783 osób), posiłków (338 osób) oraz zasiłków stałych (269 osób), na które w 2014 roku przeznaczono 1 270 068 złotych, co w porównaniu do roku poprzedniego stanowiło wzrost o 13,5%.

Tabela 22. Świadczenia udzielone przez MGOPS w latach 2012-2014.

Rodzaj świadczenia	Lata					
	2012		2013		2014	
	Osoby	Wartość	Osoby	Wartość	Osoby	Wartość
Zasiłki stałe	231	858 096	251	1 119 486	269	1 270 068
Zasiłki okresowe	124	100 005	120	111 684	116	119 956
Posiłki	351	143 689	366	153 525	338	131 805
Usługi opiekuńcze	81	545 089	60	388 908	58	472 400
Inne zasiłki celowe i w naturze	829	682 670	908	685 551	783	452 207
Odpłatności za pobyt w DPS	15	281 254	19	322 760	23	439 471

Źródło: Materiały informacyjne MGOPS w Stąporkowie, 2015 r., bp.

Wśród klientów MGOPS, obok pojedynczych osób, są także całe rodziny. W 2014 roku było to 937 rodzin w których pozostawało 2 121 osób. Najczęstszą przyczyną przyznawania pomocy rodzinom było bezrobocie jej członków, w dalszej kolejności ubóstwo i zła sytuacja ekonomiczna, a także niepełnosprawność jednego lub kilku członków rodziny lub ich długotrwała i ciężka choroba. Klientami MGOPS byli także członkowie rodzin dotkniętych alkoholizmem, zdarzeniami losowymi lub bezradni w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego.

Wśród świadczeń udzielanych przez MGPS są świadczenia rodzinne i opiekuńcze, świadczenia z funduszu alimentacyjnego, a także stypendia szkolne. Świadczenia rodzinne i opiekuńcze obejmują następujące formy pomocy finansowej: zasiłki rodzinne oraz dodatki do zasiłku rodzinnego; jednorazowe zapomogi z tytułu urodzenia się dziecka; zasiłki pielęgnacyjne, świadczenia pielęgnacyjne, specjalne zasiłki opiekuńcze i zasiłki dla opiekuna. W 2014 roku z tego rodzaju zasiłków skorzystało 632 rodzin zaś całkowita suma zasiłków osiągnęła wartość 2 089 336 zł. W porównaniu do roku poprzedniego liczba uprawnionych rodzin do ich otrzymania zmniejszyła się o 10,2%. W tym samym okresie MGOPS wypłacił 64 000 zł w ramach jednorazowego dodatku z tytułu urodzenia się dziecka oraz 103 000 zł,

jako wsparcie dla 103 rodzin z tytułu jednorazowej zapomogi ze względu na urodzenie się dziecka. W 2014 roku udzielono także 949 świadczeń pielęgnacyjnych na kwotę 696 200 zł oraz 261 specjalnych zasiłków opiekuńczych na kwotę 134 415 zł.

Innym rodzajem świadczeń wypłacanym przez MGOPS są świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługującego osobie uprawnionej do alimentów od rodzica na podstawie tytułu wykonawczego zatwierdzonego przez sąd, w przypadku gdy egzekucja okazała się bezskuteczna w okresie ostatnich 2 miesięcy. W 2014 roku świadczeń takich przyznano 109 na ogólną sumę 830 945 zł. W tym samym okresie przyznano także 369 stypendiów i zasiłków szkolnych dla uczniów z rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji ekonomicznej. Ogólna wartość tych świadczeń wyniosła 227 399 zł.

Osoby starsze i niepełnosprawne będące w najtrudniejszej sytuacji życiowej, wymagające stałej opieki mogą skorzystać z pomocy, obejmującej ich umieszczenie w domu pomocy społecznej. W 2012 roku z tej formy wsparcia skorzystało 15 osób, zaś w 2013 roku 19. Pod koniec 2014 roku w domach pomocy społecznej przebywało łącznie 23 mieszkańców Gminy Stąporków. Koszt ich utrzymania w tych ośrodkach wyniósł 439 471 złotych, czyli średnio 19 107 złotych na jedną osobę. W porównaniu do 2012 roku koszty utrzymania osób skierowanych do domów pomocy społecznej z Gminy Stąporków wzrosły o 41,5%, tj. o 11 711 złotych. Większych nakładów finansowych wymagają także rodziny wielopokoleniowe i wielodzietne. W 2014 roku MGOPS w Stąporkowie wydał 17 Kart Dużej Rodziny, w ramach których dodatkowym wsparciem realizowanym przez Państwo objętych zostało 90 osób. W tym samym okresie z powodu ubóstwa wsparcie przyznano łącznie 321 rodzinom, co stanowiło wzrost o 25 rodzin (12,7%) w porównaniu do 2012 roku i spadek (1 rodzina) w stosunku do 2013 roku (0,3%). Jednak według danych GUS w porównaniu dla lat 2012 (13,2%), 2013 (13,1%) znacznie zmalał na terenie gminy odsetek osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej, który w 2014 roku osiągnął wartość 11,7%. W tym okresie z pomocy tej korzystało 11,8% ludności powiatu koneckiego i 10,2% mieszkańców powiatu koneckiego.

Podobne działania pomocowe, najczęściej jednak w formie pomocy niepieniężnej, realizowane są przez poszczególne organizacje społeczne, działające na terenie gminy. Sektor organizacji pozarządowych w Gminie Stąporków reprezentowany jest przez 17 stowarzyszeń
i fundacji. Jednak większość z nich prowadzi działalność w zakresie edukacji, kultury, integracji społecznej. Ich obszarem działalności jest teren Gminy Stąporków i poszczególne jej miejscowości. Są to m.in. Fundacja „Concilio-Razem do Celu" (Czarniecka Góra), Stowarzyszenie Ochotniczo-Ratownicze (Stąporków), Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Wsi Gosań-Włochów (Gosań), Stowarzyszenie Wspierania Edukacji i Rozwoju wsi Komorów (Komorów), Świętokrzyska Fundacja Edukacji i Przedsiębiorczości (Gosań), Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Regionu „Dolina Krasnej" (Krasna), „Ziemia Niekłańska" (Niekłań), Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Wsi Czarniecka Góra (Czarniecka Góra), Stowarzyszenie Na Rzecz Pomocy Szkole „Nasza Szkoła" (Stąporków), Towarzystwo Przyjaciół Odrowąża (Odrowąż), Stowarzyszenie „Nasze Hucisko-Nasz Dom" (Hucisko), Stowarzyszenie Na Rzecz

Rozwoju Gminy Stąporków „Gagat” (Stąporków), Stowarzyszenie „Przyjaciół Wsi Błotnica” (Błotnica). W Gustawowie działa kółko rolnicze zaś w Stąporkowie Klub Krzewienia Abstynencji i Trzeźwości „Nowe Życie”. Ponadto w mieście tym funkcjonują dwie organizacje zawodowe: Niezależny Samorządny Związek Zawodowy Pracowników Odlewni Wyrobów Kanalizacyjnych Sp. z o.o. oraz Niezależny Samorządny Związek Pracowników Zakładów Urządzeń Kotłowych „Stąporków” S.A. W Czarnieckiej Górze działa Związek Zawodowy Pracowników Ochrony Zdrowia w Czarnieckiej Górze. Jednocześnie na terenie gminy swoją działalność prowadzą inne podmioty i organizacje z sektora NGO, tj. Stowarzyszenie „Monar” które w Stąporkowie prowadzi Dom dla Osób Bezdomnych i Najuboższych „Monar-Markot”, a także Świętokrzyskie Stowarzyszenie „Mixed Martial Arts”.

3.4. OCHRONA ZDROWIA

Na poziomie powiatu podstawową jednostką realizującą zadania w zakresie ochrony zdrowia, z której zasobów korzystają mieszkańcy gminy Stąporków jest Zespół Opieki Zdrowotnej w Końskich, dla którego jednostką prowadzącą jest powiat konecki. W strukturach zespołu działa: Szpital Specjalistyczny św. Łukasza w Końskich z 19 oddziałami, działami
i wyspecjalizowanymi jednostkami leczniczymi oraz Przychodnię Specjalistyczną w Końskich z 31 poradniami i przychodniami. Ponadto przy zespole funkcjonuje Zakład Opiekuńczo-Leczniczy, w którym stacjonarną opieką objęte są osoby obłożnie chore i starsze. Zespół świadczy usługi w zakresie: specjalistycznej opieki zdrowotnej, udzielanej w warunkach ambulatoryjnych i szpitalnych; badań diagnostycznych, w tym diagnostyki laboratoryjnej, diagnostyki bakteriologicznej, diagnostyki RTG, diagnostyki obrazowej (ultrasonografii, tomografii komputerowej, angiografii), badań elektrofizjologicznych, diagnostyki endoskopowej, spirometrii); opieki szpitalnej; rehabilitacji leczniczej; pielęgnacji i rehabilitacji osób niewymagających hospitalizacji; medycyny pracy; udzielania świadczeń w miejscu zamieszkania pacjenta; podstawowej opieki zdrowotnej, w tym nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej i transportu sanitarnego.

System ochrony zdrowia na terenie gminy tworzy sieć placówek podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej. Kluczową rolę w nim odgrywa Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Stąporkowie, dla którego jednostką organizacyjną jest gmina. W strukturach tej jednostki są: Przychodnia Zdrowia w Stąporkowie, Ośrodek Zdrowia w Błaszkowie, Ośrodek Zdrowia w Niekłaniu Wielkim, Ośrodek Zdrowia w Krasnej.

Tabela 23. Udzielone porady lekarskie według gmin powiatu koneckiego, 2012-2014.

Jednostka administracyjna	Porady ogółem			Porady świadczone w przychodniach podległych samorządom		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014
Fałków	24 862	25 679	26 594	24 862	25 679	26 594
Gowarczów	24 745	25 409	25 6662	-	-	-
Końskie	135 418	147 214	158 451	-	-	-
Radoszyce	26 909	28 717	29 432	26 909	28 717	29 432

Ruda Maleniecka	21 520	22 715	20 197	21 520	22 715	20 197
Słupia Konecka	15 005	15 955	15 378	15 005	15 955	15 378
Smyków	25 005	27 905	29 426	25 005	27 905	29 426
Stąporków	89 792	87 947	93 937	57 489	53 643	90 735
Powiat	363 256	381 541	399 077	170 790	174 614	181 762

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie, 2016 r.

W Przychodni Zdrowia w Stąporkowie funkcjonują: gabinet zabiegowy, gabinet pielęgniarki środowiskowej, gabinet położnej środowiskowej, a także następujące poradnie: otolaryngologiczna, RTG, stomatologiczna (1-2), okulistyczna, pediatryczna, ginekologiczno-położnicza (Poradnia K) oraz poradnia zdrowia psychicznego. W 2014 roku na terenie Gminy Stąporków w przychodniach podległych samorządowi udzielono ogółem 29 426 porad medycznych, tj. 50,0% wszystkich świadczonych w tym czasie w tego rodzaju podmiotach na terenie powiatu koneckiego. Był to wzrost o 19,3% w porównaniu do 2013 roku. Usługi poradnictwa medycznego i konsultacyjne świadczone są także przez podmioty prywatne. W Stąporkowie działa m.in. gabinet podstawowej opieki zdrowotnej w ramach spółki „Medica Lekarze" (Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Medica") oraz Zakład Opieki Długoterminowej Sp. j. świadczący usługi w zakresie leczenia w warunkach domowego. Na terenie gminy funkcjonuje również 5 aptek (Stąporków) oraz punkty apteczne w Niekłaniu Wielkim i Krasnej. W zakresie usług zdrowotnych i profilaktycznych swoje usługi świadczy także jeden prywatny zakład optyczny (Optomed S.C.), jeden prywatny zakład schorzeń słuchu (Audiofon Sp. z o.o.).

Specjalistyczne usługi rehabilitacji leczniczej w zakresie leczenia zaburzeń rozwoju psychoruchowego, zaburzeń układu nerwowego i narządu ruchu oraz rehabilitacji pourazowej i oddechowej świadczone są przez Świętokrzyskie Centrum Rehabilitacji w Czarnieckiej Górze. Pod nadzorem wykwalifikowanej kadry medycznej realizowane są zabiegi obejmujące: masaże wodne (hydroterapia), fizykoterapię (światłolecznictwo, elektroterapię, ciepłolecznictwo, krioterapię), kinezyterapię (ćwiczenia gimnastyczne lecznice), terapię zajęciową, masaże lecznicze.

Przy ośrodku funkcjonuje sala hipoterapeutyczna, w której odbywają się zajęcia z hipoterapii, a także pełnowymiarowy basen (25 m x 12,5 m) wyposażony w liny torowo-przeciwfalowe, stopnie do skoków oraz widownię z ponad 100 miejscami siedzącymi. Ponadto przy kompleksie basenu działa sauna fińska (mokra, sucha) i jacuzzi. Ośrodek dysponuje
89 miejscami w dwóch oddziałach rehabilitacyjnych dla dzieci i młodzieży do 18 roku życia oraz 120 miejscami w oddziale dziennym bez ograniczeń wiekowych. Przy ośrodku działa także przedszkole, szkoła podstawowa i gimnazjum.

Tabela 24. Apteki i punkty apteczne według gmin powiatu koneckiego, 2012-2014.

Jednostka administracyjna	Ludność na aptekę			Apteki			Punkty apteczne		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014
Fałków	4 716	4 634	4 621	1	1	1	1	2	2
Gowarczów	4 748	4 760	4 720	1	1	1	-	-	-
Końskie	1 933	2 025	2 134	19	18	17	-	-	-
Radoszyce	2 302	3 054	3 040	4	3	3	-	-	-

Ruda Maleniecka	3 268	3 268	3 268	1	-	-	-	1	1
Słupia Konecka	3 456	3 442	3 442	1	1	-	-	-	-
Smyków	3 775	3 797	3 813	1	1	1	-	-	-
Stąporków	4 507	4 479	3 550	4	4	5	3	2	2
Powiat	2 623	2 876	2 962	32	29	28	4	5	5

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie, 2016 r.

Ponadto w Lutej ma swoją siedzibę Ośrodek Leczenia, Terapii i Rehabilitacji Uzależnień dla Dzieci i Młodzieży, prowadzony przez Stowarzyszenie „Monar". Jego podopiecznymi są osoby w wieku 14-25 lat, uzależnione od alkoholu oraz innych środków odurzających. Są one poddawane 12-miesięcznej terapii, której celem jest ich rehabilitacja i resocjalizacja. Jednocześnie osoby bezdomne mogą liczyć na pomoc w Domu dla Osób Bezdomnych i Najuboższych, prowadzonym przez Stowarzyszenie „Monar" w Stąporkowie. Dysponuje on m.in. 50 miejscami noclegowymi, stołówką, pełnym zapleczem sanitarnym oraz własną kadrą terapeutyczno-opiekuńczą.

3.5. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Za utrzymanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie gminy odpowiadają służby policyjne, podporządkowane Komendzie Powiatowej Policji w Końskich, w której strukturach znajdują się m.in.: Wydział Ruchu Drogowego, Wydział Kryminalny i Wydział Prewencji, a także Komisariat Policji w Radoszycach i Komisariat Policji w Stąporkowie. Teren Gminy Stąporków przyporządkowano do trzech rejonów dzielnicowych, obejmujących poszczególne osady i wsie:

- Dzielnicowy Rejon Nr VII Komisariat Policji w Stąporkowie:
- Boków, Furmanów, Grzybów, Kozia Wola, Lelitków, Murawki, Nadziejów, Niekłań Mały, Niekłań Wielki, Odrowąż, Piasek, Smarków, Wągrów, Wielka Wieś, Wólka Plebańska, Wólka Zychowa

- Dzielnicowy Rejon Nr VIII Komisariat Policji w Stąporkowie:
- miasto Stąporków.

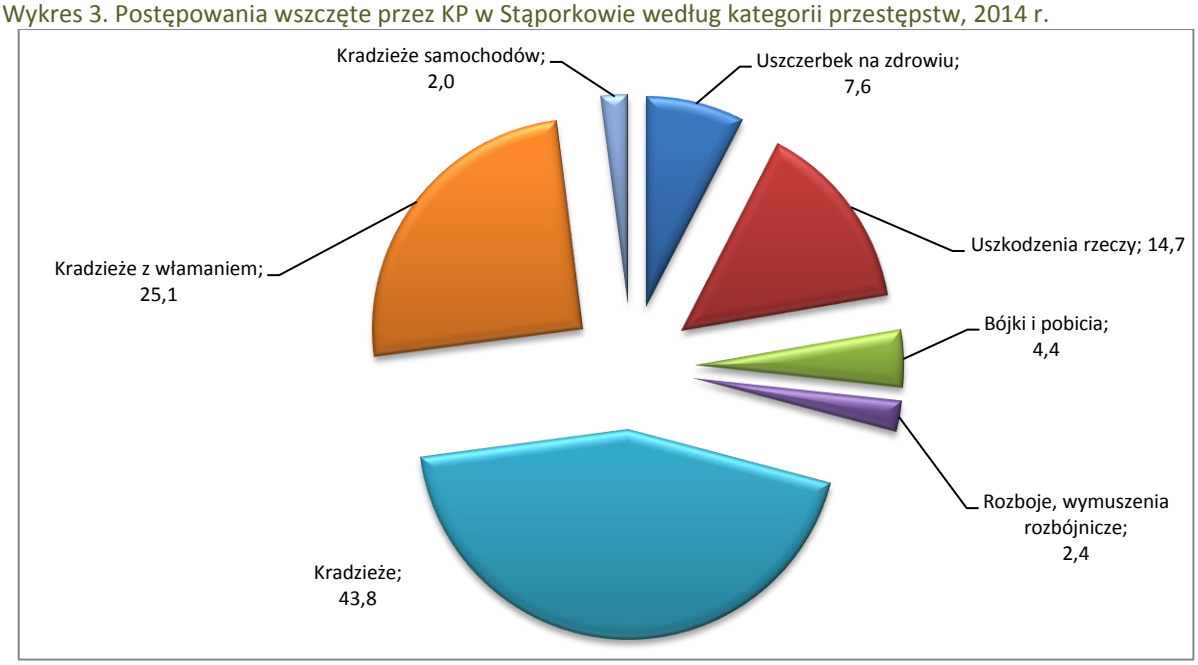
- Dzielnicowy Rejon Nr IX Komisariat Policji w Stąporkowie:
- Adamek, Bień, Błaszków, Błotnica, Czarna, Czarniecka Góra, Draczów, Gosań, Gustawów, Hucisko, Janów, Kamienna Wola, Komorów, Krasna, Luta I, Luta II, Luta III, Modrzewina, Mokra, Pardołów, Świerczów, Włochów.

Wśród najczęściej występujących zagrożeń dla bezpieczeństwa i porządku publicznego, jakie zostały zdiagnozowane na poziomie powiatu wyróżnić należy: zagrożenia komunikacyjne dla ruchu pieszego i zmotoryzowanego; zagrożenia dzieci i młodzieży

(zaniedbania rodzinne, wychowawcze i patologizacja życia rodzinnego); zagrożenia pospolitą przestępczością kryminalną; zagrożenia ze strony osób i grup trzecich w zakresie wybryków chuligańskich
i wandalizmu; zagrożenia patologiami społecznymi takimi jak przemoc domowa, przemoc rówieśnicza, alkoholizm i narkomania.

W 2013 roku na terenie całego powiatu zanotowano 572 kolizji drogowych, w których śmierć poniosło 8 osób a 50 kolejnych zostało rannych. W porównaniu do 2012 roku liczba wypadków w ruchu drogowym spadła w tym okresie, tj. o 3,1%. Niemniej jednak konsekwencje tego rodzaju zdarzeń są o wiele większe dla zdrowia i życia ludzkiego, niż w przypadku innych zagrożeń zdefiniowanych dla powiatu koneckiego.

Wykres 3. Postępowania wszczęte przez KP w Stąporkowie według kategorii przestępstw, 2014 r.

Źródło: Strategia rozwoju Powiatu Koneckiego do roku 2020. Starostwo Powiatowe w Końskich, Końskie 2015, s. 66.

Spośród 690 przestępstw kryminalnych stwierdzonych w 2013 roku na terenie powiatu, 20 z nich popełnili nieletni (2,9%), co w porównaniu z rokiem poprzednim stanowiło znaczący spadek. W 2012 roku ilość przestępstw o charakterze kryminalnym, jakie popełniono na terenie powiatu wyniosła 811. W 59 przypadkach za ich popełnienie odpowiedzialne były osoby młode poniżej 18 roku życia (7,3%). W okresie tym nieletni odpowiedzialni byli głównie za przestępstwa polegające na: posiadaniu substancji odurzających; rozboju, wymuszeniach rozbójniczych i uszkodzeniu mienia. Te kategorie przestępstw w 2014 roku należały do najczęściej popełnianych na terenie gminy.

W 2014 roku na ogólną liczbę 194 wszczętych postępowań największy odsetek stanowiły dochodzenia dotyczące kradzieży cudzej rzeczy (43,8%), kradzieży z włamaniem (25,1%),
a także uszkodzenia rzeczy (14,7%) i pobić skutkujących uszczerbkiem na zdrowiu (7,6%). Najmniejszy odsetek stanowiły następujące kategorię przestępstw: bójki i pobicia (4,4%),

rozboje i wymuszenia rozbójnicze (2,4%) oraz kradzieże samochodów (2,0%). W 2014 roku w stosunku do roku poprzedniego, ilość wszczętych postępowań była niższa o 6,2% niż w roku poprzednim. Świadczyć to może o spadku przestępczości na terenie gminy, będącym efektem skuteczności działań podejmowanych przez policję.

Jednym z zadań stojących przed policją jest profilaktyka i zapobieganie przestępczości, poprzez działalność informacyjną i edukacyjną. Na terenie powiatu i gminy realizowane są następujące programy profilaktyczne prowadzone przez KP Policji w Końskich i funkcjonariuszy KP w Stąporkowie: „Bezpieczny wypoczynek", „Pomoc ofiarom przemocy", „Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie - Niebieska Karta", „Bezpieczny dom, osiedle, parking", „Szkoła, rodzina, środowisko" oraz „Przeciwdziałanie narkomanii i alkoholizmowi". Szczególną kategorią zagrożeń występujących w powiecie i na terenie gminy są zdarzenia wywołane przez żywioły przyrody, tj. powodzie i podtopienia, spowodowane gwałtownymi ulewami, wylewami rzek. Dotyczy to zwłaszcza terenów położonych w pobliżu rzek, cieków i zbiorników wodnych. Ze względu na wysoką lesistość terenu, dużym zagrożeniem dla miejscowej ludności i środowiska przyrodniczego są pożary.

Tabela 25. Pożary według gmin powiatu koneckiego, 2009-2013.

Jednostka administracyjna	Lata				
	2009	2010	2011	2012	2013
Fałków	36	26	31	56	21
Gowarczów	63	55	94	61	37
Końskie	130	91	198	255	84
Radoszyce	50	23	118	104	48
Ruda Maleniecka	30	9	19	48	12
Słupia Konecka	24	6	16	33	38
Smyków	51	4	51	31	24
Stąporków	184	77	228	240	67
Powiat	568	291	755	828	331

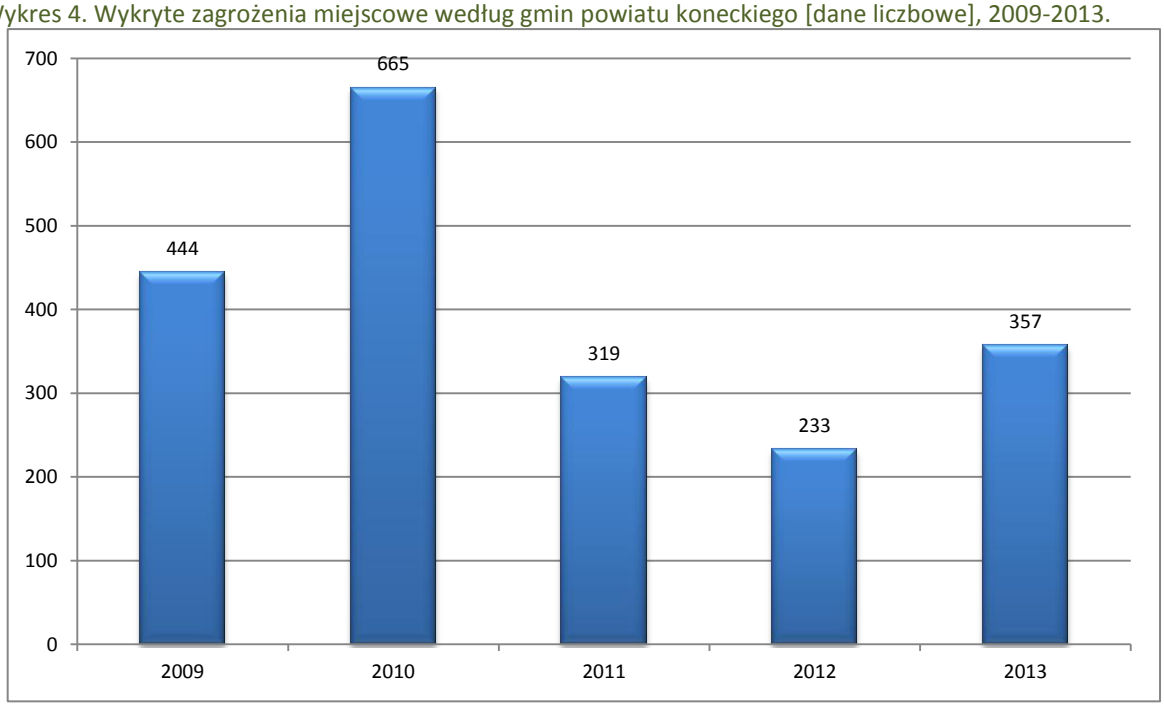
Źródło: Strategia rozwoju Powiatu Koneckiego do roku 2020. Starostwo Powiatowe w Końskich, Końskie 2015, s. 152.

Ich występowanie uzależnione jest przede wszystkim od warunków pogodowych. Do pożarów lasów najczęściej dochodzi w okresie letnim, na skutek wysokich temperatur i niskich opadów, co powoduje spadek wilgotności ściółki leśnej i większe prawdopodobieństwo zaprószenia ognia. W przypadku pożarów domostw i obiektów gospodarczych i przemysłowych główną przyczyną występowania pożarów jest nieostrożność, awarie instalacji elektrycznych lub zaprószenie ognia na skutek prowadzonych prac remontowych i budowlanych. W 2012 roku na terenie całego powiatu zanotowano 828 pożarów, z czego 240 na terenie Gminy Stąporków (29,0%). Więcej z nich (255) wystąpiło jedynie w gminie Końskie. Jednak w 2013 roku na terenie gminy zanotowano jedynie 67 pożarów tj. 20,2% wszystkich, które wystąpiły w tym okresie w powiecie koneckim (331). Obok pożarów rocznie na terenie powiatu diagnozowanych jest kilkaset miejscowych zagrożeń o różnym podłożu. Są wśród nich m.in. wycieki substancji eksploatacyjnych z pojazdów na drogi, zerwane trakcje elektryczne i powalone przez wiatr drzewa oraz inne.

W 2012 roku na terenie całego powiatu zagrożeń takich wykryto 233 zaś rok później 357, co stanowiło wzrost o 53,2%.

Za zapewnienie bezpieczeństwa pożarowego i usuwanie innych zagrożeń na terenie powiatu koneckiego i Gminy Stąporków odpowiadają jednostki Państwowej Straży Pożarnej, w tym jednostki Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Końskich. W jej strukturach działa m.in. Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza, której 43 strażaków pełni służbę w systemie zmianowym 24/48. Na terenie Gminy Stąporków funkcjonuje 8 jednostek OSP typu „S": w Niekłaniu Małym, Krasnej, Odrowążu, Adamku, Czarnej, Gosaniu, Koziej Woli, Mokrej.

Wykres 4. Wykryte zagrożenia miejscowe według gmin powiatu koneckiego [dane liczbowe], 2009-2013.

Źródło: Strategia rozwoju Powiatu Koneckiego do roku 2020. Starostwo Powiatowe w Końskich, Końskie 2015, s. 153.

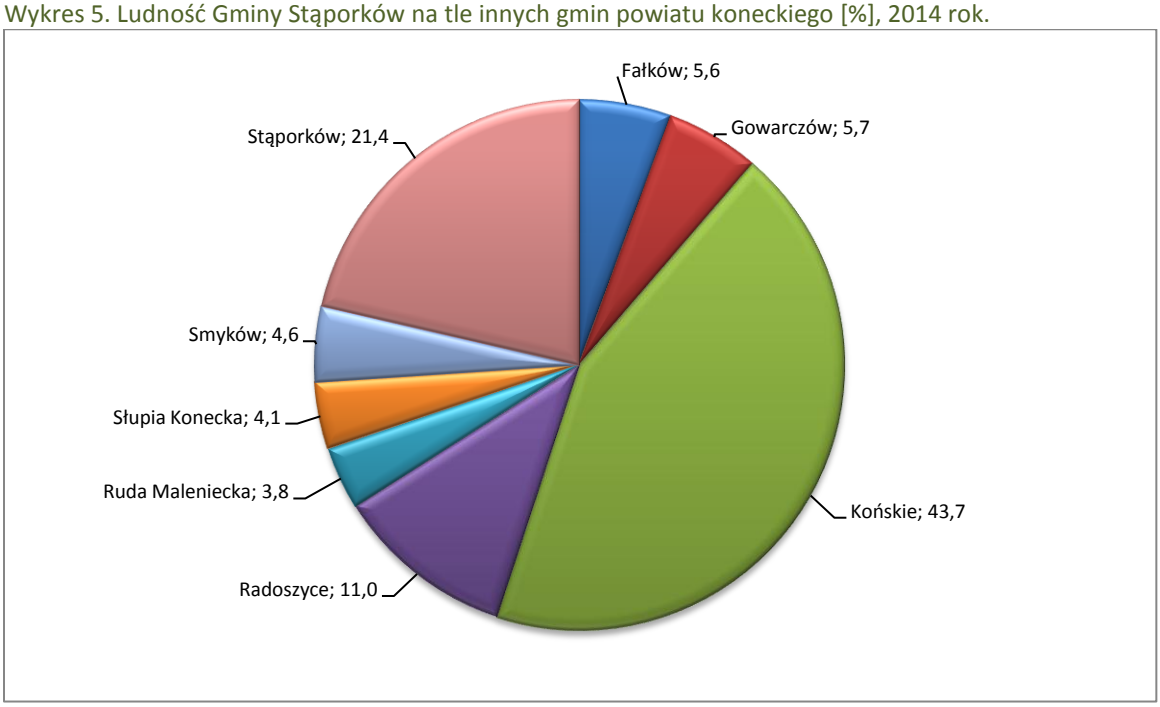
Jednak jedynie trzy jednostki OSP z Gminy Stąporków są włączone w Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy. Są to OSP w Niekłaniu Małym, OSP w Krasnej oraz OSP w Odrowążu. Pierwsza z tych jednostek dysponuje samochodem ratowniczo-gaśniczym „MAN" oraz samochodem wsparcia marki „Mercedes". W latach 2011 – 2015 jednostka uczestniczyła w gaszeniu 371 pożarów oraz w eliminowaniu 156 miejscowych zagrożeń. OSP w Krasnej na swoim wyposażeniu posiada dwa specjalistyczne samochody ratowniczo-gaśnicze marki „Jelcz" i „Star". W latach 2011 – 2015 jej drużyny brały udział w gaszeniu 225 pożarów i usuwaniu skutków i konsekwencji 69 miejscowych zagrożeń, jakie wystąpiły w tym czasie na terenie powiatu koneckiego i Gminy Stąporków. OSP w Odrowążu posiada na swoim wyposażeniu samochód „Star". W latach 2011 – 2015 jednostka uczestniczyła w gaszeniu 186 pożarów oraz w eliminowaniu 33 miejscowych zagrożeń.

4. MIESZKAŃCY I STRUKTURA DEMOGRAFICZNA LUDNOŚCI

4.1. LUDNOŚĆ I JEJ ROZMIESZCZENIE

Pod względem liczby ludności Gmina Stąporków należy do najludniejszych w powiecie koneckim. Pod koniec 2014 roku zamieszkiwało ją łącznie 17 752 osób. Było to 21,4% ogółu mieszkańców powiatu koneckiego i 1,14% ludności województwa świętokrzyskiego. Średnia gęstość zaludnienia wynosiła w tym czasie 77 osób/1 km^2, przy średniej dla powiatu koneckiego 73 osób/1 km^2 i województwa świętokrzyskiego 108 osób/1 km^2.

Wykres 5. Ludność Gminy Stąporków na tle innych gmin powiatu koneckiego [%], 2014 rok.

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie, 2016 r.

Większość ludności (66,5%) gminy stanowili mieszkańcy terenów wiejskich (11 805 osób). Jednak średnia gęstość zaludnienia dla tych obszarów (53 osób/1 km^2) była niższa, niż w przypadku terenów miejskich tj. miasta Stąporkowa, w którym gęstość zaludnienia wynosiła 544 osób/1 km^2. W 2014 roku 51,1% mieszkańców gminy stanowiły kobiety (9068 osób). Współczynnik feminizacji dla tego obszaru w tym okresie przybrał wartość 104, czyli na każde 100 mężczyzn przypadało 104 kobiety.

Według danych z 2009 roku większość ludności zamieszkiwała następujące miejscowości: Stąporków (6281 osób, 33,5%), Niekłań Wielki (836 osób, 4,5%), Niekłań Mały (815 osób, 4,4%), Hucisko (710 osób, 3,8%), Kozia Wola (647 osób, 3,4%), Wielka Wieś (585 osób, 3,1%) Gosań (584 osób, 3,1%), Komorów (560 osób, 3,0%), Odrowąż (490 osób, 2,6%) i Czarniecka Góra (490 osób, 2,6%). W tym czasie najmniejszą liczbę mieszkańców posiadały takie osady jak: Nowy Włochów (8 osób, 0,04%), Stary Grzybów (40 osób, 0,2%), Bień (45 osób, 0,2%), Murawki (53 osób, 0,28%), Modrzewina (55 osób, 0,3%), Piasek (76 osób, 0,4%),

Świerczów Mały (78 osób, 0,4%), Janów (115 osób, 0,6%), Boków (124 osób, 0,7%). W przypadku Stąporkowa najludniejsze były tereny wokół ulic Juliusza Słowackiego (639), Marszałka Józefa Piłsudskiego (439), Placu Wolności (573).

Tabela 26.Ludność według gmin powiatu koneckiego, 2014 r.

Jednostka administracyjna	Ludność			Gęstość zaludnienia [1 km^2]
	Kobiety	Mężczyźni	Razem	
Fałków	2304	2317	4621	35
Gowarczów	2356	2364	4720	47
Końskie	18672	17604	36276	145
Radoszyce	4506	4615	9121	62
Ruda Maleniecka	1609	1582	3191	29
Słupia Konecka	1634	1797	3431	32
Smyków	1884	1929	3813	61
Stąporków	9068	8684	17752	77
Powiat	42033	40892	82925	73

Źródło: Województwo świętokrzyskie: podregiony, powiaty, gminy 2015. Urząd Statystyczny w Kielcach, Kielce 2015, s. 94-97.

Przy ulicach tych zamieszkiwało w tym czasie 26,3% ogółu mieszkańców terenów miejskich Gminy Stąporków. W stosunku do lat poprzednich nastąpił niewielki spadek liczby osób zamieszkujących gminę tj. o 165 osób w porównaniu do 2013 rok (0,9%) i o 276 osób w porównaniu do 2012 roku (1,5%). Według Głównego Urzędu Statystycznego do 2050 roku następował będzie ciągły spadek liczby ludności powiatu. Populacja Gminy Stąporków corocznie zmniejszać się będzie o ok. 0,6%. Prognozy te zakładają, że w 2050 roku gminę zamieszkiwać będzie 13492 mieszkańców, tj. o 24% osób mniej niż w 2014 roku.

4.2. MIGRACJE I RUCH NATURALNY LUDNOŚCI

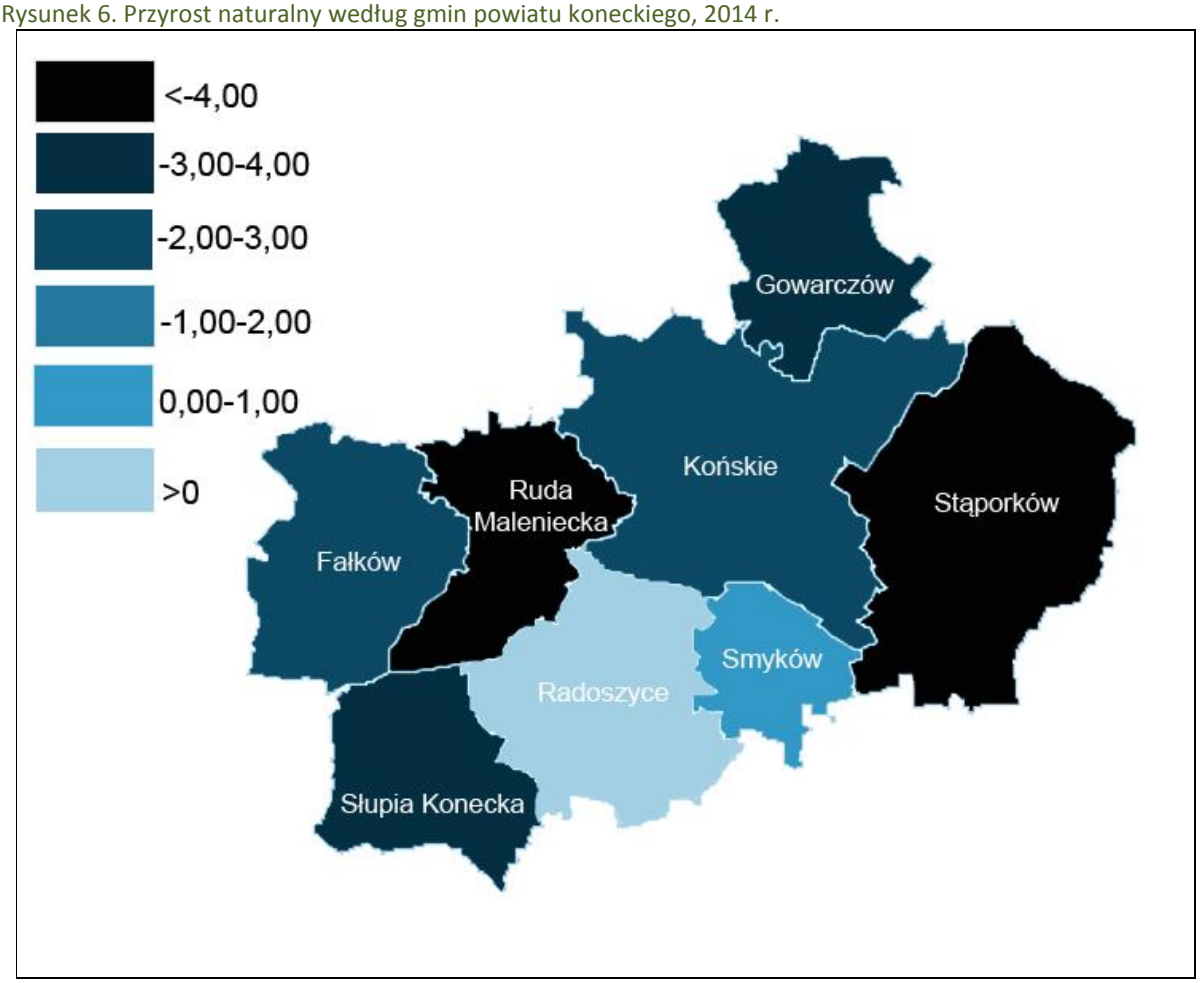
Liczba ludności gminy oraz jej struktura demograficzna jest efektem szeregu procesów społecznych zachodzących na tym terenie, pod wpływem m.in. czynników ekonomicznych, gospodarczych i kulturowych. Zmniejszająca się liczba mieszkańców spowodowana jest m.in. ujemnym przyrostem naturalnym, który dla 2014 roku osiągnął wartość (na 1 000 ludności) -4,1. Był on więc znacznie wyższy niż w przypadku całego powiatu koneckiego (-2,8) i województwa świętokrzyskiego (-2,3).

Wyższy ujemny przyrost naturalny (na 1 000 ludności) w tym czasie na terenie powiatu zanotowano jedynie w gminie Ruda Maleniecka (-7,2). Duży odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym przekłada się na wysoki odsetek zgonów, który wyniósł (na 1 000 mieszkańców) w 2012 roku - 10,94, 2013 - 11,8, zaś w 2014 - 11,3. Zasadniczo nie odbiegał jednak od ich poziomu notowanego dla powiatu koneckiego i województwa świętokrzyskiego. Jednocześnie liczba zanotowanych w tych latach urodzin żywych (na 1000 ludności) nie była w stanie zrównoważyć liczby zgonów. Dla lat 2012-2014 obserwowany był stały spadek liczby urodzin, który w przeliczeniu na 1 000 ludności wyniósł dla Gminy Stąporków: 9,5 (2012 rok); 7,7 (2013 rok); 7,2 (2014 rok). Jednocześnie wskaźnik zgonów w

przeliczeniu systematycznie wzrastał, przyjmując wartości (na 1 000 ludności) 10,9 (2012 rok); 11,8 (2013 rok), nieznacznie spadając w 2014 roku (11,3%).

Wśród głównych przyczyn zgonów notowanych na terenie gminy i powiatu dominowały w tym okresie schorzenia i choroby układu krążenia i choroby nowotworowe. Spadającej liczbie urodzin towarzyszy mniejsza liczba zawieranych małżeństw. W 2012 roku w przeliczeniu na 1 000 ludności wskaźnik zawartych małżeństw dla Gminy Stąporków wyniósł 4,7 zaś w kolejnych latach 5,1 (2013 rok) i 3,9 (2014 rok).

Rysunek 6. Przyrost naturalny według gmin powiatu koneckiego, 2014 r.

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie, 2016 r.

Na zmniejszającą się liczbę ludności w tym okresie miało wpływ także nasilające się zjawisko migracji. W 2012 roku saldo migracji dla gminy wyniosło - 50, zaś w kolejnych latach - 31 (2013 rok) i - 103 (2014 rok). W omawianym okresie (2012-2014) ilość wymeldowanych z pobytu stałego na terenie gminy przewyższała ilość nowych zameldowań. W 2014 roku różnica między osobami wymeldowanymi a zameldowanymi wyniosła 103 osoby, co w porównaniu do roku poprzedniego było wzrostem o 30,1%. Spośród 225 osób, które w tym czasie opuściło gminę 53,3% (120 osób), jako nowe stałe miejsce swojego zameldowania wskazało miasto. Jedynie 44% (99 osób) migrujących przeniosło się na tereny wiejskie.

Tabela 27. Ruch naturalny ludności według gmin powiatu koneckiego, 2012-2014.

Rok	Gmina	Na 1000 ludności			
		Małżeństwa	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny
2012	Końskie	5,5	8,2	10,7	-2,6
	Stąporków	4,7	9,7	10,9	-1,2
	Fałków	6,8	10,2	14,2	-4,0
	Gowarczów	4,9	9,5	14,0	-4,5
	Radoszyce	5,8	10,7	9,8	1,0
	Ruda Maleniecka	5,8	7,9	16,5	-8,6
	Słupia Konecka	4,0	7,5	15,2	-7,8
	Smyków	4,3	9,3	10,4	-1,1
	Powiat	5,3	9,0	11,4	-2,5
	Województwo	5,4	9,0	10,9	-1,9
2013	Końskie	4,4	8,1	11,2	-3,1
	Stąporków	5,1	7,7	11,8	-4,1
	Fałków	4,9	9,4	14,5	-5,1
	Gowarczów	4,4	9,1	8,6	0,4
	Radoszyce	5,7	10,3	10,7	-0,4
	Ruda Maleniecka	4,0	4,9	14,5	-9,5
	Słupia Konecka	3,2	7,6	19,2	-11,6
	Smyków	4,2	10,9	9,3	1,6
	Powiat	4,7	8,4	11,7	-3,3
	Województwo	4,6	8,4	11,2	-2,7
2014	Końskie	4,4	7,9	10,6	-2,7
	Stąporków	3,9	7,2	11,3	-4,1
	Fałków	4,8	8,9	11,9	-3,0
	Gowarczów	5,7	6,7	10,8	-4,0
	Radoszyce	5,1	10,4	9,9	0,5
	Ruda Maleniecka	3,1	9,0	16,2	-7,2
	Słupia Konecka	6,4	8,4	11,6	-3,2
	Smyków	5,5	10,5	11,1	-0,5
	Powiat	4,5	8,2	11,0	-2,8
	Województwo	4,8	8,5	10,8	-2,3

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie, 2016 r.

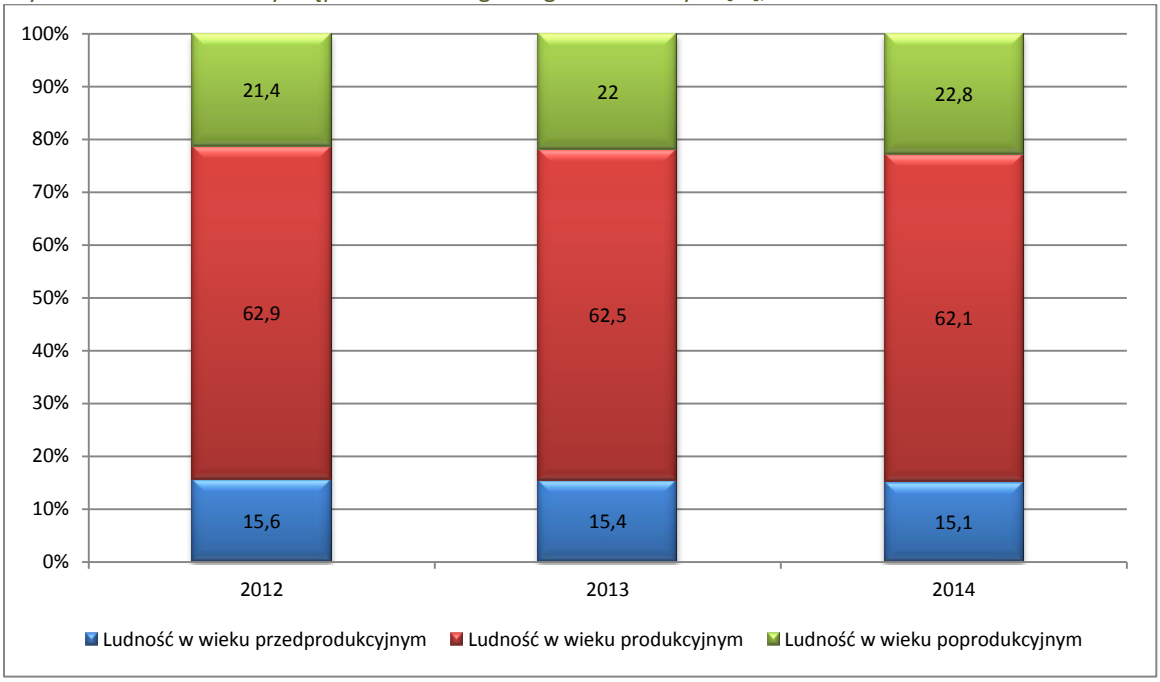
Niewielki odsetek osób opuszczających w tym okresie gminę (2,7%), tj. 6 osób zdecydowało się na stale osiedlić poza granicami Polski. Wszystkie te zjawiska wpływają negatywnie na stan populacji gminy, co jednak wynika z ogólnych trendów demograficznych obserwowanych na poziomie powiatu koneckiego i województwa świętokrzyskiego.

4.3. STRUKTURA DEMOGRAFICZNA

Obok stopniowo spadającej liczby mieszkańców, istotną cechą populacji Gminy Stąporków jest zmniejszający się odsetek osób w wieku produkcyjnym, który pod koniec 2014 roku obejmował 62,1% (11 024 osoby) ludności gminy. W poprzednich latach było to 62,5% (2013 rok) i 62,9% (2012 rok). Spadkowi temu towarzyszy stopniowy wzrost ludności

w wieku poprodukcyjnym. W 2012 roku kategoria ta obejmowała 21,4% ogółu mieszkańców gminy
w 2013 roku - 22,0% zaś w 2014 roku - 22,8%. W ciągu ostatnich lat zauważalny jest także spadek ludności w wieku przedprodukcyjnym. W 2012 roku kategoria ta obejmowała 15,6% ludności gmin, zaś w 2013 i 2014 roku odpowiednio 15,4% oraz 15,1%.

Wykres 6. Ludność Gminy Stąporków według kategorii wiekowych [%], 2012-2014.

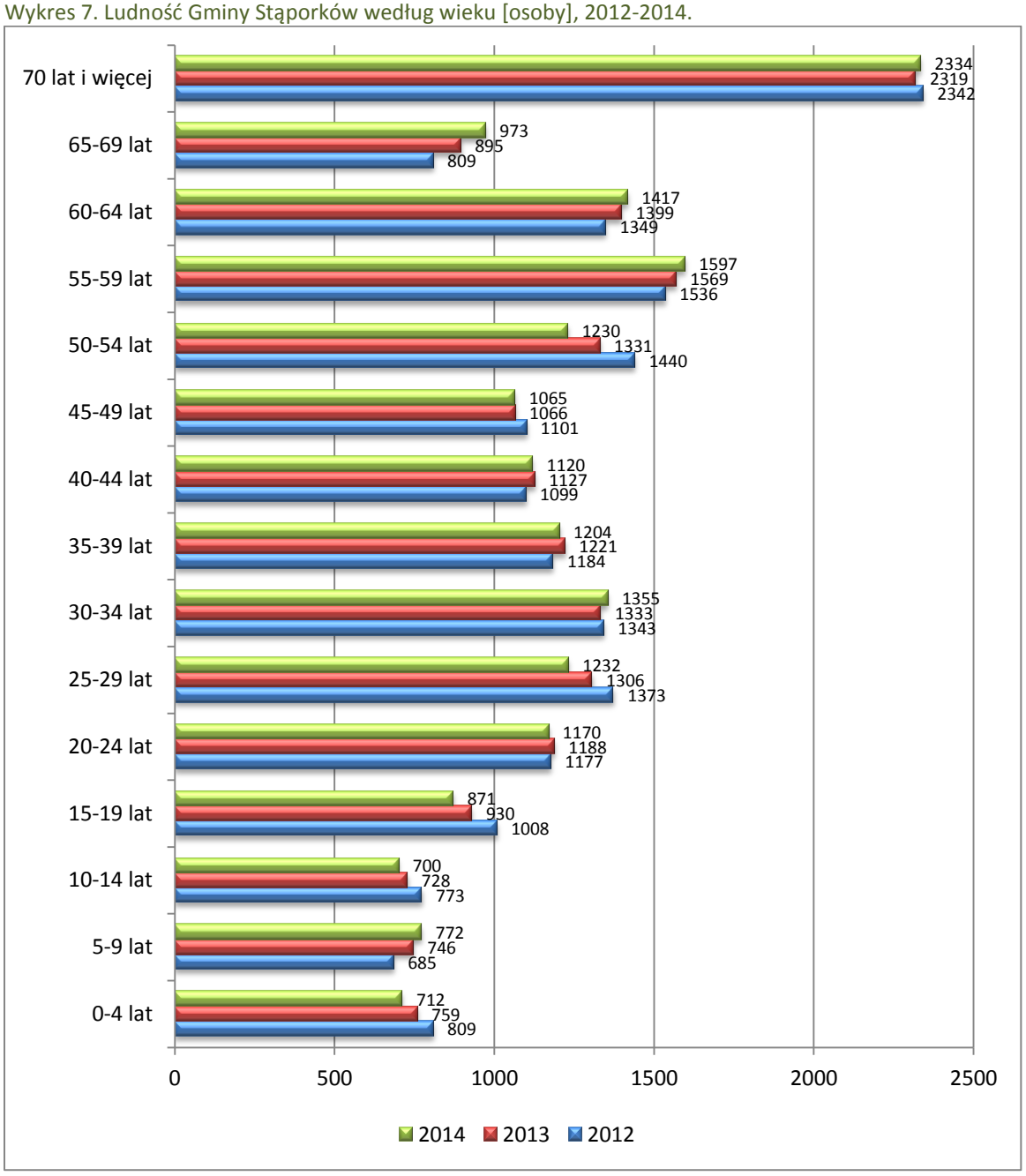

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie, 2016 r.

Dane te potwierdzają niekorzystny trend obserwowany także na poziomie powiatu koneckiego, województwa świętokrzyskiego i całego kraju, zakładający starzenie się społeczeństwa polskiego. Według prognozy GUS dla powiatu koneckiego udział osób w wieku poprodukcyjnym wzrośnie z 22,8% (2014 rok) do ok. 34% (2050 rok). Przełoży się to na wzrost tzw. obciążenia demograficznego, tj. liczby osób w wieku produkcyjnym przypadających na osoby w wieku nieprodukcyjnym z obecnych 61 do 84. Analizując liczebność poszczególnych grup wiekowych ludności gminy należy stwierdzić, że duży odsetek populacji to osoby w wieku powyżej 70 roku życia.

W 2014 roku kategoria ta obejmowała 13,1%. Pod względem liczebności drugą, co do wielkości grupą wiekową ludności gminy są osoby w wieku 55-59 lat (9,0%) oraz w wieku 30 -34 lat (7,6%). Jeśli chodzi o dzieci i młodzież w wieku do 19 lat udział procentowy tej grupy wiekowej w populacji w 2014 roku przedstawiał się następująco: 0-4 lat (4,0%), 5-9 lat (4,3%), 10-14 lat (3,9%), 15-19 lat (4,9%).

Wykres 7. Ludność Gminy Stąporków według wieku [osoby], 2012-2014.

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie, 2016 r.

Według edukacyjnych grup wieku ludność gminy w 2014 roku obejmowała: (0-2 lata) - 435 osób, (3-6 lat) - 619 osób, (7-12 lat) - 830 osób, (13-15 lat) - 459 osób. W porównaniu do 2013 roku nastąpił spadek liczebności wszystkich tych grup o następujące wartości: (0-2 lata) - 9 osób, (3-6 lat) - 28 osób, (7-12 lat) - 7 osób, (13-15 lat) - 15 osób.

4.4. ZAGROŻENIA SPOŁECZNE

Aktualna sytuacja społeczno - ekonomiczna gminy i regionu jest źródłem szeregu zjawisk i procesów, mających negatywny wpływ na lokalne życie społeczne, tak w wymiarze wspólnotowym i zbiorowym, jak również jednostkowym i prywatnym. Nadal odczuwalne są ekonomiczne skutki przekształceń gospodarczych, które zainicjowane zostały po 1989 roku w Polsce. Są one widoczne zwłaszcza w przypadku miast, pełniących w przeszłości rolę lokalnych i regionalnych centrów przemysłowych, w tym o charakterze metalurgicznym, hutniczym i maszynowym (Końskie, Skarżysko-Kamienna, Ostrowiec Świętokrzyski). Powolny proces zmiany profilu ekonomicznego tych ośrodków, obejmował m.in. likwidację i zamykanie nierentownych zakładów i fabryk.

Przełożyło się to na spadek dochodów własnych gmin oraz innych podmiotów, współpracujących i kooperujących z likwidowanymi zakładami. W bezpośredni sposób zwiększyło to poziom ubóstwa i biedy w regionie. W 2014 roku w regionie świętokrzyskim odnotowano wzrost odsetka osób w rodzinach dotkniętych problemem ubóstwa, w tym tzw. ubóstwa skrajnego (poniżej minimum egzystencji), ubóstwa relatywnego (w przypadku, gdy w danym gospodarstwie domowym wydatki wynosiły mniej niż 50% średnich wydatków ogółu gospodarstw domowych) i ubóstwa ustawowego, czyli poniżej progu interwencji socjalnej. Wskaźnik ten przyjął wartość 17,2% (ustawowa granica ubóstwa), 22,6% (relatywna granica ubóstwa) oraz 12,2% (granice ubóstwa skrajnego). W przypadku tego ostatniego wskaźnika w skali kraju gorszy wynik zanotowano jedynie w województwie warmińsko-mazurskim, w którym 14,8% osób żyjących w gospodarstwach domowych znajdowało się na granicy biologicznej i ekonomicznej egzystencji. W 2014 roku na tle całego województwa świętokrzyskiego powiat konecki i Gmina Stąporków należały do obszarów zagrożonych ubóstwem w stopniu umiarkowanych.

Jednym ze wskaźników określających poziom ubóstwa ludności i jej kondycję ekonomiczną jest tzw. wskaźnik deprywacji lokalnej, wyrażający stosunek liczby osób w rodzinach otrzymujących świadczenia pieniężne z pomocy społecznej w przeliczeniu na każde 100 mieszkańców. W 2014 roku średnia wartość tego wskaźnika dla powiatu koneckiego wyniosła 155,8, przy czym najwyższą jego wartość zanotowano w gminach: Gowarczów (192,86), Fałków (184,7) i Słupia Konecka (184,49). Gminą o najniższej wartości tego wskaźnika była Gmina Stąporków (118,4), a w dalszej kolejności Radoszyce (136,6). Wśród grup społecznych zagrożonych ubóstwem są przede wszystkim osoby utrzymujące się z tzw. innych niezarobkowych źródeł, a także osoby starsze, renciści, rolnicy i osoby niepełnosprawne. Na terenie Gminy Stąporków liczba rodzin, w których choć jeden członek rodziny dotknięty jest niepełnosprawnością, systematycznie wzrasta. W 2012 roku było to 269 rodzin, zaś rok później już 280. Pod koniec 2014 roku tzw. rodzin z niepełnosprawnością, którym udzielono pomocy było 304, co w porównaniu do 2012 roku stanowiło wzrost o 13%.

Wśród grup społecznych zagrożonych ubóstwem i biedą są także osoby starsze, zwłaszcza te, które zmagają się z chorobami i schorzeniami, pogłębiającymi ich wycofanie

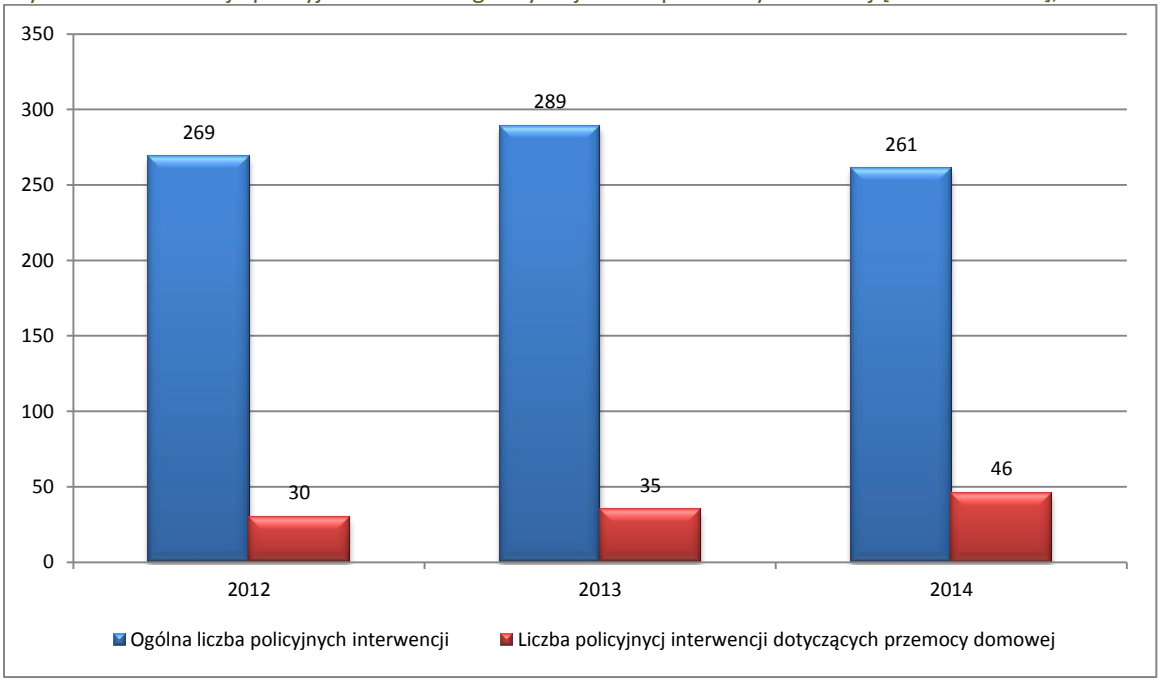
społeczne, mobilność i samodzielność. Jednym ze zjawisk towarzyszących ubóstwu jest alkoholizm, prowadzący do rozpadu życia rodzinnego i społecznego, zaś w wymiarze jednostkowym do alienacji i wykluczenia społecznego i zawodowego. Od 2009 roku obserwowany jest wzrost liczby rodzin dotkniętych problemem alkoholowym, korzystających z pomocy MGOPS w Stąporkowie. W tym okresie z pomocy tej skorzystało 19 rodzin zaś w 2014 roku 33 rodziny, co oznaczało wzrost o 73%. Osoby dotknięte chorobą alkoholową korzystają również z pomocy świadczonej w ramach dwóch grup „Anonimowych Alkoholików", funkcjonujących na terenie gminy. Dodatkowo osoby współuzależnione objęte są wsparciem w ramach grupy „Al-Anon".

Jednym z widocznych zagrożeń społecznych w regionie, zwłaszcza wśród młodzieży i osób młodych, jest narkomania. Skala tego zjawiska wymyka się jednak badaniom i diagnozom prowadzonym przez właściwe służby i instytucje. Według danych MGOPS w 2012 roku specjalistycznej pomocy z powodu narkomanii udzielono 3 osobom, co w porównaniu do 2010 roku (20 osób) stanowiło spadek o 85%. W 2014 roku z pomocy takiej skorzystała 1 osoba. Powyższe dane sporządzane są na podstawie deklaracji wnioskodawcy określającej między innymi przyczynę wystąpienia o pomoc. Zatem należy przypuszczać, że osób dotkniętych narkomanią na terenie Gminy Stąporków może być znaczne więcej. Dowodzą tego badania sondażowe przeprowadzone wśród mieszkańców. Aż 45% z nich stwierdziło, że zna osobę zażywającą substancje odurzające, zaś 7% ankietowanych przyznało się do używania narkotyków. Grupą najbardziej zagrożoną narkomanią są dzieci i młodzież, zwłaszcza uczniowie szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Według wspomnianych badań aż 57% uczniów miejscowych gimnazjów kilka razy w miesiącu zażywa substancje odurzające. Dodatkowo 37% uczniów szkół średnich, którzy zażywają narkotyki, robi to 2-3 razy w tygodniu, a 22% uczniów szkół ponadgimnazjalnych ma stały kontakt z tego rodzaju substancjami, trwający co najmniej 24 miesiące. Wśród substancji tych są tzw. „dopalacze", z którymi kontakt miało 4% uczniów szkół podstawowych, 4% uczniów szkół gimnazjalnych i 1% uczniów szkół ponadgimnazjalnych.

Wszystkie te scharakteryzowane powyżej zagrożenia społeczne stanowią czynniki, które w określonych okolicznościach, mogą prowadzić do deprawacji i przestępczości, zwłaszcza wśród nieletnich mieszkańców gminy, pozbawionych należytej opieki i troski ze strony dorosłych i bliskich. Rodzi to problemy o charakterze opiekuńczo-wychowawczym, czego efektem są wadliwe relacje między bliskimi, zwłaszcza dziećmi i rodzicami oraz niewłaściwe postawy rodzicielskie. W 2012 roku z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych MGOPS w Stąporkowie udzielił pomocy 102 rodzinom zaś w 2013 roku 112 rodzinom. W roku następnym liczba rodzin objętych pomocą z tego powodu zmniejszyła się do 92, tj. o 17,8% w porównaniu do roku ubiegłego. Na poziomie rodziny ubóstwo, alkoholizm, narkomania oraz problemy o charakterze opiekuńczo-wychowawczych sprzyjają zjawisku przemocy domowej. Najczęściej bywa ono łączone z używaniem przymusu oraz siły fizycznej przez jednego z członków rodziny wobec swych bliskich. W polskim porządku prawnym charakterystykę i definicję zjawiska „przemocy w rodzinie" zawiera

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Wskazano w niej, że za „przemoc w rodzinie" uważać należy jednorazowe lub powtarzające się wielokrotnie „umyślnie działania lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste" członków danej rodziny lub osób wspólnie zamieszkujących i gospodarujących ze sprawcą tego rodzaju zachowań. Podejmowane przez niego działania wobec bliskich i krewnych, wspólnie z nim zamieszkujących, narażają te osoby na „niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia", naruszają przy tym ich „godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodując szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołując cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą". Zjawisko przemocy domowej może przyjmować różne formy. Ze względu na charakter zachowań i sposobów ich realizacji można wyróżnić: przemoc fizyczną, przemoc psychiczną, przemoc ekonomiczną, przemoc seksualną oraz zaniedbanie, które przyjmuje postać ciągłego niezaspokajania podstawowych potrzeb członków danej rodziny przez sprawujących nad nimi opiekę bliskich.

Wykres 8. Interwencje policyjne na terenie gminy a zjawisko przemocy domowej [dane liczbowe], 2012-2014.

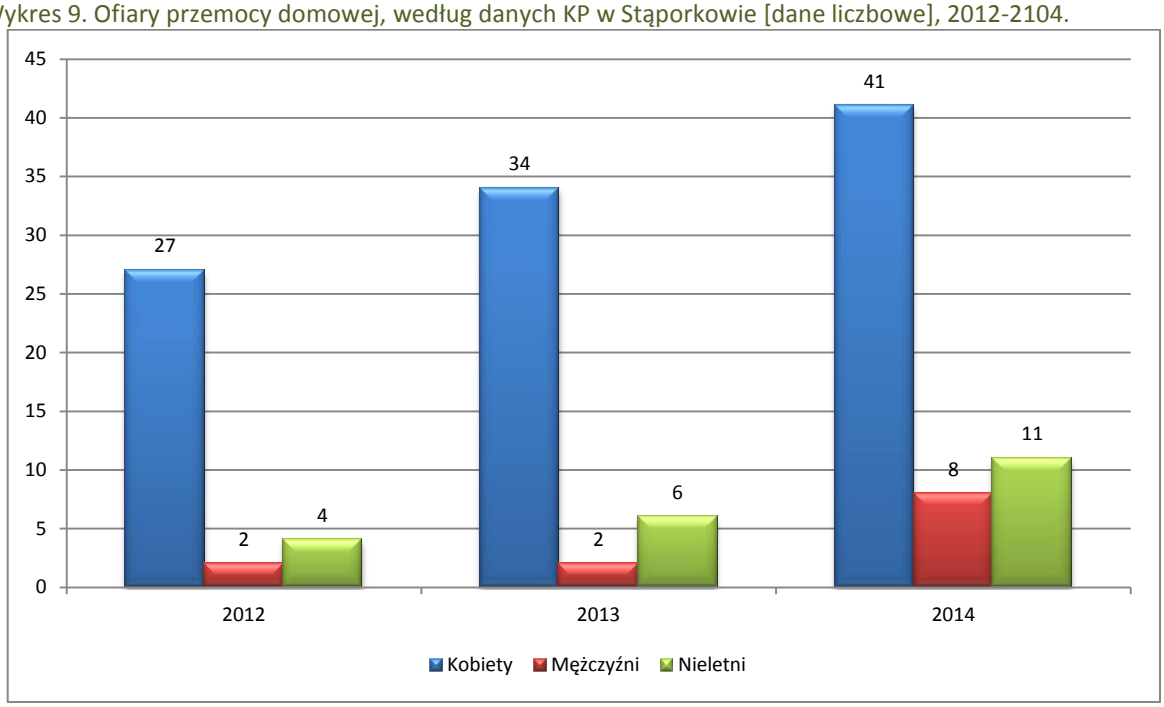

Źródło: Strategia rozwiązywania problemów społecznych dla Gminy Stąporków na lata 2016-2025, Stąporków 2015, s. 75.

W ostatnich latach na terenie Gminy Stąporków obserwowany jest wzrost zachowań, mieszczących się w definicji przemocy domowej. W 2012 roku 11,5% wszystkich interwencji podjętych przez funkcjonariuszy policji z komisariatu w Stąporkowie (30) dotyczyło przemocy domowej. Ilość ich nieznacznie wzrosła w 2013 roku (35). Pod koniec 2014 roku już 17,6% (46) wszystkich interwencji prowadzonych przez policję dotyczyło przypadków znęcania się nad bliskimi. Świadczy to nie tylko o narastającym zjawisku przemocy domowej na terenie gminy, ale także o zwiększonej świadomości jej ofiar, szukających wsparcia i pomocy. Znalazło

to odzwierciedlenie w ilości stosowania procedury „Niebieskiej Karty” przez służby oraz instytucje zajmujące się zjawiskiem przemocy w rodzinie.

Wykres 9. Ofiary przemocy domowej, według danych KP w Stąporkowie [dane liczbowe], 2012-2104.

Źródło: Strategia rozwiązywania problemów społecznych dla Gminy Stąporków na lata 2016-2025, Stąporków 2015, s. 76.

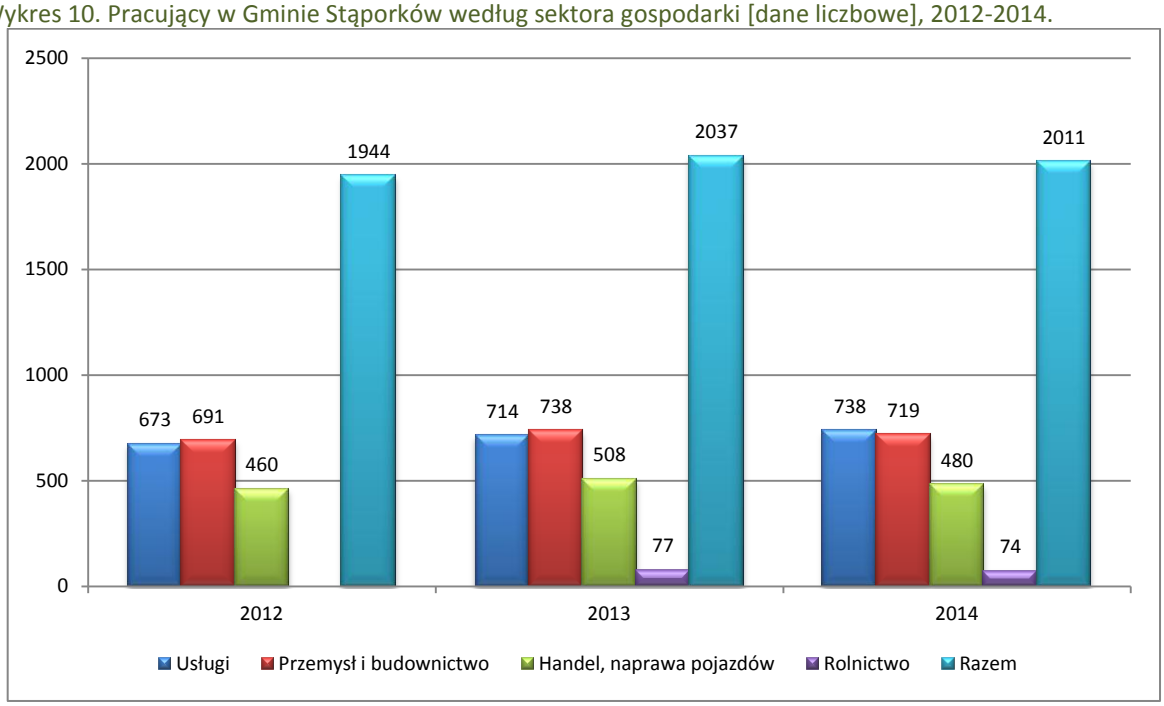
W 2012 roku wypełniono 20 „Niebieskich Kart", w 2013 roku 43 zaś w 2014 roku 57, co stanowiło wzrost o 185% w stosunku do 2012 roku. Najczęściej ofiarami przemocy domowej były kobiety oraz osoby niepełnoletnie zaś sprawcami mężczyźni, głównie będący pod wpływem alkoholu lub narkotyków. Substancje te nie tylko wywołują agresywne zachowania u osób je zażywających, ale stanowią także czynnik motywujący do podejmowania zachowań o charakterze kryminalnym.

5. LOKALNY RYNEK PRACY I JEGO CHARAKTERYSTYKA

5.1. ZATRUDNIENIE I AKTYWNOŚĆ EKONOMICZNA LUDNOŚCI

W latach 2012-2014 liczba pracujących na terenie gminy wahała się od 1 944 osób (2012 rok) do 2 037 osób (2013 rok). Według danych GUS w 2014 roku na 2011 pracujących na terenie gminy 69,1% stanowili mieszkańcy terenów miejskich, w większości mężczyźni (51,2%). Było to ogółem 15,3% ogółu pracujących w powiecie koneckim. Największy odsetek pracujących (36,7%) tj. 738 osób zatrudnionych było sektorze usługowym, obejmującym m.in. działalność finansową i ubezpieczeniową, obsługę rynku nieruchomości oraz usługi w zakresie działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej, administrowania i działalności wspierającej, administracji publicznej, obowiązkowych zabezpieczeniach społecznych, edukacji, opiece zdrowotnej i pomocy społecznej, a także działalności związanej z kulturą, rozrywką i rekreacją oraz pozostałych usługach. W przemyśle i budownictwie w 2014 roku pracowało łącznie 719 osób, tj. 35,7% ogółu pracujących. Kolejne 480 osób (23,9% ogółu pracujących) byli to pracownicy handlu, stacji napraw pojazdów, przedsiębiorstw transportowych, lokali gastronomicznych i obiektów zakwaterowania, a także informacji i komunikacji. W rolnictwie zatrudnionych było 74 osoby, tj. 3,7% ogółu pracujących.

Wykres 10. Pracujący w Gminie Stąporków według sektora gospodarki [dane liczbowe], 2012-2014.

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie, 2016 r.

W omawianym okresie na terenie gminy odsetek pracujących w rolnictwie (3,7%) był więc większy niż dla całego powiatu koneckiego (1,5%). Podobnie w przypadku osób pracujących zatrudnionych w przemyśle, których odsetek był znacznie niższy (35,7%) niż dla powiatu koneckiego (44,2%). Również sektor usługowy pod względem liczby osób

zatrudnionych w nim był nieco słabiej rozwinięty. Dużo lepiej wyglądała sytuacja w sektorze handlu, napraw, gastronomii itp. W 2014 roku zatrudnionych w nim było 23,9% ogółu pracujących, przy średniej dla powiatu koneckiego 14,8%. W tym okresie głównymi działami gospodarki, generującymi wolne miejsca pracy i zatrudnienie były: handel i usługi o charakterze transportowym i finansowym, w mniejszym zaś stopniu przemysł i budownictwo. W tych sektorach skupiała się także aktywność ekonomiczna mieszkańców gminy. W 2014 roku na jej terenie zarejestrowanych było 1 172 podmioty gospodarki narodowej, co w porównaniu do 2013 roku stanowiło spadek ich liczby o 11 (0,9%). W większości były to podmioty skupione w sektorze prywatnym (97,3%). Ze względu na formę prowadzonej działalności większość z nich stanowiły: osoby fizyczne prowadzące działalność (81,2%), stowarzyszenia i organizacje społeczne (3,9%) oraz spółki handlowe (3,3%).

Na terenie gminy swoją działalność prowadziło również 8 (0,7%) podmiotów gospodarczych z udziałem kapitału zagranicznego, jako spółki handlowe.

Tabela 28. Podmioty gospodarki narodowej na terenie gminy, 2010-2014.

Sektory własnościowe	Lata				
	2010	2011	2012	2013	2014
Podmioty gospodarki narodowej:	1126	1155	1181	1183	1172
Sektor publiczny ogółem:	40	42	44	34	32
Państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	23	23	25	23	22
Sektor prywatny ogółem:	1186	1113	1137	1149	1140
Osoby fizyczne prowadzące działalność	1017	939	946	941	926
Spółki handlowe	25	28	31	37	38
Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	7	7	8	8	8
Spółdzielnie	5	6	6	7	5
Fundacje	2	2	2	2	2
Stowarzyszenia i organizacje społeczne	39	40	41	44	45

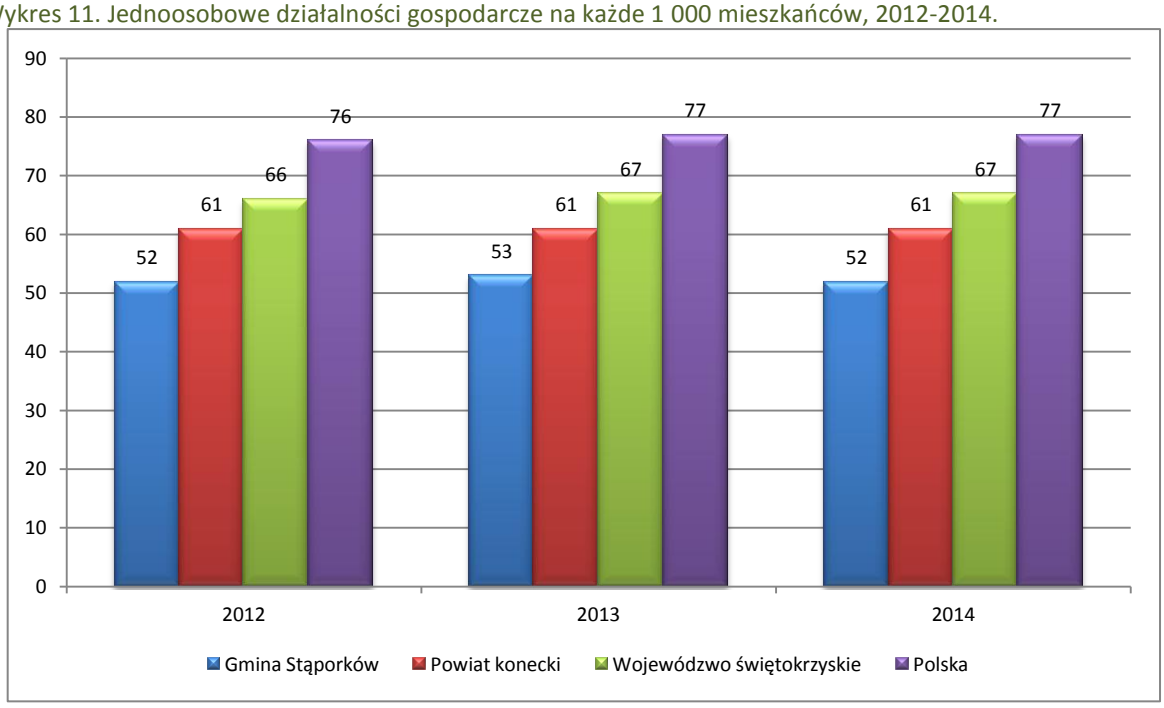
Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie, 2016 r.

W 2014 roku największy odsetek działających na terenie gminy podmiotów gospodarczych prowadziło działalność w obszarze handlu hurtowego i detalicznego oraz napraw pojazdów (27,5%). Kolejne 189 przedsiębiorstw (16,1%) działało w branży budownictwa zaś 174 (14,8%) w zakresie przetwórstwa przemysłowego. Do mniej istotnych sektorów lokalnej gospodarki należały: transport i gospodarka metalurgiczna (6,0% ogółu podmiotów gospodarczych), działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (5,2%) oraz inna działalność usługowa, w tym gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników (7,1%).

Analizując liczbę podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy w latach 2012-2014 należy stwierdzić, że ich liczba w przeliczeniu na każde 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym była niższa niż w przypadku powiatu koneckiego, województwa świętokrzyskiego i kraju. Świadczy to o niższej aktywności ekonomicznej miejscowej ludności. Potwierdza to także wskaźnik prowadzonych jednoosobowych działalności gospodarczych w przeliczeniu na każdy 1 000 mieszkańców. W 2012 roku osiągnął on wartość 52, zaś dla kolejnych lat 53 (2013 rok) i 52 (2014 rok). Był on znacznie niższy niż w

powiecie koneckim, województwie świętokrzyskim i kraju. Wahania w wartości tego wskaźnika spowodowane były m.in. wyrejestrowywaniem i rejestrowaniem działalności gospodarczych. Na potrzeby nowopowstających firm oraz inwestorów zewnętrznych na terenie gminy w 2001 roku wydzielono obszary, które włączono w Specjalną Strefę Ekonomiczną „Starachowice". Tworzą one tzw. podstrefę, składająca się z pięciu obszarów o łącznej powierzchni 34,1 ha. Obejmują on m.in. zabudowane obiekty przemysłowe, w tym hale produkcyjne, składy i magazyny oraz zaplecza biurowe. Na koniec 2014 roku stopień wykorzystania zasobów tej podstrefy na działalność inwestorską oceniono na 70,6%.

Wykres 11. Jednoosobowe działalności gospodarcze na każde 1 000 mieszkańców, 2012-2014.

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie, 2016 r.

Nadal dla części mieszkańców powiatu koneckiego i Gminy Stąporków źródłem utrzymania jest praca w gospodarstwie rolnym. W 2010 roku na terenie powiatu zlokalizowanych było 11 006 gospodarstw rolnych, z których 3 500 prowadziły czynną działalność rolniczą (ilość złożonych wniosków obszarowych w 2014 r). Na terenie Gminy Stąporków funkcjonowało w tym okresie 2 672 gospodarstwa rolne, tj. 24,3% wszystkich zinwentaryzowanych w powiecie koneckim. Najbardziej rolniczy charakter w tym okresie posiadała gmina Końskie, w której granicach znalazło się 2987 gospodarstw rolnych, tj. 27,2% wszystkich zinwentaryzowanych w powiecie koneckim. Miejscowe rolnictwo cechuje duże rozdrobnienie gruntów, co jest widoczne na terenie wszystkich gmin. W przypadku Gminy Stąporków większość zinwentaryzowanych gospodarstw stanowiły niewielkie działki o powierzchni: do 1 ha (49,6%), a także liczące 2-3 ha (11,1%) oraz 3-5 ha (5,3%) powierzchni. Jedynie 1,3% ogółu gospodarstw dysponowało areałem gruntów powyżej 5 ha,

przy czym tylko 4 gospodarstwa (0,1%) były to gospodarstwa duże powyżej 15 ha powierzchni.

Tabela 29. Podmioty gospodarki narodowej na terenie gminy według obszarów działalności, 2010-2014.

Sektory własnościowe	Lata				
	2010	2011	2012	2013	2014
Sekcja A: Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	31	33	34	34	38
Sekcja B: Górnictwo i wydobywanie	0	1	1	2	2
Sekcja C: Przetwórstwo przemysłowe	178	189	186	179	174
Sekcja E: Dostawa wody gospodarowanie ściekami i odpadami	4	5	5	12	13
Sekcja F: Budownictwo	229	208	206	204	189
Sekcja G: Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów, motocykli	386	332	326	323	323
Sekcja H: Transport i gospodarka magazynowa	90	80	82	71	71
Sekcja I: Działalność związana z zakwaterowaniem i gastronomią	27	23	24	26	27
Sekcja J: Informacja i komunikacja	10	12	15	16	11
Sekcja K: Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	27	26	31	29	28
Sekcja L: Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	35	36	36	36	38
Sekcja M: Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	48	49	49	57	61
Sekcja N: Działalność w zakresie usług administrowania i wspierania	13	11	9	15	15
Sekcja O: Administracja publiczna o obrona narodowa	17	17	17	18	18
Sekcja P: Edukacja	26	24	39	36	35
Sekcja Q: Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	27	29	33	34	31
Sekcja R: Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	11	9	10	13	14
Sekcja S i T: Pozostała działalność usługowa, w tym m.in. gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników	67	71	78	78	84
Razem:	**1226**	**1155**	**1181**	**1183**	**1172**

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie, 2016 r.

Z uwagi na słabe gleby na terenie gminy duża część użytków rolnych jest ugorowana bądź odłogowana. Większość działających gospodarstw nastwiona jest na produkcję na potrzeby własne. Uprawiane są głównie pszenica, żyto, owies, pszenżyto i ziemniaki. Brak odpowiednich środków finansowych, niski poziom mechanizacji i niewielki areał gruntów nie

sprzyja procesom modernizacyjnym, pozwalającym na rozwinięcie działalności rolniczej na terenie gminy. Dla większości właścicieli tych gospodarstw prowadzenie działalności rolniczej jest sposobem zaspokojenia najbardziej podstawowych potrzeb, w tym zaopatrzenia w artykuły żywnościowe i paszę dla zwierząt, głównie drobiu.

Tabela 30. Gospodarstwa rolne według gmin powiatu koneckiego, 2010 r.

Jednostka administracyjna	Powierzchnia gospodarstw rolnych [ha]							Ogółem
	Do 1	1-2	2-3	3-5	5-10	10-15	Od 15	
Fałków	191	150	148	257	189	34	10	979
Gowarczów	383	172	117	125	40	13	20	900
Końskie	1585	643	319	247	137	17	39	2987
Radoszyce	189	244	201	352	318	59	27	1390
Ruda Maleniecka	189	149	128	162	55	10	3	699
Słupia Konecka	12	24	41	130	271	80	36	594
Smyków	253	191	157	124	52	3	5	785
Stąporków	1325	876	296	141	25	5	4	2672
Powiat	4127	2449	1407	1538	1117	221	147	11006

Źródło: Strategia rozwoju Powiatu Koneckiego do roku 2020. Starostwo Powiatowe w Końskich, Końskie 2015, s. 36.

Jednak na terenie gminy brak jest rozwiniętej hodowli zwierząt. Średnio na 1 działające w gminie gospodarstwo przypada kilka sztuk zwierząt hodowlanych, w tym bydła i trzody chlewnej oraz kilkadziesiąt sztuk drobiu.

Tabela 31. Hodowla zwierząt według gmin powiatu koneckiego, 2010 r.

Jednostka administracyjna	Zwierzęta hodowlane [szt.]						Ogółem
	Bydło	Trzoda chlewna	Konie	Drób	Owce	Kozy	
Fałków	1146	101	58	11340	9	8	12662
Gowarczów	352	111	87	7382	90	17	8039
Końskie	729	1921	150	24796	13	17	27626
Radoszyce	3887	957	128	16252	39	5	21268
Ruda Maleniecka	416	15	40	5921	52	41	6485
Słupia Konecka	3757	1091	77	8815	178	0	13918
Smyków	359	146	10	110909	4	22	111450
Stąporków	160	314	47	12236	0	42	12799
Powiat	1086	4656	598	197649	385	152	204526

Źródło: Strategia rozwoju Powiatu Koneckiego do roku 2020. Starostwo Powiatowe w Końskich, Końskie 2015, s. 36.

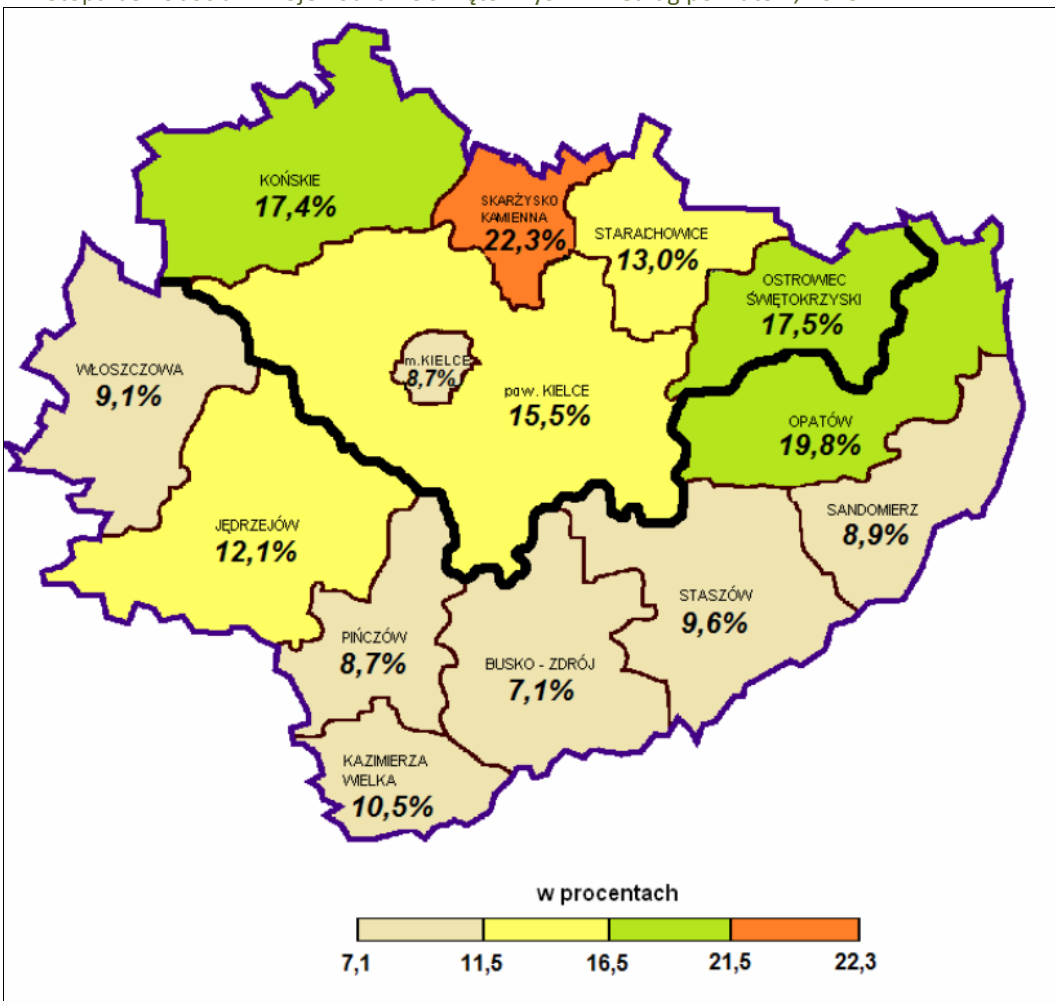
Słaba kondycja miejscowego rolnictwa, przy niesprzyjających warunkach glebowych i przyrodniczych, nie pozwala na rozwinięcie tej gałęzi gospodarki i tym samym, produkcja rolna stanowić może jedynie dodatkowe źródło utrzymywania miejscowej ludności. Jednym z alternatywnych kierunków rozwoju dla obszarów wiejskich jest agroturystyka i turystyka wiejska oraz rolnictwo ekologiczne.

5.2. POZIOM BEZROBOCIA I JEGO STRUKTURA

Bezrobocie jest jednym z kluczowych problemów ekonomicznych i społecznych regionu. Jego negatywny wpływ widoczny jest niemal na wszystkie sfery życia społecznego, gospodarczego i kulturalnego. W ostatnich latach zauważyć można pozytywny trend, przejawiający się w spadku liczby osób bezrobotnych.

Pod koniec 2012 roku stopa bezrobocia dla powiatu koneckiego wyniosła 22,6% i była wyższa od średniej stopy bezrobocia dla województwa świętokrzyskiego (16,0%). W kolejnych latach zauważalny był widoczny spadek poziomu bezrobocia dla powiatu koneckiego. Choć w 2013 roku stopa bezrobocia wyniosła 24,2% to rok później spadła do poziomu 20,2%. Pod koniec 2015 roku osiągnęła ona wartość 17,4% i była dużo wyższa niż w przypadku województwa świętokrzyskiego (12,5%) i kraju (9,8%). W tym okresie wyższy poziom bezrobocia zanotowano w powiatach: ostrowieckim (17,5%), opatowskim (19,8%) i skarżyskim (22,3%).

Rysunek 7. Stopa bezrobocia w województwie świętokrzyskim według powiatów, 2015 r.

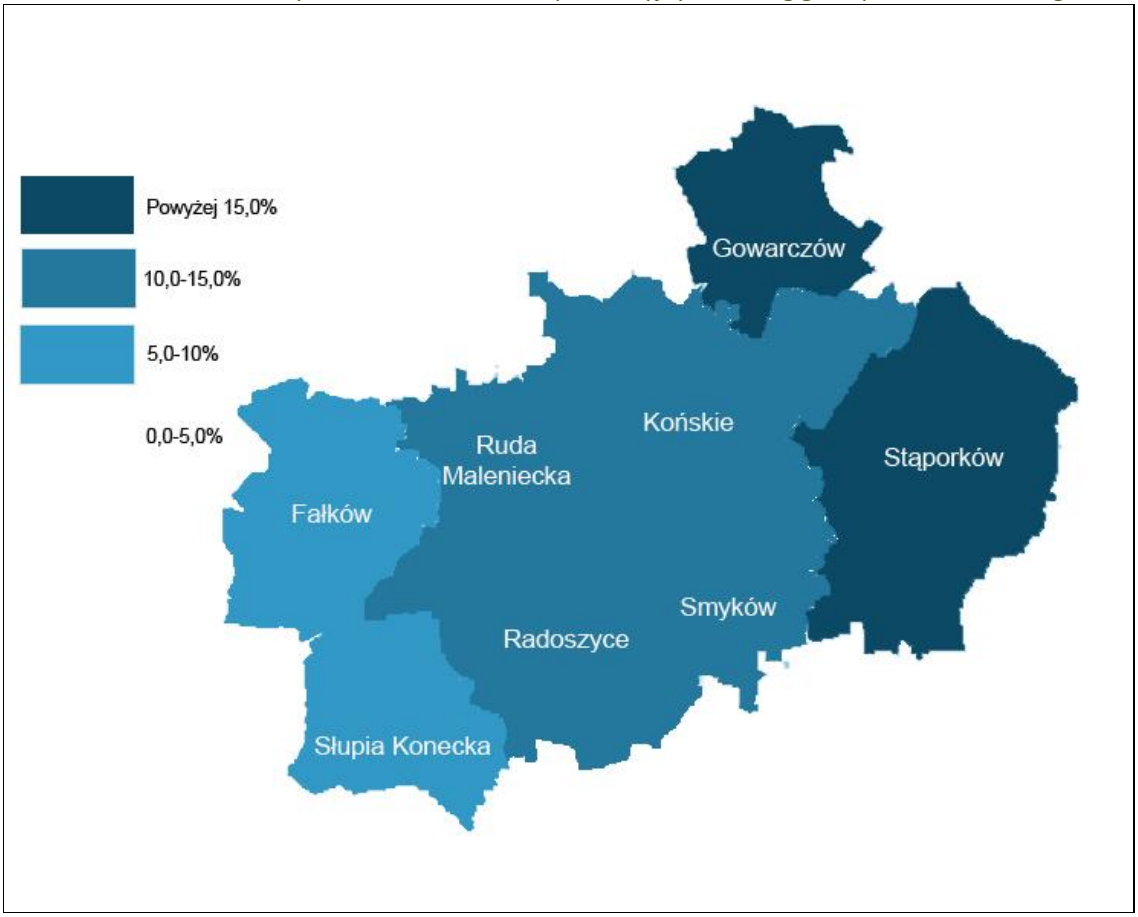

Źródło: Informacja o poziomie i strukturze bezrobocia w województwie świętokrzyskim w 2015 roku. Wojewódzki Urząd Pracy w Kielcach, Kielce 2016, s. 32.

W 2014 roku odsetek osób bezrobotnych wśród ogółu ludności w wieku produkcyjnym dla Gminy Stąporków osiągnął wartość 15,5% i był wyższy niż w przypadku województwa świętokrzyskiego (9,5%) oraz powiatu koneckiego (12,2%). Jednocześnie wszystkie pozostałe gminy powiatu koneckiego zanotowały w tym obszarze wartości mniejsze w zakresie od 5,2% (Słupia Konecka) do 15,3% (Gowarczów).

Pod koniec 2015 roku bez pracy pozostawało 5 244 mieszkańców powiatu koneckiego, z czego 52,9% stanowiły kobiety (2 775 osób). Znaczna część bezrobotnych (72,5%) były to osoby zamieszkujące tereny wiejskie (3 803 osób), najczęściej długotrwale bezrobotne (52,1%) bez żadnych kwalifikacji zawodowych (31,8%), do 30 roku życia (28,4%) lub powyżej 50 roku życia (25,8%). Spośród 5 244 osób bezrobotnych, zamieszkujących powiat konecki, 4416 osób (84,2%) stanowiły osoby bezrobotne będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy, w tym długotrwale bezrobotne (52,1%), o niskim wykształceniu (zasadnicze zawodowe 23,4%, gimnazjalne i poniżej 19,6%) oraz o krótkim stażu pracy (1-5 lat-21,0%).

Rysunek 8. Odsetek bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym według gmin powiatu koneckiego, 2014 r.

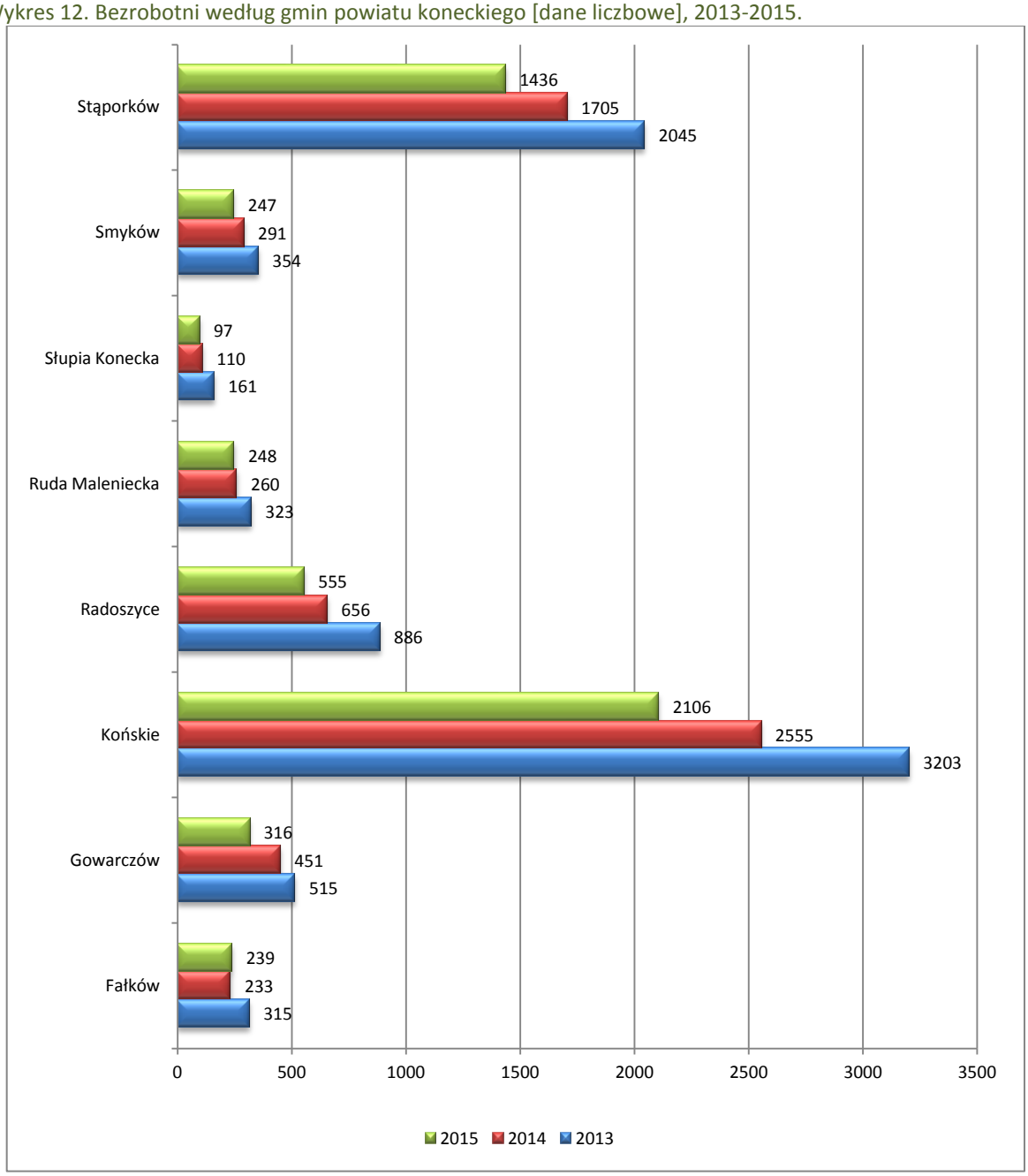

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie, 2016 r.

Pod koniec 2014 roku wśród ogółu bezrobotnych, najliczniejszą grupę pod względem wykonywanych zawodów stanowili na terenie powiatu koneckiego: sprzedawcy (356 osób), technicy ekonomiści (177 osób), murarze (151 osób), krawcy (146 osób), ślusarze (129 osób), technicy mechanicy (106 osób), a także kucharze (95 osób).

W 2015 roku spośród ogółu bezrobotnych zarejestrowanych w PUP w Końskich 27,4% stanowili mieszkańcy Gminy Stąporków (1 436 osób), co było wynikiem wyższym, niż w latach poprzednich: 2013 rok - 26,2%, 2014 rok - 27,2%. Oznacza to, że bezrobocie na terenie gminy maleje w mniejszym tempie, niż ma to miejsce w innych gminach powiatu koneckiego. Statystyczny bezrobotny mieszkaniec gminy to najczęściej kobieta, między 18 a 44 rokiem życia, pozostająca bez pracy powyżej 12 miesięcy.

Wykres 12. Bezrobotni według gmin powiatu koneckiego [dane liczbowe], 2013-2015.

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie, 2016 r.

W 2015 roku na ogólną liczbę 1 436 bezrobotnych zamieszkałych na terenie Gminy Stąporków kobiety stanowiły 53,7% (771 osób) osoby między 18 a 44 rokiem życia 61,7% zaś osoby długotrwale bezrobotne 36,1% (519 osób). Analizując poziom i strukturę bezrobocia w gminie należy stwierdzić, że w latach 2013-2015 ogólna liczba osób

bezrobotnych zmniejszyła się o 29,78% (609 osób). Były jednak wśród nich osoby, które w poszukiwaniu zatrudnienia opuściły gminę, zmieniając swoje miejsce zamieszkania na większe aglomeracje miejskie lub kraje Europy Zachodniej.

5.3. PRACODAWCY I OFERTY ZATRUDNIENIA

W przeszłości największymi pracodawcami na terenie gminy i powiatu koneckiego były przedsiębiorstwa działające w obszarze metalurgii, odlewnictwa, ceramiki i przemysłu maszynowego. Były wśród nich m.in. takie podmioty jak Odlewnia Żeliwa „Stąporków", Fabryka Armatury i Urządzeń Komunalnych w Stąporkowie oraz Zakład Płytek i Wyrobów Kamionkowych w Stąporkowie. Wraz z ich likwidacją, w miejsce wielkich zakładów przemysłowych pojawiły się podmioty gospodarcze z sektora MŚP. Nadal spora część z nich działa w sektorach, uznawanych za tradycyjne przemysły lokalnej gospodarki, tj. przemysł metalowy, odlewnictwo, a zwłaszcza tzw. przetwórstwo metalowe. Pod liczby zatrudnianych osób dominowały podmioty z sektora MŚP, w tym firmy zatrudniające do 9 pracowników-1109 (64,6%). W grupie podmiotów, których załoga liczyła od 50 do 249 pracowników znalazło się 54 podmiotów (4,6%). Wśród największych pracodawców na terenie gminy są firmy, bezpośrednio wywodzące się z regionu oraz stanowiące oddziały lub file przedsiębiorstw ogólnopolskich lub międzynarodowych. Jednym z większych pracodawców na terenie gminy są Zakłady Urządzeń Kotłowych „Stąporków" S.A. z siedzibą w Stąporkowie, powstałe w 1995 roku i notowane od 2007 roku na Giełdzie Papierów Wartościowych S.A. w Warszawie.

Tabela 32. Najwięksi pracodawcy na terenie Gminy Stąporków, 2014 r.

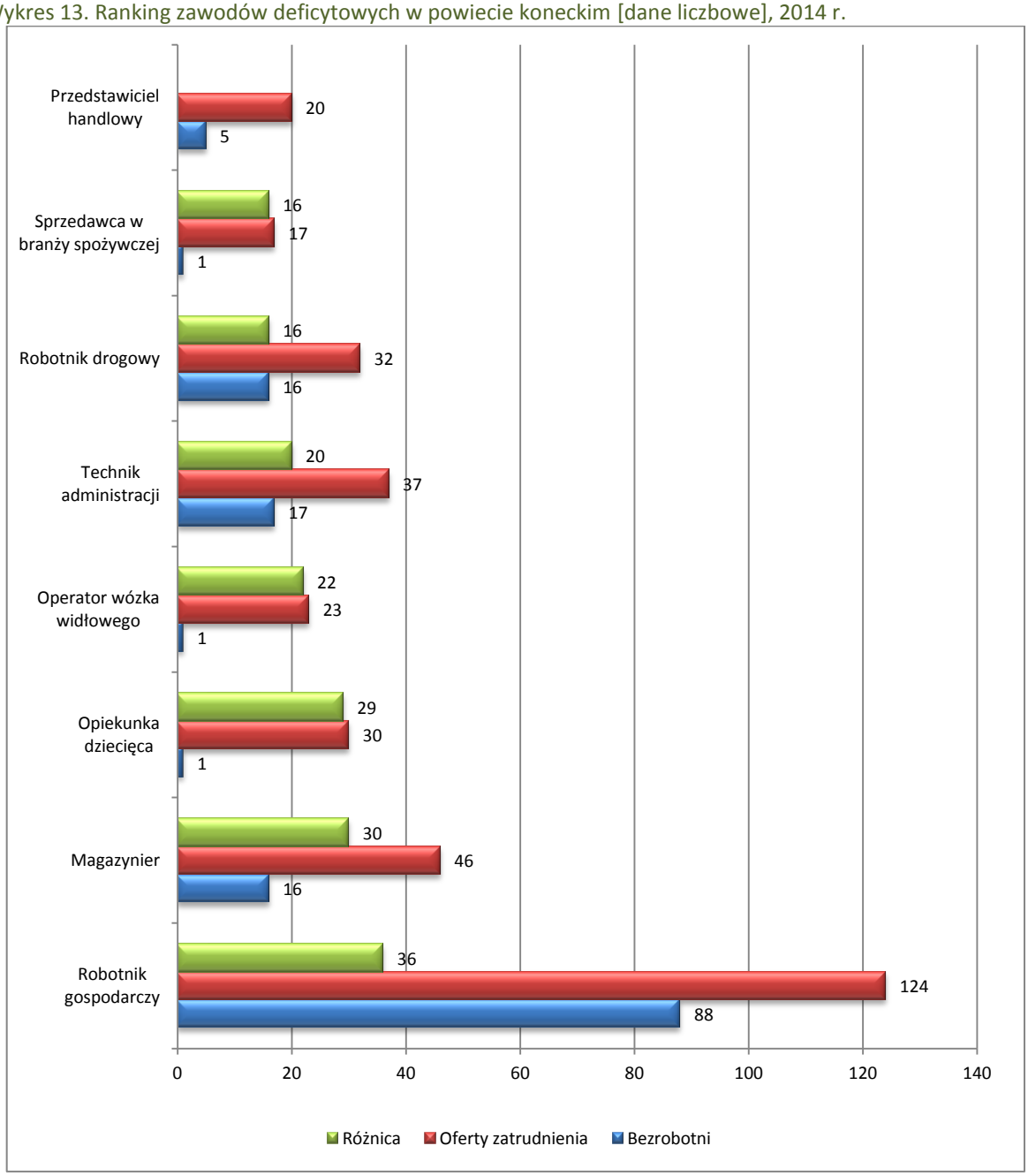
Nazwa zakładu	Lokalizacja	Profil działalności
GASPOL S.A. Warszawa Region Południe Rozlewnia w Stąporkowie	Stąporków	Dystrybucja gazu płynnego propan-butan
„Henkel Polska S.A." Zakład Produkcyjny Stąporków-Stara Góra	Stąporków	Produkcja materiałów chemii budowlanej, w tym materiały do układania i spoinowania płytek ceramicznych, do uszczelniania i ochrony konstrukcji budowlanych oraz materiały do tynkowania, malowania i wzbogacania zapraw
„PROGRESS" Sp. J. Wytwórnia Sit J. Sawicz, J. Krzysztoszek	Furmanów	Produkcja filtrów i sit technicznych ze stali i drutów stalowych
„ROMANIK" S.A. Zakład w Krasnej	Krasna	Produkcja narzędzi ogrodniczych, rolniczych oraz innych wyrobów metalowych
„TERMOTECH" Sp. z.o.o. Przedsiębiorstwo Wdrożeń Techniki Kotłowej	Stąporków	Produkcja kotłów centralnego ogrzewania
ZUK „STĄPORKÓW" S.A. Zakłady Urządzeń Kotłowych	Stąporków	Produkcja oraz instalacja palenisk mechanicznych do kotłów ciepłowniczych, podajników i przenośników węgla, napędów do rusztów i konstrukcji metalowych

Źródło: B. Kwapisz, A. Gad, S. Kurkowski, Program ochrony środowiska dla Miasta i Gminy Stąporków. Przedsiębiorstwo Usług Geologicznych „Kielkart", Kielce 2008, s. 7.

Przedsiębiorstwo to jest jedną z czołowych firm obsługujących branżę energetyczną w Polsce. Jego działalność obejmuje m.in. projektowanie i wykonywanie systemów nawęglania, spalania i odżużlania, projektowanie i wykonawstwo kompletnych systemów odpylania, konstrukcji stalowych, maszyn do przemysłu spożywczego, papierniczego

i wydobywczego. Na koniec 2014 roku firma ta zatrudniała 248 osób. Wśród największych pracodawców na terenie gminy są także: „TERMOTECH" S.A. z siedzibą w Stąporkowie, „Progress" Sp. J z Furmanowa oraz Zakład Produkcyjny Stąporków-Stara Góra, działający w strukturach koncernu „Henkel Polska S.A.".

Wykres 13. Ranking zawodów deficytowych w powiecie koneckim [dane liczbowe], 2014 r.

Źródło: Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w powiecie koneckim w II półroczu 2014, Powiatowy Urząd Pracy w Końskich, Końskie 2015, bp.

W 2014 roku w obszarze przetwórstwa przemysłowego swoją działalność prowadziło na terenie gminy 174 podmiotów gospodarczych. Jednak ilość ofert zatrudnienia zgłaszanych przez te podmioty była niewielka w stosunku do ilości bezrobotnych w zawodach związanych z metalurgią i przemysłem metalowym. Poszukiwano przede

wszystkim wykwalifikowanych pracowników przetwórstwa metali, operatorów obrabiarek skrawających, monterów konstrukcji metalowych, elektromechaników i elektromonterów, ślusarzy oraz spawaczy metodą TIG, MIG/MAG i spawaczy ręcznych gazowych. Oferty pracy dotyczyły więc zawodów, zaliczanych na terenie powiatu koneckiego do tzw. „zawodów deficytowych". Tylko w II połowie 2014 roku pracodawcy z sektora metalurgii i przemysłu metalowego zgłosili do PUP w Końskich następujące oferty zatrudnienia: formierz odlewów (24), spawacz metodą MAG (5), inżynier odlewnik (3). W tym okresie najwięcej ofert pracy skierowanych do mieszkańców powiatu koneckiego i Gminy Stąporków dotyczyło pracy na stanowisku: robotnik gospodarczy (124), pozostali pracownicy obsługi biurowej (110), sprzedawca (95), magazynier (46), pozostali operatorzy maszyn do produkcji wyrobów spożywczych (45), technik prac biurowych (41), technik administracji (37), robotnik drogowy (32) oraz kucharz (31). Były to więc oferty pracy nie związane z tradycyjnymi gałęziami gospodarki, charakterystycznymi dla regionu (metalurgia, przemysł maszynowe, przetwórstwo metalowe). Profesje te stanowiły w 2014 roku tzw. zawody deficytowe na terenie powiatu koneckiego. Ilość zgłaszanych ofert zatrudnienia na te stanowiska przewyższała liczbę zarejestrowanych bezrobotnych, mogących wykonywać te zawody.

6. POTRZEBY I ASPIRACJE SPOŁECZNE

6.1. ZAŁOŻENIA DLA ANALIZY

By określić właściwe kierunki rozwoju gminy, obok danych pochodzących ze szczegółowej diagnozy społeczno-gospodarczej, należy uwzględnić także potrzeby i aspiracje jej mieszkańców w postaci wniosków, rekomendacji i uwag. Zostały one zgłoszone w ramach konsultacji społecznych, które przeprowadzono za pomocą ankiety, jako metody badawczej oraz kwestionariusza ankiety jako techniki badawczej.

Za pomocą tej metody uzyskano 21 zestawów rekomendacji i wniosków, zgłoszonych przez 21 osoby, w tym 12 kobiet (57,1%) i 9 mężczyzn (42,9%). W większości były to osoby zamieszkujące tereny wiejskie (14 osób; 66,7%) w następujących grupach wiekowych: 18-25 lat (4 osoby); 25-45 lat (8 osób); 45-60 lat (6 osób); powyżej 60 roku życia (3 osoby).

6.2. JAKOŚĆ ŻYCIA W GMINIE I STAN ROZWOJU GMINY

Przeważająca większość respondentów warunki życia w Gminie Stąporków ocenia jako „dobre" (52,4%) i „bardzo dobre" (14,2%). Jedynie 9,5% ankietowanych było odmiennego zdania, uznając, że poszczególne elementy środowiska lokalnego i społecznego Gminy Stąporków nie tworzą właściwych warunków do egzystencji jej mieszkańców.

Tabela 33. Czynniki warunkujące jakość życia na terenie Gminy Stąporków, według ankietowanych.

Czynniki warunkujące jakość życia na terenie Gminy Stąporków	Oceny				
	Bardzo złe	Złe	Dostateczne	Dobre	Bardzo dobre
Lokalny rynek pracy	19,0%	42,9%	38,1%	-	-
Warunki i zasoby mieszkaniowe	9,5%	9,5%	81,0%	-	-
Stan bezpieczeństwa publicznego	-	4,8%	19,0%	14,2%	57,0%
Zabezpieczenie opieki nad dziećmi do 3 lat	4,8%	4,8%	14,2%	47,6%	28,6%
Dostępność placówek przedszkolnych	-	4,8%	4,8%	23,8%	66,6%
Dostępność placówek szkolnych	-	-	4,8%	28,6%	66,6%
Dostępność punktów usługowo-handlowych	-	9,6%	14,2%	62,0%	14,2%
Jakość usług publicznych	4,8%	14,2%	42,9%	38,1%	-
Stan dróg gminnych	4,8%	52,4%	38,0%	4,8%	-
Sieć wodociągowa	-	33,3%	9,5%	47,7%	9,5%
Sieć kanalizacyjna	47,6%	28,6%	23,8%	-	-
Sieć gazownicza	19,0%	-	4,8%	42,9%	33,3%
Opieka zdrowotna	-	23,9%	66,6%	9,5%	-
Opieka społeczna	4,8%	9,4%	4,8%	81,0%	-
Stan środowiska naturalnego	-	4,8%	28,6%	66,6%	-
Czystość i porządek na terenie gminy	4,8%	4,8%	9,4%	42,9%	38,1%
Organizacja przestrzeni publicznej (parki, place zabaw, inne)	33,3%	-	-	38,1%	28,6%
Dostęp do Internetu i poziom telefonizacji	4,8%	4,8%	19,0%	66,6%	4,8%
Baza noclegowo-gastronomiczna	4,8%	9,5%	47,6%	38,1%	-

Źródło: opracowanie własne.

Najbardziej negatywny wpływ na jakość życia miejscowej ludności, w opinii badanych, mają takie elementy lokalnego środowiska jak: „lokalny rynek pracy", „stan dróg gminnych" oraz „sieć kanalizacyjna" i „sieć gazownicza". Badani uznali jednocześnie, że dostępne „warunki i zasoby mieszkaniowe" „opieka zdrowotna" i „baza noclegowo-gastronomiczna" istniejąca na terenie Gminy Stąporków, stanowią te elementy, które w sposób „dostateczny" warunkują właściwą jakość życia jej mieszkańców. Wśród czynników korzystnie wpływających na warunki egzystencji miejscowej ludności, wskazywano przede wszystkim na „stan bezpieczeństwa publicznego", „dostępność placówek przedszkolnych i szkolnych", „dostępność punktów usługowo-handlowych", „opiekę społeczną", „stan środowiska naturalnego", „czystość i porządek na terenie gminy", „organizację przestrzeni publicznej (parki, place zabaw, inne)", „dostęp do Internetu i poziom telefonizacji", „jakość usług publicznych".

Podobnie oceniany jest aktualny stan rozwoju gminy na tle regionu (powiatu koneckiego). Według 71,4% ankietowanych poziom ten należy ocenić jako „dostateczny" zaś zdaniem kolejnych 14,3% badanych jako „dobry". Innego zdania było 14,3% ankietowanych osób, które oceniły poziom rozwoju Gminy Stąporków jako „zły" i „bardzo zły". Sytuacji tej nie poprawiają lokalne uwarunkowania do prowadzenia działalności gospodarczej. Zdaniem przeważającej liczby ankietowanych (52,4%) warunki te są „złe" lub „dostateczne" (38,0%). Tylko 4,8% badanych oceniło je jako „dobre".

6.3. ZDEFINIOWANE PROBLEMY I DZIAŁANIA ZMIERZAJĄCE DO ICH ROZWIĄZANIA

Wśród najważniejszych problemów, z jakimi boryka się Gmina Stąporków są według badanych następujące kwestie m.in.: „bezrobocie", „niewystarczająca infrastruktura wodno-kanalizacyjna", „zły stan infrastruktury drogowej", „zanieczyszczenie środowiska naturalnego", a także „utrudniony dostęp do usług medycznych", „niedostateczna oferta kulturalno-sportowa".

Stąd też w kategorii problemów o charakterze priorytetowym i koniecznym do przeprowadzenia wskazywano te, które umożliwiałby rozwiązanie następujących zdiagnozowanych problemów: remonty i rozbudowa infrastruktury drogowej; rozbudowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków; budowa i modernizacja infrastruktury rekreacyjno-turystycznej; wspieranie lokalnych przedsiębiorców (ulgi, zachęty, inne); poszukiwanie inwestorów zewnętrznych; zwiększenie oferty kulturalnej.

Tabela 34. Główne problemy rozwojowe Gminy Stąporków, według badanych.

Zdiagnozowane problemy	Oceny				
	Problem nie występuje	Problem występuje w niewielkiej skali	Problem jest zauważalny	Problem jest jednym z kluczowych	Problem jest problemem wiodącym
Ubóstwo i bieda	4,8%	28,5%	57,1%	4,8%	4,8%
Przestępczość	58,6%	9,5%	14,3%	9,5%	8,1%
Bezdomność i trudne warunki mieszkaniowe	-	47,5%	14,3%	23,7%	9,5%
Uzależnienia, w tym narkomania i alkoholizm	-	9,5%	85,7%	4,8%	-
Utrudniony dostęp do usług medycznych	38,1%	14,3%	9,5%	33,3%	4,8%
Niedostateczna oferta oświatowa		42,9%	33,3%	23,8%	-
Niedostateczna oferta kulturalno-sportowa	-	19,0%	38,1%	38,1%	4,8%
Zły stan infrastruktury drogowej	-	14,3%	4,8%	71,4%	9,5%
Niewystarczająca infrastruktura turystyczno-rekreacyjna	38,2%	9,5%	-	47,5%	4,8%
Niewystarczająca infrastruktura wodno-kanalizacyjna	14,3%	-	9,5%	33,4%	42,8%
Słaba integracja społeczności lokalnej	-	-	85,7%	4,8%	9,5%
Zanieczyszczenie środowiska naturalnego	4,8%	9,5%	33,4%	42,8%	9,5%
Bezrobocie	33,3%	-	14,3%	4,8%	47,6%

Źródło: opracowanie własne.

Wszystkie podejmowane działania powinny być ukierunkowane na osiągnięcie następujących celów rozwojowych gminy, zakładających: ochronę środowiska oraz zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii (90,5%); poprawę stanu gospodarki wodno-ściekowej (95,2%); rozbudowę infrastruktury okołodrogowej (95,2%); rozwój gospodarki przestrzennej (95.2%); rozwój społeczeństwa informacyjnego poprzez rozbudowę infrastruktury teleinformatycznej (90,5%); zwiększenie dostępności komunikacyjnej oraz poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego (90,5%); zwiększenie atrakcyjności, jakości oraz dostępu do usług wypoczynkowo-rekreacyjnych poprzez budowę, rozbudowę, remont obiektów użyteczności publicznej oraz miejsc publicznych (95,2%); promocję oferty turystycznej gminy (100,0%); promocję przedsiębiorczości w gminie (95,2%); rozwój infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej oraz infrastruktury służącej rozwojowi aktywnych form turystyki (95,2%); stworzenie atrakcyjnych warunków sprzyjających lokalizacji inwestycji w gminie Stąporków (95,2%); stworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości związanej z turystyką (95,2%); zachowanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego w tym ochrona zabytkowych obiektów dziedzictwa kulturowego (90,5%); rozwój infrastruktury oraz oferty kulturalnej i rekreacyjno-sportowej, skierowanej do różnych grup odbiorców (95,2%); stworzenie optymalnych warunków kształcenia i rozwoju dzieci i młodzieży (95,2%); zwiększenie odstępu do infrastruktury technicznej (95,2%); oraz zwiększenie poziomu bezpieczeństwa mieszkańców gminy Stąporków w wymiarze publicznym, zdrowotnymi społecznym (95,2%).

Tabela 35. Hierarchia ważności koniecznych do rozwiązania problemów, według badanych.

Zdiagnozowane problemy	Oceny				
	Najmniej ważne	Nieważne	Możliwe do zrealizowania	Konieczne do przeprowadzenia	Działania o charakterze priorytetowym
Remonty i rozbudowa infrastruktury drogowej	-	-	9,5%	14,3%	76,2%
Rozbudowa i modernizacja sieci gazowniczej	66,7%	14,3%	9,5%	9,5%	-
Rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej	-	28,5%	66,7%	-	4,8%
Rozbudowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków	-	-	4,8%	38,1%	57,1%
Budowa i modernizacja infrastruktury rekreacyjno-turystycznej	4,8%	-	9,5%	47,6%	38,1%
Poprawa bezpieczeństwa publicznego	71,5%	4,8%	14,2%	9,5%	-
Podniesienie jakości kształcenia i dostępu do edukacji	71,5%	9,5%	19,0%	-	-
Wspieranie lokalnych przedsiębiorców (ulgi, zachęty, inne)	-	4,8%	4,8%	66,6%	23,8%
Poszukiwanie inwestorów zewnętrznych	-	4,8%	-	4,8%	90,4%
Modernizacja i remont budynków użyteczności publicznej	33,3%	9,5%	42,7%	9,5%	-
Zwiększenie oferty kulturalnej	-	4,8%	9,5%	57,1%	28,6%
Poprawa czystości i stanu środowiska naturalnego	9,5%	71,4%	4,8%	14,3%	-
Promocja i inwestycje w odnawialne źródła energii	38,1%	4,8%	38,1%	14,2%	4,8%
Zwiększenie pomocy socjalnej dla najbardziej potrzebujących	-	71,5%	9,5%	14,2%	4,8%
Stworzenie warunków do rozwoju turystyki i rekreacji	-	4,8%	4,8%	42,8%	47,6%
Zwiększenie jakości usług publicznych	-	9,5%	33,3%	23,9%	33,3%
Wspieranie rozwoju sektora NGO	4,8%	38,1%	47,6%	9,5%	-
Rozwój e-usług publicznych w instytucjach gminy	28,6%	9,5%	57,1%	4,8%	-

Źródło: opracowanie własne.

Badani nie tylko określili najważniejsze, stojące przed Gminą Stąporków cele rozwojowe, ale opracowali także katalog działań, których realizacja pozwoli na ich osiągnięcie. Działania te powinny obejmować: zwiększenie ilości przedsiębiorstw produkcyjnych → zmniejszenie bezrobocia w gminie; zwiększenie ilości ośrodków zdrowia i dostępu do specjalistów → zmniejszenie oczekiwania na usługi medyczne i większa dostępność do specjalistycznej opieki zdrowotnej; poprawę infrastruktury drogowej → poprawę bezpieczeństwa na drogach; rozbudowę sieci kanalizacyjnej na terenie gminy →poprawę jakości życia mieszkańców gminy; bezpłatny Internet dla wszystkich → otwarcie się na świat; otwarcie lokalnego rynku pracy dla osób młodych → stworzenie warunków do pracy

i osiedlania się osób młodych na terenie gminy; budowa mieszkań socjalnych i lokali pod wynajem → możliwość poprawy jakości życia mieszkańców gminy; przebudowę i budowę dróg gminnych w miejscowościach: Błaszków, Wąglów, Wielka Wieś, Stąporków, Wólka Plebańska → poprawę jakości życia mieszkańców gminy oraz zwiększenie atrakcyjności terenów wiejskich; modernizację oczyszczalni ścieków i kanalizacji w poszczególnych sołectwach i w Stąporkowie → poprawę jakości życia mieszkańców gminy, ochronę środowiska naturalnego; uruchomienie świetlic wiejskich → zwiększenie dostępu mieszkańców gminy do kultury, wzrost integracji społecznej; oczyszczanie i odkrzaczanie poboczy i rowów odwadniających przy drogach gminnych → zapobieganie zalewaniu terenów prywatnych, poprawę estetyki gminy oraz widoczności na drogach. Jako źródła finansowania tych działań wskazywano przede wszystkim na budżet samorządowy, budżet państwa, a także środki UE i środki zewnętrzne (prywatni przedsiębiorcy).

7. ANALIZA SWOT

7.1. ZAŁOŻENIA DLA ANALIZY SWOT

Analiza SWOT to jedna z najpopularniejszych metod służących diagnozie aktualnej sytuacji, w której znajduje się dany podmiot, ze wskazaniem jego silnych i słabych stron (Strengths, Weaknesses), a także istniejących, potencjalnych szans i zagrożeń, z którymi musi się on zmierzyć (Opportunities, Threats). Silne i słabe strony traktowane są jako czynniki wewnętrzne, natomiast szanse i zagrożenia jako czynniki zewnętrzne umiejscowione w bliższym lub dalszym otoczeniu podmiotu. Dzięki metodzie tej można dokonać segregacji i kategoryzacji danych i informacji o kondycji danego podmiotu. Analiza SWOT ułatwia także identyfikację problemów oraz określenie priorytetów rozwoju dla danego podmiotu. Niniejsza Analiza SWOT obejmuje więc analizę:

Mocnych/słabych stron:

czynników wewnętrznych (endogenicznych), które mają pozytywny/negatywny wpływ na poszczególne sfery życia społecznego, gospodarczego, a w przyszłości mogą stanowić jedną z sił rozwojowych gminy.

Szans/zagrożeń:

czynników zewnętrznych (egzogenicznych), mających pozytywny/negatywny wpływ na poszczególne sfery życia społecznego, gospodarczego, a w przyszłości mogą stanowić jedną z sił rozwojowych gminy.

Przy ich definiowaniu wykorzystano dane oraz informacje, uzyskane w ramach konsultacji społecznych, które przeprowadzono za pomocą ankiety, jako metody badawczej oraz kwestionariusza ankiety jako techniki badawczej. Na potrzeby analizy, przedstawione w części diagnostycznej Strategii zagadnienia przyporządkowano do 3 obszarów tematycznych, tj.: **(Obszar I) Infrastruktura**, **(Obszar II) Społeczeństwo, (Obszar III) Gospodarka.** Dla każdego z obszarów zdefiniowano kilkanaście kategorii czynników i uwarunkowań o charakterze zewnętrznym i wewnętrznych, mających kluczowe znaczenie dla ich kształtu i funkcjonowania.

Tabela 36.Obszary tematyczne i zdefiniowane dla nich kategorie czynników i uwarunkowań.

Obszar tematyczny	Czynniki wewnętrzne	Czynniki zewnętrzne
Infrastruktura	• ekonomiczne, • infrastrukturalne, • kulturowe.	• ekonomiczne, • gospodarcze, • technologiczne.
Społeczeństwo	• infrastrukturalne, • demograficzne, • społeczne.	• ekonomiczne, • infrastrukturalne, • demograficzne.
Gospodarka	• geograficzne, • ekonomiczne, • infrastrukturalne, • społeczne, • kulturowe.	• ekonomiczne, • gospodarcze, • infrastrukturalne.

Źródło: opracowanie własne.

7.2. OBSZAR I. INFRASTRUKTURA

INFRASTRUKTURA	
MOCNE STRONY	**SŁABE STRONY**
• Dobre położenie komunikacyjne względem drogi krajowej nr 42 oraz linii kolejowej nr 25. • Rozbudowana sieć wodociągów zwłaszcza na obszarach miejskich. • Rozwinięta infrastruktura teleinformatyczna. • Sieć energetyczna i gazowa pokrywająca zapotrzebowanie na energię elektryczną i gaz miejscowego przemysłu i podmiotów gospodarczych. • Dobrze rozwinięta sieć placówek oświatowych, gwarantująca realizację zadań w zakresie edukacji na poziomie podstawowym, gimnazjalnym, ponadgimnazjalnym i policealnym. • Niezbędna infrastruktura medyczna realizująca zadania w zakresie podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej, w tym rehabilitacji. • Własna infrastruktura kulturalno-sportowa umożliwiająca realizację zadań w zakresie kultury i sportu. • Sieć strażnic ochotniczych straży pożarnych i posterunek policji, gwarantujących odpowiedni stan bezpieczeństwa przeciwpożarowego i porządku publicznego na terenie gminy. • Niezbędna infrastruktura obsługi ruchu pasażerskiego w transporcie drogowym (przystanki, postoje). • Rozwinięta infrastruktura pomocy społecznej i wsparcia osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym: sieć mieszkań i lokali socjalnych, ośrodek noclegowy dla osób bezdomnych i	• Niedostateczne skomunikowanie gminy na kierunku północ-południe. • Oddalenie od dróg o znaczeniu ponadregionalnym (droga ekspresowa S7). • Brak środków budżetowych na remonty, modernizację oraz rozwój lokalnej infrastruktury. • Brak rozbudowanej infrastruktury technicznej i przemysłowej dla wytyczonej na terenie gminy Podstrefy Specjalnej Strefy Ekonomicznej „Starachowice”. • Brak podstawowej infrastruktury turystycznej w pobliżu obiektów przyrodniczych i zabytkowych, utrudniających korzystanie z zasobów kulturowych i przyrodniczych gminy, w tym małej infrastruktury turystycznej, ścieżek rowerowych tworzących spójną całość na obszarze gminy, ścieżek przyrodniczych i dydaktycznych. • Niezadawalający stan infrastruktury drogowej, w tym fragmentów dróg powiatowych i gminnych. • Brak separacji ruchu pieszego od kołowego, zwłaszcza na terenach wiejskich. • Pogarszający się stan infrastruktury kolejowej • Brak dostępu do sieci gazowniczej na obszarach wiejskich. • Konieczność rozbudowy sieci wodociągowej w poszczególnych osadach wiejskich. • Brak dostępu do sieci kanalizacyjnej

najuboższych, ośrodek rehabilitacji i resocjalizacji osób uzależnionych. • Wysoka jakość usług świadczonych przez lokalną administrację. • Rozwinięta baza noclegowa, w tym gospodarstwa agroturystyczne dysponujące bogatą ofertą pobytową. • Dobrze zachowane obiekty sakralne (w tym wpisane do rejestru zabytków)	zwłaszcza na terenach wiejskich. • Konieczność modernizacji infrastruktury oczyszczalni ścieków zgodnie z obowiązującymi wymaganiami w zakresie ochrony środowiska. • Zdegradowane i wymagające rewitalizacji obszary na terenie gminy. • Zły stan techniczny niektórych elementów infrastruktury wykorzystywanej przez placówki oświatowe oraz niewystarczający poziom doposażenia placówek oświatowych w nowoczesne środki dydaktyczne oraz wyposażenie sportowe. • Niewystarczająca dostępność obiektów użyteczności publicznej dla osób niepełnosprawnych. • Niewystarczająca liczba aptek i punktów aptecznych w przeliczeniu na liczbę mieszkańców. • Niski poziom wyposażenia mieszkań i lokali socjalnych w media i niezbędną infrastrukturę. • Słaby rozwój inwestycji mieszkaniowych na terenie gminy. • Brak uporządkowania spraw własnościowych w przypadku wielu nieruchomości, w tym leżących na terenach wiejskich. • Braki w infrastrukturze obsługi ruchu pasażerskiego w transporcie drogowym.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
• Zwiększające się nakłady inwestycyjne podmiotów prywatnych na rozwój własnej infrastruktury wytwórczej oraz innej, związanej ze zmianami technologicznymi i przekształceniami w profilu działalności. • Realizacja licznych procesów inwestycyjnych i modernizacyjnych przez podmioty sektora prywatnego i sektora	• Niewystarczające środki na inwestycje komunalne. • Brak możliwości finansowania zaplanowanych inwestycji ze środków zewnętrznych, w tym funduszy UE.

publicznego w oparciu o różne mechanizmy wsparcia finansowego, w tym środki UE. • Możliwość pozyskania środków finansowych ze źródeł UE w ramach Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego (2014-2020), Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (2014-2020).	

7.3. OBSZAR II. SPOŁECZEŃSTWO

SPOŁECZEŃSTWO	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Wysoki odsetek w populacji osób w wieku produkcyjnym. • Stopniowy wzrost mieszkańców terenów wiejskich oznaczający wzrost atrakcyjności zamieszkiwania na obszarach otaczających obszar miejski gminy. • Duży odsetek ludności zamieszkującej tereny wiejskie. • Potencjał, różnorodność oraz aktywność miejscowych środowisk twórczych i sportowych. • Profesjonalna kadra instytucji pomocy społecznej oraz instytucji kultury działających na terenie gminy. • Aktywne środowisko seniorów. • Współpraca administracji samorządowej z podmiotami z sektora NGO. • Duża liczba członków klubów sportowych. • Dobrze funkcjonujące wspólnoty mieszkaniowe. • Wartościowy potencjał ludzki - uczciwi i rzetelni mieszkańcy, zaangażowani w sprawy gminy i jej rozwoju.	• Wzrastający odsetek osób w wieku poprodukcyjnym, przy zmniejszającym się odsetku ludności w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym. • Zachowanie struktury wiekowej populacji, przejawiające się m.in. w dezintegracji i słabej integracji poszczególnych grup społecznych, zwłaszcza osób starszych i niepełnosprawnych. • Zjawisko starzenia się społeczeństwa, w tym niedostateczny poziom opieki geriatrycznej. • Nasilające się zjawisko migracji mieszkańców gminy do innych ośrodków miejskich lub zagranicę. • Wysoki poziom bezrobocia, w tym bezrobocia długotrwałego wśród osób zamieszkujących tereny wiejskie i kobiet. • Niewystarczająca liczba lub jakość ofert na rynku pracy, pozwalających na samorozwój, w tym niewielka liczba ofert pracy dla osób niepełnosprawnych. • Brak instrumentów i narzędzi wsparcia (materialnego, finansowego) dla rozwoju

• Duży odsetek mieszkańców z wykształceniem średnim i wyższym, w tym specjalistów z wieloletnim doświadczeniem w przemyśle metalowym, odlewniczym.	twórców i artystów lokalnych. • Ubożenie społeczeństwa, na skutek spadku dochodów gospodarstw domowych, wzrostu cen. • Wzrost przemocy w rodzinie wskutek narastania różnych problemów społecznych. • Emigracja wykształconych i przedsiębiorczych osób do większych miast lub za granicę. • Rozbicie rodzin na skutek emigracji zarobkowej. • Niższa jakość życia na terenach wiejskich w porównaniu do terenów miejskich gminy.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
• Środki i narzędzia finansowe wspierające rozwój sektora NGO i przedsiębiorczości społecznej. • Rozwój sektora przedsiębiorczości społecznej w oparciu o lokalne zasoby kulturowe i przyrodnicze oraz finansowe środki zewnętrzne.	• Wolniejszy przyrost miejsc pracy aniżeli w innych konkurencyjnych gminach. • Niekorzystne prognozy demograficzne dla gminy, powiatu i województwa, w tym starzenie się społeczeństwa. • Spowolnienie dynamiki rozwoju ludnościowego kraju.

7.4. OBSZAR III. GOSPODARKA

GOSPODARKA	
MOCNE STRONY	**SŁABE STRONY**
• Rozpoznane złoża surowców mineralnych (gliny ceramicznej, kruszyw naturalnych). • Zróżnicowane i bogate zasoby naturalne: zbiorniki wodne, surowiec drzewny,	• Niskie zainteresowanie inwestorów terenem gminy. • Brak spójnej i wielopłaszczyznowej polityki promocyjno - rozwojowej gminy z uwzględnieniem zagadnień o

„owoce leśne” (grzyby, jagody, borówki, żurawina). • Duża bioróżnorodność i zróżnicowanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych, wysoka jakość powietrza przejawiająca się niskim poziomem zanieczyszczeń pyłowych i gazowych oraz sprzyjające warunki do rozwoju sektora turystyki oraz działalności związanej z obsługą ruchu turystycznego. • Duża liczba podmiotów gospodarczych, funkcjonujących na terenie gminy. • Zdywersyfikowana działalność gospodarcza i zróżnicowana struktura branżowa lokalnej gospodarki. • Wytyczone obszary Podstrefy Specjalnej Strefy Ekonomicznej „Starachowice”. • Duży odsetek wśród podmiotów gospodarczych osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. • Silne tradycje przemysłowe gminy, w tym hutnicze i metalurgiczne. • Tradycje uzdrowiskowe i lecznicze, stanowiące podstawę do rozwoju turystyki, rekreacji.	charakterze ekonomiczno-gospodarczym. • Konkurencja ze strony sąsiednich gmin i aglomeracji w zakresie pozyskiwania inwestorów (Końskie, Skarżysko-Kamienna, Kielce). • Szybszy rozwój gospodarczy sąsiednich gmin. • Mała liczba dużych i średnich przedsiębiorstw mających siedzibę na terenie gminy, co osłabia dynamikę kreowania nowych miejsc pracy dla mieszkańców gminy. • Niski potencjał rozwojowy lokalnego sektora MŚP, ze względu na jego strukturę i przewagę małych firm. • Zwiększający się udział firm o charakterze usługowo-handlowym względem przedsiębiorstw o charakterze produkcyjny. • Brak „świadomości miejsca” wśród mieszkańców regionu, przejawiającej się w niskim zainteresowaniu lokalnymi zasobami przyrodniczymi i kulturowymi oraz ich wykorzystaniem w działalności gospodarczej i edukacyjnej. • Niski odsetek osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w stosunku do liczby ludności gminy. • Brak koordynacji i współpracy między lokalnymi przedsiębiorcami w zakresie wykorzystania zasobów lokalnych w rozwoju gospodarczym, w tym turystyki i agroturystyki.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
• Ożywienie gospodarcze w regionie. • Rozwój nieuciążliwej produkcji i usług w oparciu o lepsze wykorzystanie zasobów własnych i współpracę z sąsiednimi obszarami/regionami, w tym bogate środowisko naturalne i przyrodnicze,	• Spadek tempa wzrostu gospodarczego Polski. • Polityka fiskalna kraju zwiększająca obciążenia finansowe gmin i podmiotów gospodarczych. • Pogorszenie się wielu wskaźników

zasoby kulturowe (agroturystyka, rekreacja, ekologiczne rolnictwo, turystyka medyczna, industrialna, agroturystyka). • Możliwość finansowania inwestycji gospodarczych z użyciem środków UE (Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego 2014-2020).	makroekonomicznych odnoszących się do finansów publicznych kraju, województwa. • Utrudniony dostęp do narzędzi i środków finansowych, w tym środków UE.

CZĘŚĆ III. STRATEGIA

1. WIZJA I MISJA ROZWOJU

1.1. WIZJA GMINY

Wizja Gminy to wyraz aspiracji społecznych oraz wyobrażeń jej mieszkańców, określających przyszły obraz Gminy, jej potencjał rozwojowy, a także rangę, atrakcyjność, efekty wykorzystania atutów i szans rozwojowych oraz eliminację problemów i zagrożeń. W przyszłości dzięki wykorzystaniu swego potencjału rozwojowego związanego z położeniem geograficznym i walorami przyrodniczo-kulturowymi **Gmina Stąporków to aktywny ośrodek gospodarczo-kulturalny o walorach turystycznych oraz bezpieczne i przyjazne miejsce do życia w aktywnej, zintegrowanej społeczności, gdzie przyjemnie spędza się czas wolny, korzystając z bogatej oferty kultury, sportu i rekreacji.**

1.2. MISJA ROZWOJU GMINY

Misją rozwoju Gminy Stąporków jest dążenie do osiągnięcia celów założonych w wizji poprzez realizację następujących działań:

1. Inwestycje w infrastrukturę techniczną gwarantujące zarówno rozwój gospodarczy gminy (gmina jako miejsce spełniające warunki potrzebne do ulokowania w niej inwestycji) jaki i sprzyjające rozwojowi osadnictwa.
2. Stwarzanie dobrych warunków rozwoju gospodarczego miasta poprzez wypromowanie gminy jako atrakcji turystycznej.
3. Zapewnianie mieszkańcom dostępu do wysokiej jakości edukacji, sportu i rekreacji, kultury i sztuki, usług zdrowotnych oraz innych usług społecznych.

1.3. OBSZARY INTERWENCJI

Na postawie przedstawionej diagnozy i analizy sytuacji społeczno-ekonomicznej Gminy oraz sformułowanej wizji i misji rozwoju Gminy Stąporków zdefiniowano następujące obszary interwencji, w ramach których osiągane będą określone cele strategiczne i operacyjne.

OBSZAR I. INFRASTRUKTURA

Infrastruktura techniczna ma ogromne znaczenie dla rozwoju społeczno-gospodarczego gminy. Wagę infrastruktury technicznej w gminie możemy rozpatrywać w kilku aspektach tj.:

1. Gminne inwestycje infrastrukturalne, jako stymulator lokalnego rozwoju gospodarczego. Infrastruktura techniczna jest ważnym elementem lokalnego (jak również regionalnego i narodowego) potencjału gospodarczego, a uzyskiwane dzięki niej korzyści zewnętrzne obniżają koszty i zwiększają efektywność gospodarowania podmiotów prywatnych, decydując tym samym o atrakcyjności inwestycyjnej gminy. Według badań Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową większe znaczenie dla atrakcyjności inwestycyjnej miast od stanu infrastruktury technicznej ma jedynie jakość rynku pracy i klimat społeczny oraz chłonność tego rynku. Infrastruktura jest warunkiem koniecznym, lecz niewystarczającym dla wywołania aktywności sektora prywatnego. Równie ważna jest jej dostępność. Inwestor, planując lokalizację firmy sprawdza czy będzie miał dostęp do oczyszczalni ścieków, czy parametry sieci energetycznej pozwolą na uruchomienie produkcji zgodnie z oczekiwaniami, czy infrastruktura komunikacyjna umożliwi sprawne funkcjonowanie przedsiębiorstwa, itp. Infrastrukturalne przedsięwzięcia inwestycyjne wywierają także pozytywny skutek na działalność już istniejących podmiotów. Powodują na ogół wzrost zatrudnienia w lokalnych firmach zaangażowanych w ich realizację. Dając pracę miejscowym podmiotom, tworzą koniunkturę na rynku, szczególnie na rynku usług budowlanych. Powstaje więc spirala inwestycyjna: przemyślane inwestycje infrastrukturalne pociągają za sobą kolejne, co jest skuteczną metodą zapobiegania bezrobociu.
2. Znaczenie inwestycji w sferze infrastruktury technicznej dla warunków życia mieszkańców. Standard życia mieszkańców nieoderwalnie powiązany jest z infrastrukturą techniczną. Poziom życia zależy od dostępu do instalacji wodno-kanalizacyjnej, gazu, telefonu, Internetu, instytucji użytku publicznego (ośrodków zdrowia, szkół, przedszkoli, domów kultury). Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa przeprowadził badania dotyczące wpływu rozwoju infrastruktury na poziom i jakość życia. Badanie zostało przeprowadzone wśród mieszkańców wsi, a wykorzystano w nim wskaźniki obiektywne dla pomiaru poziomu życia oraz wskaźniki subiektywne dla oceny jakości życia. Ocena wpływu zagospodarowania infrastrukturalnego na poziom życia mieszkańców została dokonana na podstawie analizy związków korelacyjnych między poszczególnymi wskaźnikami charakteryzującymi rozwój infrastruktury, a zmiennymi przyjętymi jako reprezentanty poziomu życia. W badaniu wykorzystano m.in. informacje na temat odsetka gospodarstw wyposażonych w wodociąg, kanalizację oraz gęstości dróg gminnych o twardej nawierzchni a odsetkiem gospodarstw realizujących inwestycje (r=0,37), odsetkiem gospodarstw posiadających samochód (r=0,47). Taki sam kierunek związków, lecz o nieco wyższej sile, odnotowano między stopniem wyposażenia gospodarstw w urządzenia kanalizacyjne a przyjętymi wskaźnikami zamożności. Powiązania między poziomem rozwoju infrastruktury technicznej a poziomem życia mieszkańców gminy wskazują zatem na dodatnie umiarkowane skorelowanie tych zjawisk. O wpływie inwestycji infrastrukturalnych na poziom życia mieszkańców wsi w sposób

pośredni świadczy także związek między odsetkiem gospodarstw wyposażonych w wodociąg, a dynamiką ludności w gminie. W latach 1970-1988 największy ubytek ludności (powyżej 11%) zaobserwowano w gminach, w których w ogóle nie było mieszkań wyposażonych w wodociąg sieciowy, ubytek rzędu 4-5% w gminach, w których wyposażenie to miało do 50% mieszkań, a w gminach, w których odsetek ten przekraczał 60% liczba ludności zwiększyła się o 2-3%. Wyniki badań wskazały także na ogromne znaczenie dla mieszkańców gminy inwestycji związanych z budową dróg utwardzonych oraz dostępem do obiektów użytku publicznego i miejsc rekreacji.

3. Rola inwestycji infrastrukturalnych w kształtowaniu i ochronie środowiska. Działania inwestycyjne gmin w sferze infrastruktury technicznej mają ogromne znaczenie dla stanu środowiska naturalnego nie tylko na obszarze gminy realizującej inwestycje, ale również gmin sąsiednich oraz powiatu i województwa, na terenie których znajduje się gmina inwestor. Pozytywne oddziaływanie na środowisko przypisuje się zazwyczaj inwestycjom w zakresie sieci wodno-kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków. Świadczy o tym zależność między inwestycjami wodno-kanalizacyjnymi a osiągniętą w ich następstwie poprawą klasy czystości wód powierzchniowych. Negatywnego oddziaływania na środowisko upatruje się natomiast w podejmowaniu inwestycji drogowych. Już bowiem w trakcie realizacji przedsięwzięcia powstają straty ekologiczne w następstwie zaangażowania do budowy ciężkiego sprzętu budowlanego, który porusza się po terenie przyległym do drogi oraz zanieczyszczenia tych terenów materiałami budowlanymi. Z kolei sama droga, czyli rezultat działań inwestycyjnych, jako obiekt o charakterze liniowym narusza naturalny krajobraz. Idąc dalej można by wymienić szereg innych, negatywnych aspektów wynikających z istnienia dróg i związanego z nimi ruchu samochodowego, jak chociażby emisję spalin, hałas komunikacyjny czy wypadki drogowe. Problemy te jednak dotyczą przede wszystkim dróg krajowych i wojewódzkich, na których natężenie ruchu jest nieporównywalnie większe niż na drogach gminnych, które zazwyczaj pełnią jedynie rolę „nitek" łączących poszczególne miejscowości z centrum gminy lub wspomnianymi drogami. Nie oznacza to oczywiście, że mają one zupełnie obojętny wpływ na środowisko, jednak ich budowa i użytkowanie stanowi niejednokrotnie mniejsze obciążenie dla ekosystemu, niż rezygnacja z inwestycji. Każdy rodzaj inwestycji infrastrukturalnych podejmowanych przez gminy powoduje mniejsze lub większe zmiany w środowisku naturalnym. Często jednak ich realizacja jest mniejszym złem aniżeli zaniechanie jakichkolwiek działań.

W związku z ogromnym wpływem infrastruktury technicznej na rozwój Gminy Stąporków, niezbędna będzie realizacja w latach 2016 -2023 szeregu działań zmierzających do osiągnięcia jak najwyższych parametrów istniejącej infrastruktury oraz budowa nowej. Celem inwestycji związanych z infrastrukturą techniczną jest poprawa jakości życia mieszkańców gminy skutkiem której będzie zatrzymanie migracji ludności, zachęcenie do

osiedlania się w Gminie Stąporków; stworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości oraz ochrona środowiska.

OBSZAR II. GOSPODARKA

Wyniki przeprowadzonej analizy SWOT pokazują jednoznacznie, że Gmina Stąporków swój rozwój gospodarczy powinna wiązać głównie z rozwojem turystyki. Walory przyrodnicze i krajobrazowe tj. unikalne rezerwaty przyrody tj. „Gagaty Sołtykowskie" z jedynymi w swoim rodzaju śladami dinozaurów, rezerwat przyrody nieożywionej „Skałki Piekło", który tworzą osobliwe formy skalne oraz największy w województwie świętokrzyskim rezerwat przyrody ożywionej „Górna Krasna" słynący z bogactwa flory i fauny tworzą mocne fundamenty pod rozwój tej dziedziny gospodarki. Ponadto gmina charakteryzuje się dużym stopniem zalesienia, na jej terenie występują malownicze zbiorniki wodne, szlaki piesze oraz rowerowe co służy rozwojowi agroturystyki wiejskiej. Zabytki tj. Sanktuarium Matki Bożej Wychowawczyni w Czarnej, Kościół Świętego Wawrzyńca w Niekłaniu Wielkim, Kościół Świętego Jacka i Świętej Katarzyny w Odrowążu stanowią podwaliny do rozwoju turystyki religijnej i pielgrzymkowej.

Wśród wartościowych elementów dziedzictwa kulturowego, które należy wykorzystać do promocji gminy i wzrostu jej atrakcyjności turystycznej zaliczyć należy także m.in.: zabytkowy układ urbanistyczny z XVII-XIX wieku usytuowany w Odrowążu czy też wieżę gichtociągową w Furmanowie. Do rozwoju turystki mogą przyczynić się także miejsca historyczne, pola bitew z lat 1863-64 (rejon Wólki Zychowej, rejon Niekłania Wielkiego), z lat 1939-45 (rejony miejscowości: Janów, Czarna, Błaszków, Murawki, Gustawów, Luta). Dużym atutem gminy mogą stać się tradycje letniskowe i uzdrowiskowe miejscowości Czarniecka Góra, których śladem są istniejące do dziś drewniane domy letniskowe z okresu międzywojennego oraz zespół uzdrowiska z początków XX wieku. Rozwinięcie działalności rekreacyjnej i turystycznej na szerszą skalę wymaga przygotowania oraz udostępnienia gminnych zasobów oraz zaangażowania władz samorządowych i społeczności lokalnej. Wyznaczenie nowego kierunku rozwoju w swoim założeniu ma rozwinąć w gminie nową funkcję oraz pobudzić społeczność lokalną do aktywności. Realizacja wyznaczonych w tym zakresie zadań pozwoli nie tylko zwiększyć atrakcyjność rekreacyjno-turystyczną Gminy Stąporków, ale także będzie stanowić impuls dla rozwoju działalności gospodarczej a co za tym idzie, stworzenia nowych miejsc pracy, dywersyfikacji dochodów mieszkańców oraz poprawy poziomu ich życia.

Turystyka jest coraz bardziej postrzegana jako szansa rozwoju społeczno-gospodarczego gmin. Napływ turystów pociąga za sobą rozwój infrastruktury okołoturystycznej, generuje zapotrzebowanie na miejsca noclegowe, punkty gastronomiczne, przewodników, pamiątki z wycieczek, przygotowanie szlaków turystycznych, udostępnienie obiektów do zwiedzania i inne. To z kolei w bezpośredni sposób przekłada się na rozwój przedsiębiorczości, spadek bezrobocia oraz poprawę

warunków życia w gminie. Turystyka zajmuje drugie miejsce w ekonomice światowej (po przemyśle elektronicznym i komputerowym) i stanowi 50% wszystkich wpływów do budżetu. Równolegle z rozwojem turystyki Gmina Stąporków powinna ukierunkować działania na stworzenie korzystnych warunków do inwestowania na terenie gminy oraz na wzmocnienie przedsiębiorczości wśród mieszkańców. Stworzenie korzystnych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości pomoże zainteresować potencjalnych inwestorów i zachęcić ich do uruchomienia działalności gospodarczej w Gminie Stąporków. Może to nastąpić dzięki rozbudowie infrastruktury terenów inwestycyjnych oraz ich promocji. Stworzenie właściwej infrastruktury sieciowej pozwoli przygotować tereny dla potencjalnych inwestorów.

OBSZAR III. SPOŁECZEŃSTWO

Zaspokojenie podstawowych potrzeb z zakresu infrastruktury technicznej z pewnością jest nadal najważniejszym oczekiwaniem mieszkańców pod adresem władz Gminy. Na obecnym poziomie rozwoju społeczeństwa posiadanie pełnej infrastruktury nie jest jednak wystarczające dla zapewnienia życia i rozwoju na oczekiwanym poziomie. Równie istotna jest dostępność do tzw. usług społecznych, takich jak usługi zdrowotne, opieka społeczna, oświata, czy też kultura, sport i rekreacja. Gminę Stąporków charakteryzuje wysoki wskaźnik migracji. W 2012 roku saldo migracji dla gminy wyniosło -50, zaś w kolejnych latach -31 (2013 rok) i -103 (2014 rok). W okresie 2012-2014 ilość wymeldowań z pobytu stałego na terenie gminy przewyższała ilość nowych zameldowań. W 2014 roku różnica między osobami wymeldowanymi a zameldowanymi wyniosła 103 osoby, co w porównaniu do roku poprzedniego było wzrostem o 30,1%. Aby zapobiegać pogłębianiu się tego zjawiska gmina musi stworzyć warunki korzystne do życia na jej terenie tj. szeroką ofertę usług społecznych. Poprawa warunków życia oraz rozwój gospodarczy będzie skutkować zatrzymaniem w gminie osób w wieku produkcyjnym. Celem działań gminy będzie również wypromowanie Gminy Stąporków jako miejsca w którym warto zamieszkać. Przyciągnięcie do gminy nowych mieszkańców wpłynie na wzrost dochodów gminy a tym samym stworzy kapitał do dalszych inwestycji zapewniających jej rozwój.

Załącznik do uchwały Rady Miejskiej w Stąporkowie
Nr XXXII/208/2017
z dnia 28 marca 2017 r.

2. PLAN OPERACYJNY STRATEGII

OBSZAR I. INFRASTRUKTURA

CEL STRATEGICZNY	CEL OPERACYJNY	ZADANIA	ŹRÓDŁA FINANSOWANA
I. ROZWÓJ INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ	1. Poprawa stanu gospodarki wodno-ściekowej.	1.1. Rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków w Stąporkowie. 1.2. Budowa i rozbudowa sieci kanalizacji w aglomeracji. 1.3. Budowa sieci kanalizacji poza aglomeracją. 1.4. Budowa lokalnych/przydomowych oczyszczalni ścieków-w warunkach uzasadnionych ekonomicznie i technologicznie. 1.5. Budowa, usprawnienie i uzupełnienie sieci wodociągowej, ze szczególnym uwzględnieniem przebudowy sieci wodociągowej w Stąporkowie (ul. Kościuszki, Konecka) oraz budowy sieci wodociągowej we wsiach: Piasek, Bień, Włochów, Wąglów, Wielka Wieś (ul. Mokra), Furmanów, Stąporków (ul. Niekłańska, Polna), Smarków, Niekłań (ul. Szkolna), Pardołów, Stara Góra. 1.6. Budowa/modernizacja stacji uzdatniania wody.	A. Budżet samorządowy. B. Budżet państwa. C. Fundusze zewnętrzne, w tym: Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. D. Inne programy, w tym: Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich E. Środki zewnętrzne.
	2. Wysoka wewnętrzna i zewnętrzna dostępność komunikacyjna oraz poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego.	2.1. Budowa, rozbudowa, przebudowa, remont sieci dróg w gminie, ze szczególnym uwzględnieniem dróg: Grzybów Stary przez wieś i rozbudowa na odcinku drogi w Czarnieckiej Górze, Luta I - Luta II, Gustawów - Luta I - Luta II - Luta III, Stąporków – Błaszków - Wólka Plebańska, Miła - Błaszków, Lelitków - przez wieś, Grzybów Nowy - przez wieś, Wąglów - Błaszków, Włochów Nowy - Włochów, Wólka Plebańska w kierunku Odrowąża, Wielka Wieś-ul. Łąkowa, ul Mokra, Niekłań Wielki - Wielka Wieś-ul. Niekłańska, Niekłań Wielki - ul. Górna, Kamienna Wola - Lasek, Stąporków (ul. 1000 Lecia, Polna, Henryka Sienkiewicza, Władysława Reymonta, Rzeczna, Tadeusza	A. Budżet samorządowy. B. Budżet państwa. C. Fundusze zewnętrzne, w tym: Program rozwoju gminnej i powiatowej infrastruktury drogowej na lata 2016-2019. D. Inne programy, w tym: Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego. E. Środki zewnętrzne.

		Kościuszki, Górna oraz droga na Cmentarz). 2.2. Budowa, rozbudowa, przebudowa i remont dróg wewnętrznych we wsi: Wólka Zychowa, Nadziejów, Wólka Plebańska. 2.3. Budowa, rozbudowa, przebudowa, remont infrastruktury drogowej w gminie. 2.4. Budowa, modernizacja i przebudowa chodników oraz poboczy, w szczególności na obszarach wiejskich. 2.5. Lobbowanie i współpraca w zakresie zwiększenia zewnętrznej dostępności komunikacyjnej gminy - budowa, modernizacja i przebudowa dróg powiatowych oraz krajowych. 2.6. Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym ze szczególnym uwzględnieniem ruchu pieszego przy szkołach i przedszkolach (sygnalizacja świetlna przy Zespole Szkół Publicznych w Stąporkowie). 2.7. Współpraca w zakresie dostosowania rozkładu jazdy do potrzeb mieszkańców gminy.	
	3. Rozbudowa infrastruktury okołodrogowej.	3.1. Budowa, modernizacja i remont chodników, parkingów i mostów. 3.2. Budowa nowego i modernizacja dotychczasowego oświetlenia.	A. Budżet samorządowy. B. Fundusze zewnętrzne. C. Inne programy, w tym: Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego. D. Środki zewnętrzne.
	4. Rozwój społeczeństwa informacyjnego poprzez rozbudowę infrastruktury teleinformatycznej.	4.1. Tworzenie warunków do budowy i rozbudowy oraz wykorzystania istniejących sieci informatycznych w tym szerokopasmowych. 4.2. Informatyzacja obiektów samorządowych oraz użyteczności publicznej. 4.3. Zwiększenie dostępności do e-administracji oraz e- usług.	A. Budżet samorządowy. B. Inne programy, w tym: Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego.
	5. Rozbudowa i poprawa funkcjonowania infrastruktury energetycznej.	5.1. Budowa i modernizacja sieci energetycznej w Gminie Stąporków. 5.2. Budowa/rozbudowa/modernizacja oświetlenia ulicznego, ze szczególnym uwzględnieniem oświetlenia w: Błotnicy, Furmanowie, Gosaniu, Kamiennej Woli, Lelitkowie,	A. Budżet samorządowy. B. Inne programy, w tym: Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego.

		Modrzewinie, Nadziejowie, Niekłaniu Małym, Niekłaniu Wielkim, Bokowie, Odrowążu, Od Krasnej do Gustawowa, Gustawowie, Stąporkowie.	
	6. Ochrona środowiska oraz zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.	6.1. Opracowanie programu ochrony środowiska dla Gminy Stąporków oraz realizacja jego zapisów. 6.2. Realizacja programu usuwania wyrobów zawierających azbest w Gminie Stąporków na lata 2008-2018. 6.3. W przypadku konieczności kontynuowania programu usuwania wyrobów zawierających azbest w Gminie Stąporków po roku 2018 - opracowanie i realizacja nowego programu. 6.4. Zabezpieczenie cennych przyrodniczo terenów, ze szczególnym uwzględnieniem rezerwatów przyrody, tj. „Skałki Piekło pod Niekłaniem", „Gagaty Sołtykowskie", „Górna Krasna" przy współpracy z nadleśnictwem. 6.5. Wspieranie wykorzystania odnawialnych źródeł energii poprzez edukację, propagowanie korzyści wynikających z instalowania odnawialnych źródeł energii oraz pomoc mieszkańcom Gminy Stąporków i przedsiębiorcom w pozyskaniu środków na sfinansowanie inwestycji. 6.6. Wsparcie inwestorów w realizacji inwestycji związanych z odnawialnymi źródłami energii. 6.7. Wsparcie mieszkańców Gminy Stąporków (edukacja, pomoc w pozyskaniu środków) w wymianie tradycyjnych źródeł ciepła na źródła niskoemisyjne oraz wykorzystujące OZE. 6.8. Wsparcie informacyjno-promocyjne (szkolenia, informacje na stronie www.staporkow.pl) z zakresu EWE, OZE. 6.9. Działania prewencyjne i zwalczające niebezpieczne, inwazyjne gatunki tj. Barszcz Sosnowskiego.	A. Budżet samorządowy. B. Fundusze zewnętrzne, w tym: C. Wojewódzkie Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. D. Inne programy, w tym: Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego.

	7. Zwiększenie atrakcyjności, jakości oraz dostępu do usług wypoczynkowo-rekreacyjnych poprzez budowę, rozbudowę, remont obiektów użyteczności publicznej oraz miejsc publicznych.	7.1. Budowa, modernizacja, wyposażenie budynków pełniących funkcje kulturalne (np. dom kultury). 7.2. Przebudowa/remont Miejsko Gminnego Ośrodka Kultury w Stąporkowie oraz rewitalizacja placu przy MGOKiS. 7.3. Oczyszczenie zbiorników wodnych. 7.4. Zagospodarowanie terenu wokół zbiorników wodnych w gminie ze szczególnym uwzględnieniem terenu wokół zbiornika wodnego „Miła". Przygotowanie miejsc przeznaczonych na kąpieliska. 7.5. Przebudowa/rozbudowa/remont szkół, przedszkoli, ośrodków zdrowia należących do Gminy Stąporków. 7.6. Budowa/przebudowa/remont świetlic, ze szczególnym uwzględnienie świetlicy w: Błaszkowie, Komorowie, Mokrej, Świerczowie. 7.7. Doposażenie istniejących i nowopowstałych świetlic. 7.8. Uruchomienie bawialni w Stąporkowie/ świetlicy dla dzieci niepełnosprawnych. 7.9. Budowa/przebudowa/remont remiz strażackich w Gminie Stąporków wraz z ich wyposażeniem. 7.10. Budowa/przebudowa/remont placów zabaw ze szczególnym uwzględnienie placu zabaw w: Koziej Woli, Krasnej, Modrzewinie, Niekłaniu Wielkim, Wólce Zychowej, Stąporkowie. 7.11. Wybudowanie/doposażenie miejsc rekreacji i integracji społecznej (mała architektura, street workout, siłownie, wiaty, utwardzenie terenu). 7.12. Budowa/modernizacja targowiska w Stąporkowie.	A. Budżet samorządowy. B. Fundusze zewnętrzne, w tym: Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Lokalnej Grupy Działania „U Źródeł", Ministerstwa Kultury i Sportu. C. Inne programy, w tym: Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich.
	8. Rozwój gospodarki przestrzennej.	8.1. Tworzenie i aktualizacja planów zagospodarowania przestrzennego. 8.2. Ukształtowanie przestrzeni publicznej zgodnie z wymogami ładu przestrzennego.	A. Budżet samorządowy. B. Inne programy, w tym: Program Rozwoju Obszarów Wiejskich.

CEL STRATEGICZNY	CEL OPERACYJNY	ZADANIA	ŹRÓDŁA FINANSOWANA
I. ROZWÓJ TURYSTYKI W GMINIE STĄPORKÓW	1. Rozwoju infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej oraz infrastruktury służącej rozwojowi aktywnych form turystyki.	1.1. Budowa/rozbudowa/modernizacja i wyposażenie infrastruktury turystycznej, w tym: obiektów noclegowych, gastronomicznych, rekreacyjnych i innej infrastruktury turystycznej (ścieżki, trasy i szlaki turystyczne) wraz z infrastrukturą dodatkową tj. systemy oznakowania i miejsca postoju. 1.2. Budowa ścieżek rowerowych. 1.3. Rozwój i rozbudowa zaplecza służącego do rozwoju aktywnych form turystyki oraz zaplecza rekreacyjnego i okołoturystycznego. 1.4. Wspieranie rozwoju oferty usługowej (obiekty gastronomiczne, noclegowe i sportowo-kulturalne). 1.5. Budowa i utrzymanie miejsc rekreacji i wypoczynku (wiaty, ogniska, place zabaw i inne). 1.6. Poprawa oznakowania atrakcji turystycznych.	A. Budżet samorządowy. B. Inne programy, w tym: Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego.
	2. Stworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości związanej z turystyką.	2.1. Wspieranie rozwoju branży usługowej, działającej na rzecz turystów i mieszkańców gminy, w tym m.in. wprowadzenie systemu ulg i zachęt dla przedsiębiorców. 2.2. Wsparcie dla rozwoju agroturystyki (promowanie przez gminę lokalnych ośrodków agroturystycznych). 2.3. Wsparcie dla lokalnych twórców w promowaniu wytwarzanych przez nich dzieł oraz budowanie na tej podstawie produktów charakterystycznych dla gminy.	A. Budżet samorządowy. B. Inne programy, w tym: Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego.
	3. Zachowanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego w tym ochrona zabytkowych obiektów dziedzictwa kulturowego.	3.1. Zabezpieczenie i renowacja zabytkowych obiektów dziedzictwa kulturowego i obiektów zabytkowych wraz z ich otoczeniem. 3.2. Udzielanie dotacji na sfinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru	A. Budżet samorządowy. B. Fundusze zewnętrzne, w tym: Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. C. Inne programy, w tym: Regionalny Program Operacyjny Województwa

		zabytków. 3.3. Informowanie właścicieli obiektów zabytkowych o możliwości pozyskania środków finansowych na remonty i odnowę zabytków. 3.4. Rozbudowa/przebudowa obiektów publicznej infrastruktury kulturalnej. 3.5. Ochrona obszarów cennych przyrodniczo. 3.6. Podnoszenie standardu ochrony oraz poprawa bazy technicznej i wyposażenia parków krajobrazowych, rezerwatów przyrody, obszarów Natura 2000 oraz obszarów chronionego krajobrazu w tym: opracowanie planów ochrony, budowa i rozbudowa niezbędnej infrastruktury związanej z ochroną siedlisk przyrodniczych i gatunków. 3.7. Odnowa/poprawa stanu zabytkowych obiektów budowlanych służących zachowaniu dziedzictwa kulturowego. 3.8. Renowacja/zabezpieczenie/piecza nad miejscami pamięci narodowej oraz mogiłami wojennymi.	Świętokrzyskiego, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
	4. Promocja oferty turystycznej gminy.	4.1. Stworzenie oferty turystycznej Gminy Stąporków. 4.2. Opracowanie strategii rozwoju turystyki i jej realizacja. 4.3. Rozpowszechnienie oferty turystycznej gminy na forach branżowych. 4.4. Podjęcie działań zmierzających do przywrócenia Czarnieckiej Górze rangi uzdrowiska. 4.5. Wykorzystanie unikatowych walorów gminy do wzmożenia ruchu turystycznego (ślady dinozaurów w Gagatach Sołtykowskich). 4.6. Rozwój współpracy z organizacjami społecznymi. 4.7. Inicjowanie międzygminnej współpracy w zakresie wspólnej promocji turystycznej. 4.8. Stworzenie i upowszechnienie kalendarza imprez cyklicznych (tj. hip-hop odlewnia, dni Stąporkowa). 4.9. Organizowanie rajdów pieszych, rowerowych i ich promocja. 4.10. Rozwój handlu i usług towarzyszących turystyce.	A. Budżet samorządowy. B. Inne programy, w tym: Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego.

		4.11. Uczestnictwo w krajowych oraz regionalnych targach turystycznych, konkursach, przeglądach. 4.12. Nawiązanie współpracy z podmiotami branży turystycznej na szczeblu regionalnym, krajowym, międzynarodowym oraz punktami informacji turystycznej w celu efektywnej dystrybucji oferty.	
II. Wzrost atrakcyjności gminy dla lokalizacji inwestycji oraz wspieranie rozwoju przedsiębiorczości jej mieszkańców	5. Stworzenie atrakcyjnych warunków sprzyjających lokalizacji inwestycji w Gminie Stąporków.	5.1. Tworzenie nowych i rozbudowa istniejących terenów inwestycyjnych, w tym kompleksowe uzbrojenie terenu pod działalność gospodarczą. 5.2. Uporządkowanie i przygotowanie terenów inwestycyjnych, w tym prace studyjno-koncepcyjne, badania geotechniczne, kompleksowe wyposażenie w media, modernizacja wewnętrznej infrastruktury komunikacyjnej. 5.3. Opracowanie programu działań informacyjno-promujących tereny inwestycyjne gminy. 5.4. Promocja posiadanych trenów inwestycyjnych poprzez udział w targach, konferencjach przedsiębiorców i in. 5.5. Wprowadzenie systemu ulg podatkowych.	A. Budżet samorządowy. B. Inne programy, w tym: Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego.
	6. Promocja przedsiębiorczości w gminie.	6.1. Promowanie postaw przedsiębiorczych poprzez warsztaty, szkolenia, doradztwo. 6.2. Pomoc w pozyskiwaniu finansowania działalności gospodarczej (środki UE), funduszy pożyczkowych, LGD. 6.3. Rozwój infrastruktury technicznej. 6.4. Promocja gminy jako atrakcji turystycznej w celu wywołania popytu na usługi związane z obsługą turystyczną.	A. Budżet samorządowy. B. Fundusze zewnętrzne, w tym: Lokalna Grupa Działania „U Źródeł”.

OBSZAR III. SPOŁECZEŃSTWO

CEL STRATEGICZNY	CEL OPERACYJNY	ZADANIA	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
I. Podniesienie jakości życia mieszkańców gminy prowadzące do zmiany kierunku migracji.	1. Zwiększenie dostępu do infrastruktury technicznej.	1.1. Rozbudowa sieci wodociągowej prowadząca do zwodociągowania całej gminy. 1.2. Budowa i rozbudowa sieci kanalizacyjnej sanitarnej i deszczowej. 1.3. Budowa, przebudowa, remont dróg gminnych. 1.4. Rozwój sieci gazowniczej. 1.5. Przebudowa i rozwój systemu oświetlenia ulicznego. 1.6. Rozbudowa infrastruktury okołodrogowej.	A. Budżet samorządowy. B. Budżet państwa. C. Fundusze zewnętrzne, w tym: Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Program rozwoju gminnej i powiatowej infrastruktury drogowej na lata 2016-2019. D. Inne programy, w tym: Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich.
	2. Rozwój infrastruktury oraz oferty kulturalnej i rekreacyjno-sportowej, skierowanej do różnych grup odbiorców.	2.1. Rozbudowa, przebudowa i remonty istniejącej infrastruktury kulturalnej i rekreacyjno-sportowej, w tym rozbudowa Miejsko Gminnego Ośrodka Kultury i Sportu w Stąporkowie oraz poprawa wyposażenia budynków związanych z kulturą. 2.2. Budowa nowych boisk, placów zabaw oraz infrastruktury sportowej w miejscowościach położonych na terenie gminy. 2.3. Doposażenie istniejących placów zabaw. 2.4. Rozbudowa i budowa nowych ścieżek rowerowych. 2.5. Zagospodarowanie terenu wokół zalewu na Miłej w celu stworzenia atrakcyjnego miejsca wypoczynkowego w Gminie Stąporków. 2.6. Odnowa rynku w Odrowążu. 2.7. Rozbudowa miejsc integracji społecznej powstałych w sołectwach. 2.8. Informowanie o ofercie kulturalnej i rekreacyjno-sportowej oraz zapewnienie jej dostępności i	A. Budżet samorządowy. B. Fundusze zewnętrzne, w tym: Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Lokalnej Grupy Działania „U Źródeł”. C. Inne programy, w tym: Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich.

		różnorodności. 2.9. Inicjowanie powstania nowych oraz wspieranie działalności istniejących klubów sportowych oraz stowarzyszeń aktywizujących lokalną społeczność. 2.10. Organizowanie i promowanie cyklicznych imprez, tj. hiphop - odlewnia czy Dni Stąporkowa. 2.11. Inspirowanie działań mających na celu poszerzenie zakresu działalności i oferty Miejsko Gminnego Ośrodka Kultury i Sportu, biblioteki oraz świetlic. 2.12. Inicjowanie międzygminnej współpracy na rzecz rozwoju kultury.	
	3. Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa mieszkańców Gminy Stąporków w wymiarze publicznym, zdrowotnym i społecznym.	3.1. Wsparcie straży pożarnej w zakresie doposażenia sprzętowego. 3.2. Współpraca z Policją w sprawie zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańców gminy oraz osób ją odwiedzających. 3.3. Prewencja, edukacja i profilaktyka wśród dzieci i młodzieży (bezpieczeństwo na drodze, unikanie zagrożeń, pierwsza pomoc). 3.4. Poprawa stanu bazy infrastrukturalnej, wyposażenia oraz standardu obsługi w Zakładach Opieki Zdrowotnej. 3.5. Budowa/przebudowa/remont mieszkań socjalnych m.in. w Hucisku oraz Stąporkowie. 3.6. Organizowanie oraz wspieranie akcji oraz programów profilaktycznych, badań i konsultacji medycznych dla mieszkańców Gminy Stąporków. 3.7. Wspieranie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w zakresie wsparcia Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w aktywizacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. 3.8. Działania dostosowawcze w ramach polityki społecznej w kontekście starzenia się społeczeństwa (adaptacja działań do zmieniających się potrzeb społecznych, rozszerzenie oferty dla osób starszych). 3.9. Wsparcie i aktywizacja osób niepełnosprawnych, w tym wyrównywanie szans w dostępie do edukacji oraz rynku	A. Budżet samorządowy. B. Inne programy, w tym: Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego, Program Operacyjny Wiedza, Edukacja i Rozwój.

		pracy, a także likwidacja barier architektonicznych. 3.10. Prowadzenie działań z zakresu profilaktyki uzależnień, w tym wśród dzieci i młodzieży. 3.11. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.	
	4. Stworzenie optymalnych warunków kształcenia i rozwoju dzieci i młodzieży.	4.1. Reorganizacja sieci szkolnej (dostosowanie jej do warunków demograficznych oraz oczekiwań mieszkańców Gminy). 4.2. Budowa lub modernizacja boisk szkolnych/sal gimnastycznych. 4.3. Poprawa stanu technicznego obiektów szkolnych. 4.4. Likwidacja barier architektonicznych w budynkach szkolnych. 4.5. Doposażenie szkół i przedszkoli w nowoczesne pomoce dydaktyczne ze szczególnym uwzględnieniem języków obcych, wychowania fizycznego, przedmiotów matematyczno-przyrodniczych. 4.6. Rozwój oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży. 4.7. Rozwój oferty zajęć dodatkowych w przedszkolach. 4.8. Zwiększenie dostępu do rozwoju kompetencji kluczowych dla rynku pracy. 4.9. Zachęcanie młodzieży do udziału w życiu społecznym i publicznym gminy. 4.10. Współpraca z organizacjami pozarządowymi w celu wykorzystania szansy na sfinansowanie ciekawych przedsięwzięć adresowanych do dzieci i młodzieży.	A. Budżet samorządowy. B. Inne programy, w tym: Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego, Program Operacyjny Wiedza, Edukacja i Rozwój.

3. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Głównymi źródłami finansowania Strategii będą:

1. Wewnętrzne środki publiczne, w tym środki własne gminy.
2. Zewnętrzne środku publiczne, w tym:
   a) fundusze zewnętrzne, będące w dyspozycji poszczególnych instytucji publicznych i organów władzy centralnej,
   b) inne programy, w ramach których dystrybuowane są środki finansowe UE,
   c) środki zewnętrzne, których dysponentami są inne podmioty i instytucje.

Pełna realizacja założonych celów strategicznych i operacyjnych wynikających ze zdefiniowanych problemów będzie możliwa jedynie w przypadku skutecznego pozyskiwania dodatkowych źródeł finansowania w postaci źródeł zewnętrznych. Aby zatem zwiększyć wydajność inwestycyjną gminy i skutecznie realizować wyznaczone zadania rekomendowane jest aplikowanie o środki unijne lub pochodzące z alternatywnych źródeł.

Finansowanie założeń Strategii poza budżetem gminy możliwe jest dzięki takim programom jak:

1. Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego (RPO WŚ) - współfinansowanie inwestycji związanych z infrastrukturą techniczną (tj. oczyszczalnie ścieków, kanalizacja, renowacja zabytków, rewitalizacja, mieszkania socjalne, służba zdrowia) oraz zadań związanych z edukacją, kulturą, rozwojem przedsiębiorczości, wykluczeniem społecznym.
2. Program Operacyjny Wiedza, Edukacja i Rozwój (PO WER) - w ramach tego programu gmina będzie mogła starać się o dofinansowanie zadań z zakresu m.in. rozwoju zasobów ludzkich-szkolenia, doradztwo, wsparcia na rynku pracy; kształtowania postaw społecznych, wsparcia organizacji pozarządowych, wsparcie dla przedsiębiorstw.
3. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) - program skupia się na wsparciu terenów wiejskich, tj. inwestycji realizowanych w miejscowościach poniżej 5000 mieszkańców. W ramach programu dofinansowane mogą zostać inwestycje związane z zadaniami dotyczącymi inwestycji drogowych, infrastruktury wodnokanalizacyjnej, gospodarki odpadami, agroturystyką, dziedzictwem kulturowym wsi, integracją społeczną itp.).
4. Program Operacyjny Polska Cyfrowa (PO PC) - inwestycje z zakresu zapewnienia powszechnego dostęp do szybkiego Internetu , budowy e-administracji, cyfrowej aktywizacji społeczeństwa

Poza funduszami UE funkcjonują również inne możliwości finansowania rozwoju samorządu, tj.:

1. Norweski Mechanizm Finansowy.
2. Szwajcarski Instrument Finansowy.
3. Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

4. Narodowy Program Przebudowy Dróg Lokalnych „Ekofundusz”.
5. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Kielcach.
6. Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.
7. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.
8. Ministerstwo Edukacji.
9. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej.
10. Ministerstwo Sportu i Turystyki.
11. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych.
12. Zarząd Dróg Wojewódzkich w Kielcach.
13. Zarząd Dróg Powiatowych.
14. Program „Młodzież w Działaniu”.
15. Bank Gospodarstwa Krajowego (Fundusz Poręczeń Unijnych, Fundusz Rozwoju Inwestycji Komunalnych, itd.)
16. Fundacje i grantodawcy.

Powyższe źródła mogą stanowić ciekawą alternatywę dla środków pochodzących z UE, natomiast głównymi źródłami zewnętrznymi finansowania Strategii będą:

REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

1. Działanie 2.2 „Tworzenie nowych terenów inwestycyjnych” wsparcie dedykowane będzie przedsięwzięciom związanym z:
   a) tworzeniem nowych i rozbudową istniejących terenów inwestycyjnych (w tym budowa, przebudowa i remont obiektów/budynków)-będących w posiadaniu Gminy-poprzez kompleksowe uzbrojenie terenu pod działalność gospodarczą;
   b) uporządkowaniem i przygotowaniem terenów inwestycyjnych (w szczególności prace studyjno-koncepcyjne, badania geotechniczne, kompleksowe wyposażenie w media, modernizacja wewnętrznej infrastruktury komunikacyjnej w celu nadania im nowych funkcji gospodarczych).
2. Działanie 3.1 „Wytwarzanie i dystrybucja energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych”-wsparcie zostanie udzielone na projekty polegające na:
   a) budowie, przebudowie i modernizacji (w tym zakupie urządzeń) infrastruktury, służącej do wytwarzania energii elektrycznej i cieplnej, pochodzącej ze wszystkich źródeł odnawialnych (energia wodna, wiatru, słoneczna, geotermalna, biogazu, biomasy) z możliwością podłączenia do sieci dystrybucyjnej/ przesyłowej;
   b) budowie lub modernizacji jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w wysokosprawnej kogeneracji z OZE. z możliwością podłączenia do sieci dystrybucyjnej i przesyłowej;
   c) budowie lub modernizacji jednostek wytwarzania energii elektrycznej, ciepła i chłodu w trigeneracji z OZE, mające na celu zmniejszenie kosztu i ilości energii

pierwotnej niezbędnej do wytworzenia każdej z tych form energii odrębnie z możliwością podłączenia do sieci dystrybucyjnej i przesyłowej;

d) budowa i montaż instalacji służącej do produkcji biokomponentów i biopaliw (drugiej i trzeciej generacji).

3. Działanie 3.3 „Poprawa efektywności energetycznej z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii w sektorze publicznym i mieszkaniowym”- w ramach programu można dofinansować inwestycje w zakresie związanym m.in. z:
   a) ociepleniem obiektu,
   b) wymianą okien, drzwi zewnętrznych, oraz oświetlenia na energooszczędne,
   c) przebudową systemów grzewczych (wraz z wymianą i podłączeniem do źródła ciepła lub podłączeniem do sieci ciepłowniczej), systemów wentylacji i klimatyzacji oraz systemów wodno-kanalizacyjnych,
   d) instalacja OZE w modernizowanych energetycznie budynkach;
   e) instalacja systemów chłodzących, w tym również z OZE,
   f) instalowaniem urządzeń energooszczędnych najnowszej generacji;
   g) izolacja pokrycia dachowego,
   h) instalacją systemów inteligentnego zarządzania energią,
   i) przeprowadzeniem audytu energetycznego jako elementu koniecznego do realizacji projektu,
   j) mikrokogeneracją.
4. Działania 3.4 „Strategia niskoemisyjna, wsparcie zrównoważonej multimedialnej mobilności miejskiej”-wsparcie dla projektów musi wynikać z zapisów programów gospodarki niskoemisyjnej. Inwestycje kwalifikujące się do dofinansowania to np.:
   a) modernizacja oświetlenia ulicznego (ulic placów, terenów publicznych) na energooszczędne,
   b) budowa lub modernizacja sieci ciepłowniczej,
   c) wymiana źródeł ciepła,
   d) mikrokogeneracja;
   e) działania informacyjno-promocyjne dotyczące np. oszczędności energii,
   f) kampanie promujące: budownictwo zeroemisyjne, inwestycje w zakresie budownictwa pasywnego.
5. Działanie 4.1 „Przeciwdziałanie skutkom klęsk żywiołowych oraz usuwanie ich skutków” dofinansowaniem wsparte będą mogły być projekty związane z:
   a) budową lub modernizacją wielofunkcyjnych zbiorników wodnych małej retencji uwzględnionych w Planach Gospodarowania Wodami na obszarach dorzeczy,
   b) budową infrastruktury przeciwpowodziowej (poldery zalewowe uwzględnione w Planach Zarządzania Ryzykiem Powodziowym),
   c) tworzeniem i poprawą jakości systemów wczesnego reagowania i ratownictwa w sytuacjach nagłego wystąpienia zjawisk katastrofalnych (dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych), w tym z uwzględnieniem zakupu sprzętu i

wyposażenia specjalistycznego przede wszystkim dla Ochotniczych Straży Pożarnych będących w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym.

6. Działanie 4.2 Gospodarka odpadami-w ramach działania wsparcie znajdą przedsięwzięcia z zakresu:
   a) kompleksowych działań skierowanych na poprawę gospodarowania odpadami, zgodnie z postanowieniami WPGO oraz zapisami planów inwestycyjnych, w tym między innymi: rozbudowa regionalnych zakładów zagospodarowania odpadów, utworzenie sieci Punktów Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych oraz sieci punktów ponownego wykorzystania i napraw;
   b) budowy instalacji do termicznego przekształcania odpadów niebezpiecznych, w tym medycznych i weterynaryjnych.
7. Działanie 4.3 „Gospodarka wodno-ściekowa"-w ramach działania wsparcie znajdą przedsięwzięcia z zakresu kompleksowego wsparcia gospodarki wodno-ściekowej, w tym:
   a) budowa/rozbudowa/przebudowa sieci kanalizacyjnych dla ścieków komunalnych w aglomeracjach od 2 tys. do 10 tys. RLM, ujętych w KPOŚK,
   b) budowa/rozbudowa/przebudowa oczyszczalni ścieków komunalnych w aglomeracjach od 2 tys. do 10 tys. RLM, ujętych w KPOŚK,
   c) budowa/rozbudowa/przebudowa systemów zaopatrzenia w wodę w tym instalacja inteligentnych systemów zarządzania sieciami wodociągowymi (zakup urządzeń do pomiaru, uzdatniania i kontroli jakości wody) wyłącznie jako niewielka część (do 20% kosztów kwalifikowalnych projektu) kompleksowego projektu regulującego gospodarkę ściekową (tj. przy jednoczesnej realizacji na danym obszarze sieci wodociągowej i sieci kanalizacji sanitarnej),
   d) budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków komunalnych (przydomowe lub przyzakładowe oczyszczalnie ścieków) w aglomeracjach od 2 tys. do 10 tys. RLM, ujętych w KPOŚK, na obszarach gdzie budowa sieci kanalizacyjnej jest ekonomicznie lub technicznie niezasadna, a ich realizacja przyczyni się do osiągnięcia pełnej zgodności aglomeracji wskazanych w KPOŚK z wymogami dyrektywy ściekowej (zgodnie z Rozporządzeniem Nr 4/2014 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Krakowie z dnia 16 stycznia 2014 r. w sprawie warunków korzystania z wód regionu wodnego Górnej Wisły, brak możliwości budowy przydomowych oczyszczalni ścieków na obszarze górnej Wisły),
   e) budowy instalacji do zagospodarowania komunalnych osadów ściekowych w aglomeracjach od 2 tys. do 10 tys. RLM, ujętych w KPOŚK.
8. Działanie 4.4 „Zachowanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego"-w ramach działania wsparcie znajdą przedsięwzięcia z zakresu:
   a) zachowania i zabezpieczenia obiektów dziedzictwa kulturowego i obiektów zabytkowych (w tym: konserwacja, renowacja, rewaloryzacja oraz

zabezpieczenie tych obiektów przed zagrożeniami wraz z zagospodarowaniem ich otoczenia) wraz z dostosowaniem do funkcji turystycznych lub prowadzenia działalności kulturalnej, w tym działalności gospodarczej. Projekty związane z ochroną i zachowaniem dziedzictwa kulturowego dotyczyć mogą jedynie obiektów znajdujących się na terenie województwa świętokrzyskiego, wpisanych do rejestru zabytków prowadzonego przez wojewódzkiego konserwatora zabytków,

b) rozwoju zasobów kultury i ochrony dziedzictwa narodowego i kulturowego, w tym rozbudowa, przebudowa obiektów publicznej infrastruktury kulturalnej oraz zagospodarowanie ich otoczenia wraz z dostosowaniem tych obiektów do prowadzenia działalności kulturalnej, w tym działalności gospodarczej. Wsparcie nie będzie kierowane na budowę od podstaw nowej infrastruktury kulturalnej,

c) zakupu wyposażenia oraz konserwacji muzealiów, materiałów archiwalnych, starodruków itp.,

d) promocji dziedzictwa kulturowego regionu wraz z tworzeniem i promocją produktów tradycyjnych i regionalnych oraz kompleksowych produktów turystycznych (w tym tworzenie szlaków kulturowych),

e) organizacji wydarzeń kulturalnych.

9. Działanie 4.5 „Ochrona i wykorzystanie obszarów cennych przyrodniczo”- dofinansowanie mogą uzyskać przedsięwzięcia z zakresu:

a) podnoszenia standardu ochrony oraz poprawiania bazy technicznej i wyposażenia parków krajobrazowych, rezerwatów przyrody, obszarów Natura 2000 oraz obszarów chronionego krajobrazu, opracowanie planów ochrony lub planów zadań ochronnych tych obszarów oraz inwentaryzacja obszarów chronionego krajobrazu,

b) ochrony różnorodności biologicznej na obszarach miejskich i pozamiejskich w oparciu o gatunki rodzime np. banki genowe, parki miejskie, ogrody botaniczne, ekoparki, projekty służące rozwojowi zielonej infrastruktury (np. ogrody deszczowe w miastach, parki miejskie, korytarze ekologiczne, zielone bariery akustyczne),

c) zarządzania i ochrony krajobrazu polegające na budowie i rozbudowie niezbędnej infrastruktury związanej z ochroną, przywróceniem właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków (w tym m.in. inwentaryzacja przyrodnicza obszarów chronionych i inna dokumentacja),

d) budowy, rozbudowy, modernizacji i doposażenia ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej (m.in. w parkach krajobrazowych),

e) inwestycji mających na celu ograniczanie negatywnego oddziaływania turystyki na obszary cenne przyrodniczo oraz służące edukacji i promowaniu form ochrony przyrody (m.in.: infrastruktura dla ruchu rowerowego, ścieżki edukacyjne).

10. Działanie 6.5 „Rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich”-w ramach działania wsparcie znajdą przedsięwzięcia z zakresu:
    a) przebudowy, adaptacji zdegradowanych budynków, obiektów, terenów i przestrzeni w celu przywrócenia lub nadania im nowych funkcji społecznych, gospodarczych, edukacyjnych, kulturalnych lub rekreacyjnych. Projekty muszą wynikać z Programów Rewitalizacji oraz powinny mieć charakter kompleksowy i zintegrowany, wykazywać wyraźną komplementarność z inwestycjami w ramach EFS, wspierać integrację społeczną, przyczyniać się do zmniejszenia ubóstwa oraz prowadzić do zwiększenia szans zatrudnienia.
11. Działanie 7.1 „Rozwój e-społeczeństwa”-zakres inwestycji obejmuje:
    a) wsparcie rozwoju elektronicznych usług publicznych szczebla regionalnego/lokalnego w tym aplikacji, repozytoriów cyfrowych i systemów bazodanowych, interoperacyjnych z funkcjonującymi systemami projektów z zakresu e-administracji, e-zdrowia, e-kultury, systemów informacji przestrzennej,
    b) wsparcie aktualizacji i rozwoju zasobów danych przestrzennych dla potrzeb lepszego wykorzystania usług systemów informacji przestrzennej (w tym wsparcie geodezji w zakresie baz danych stanowiących podstawę informacji przestrzennych),
    c) wsparcie digitalizacji zasobów m.in. kulturowych, archiwalnych, naukowych będących w posiadaniu instytucji szczebla regionalnego/lokalnego, a także zapewnienie powszechnego, otwartego dostępu w postaci cyfrowej do tych zasobów (w tym wsparcie cyfryzacji i digitalizacji państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego-w zakresie projektów o zasięgu regionalnym/lokalnym celem zapewnienia łatwiejszego dostępu do postaci cyfrowej do tych zasobów),
    d) rozwój infrastruktury informatycznej, służących poprawie efektywności zarządzania oraz upowszechnianiu komunikacji elektronicznej w instytucjach publicznych (np. podpis elektroniczny, elektroniczny obieg dokumentów, elektroniczne zarządzanie dokumentacją itp.).
12. Działanie 7.2 „Rozwój potencjału endogenicznego jako element strategii terytorialnej dla określonych obszarów”-w ramach tego działania można będzie pozyskać środki finansowe dla terenów, które tracą swój dotychczasowy charakter społeczno-gospodarczy czy też niewystarczająco został wykorzystany i dlatego konieczne jest nadanie im nowych funkcji, zmierzających do pobudzenia gospodarczego tych obszarów oraz tworzących sprzyjające warunki do wykreowania nowych miejsc pracy. W ramach działania wsparte zostaną projekty związane między innymi z:
    a) budowa, rozbudowa, modernizacja i wyposażenie infrastruktury turystycznej, w tym obiektów noclegowych, gastronomicznych, rekreacyjnych i innej infrastruktury turystycznej, w tym ścieżek, tras i szlaków turystycznych

(np. pieszych, rowerowych, konnych, wodnych, narciarskich) w miejscach atrakcyjnych przyrodniczo, kulturowo i turystycznie wraz z infrastrukturą dodatkową (np. systemy oznakowania i miejsca postoju),

b) tworzenie nowych produktów turystycznych w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego, przemysłowego i naturalnego w celu podniesienia atrakcyjności inwestycyjnej i pobudzenia rozwoju gospodarczego,

c) realizacją prac konserwatorskich, restauratorskich, prac zabezpieczających przed zniszczeniem oraz robót budowlanych prowadzonych przy zabytkach nieruchomych wraz z ich otoczeniem wpisanych do rejestru zabytków prowadzonego przez wojewódzkiego konserwatora zabytków,

d) prowadzeniem prac konserwatorskich, restauratorskich oraz zabezpieczających przed zniszczeniem, prowadzone przy zabytkach ruchomych wpisanych do rejestru zabytków ruchomych województwa świętokrzyskiego,

e) konserwacja, renowacja, zachowanie, modernizacja, adaptacja obiektów historycznych, zabytkowych oraz poprzemysłowych wraz z otoczeniem i ich przystosowanie na cele turystyczne,

f) prace konserwatorskie, prace restauratorskie, prace rekonstrukcyjne i adaptacja budynków i budowli o znaczeniu historycznym z możliwością nadania im nowych funkcji oraz budowa nowych, rozbudowa i przebudowa istniejących obiektów funkcjonalnie z nimi powiązanych,

g) projekty inwestycyjne realizowane na obszarach o wysokim stopniu atrakcyjności turystycznej (cenne obiekty zabytkowe oraz walory przyrodnicze i kulturowe),

h) rozwój i modernizacja infrastruktury informacyjnej i promocyjnej, w tym centra i punkty informacji inwestycyjnej i turystycznej, oznakowanie obszarów atrakcyjnych inwestycyjnie i turystycznie.

13. Działanie 7.3 „Infrastruktura zdrowotna i społeczna”-w ramach wsparcie będą mogły uzyskać następujące typy projektów:

13.1. Infrastruktura ochrony zdrowia:

a) przeprowadzenie robót budowlanych niezbędnych z punktu widzenia udzielania świadczeń zdrowotnych, w tym w zakresie dostosowania infrastruktury do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych. Inwestycje polegające na dostosowaniu istniejącej infrastruktury do obowiązujących przepisów będą kwalifikowalne, pod warunkiem, że ich realizacja jest uzasadniona z punktu widzenia poprawy efektywności (w tym kosztowej) i dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej. Niekwalifikowalne będą projekty, których jedynym celem będzie dostosowanie istniejącej infrastruktury do obowiązujących przepisów,

b) wyposażenie w sprzęt medyczny niezbędny z punktu widzenia udzielania świadczeń zdrowotnych,

13.2. Infrastruktura usług społecznych w tym:

a) usług o charakterze profilaktycznym, opiekuńczym (w tym opieki nad dziećmi do lat 3),
b) opieki nad rodziną i pieczy zastępczej, usług towarzyszących procesowi usamodzielniania się, mieszkalnictwa wspomaganego m. in. treningowego oraz chronionego i socjalnego. Inwestycje dotyczące placówek/ośrodków interwencji kryzysowej, a także diagnozowania i monitoringu problemów społecznych. W zakresie mieszkalnictwa wsparcie uzyskają inwestycje polegające na przebudowie lub remoncie zdegradowanych budynków w celu ich adaptacji na mieszkania socjalne, wspomagane m. in. treningowe i chronione.

14. Działanie 7.4 „Rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej"-w ramach działania gmina może ubiegać się o dofinansowanie:
    a) rozbudowy, modernizacji istniejącej infrastruktury szkolnej w tym infrastruktury sportowej służącej wzmacnianiu sprawności fizycznej uczniów,
    b) wyposażenia lub doposażenia w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne pracowni w szkołach podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych,
    c) infrastruktury przedszkolnej - w uzasadnionych przypadkach, dla wyrównania dostępu do ww. usług (w tym uwzględniając komplementarność wsparcia z EFS).
15. Działanie 8.1.1 „Zwiększenie dostępu do opieki nad dziećmi do lat 3"-działanie wspierać będzie następujące inwestycje:
    a) tworzenie nowych żłobków oraz klubów dziecięcych (w tym dostosowanych do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami);
    b) tworzenie nowych miejsc opieki w istniejących żłobkach i klubach dziecięcych;
    c) wsparcie tworzenia i rozwoju usług świadczonych przez dziennego opiekuna oraz nianie.
16. Działanie 8.2 „Aktywne i zdrowe starzenie się"-w ramach działania dofinansowanie możne będzie pozyskać na następujące typy projektów:
    a) przeciwdziałanie przedwczesnemu opuszczaniu rynku pracy przez osoby w wieku aktywności zawodowej, szczególnie ze względów zdrowotnych. W ramach tego typu przedsięwzięć realizowane będą działania obejmujące:
        - wdrożenie programów zdrowotnych ukierunkowanych na eliminowanie zdrowotnych czynników ryzyka w miejscu pracy, w tym z zakresu ergonomii pracy,
        - wdrożenie programów przekwalifikowania pracowników długotrwale pracujących w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie, przygotowujące do kontynuowania pracy na innych stanowiskach o mniejszym obciążeniu dla zdrowia,
        - wdrożenie programów zdrowotnych dla osób zagrożonych przerwaniem aktywności zawodowej ze względów zdrowotnych,

- wdrożenie programów zdrowotnych dotyczących rehabilitacji medycznej w zakresie grup schorzeń będących najczęstszą przyczyną dezaktywizacji zawodowej.

b) wsparcie profilaktyki zdrowotnej w regionie. W ramach tego typu przedsięwzięć realizowane będą działania:
   - wspierające realizację programów zdrowotnych (zgodnie z głównymi jednostkami chorobowymi zidentyfikowanymi na poziomie kraju określonymi w Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014 - 2020), w tym działania w tym działania koncentrujące się na eliminowaniu barier w dostępie do badań diagnostycznych oraz zwiększające zgłaszalność na badania profilaktyczne,
   - wspierające realizację krajowych programów zdrowotnych w zakresie poprawy wykrywalności nowotworów raka szyjki macicy, jelita grubego i piersi, w tym koncentrujące się na eliminowaniu barier w dostępie do badań diagnostycznych oraz zwiększające zgłaszalność na badania profilaktyczne,
   - w zakresie profilaktyki pierwotnej i wtórnej dotyczącej specyficznych jednostek chorobowych identyfikowanych w regionie w ramach Regionalnych Profilaktycznych Programów Zdrowotnych (RPPZ), w szczególności przeciwdziałania pylicy w miejscu pracy. Przy realizacji RPPZ obligatoryjnie zastosowanie mają zapisy Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020.

17. Działanie 8.3 „Zwiększenie dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego”-w tym:

17.1. Poddziałanie 8.3.1 Upowszechnianie i wzrost jakości edukacji przedszkolnej-w ramach poddziałania wsparcie mogą uzyskać inicjatywy takie jak:

a) tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego w nowopowstających ośrodkach wychowania przedszkolnego (OWP) na obszarach z terenu województwa świętokrzyskiego o najwyższym zapotrzebowaniu na usługi edukacji przedszkolnej, z możliwością doposażenia w sprzęt, zakup materiałów dydaktycznych i/lub modernizacja istniejącej infrastruktury do potrzeb i możliwości dzieci w wieku przedszkolnym,

b) wygenerowanie dodatkowych miejsc wychowania przedszkolnego w istniejących OWP, z możliwością doposażenia w sprzęt, zakup materiałów dydaktycznych i/lub modernizacja istniejącej infrastruktury do potrzeb i możliwości dzieci w wieku przedszkolnym:

c) rozszerzenie oferty OWP o dodatkowe zajęcia wyrównujące szanse edukacyjne dzieci, w tym szczególnie dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (m.in. dzieci z niepełnosprawnościami), poprzez realizację zajęć wspierających, wydłużenie czasu świadczenia usług wychowania przedszkolnego.

17.2. Poddziałanie 8.3.2 „Wsparcie kształcenia podstawowego w zakresie kompetencji kluczowych”-wsparcie mogą uzyskać następujące typy projektów:

a) budowanie i rozwijanie kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy (matematyczno-przyrodniczych, ICT, językowych) oraz właściwych postaw (kreatywności, innowacyjności oraz pracy zespołowej) poprzez:
   - realizację dla uczniów dodatkowych zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych, doradztwa edukacyjno-zawodowego, wsparcia psychologiczno-pedagogicznego,
   - doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli w zakresie stosowania metod oraz form organizacyjnych sprzyjających kształtowaniu i rozwijaniu u uczniów kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy oraz właściwych postaw/umiejętności (kreatywności, innowacyjności oraz pracy zespołowej),
   - doposażenie bazy dydaktycznej niezbędnej do realizacji programów nauczania w zakresie kształtowania u uczniów kompetencji kluczowych.

b) tworzenie warunków dla nauczania opartego na metodzie eksperymentu w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych, poprzez:
   - kształtowanie i rozwijanie kompetencji uczniów w zakresie przedmiotów przyrodniczych lub matematyki,
   - doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli, w tym nauczycieli przedmiotów przyrodniczych lub matematyki, niezbędnych do prowadzenia procesu nauczania opartego na metodzie eksperymentu,
   - wyposażenie szkolnych pracowni w narzędzia do nauczania przedmiotów przyrodniczych lub matematyki.

c) indywidualizacja pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych, w tym wsparcie ucznia młodszego, poprzez:
   - wsparcie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym uczniów młodszych w ramach zajęć uzupełniających ofertę szkoły lub placówki systemu oświaty,
   - przygotowanie nauczycieli do prowadzenia procesu indywidualizacji pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym wsparcia ucznia młodszego,
   - doposażenie w niezbędne pomoce dydaktyczne oraz specjalistyczny sprzęt do rozpoznawania potrzeb rozwojowych, edukacyjnych i możliwości psychofizycznych oraz wspomagania rozwoju i prowadzenia terapii uczniów.

17.3. Poddziałanie 8.3.3 „Rozwój edukacji kształcenia ogólnego w zakresie stosowania TIK”-działanie ukierunkowane na rozwój nowoczesnego nauczania na wszystkich progach edukacji kształcenia ogólnego (w tym specjalnego) poprzez rozwijanie kompetencji uczniów i nauczycieli w zakresie stosowania technologii

informacyjno-komunikacyjnych, poprzez kontynuację rządowego programu „Cyfrowa szkoła” w obszarach e-nauczyciel i e-szkoła.

17.4. Poddziałanie 8.3.4 „Rozwój szkolnictwa ponadpodstawowego w budowaniu kompetencji kluczowych”-zakres wsparcia tożsamy z pkt 16.2. „Wsparcie kształcenia podstawowego w zakresie kompetencji kluczowych” z tym, że dedykowany do szkół ponadpodstawowych.

18. Działanie 9.1 „Aktywna integracja zwiększająca szanse na zatrudnienie”-Gmina może pozyskać wsparcie finansowe na działania:

a) kompleksowa i zindywidualizowana aktywizacja społeczno-zawodowa wykorzystująca w zależności od potrzeb elementy aktywizacji edukacyjnej, społecznej i zawodowej, obejmująca następujące działania:
   - narzędzia oraz formy aktywnej integracji i pracy socjalnej, w szczególności: kontrakty socjalne, programy aktywności lokalnej, programy integracji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami,
   - kursy, szkolenia i inne zajęcia umożliwiające nabycie, podniesienie lub zmianę kwalifikacji i kompetencji zawodowych,
   - aktywizację zawodową poprzez staże, subsydiowane zatrudnienie, zatrudnienie wspomagane dla osób z niepełnosprawnościami oraz działania wspierające, w tym poradnictwo zawodowe, pośrednictwo pracy, trener pracy,
   - reintegrację społeczną i zawodową realizowaną przez Warsztaty Terapii Zajęciowej, Zakłady Aktywności Zawodowej, Kluby Integracji Społecznej i Centra Integracji Społecznej,
   - terapię oraz poradnictwo indywidualne i grupowe (w tym psychologiczne i psychospołeczne) wspierające umiejętności społeczne i zawodowe umożliwiające powrót do życia społecznego, w tym aktywizację zawodową i powrót na rynek pracy,
   - wsparcie środowiskowe na rzecz integracji zawodowej i społecznej (m.in. działania związane z animacją lokalną, streetworkingiem, coachingiem, treningiem pracy) z uwzględnieniem wolontariatu.

18. Działanie 9.2 „Ułatwienie dostępu do wysokiej jakości usług społecznych i zdrowotnych”

18.1. Poddziałanie 9.2.1 „Rozwój wysokiej jakości usług społecznych” działanie nastawione na ułatwianie dostępu i podnoszenie jakości usług społecznych, poprzez:

a) profilaktykę społeczną skierowaną do dzieci i rodzin w ramach działalności placówek wsparcia dziennego, świetlic środowiskowych itp.,

b) wsparcie na rzecz prawidłowego funkcjonowania rodziny, tj. działania asystenta rodziny, grupy wsparcia, interwencja kryzysowa, warsztaty i poradnictwo dla rodzin, w tym m.in. specjalistyczne, terapeutyczne i prawne,

c) wsparcie procesu usamodzielniania się i integracji ze środowiskiem, w tym poprzez specjalistyczne poradnictwo, usługi świadczone w ramach mieszkalnictwa wspomaganego - chronionego, treningowego i wspieranego

(np.: pobyt czasowy z uwzględnieniem usług w formie treningów, nauki samodzielności, poradnictwa, pracy socjalnej, zmierzające do całkowitego usamodzielnienia; pobyt stały lub okresowy dla osób starszych i niepełnosprawnych, częściowo lub całkowicie niesamodzielnych i wymagających wsparcia w formie usług opiekuńczych),

d) wsparcie systemu pieczy zastępczej poprzez: rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej oraz wsparcie dla procesu deinstytucjonalizacji form instytucjonalnych pieczy zastępczej; wsparcie rodzin i wychowanków pieczy zastępczej w ramach m.in. poradnictwa, terapii i specjalistycznego wsparcia;

e) podnoszenie kwalifikacji i kompetencji osób związanych ze świadczeniem usług społecznych, w tym osób sprawujących pieczę zastępczą.

18.2. Poddziałanie 9.2.3 „Rozwój wysokiej jakości usług zdrowotnych" w tym:

a) deinstytucjonalizacja opieki nad osobami zależnymi, poprzez rozwój alternatywnych form opieki nad osobami niesamodzielnymi. W ramach tego typu przedsięwzięć realizowane będą działania obejmujące: rozwijanie działalności placówek zapewniających opiekę dzienną i całodobową dla osób zależnych (w tym osób starszych, niepełnosprawnych, chorych), usługi opiekuńcze i specjalistyczne w ramach opieki rodzinnej i środowiskowej m.in. w formie rodzinnych domów pomocy, usług asystenta osoby zależnej, szkolenia dla opiekunów (w szczególności członków rodzin) w zakresie opieki nad osobami zależnymi w tym osobami starszymi (działania te mogą być realizowane tylko jako integralna część kompleksowego projektu), szkolenia oraz doradztwo w zakresie dostosowania podmiotów leczniczych do potrzeb osób zależnych w tym osób starszych (działania te mogą być realizowane tylko jako integralna część kompleksowego projektu),

b) programy wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci zagrożonych niepełnosprawnością i niepełnosprawnych. W ramach tego typu przedsięwzięć realizowane będą działania obejmujące: wczesne wykrywanie wad rozwojowych w szczególności dotyczących układu krążenia u noworodków, niemowląt i małych dzieci, oraz zaburzeń słuchu, wzroku i mowy u dzieci w wieku szkolnym (z uwzględnieniem szkoleń pielęgniarek szkolnych), programy rehabilitacji leczniczej dla dzieci zagrożonych niepełnosprawnością i niepełnosprawnych, podnoszenie świadomości społecznej w zakresie wiedzy na temat zaburzeń słuchu.

PROGRAM ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH

W ramach tego programu Gmina Stąporków może ubiegać się o dofinansowanie inwestycji w zakresie:

1. Gospodarki wodno-ściekowej. Wsparcie pomocy ze środków EFRROW nie może przekroczyć 2 000 000 zł na beneficjenta w okresie realizacji Programu. Środki finansowe można pozyskać na:
   a) budowę, przebudowę, modernizację lub wyposażenie obiektów budowlanych służących do zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków,
   b) zakup i montaż urządzeń kanalizacyjnych oraz urządzeń wodociągowych.

   Pomoc może być przyznana jeśli operacja:
   - realizowana jest w miejscowości, należącej do: gminy wiejskiej lub gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, lub gminy miejskiej z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców,
   - realizowana jest w miejscowościach poza aglomeracjami zdefiniowanymi w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych,
   - jest spójna z dokumentem planistycznym gminy lub lokalną strategią rozwoju gminy lub planem rozwoju miejscowości,
   - spełnia wymagania wynikające z obowiązujących przepisów prawa, które mają zastosowanie do tej operacji,
   - realizowana będzie na nieruchomości należącej do wnioskodawcy lub wnioskodawca posiada prawo do dysponowania nieruchomością na cele określone w operacji przez okres związania celem.

O przyznaniu pomocy decyduje liczba uzyskanych punktów na podstawie kryteriów dotyczących:
- inwestycji zlokalizowanych na terenie na którym istnieje największa potrzeba poprawy stanu wód zgodnie ze zaktualizowanym programem wodno- środowiskowym kraju,
- łącznej realizacji gospodarki wodnej i ściekowej,
- dochodu podatkowego gminy, w której jest planowana realizacja operacji (preferencje dla gmin o niższym dochodzie podatkowym w przeliczeniu na jednego mieszkańca),
- bezrobocia w powiecie, na obszarze którego jest położona gmina, w której jest planowana operacja (preferencje dla gmin o wysokim poziomie bezrobocia),
- powiązania operacji z inwestycjami dotyczącymi tworzenia infrastruktury szerokopasmowej,
- specyfiki regionu.

W przypadku operacji o tej samej liczbę punktów przewiduje się preferencje dla operacji których realizacja umożliwi oczyszczenie większej objętości ścieków.

2. Budowy lub modernizacji dróg lokalnych. Wsparcie pomocy ze środków EFRROW nie może przekroczyć 3 000 000 zł na beneficjenta w okresie realizacji Programu.

Środki finansowe można pozyskać na budowę lub modernizację dróg lokalnych i związanych z nimi urządzeń. Pomoc może być przyznana jeśli operacja:

- realizowana jest w miejscowości, należącej do: gminy wiejskiej lub gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, lub gminy miejskiej z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców,
- jest spójna z dokumentem planistycznym gminy, lub lokalną strategią rozwoju gminy, lub planem rozwoju miejscowości,
- spełnia wymagania wynikające z obowiązujących przepisów prawa, które mają zastosowanie do tej operacji,
- realizowana będzie na nieruchomości należącej do wnioskodawcy lub wnioskodawca posiada prawo do dysponowania nieruchomością na cele określone w operacji przez okres związania cele.
- ma na celu połączenie jednostki osadniczej z istniejącą siecią drogową.

O przyznaniu pomocy decyduje liczba uzyskanych punktów na podstawie kryteriów dotyczących:

- dochodu podatkowego gminy, w której jest planowana realizacja operacji (preferencje dla gmin o niższym dochodzie podatkowym w przeliczeniu na jednego mieszkańca),
- bezrobocia w powiecie, na obszarze którego jest położona gmina, w której jest planowana realizacja operacji (preferencje dla gmin o wysokim poziomie bezrobocia),
- powiązania operacji z inwestycjami dotyczącymi tworzenia infrastruktury szerokopasmowej,
- specyfiki regionu.

W przypadku operacji o tej samej liczbie punktów przewiduje się preferencje dla operacji których realizacja zapewni dostęp do sieci drogowej większej liczbie mieszkańców.

3. Ochrony zabytków i budownictwa tradycyjnego. Wysokość pomocy ze środków EFRROW nie może przekroczyć 500 000 zł na miejscowość w okresie realizacji Programu. Wsparcie w ramach tego typu operacji obejmuje:
   a) odnawianie lub poprawę stanu zabytkowych obiektów budowlanych, służących zachowaniu dziedzictwa kulturowego,
   b) zakup obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie z przeznaczeniem na cele publiczne.

Pomoc może być przyznana że jeśli operacja:

- realizowana jest w miejscowości, należącej do: gminy wiejskiej lub gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, lub gminy miejskiej z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców;
- będzie ogólnodostępna, w tym dostępna dla osób niepełnosprawnych;

- jest spójna z dokumentem planistycznym gminy, lub lokalną strategią rozwoju gminy, lub planem rozwoju miejscowości;
- spełnia wymagania wynikające z obowiązujących przepisów prawa, które mają zastosowanie do tej operacji;
- realizowana będzie na nieruchomości należącej do wnioskodawcy, lub wnioskodawca posiada prawo do dysponowania nieruchomością na cele określone w operacji przez okres związania celem;
- składana jest przez instytucję kultury, dla której organizatorem jest JST i została zaakceptowana przez tę jednostkę;
- dotyczy obiektu wpisanego do rejestru lub ewidencji zabytków.

O przyznaniu pomocy decyduje liczba uzyskanych punktów na podstawie kryteriów dotyczących:

- nadania nowej funkcji odnowionemu obiektowi;
- oceny wartości zabytku;
- lokalizacji inwestycji (preferencje dla operacji zlokalizowanych na obszarze o potencjale turystycznym);
- specyfiki regionu.

W przypadku operacji, o tej samej liczbie punktów o kolejności przyznania pomocy decyduje niższa wartość podstawowego dochodu podatkowego gminy przypadająca na jednego jej mieszkańca.

4. Inwestycji w obiekty pełniące funkcje kulturalne lub kształtowanie przestrzeni publicznej. Wysokość pomocy ze środków EFRROW nie może przekroczyć 500 000 zł na miejscowość w okresie realizacji Programu. Wsparcie w ramach tego typu operacji obejmuje:
   a) budowę, modernizację lub wyposażanie budynków pełniących funkcje kulturalne, w tym świetlic i domów kultury,
   b) ukształtowanie przestrzeni publicznej zgodnie z wymaganiami ładu przestrzennego.

Pomoc może być przyznana jeśli operacja:

- realizowana miejscowości, należącej do: gminy wiejskiej lub gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, lub gminy miejskiej z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców;
- jest spójna z dokumentem planistycznym gminy, lub lokalną strategią rozwoju gminy, lub planem rozwoju miejscowości;
- spełnia wymagania wynikające z obowiązujących przepisów prawa, które mają zastosowanie do tej operacji;
- realizowana będzie na nieruchomości należącej do wnioskodawcy lub wnioskodawca posiada prawo do dysponowania nieruchomością na cele określone w operacji przez okres związania celem;

- jest składana przez instytucję kultury, dla której organizatorem jest JST, i została zaakceptowana przez tę jednostkę.

O przyznaniu pomocy, w odniesieniu do typu operacji związanego z obiektami pełniącymi funkcje kulturalne, decyduje liczba uzyskanych punktów na podstawie kryteriów dotyczących:

- dochodu podatkowego gminy, w której jest planowana realizacja operacji (preferencje dla gmin o niższym dochodzie podatkowym);
- bezrobocia w powiecie, na obszarze którego jest położona gmina, w której jest planowana realizacja operacji (preferencje dla gmin o wysokim poziomie bezrobocia);
- specyfiki regionu.

W przypadku gdy operacje dotyczące obiektów pełniących funkcje kulturalne uzyskają taką samą liczbę punktów wybrana będzie operacja, której realizacja umożliwi przeprowadzenie większej liczby inicjatyw społecznych. O przyznaniu pomocy, w odniesieniu do typu operacji związanego z kształtowaniem przestrzeni publicznej, decyduje liczba uzyskanych punktów na podstawie kryteriów dotyczących:

- wartości zabytkowej układu urbanistycznego;
- komplementarności z innymi inwestycjami na obszarze objętym operacją;
- lokalizacji inwestycji (preferencje dla operacji zlokalizowanych na obszarze o potencjale turystycznym);
- specyfiki regionu.

W przypadku operacji dotyczących kształtowania przestrzeni publicznej, które uzyskają taką samą liczbę punktów o kolejności przyznania pomocy decyduje niższa wartość podstawowego dochodu podatkowego gminy przypadająca na jednego jej mieszkańca.

5. Inwestycji w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów. Wysokość pomocy ze środków EFRROW nie może przekroczyć 1 mln zł na beneficjenta w okresie realizacji Programu. Wsparcie w ramach tego typu operacji obejmuje budowę lub modernizację targowisk lub obiektów budowlanych przeznaczonych na cele promocji lokalnych produktów. Pomoc może być przyznana że jeśli operacja:
   - realizowana jest w miejscowości liczącej nie więcej niż 200 tys. mieszkańców;
   - będzie ogólnodostępna;
   - jest spójna z dokumentem planistycznym gminy, lub lokalną strategią rozwoju gminy, lub planem rozwoju miejscowości;
   - spełnia wymagania wynikające z obowiązujących przepisów prawa, które mają zastosowanie do tej operacji;
   - realizowana będzie na nieruchomości należącej do wnioskodawcy lub wnioskodawca posiada prawo do dysponowania nieruchomością na cele określone w operacji przez okres związania celem.

Przewiduje się preferencje dla targowisk, w których udział powierzchni handlowej przeznaczonej dla rolników w stosunku do całkowitej powierzchni targowiska jest większy.

PROGRAM OPERACYJNY WIEDZA, EDUKACJA I ROZWÓJ

1. Działanie 2.4 „Modernizacja publicznych i niepublicznych służb zatrudnienia oraz lepsze dostosowanie ich do potrzeb rynku pracy" w ramach działania gmina można finansować następujące typy projektów:
   a) opracowanie modelowych procedur działań IRP w zakresie:
      - zlecania zadań przez PSZ innym podmiotom,
      - realizacji zadań na rzecz osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy, biorąc pod uwagę stopień oddalenia od rynku pracy oraz gotowość do wejścia lub powrotu na rynek pracy,
      - wymiany informacji pomiędzy IRP,
      - współpracy z pracodawcami.
   b) szkolenia kluczowych i merytorycznych pracowników Instytucji Rynku Pracy w zakresie wyłącznie:
      - zmian związanych z przeprowadzoną w 2014 r. nowelizacją (w tym przede wszystkim możliwości wykorzystania nowych instrumentów i usług, takich jak m.in. bony szkoleniowe, zatrudnieniowe, granty na telepracę) oraz przyszłymi nowelizacjami ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
      - indywidualizacji wsparcia udzielanego osobom bezrobotnym, poszukującym pracy oraz pracodawcom przez pracowników PSZ pełniących funkcję doradcy klienta,
      - profesjonalizacji usług świadczonych na rzecz osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy, w tym lepsze przygotowanie pracowników do świadczenia usług dla tych osób (z wyłączeniem szkoleń, które nie są związane bezpośrednio z zadaniami wykonywanymi na zajmowanych stanowiskach),
      - świadczenia usług w ramach sieci EURES, których finansowanie państwa członkowskie są zobowiązane przejąć na mocy reformy zasad funkcjonowania sieci EURES.
   c) rozwijanie, uzupełnienie i aktualizacja informacji o zawodach oraz jej upowszechnianie za pomocą nowoczesnych narzędzi komunikacji,
   d) rozbudowa narzędzia prognozowania popytu na pracę pozwalająca na lepsze dopasowanie narzędzia do potrzeb instytucji rynku pracy oraz jego integracja z innymi funkcjonującymi narzędziami prognostycznymi i bazami danych,
   e) zwiększenie zakresu i trafności oferty aktywizacyjnej wobec osób młodych znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy,

f) wypracowanie metodologii i wdrożenie monitorowania efektywności zatrudnieniowej podstawowych form aktywizacji bezrobotnych w okresie dłuższym niż 12 miesięcy od zakończenia działań urzędu pracy,

g) opracowanie i wdrożenie narzędzi służących ocenie jakości usług Publicznych Służb Zatrudnienia, tj. poziomu satysfakcji klienta urzędu pracy, zindywidualizowanej obsługi klientów, uproszczonego systemu dopuszczania do pracy cudzoziemców,

h) opracowanie i pilotażowe wdrożenie narzędzi, które umożliwiają monitorowanie działań (w tym ewaluacja sieci EURES) realizowanych przez Instytucje Rynku Pracy inne niż Publiczne Służby Zatrudnienia, np. organizacje pozarządowe.

2. Działanie 2.5 „Skuteczna pomoc społeczna" wsparcie przyznane może zostać na działania:

a) dokonanie na poziomie krajowym przeglądu strategii rozwiązywania problemów społecznych, opracowanie dla jednostek samorządu terytorialnego narzędzia do programowania strategicznego w obszarze przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu na poziomie lokalnym oraz zapewnienie tym jednostkom wsparcia szkoleniowo-doradczego w zakresie stosowania tych narzędzi i dostosowania strategii lokalnych do celów i kierunków wskazanych w Krajowym Programie Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu i innych dokumentach krajowych,

b) wypracowanie, przetestowanie i wdrożenie modelu systemu transferów społecznych oraz systemu podatkowego, wspierających aktywność zawodową i ograniczających ubóstwo,

c) działania edukacyjne na rzecz kluczowych pracowników instytucji pomocy i integracji społecznej obejmujące:
   - studia I i II stopnia dla aspirantów pracy socjalnej,
   - specjalizacje I i II stopnia w zawodzie pracownika socjalnego,
   - szkolenia z zakresu superwizji,
   - szkolenia z nowych rozwiązań organizacyjnoprawnych w pomocy społecznej,

d) wypracowanie i wdrożenie modeli kooperacji pomiędzy instytucjami pomocy i integracji społecznej a podmiotami innych polityk sektorowych m. in. pomocy społecznej, edukacji, zdrowia, sądownictwa i policji,

e) wdrożenie usprawnień organizacyjnych w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej przez nakierowanie działań na poprawę obsługi klienta,

f) wypracowanie i upowszechnienie modelu współpracy instytucji zatrudnienia socjalnego z innymi podmiotami realizującymi usługi społeczne.

3. Działanie 2.6 „Wysoka jakość polityki na rzecz włączenia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych" w ramach działania możliwe jest pozyskanie dofinansowania na następujące typy projektów:

a) identyfikacja barier prawnych, administracyjnych, organizacyjnych we wdrażaniu postanowień Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych w zakresie polityk publicznych, również w zakresie ich komplementarności i spójności wraz ze wskazaniem pożądanych kierunków działań,
b) monitoring działań jednostek administracji rządowej i samorządowej pod kątem realizacji praw osób z niepełnosprawnościami,
c) formułowanie rekomendacji zmian w zakresie dostosowania polityk publicznych do postanowień Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych z zapewnieniem ich komplementarności i spójności,
d) podnoszenie kompetencji osób uczestniczących w procesie kształtowania i wdrażania polityk publicznych w zakresie zapewnienia równości szans i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami,
e) wypracowanie i wdrożenie instrumentów, wspierających zatrudnienie i utrzymanie się na rynku pracy osób niepełnosprawnych,
f) rewizja i rozbudowa istniejących rozwiązań ustawowych realizowanych przez podmioty publiczne i niepubliczne na rzecz włączenia społecznego osób niepełnosprawnych oraz wypracowanie nowych rozwiązań w tym zakresie,
g) na rzecz osób niepełnosprawnych, w tym warsztatów terapii zajęciowej.

4. Działanie 2.8 „Rozwój usług społecznych w środowisku lokalnym" w ramach działania gmina można finansować następujące typy projektów:
   a) stworzenie narzędzia weryfikacji rozwiązań dotyczących deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej w powiatach wraz z identyfikacją stanu wdrażania zmian w samorządach powiatowych oraz raportem końcowym wraz z rekomendacjami, które będą wykorzystane w procesie szkoleniowym władz samorządowych,
   b) szkolenia władz samorządowych szczebla gminnego i powiatowego w zakresie deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej, w tym działań profilaktycznych i systemu pieczy zastępczej,
   c) szkolenia kadr systemu wsparcia rodziny i pieczy zastępczej w zakresie realizacji ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
   d) wypracowanie, przetestowanie i wdrożenie (w tym upowszechnienie) standardów usług łącznie z weryfikacją standardów kształcenia kadr usług asystenckich i opiekuńczych na rzecz osób starszych o różnym stopniu niesamodzielności w miejscu zamieszkania z uwzględnieniem świadczenia tych usług przez osoby 50+,
   e) opracowanie standardów kształcenia w usługach asystenckich i opiekuńczych świadczonych na rzecz osób starszych o różnym stopniu niesamodzielności w ich miejscu zamieszkania (w powiązaniu z wypracowanymi standardami),
   f) wypracowanie i przetestowanie modelowych rozwiązań w zakresie sprawowania opieki wspierających aktywność zawodową i ograniczających ubóstwo,

g) wypracowanie standardów i przeprowadzenie pilotaży w zakresie usług mieszkalnictwa wspomaganego dla osób o specyficznych potrzebach, z uwzględnieniem możliwości finansowania tych rozwiązań.

5. Działanie 2.9 Rozwój ekonomii społecznej" w ramach działania gmina można finansować następujące typy projektów:
   a) wyposażenie przedsiębiorstw społecznych w wiedzę i umiejętności z zakresu wykorzystania prawa zamówień publicznych,
   b) tworzenie i rozwój ponadregionalnych sieci podmiotów ekonomii społecznej, w tym partnerstw, klastrów, franczyz (m.in. poprzez ponadregionalne i branżowe spotkania, konferencje, seminaria, targi, doradztwo i szkolenia) oraz włączanie podmiotów ekonomii społecznej w funkcjonujące już sieci, partnerstwa i klastry podmiotów gospodarczych działających na rynku komercyjnym,
   c) budowa i rozwój istniejących znaków jakości dla podmiotów ekonomii społecznej i jednostek samorządu terytorialnego wspierających rozwój ekonomii społecznej.
6. Działanie 2.10 „Wysoka jakość systemu oświaty" w ramach działania gmina można finansować następujące typy projektów:
   a) szkolenie i doradztwo dla pracowników systemu wspomagania pracy szkoły i organów prowadzących oraz trenerów z zakresu: kompetencji kluczowych uczniów niezbędnych do poruszania się na rynku pracy, nauczania eksperymentalnego, właściwych postaw (kreatywności, innowacyjności, pracy zespołowej) oraz metod zindywidualizowanego podejścia do ucznia (w tym narzędzi oceny jakości pracy szkoły),
   b) wsparcie tworzenia sieci szkół ćwiczeń,
   c) szkolenie i doradztwo dla kadry kierowniczej systemu oświaty (w tym kadry JST) pod kątem kształtowania umiejętności przywódczych potrzebnych w procesie rozwijania kompetencji kluczowych uczniów niezbędnych do poruszania się na rynku pracy,
   d) opracowanie i upowszechnienie narzędzi wspierających pomoc psychologiczno-pedagogiczną na każdym etapie edukacyjnym w zakresie problematyki ucznia o specjalnych potrzebach edukacyjnych i ucznia młodszego,
   e) tworzenie zestawów narzędzi edukacyjnych, scenariuszy lekcji i zajęć dla każdego etapu edukacyjnego, oraz rewizja treści nauczania pod kątem: rozwijania kompetencji kluczowych uczniów niezbędnych do poruszania się na rynku pracy, nauczania eksperymentalnego, właściwych postaw (kreatywności, innowacyjności, pracy zespołowej), z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb uczniów,
   f) integracja baz danych systemu oświaty (uzyskanie interoperacyjności pomiędzy bazami danych oświatowych i zasobami informacyjnymi, takimi jak: Systemem Informacji Oświatowej; Systemem Obsługi Egzaminów Zewnętrznych;

Systemem Ewaluacji Oświaty/nadzór pedagogiczny; Edukacyjna Wartość Dodana; Porównywalnych Wyników Egzaminacyjnych).

7. Działanie 2.14 „Rozwój narzędzi dla uczenia się przez całe życie” .
8. Działanie 2.15 „Kształcenie i szkolenie zawodowe dostosowane do potrzeb zmieniającej się gospodarki”.
9. Działanie 2.18 „Wysokiej jakości usługi administracyjne” w ramach działania gmina można finansować następujące typy projektów:
   a) realizacja działań informacyjnych oraz szkoleniowych w JST zorientowanych na praktyczne możliwości wykorzystania systemu monitorowania do podejmowania działań modernizacyjnych w samorządzie z wykorzystaniem benchmarkingu oraz benchlearningu w postaci organizacji grup wymiany doświadczeń,
   b) wdrażanie w administracji publicznej rozwiązań poprawiających efektywność zarządzania usługami dziedzinowymi w obszarach istotnych dla prowadzenia działalności gospodarczej:
      - podatki i opłaty lokalne: elektronizacja procesu obsługi podatkowej w urzędach jednostek samorządu terytorialnego, automatyzacji rozliczeń oraz poprawy dostępności do informacji o sposobie załatwienia i przebiegu sprawy; doskonalenie kompetencji kadr JST w zakresie m.in. obsługi podatkowej, stosowania narzędzi elektronicznych, obsługi klienta, zarządzania satysfakcją, orzecznictwa; wdrażanie rozwiązań zarządczych w urzędach JST poprawiających jakość obsługi przedsiębiorców w szczególności w zakresie: zarządzania satysfakcją klienta, zarządzania jakością, zarządzania procesowego, dostępem do informacji publicznej,
      - zarządzanie nieruchomościami, w szczególności w zakresie gospodarowania lokalami użytkowanymi: wdrażanie rozwiązań w JST poprawiających dostęp do usług administracyjnych oraz informacji o lokalach użytkowych i nieruchomościach gruntowych przeznaczonych pod inwestycje, poprawa obsługi klienta z wykorzystaniem m.in. narzędzi zarządzania satysfakcją,
      - doskonalenie kompetencji kadr samorządowych m.in. w zakresie zarządzania samorządowym zasobem nieruchomości, zasobem nieruchomości Skarbu Państwa, obsługi klienta, zarządzania satysfakcją, orzecznictwa; wsparcie administracji samorządowej w zakresie opracowania planów wykorzystania zasobu nieruchomości, zagospodarowania pustostanów, skutecznej realizacji umów najmu i dzierżawy, elektronizacji procesu świadczenia usług i ewidencji nieruchomości oraz usprawnienia procesu współpracy i kontroli zarządców zasobów nieruchomości;
      - obsługa inwestora: opracowanie i wdrożenie w JST minimalnego zakresu zasad (procedur) współpracy z inwestorem; doskonalenie kompetencji kadr JST w zakresie opracowywania ofert inwestycyjnych oraz obsługi inwestora,

- budowa lokalnych sieci współpracy na rzecz obsługi inwestora z udziałem instytucji otoczenia biznesu oraz publicznych służb zatrudnienia,
- elektronizacja procesu obsługi inwestora w szczególności dostępu do informacji o ofercie inwestycyjnej; działania szkoleniowe upowszechniające strategiczne podejście do zarządzania rozwojem gospodarczym w JST.

10. Działanie 2.19 „Usprawnienie procesów inwestycyjno-budowlanych i planowania przestrzennego" w ramach działania możliwe jest pozyskanie dofinansowania na następujące typy projektów:
    a) podnoszenie kompetencji kadr planowania przestrzennego w zakresie:
        - technik zapisu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego i prognozowania realnego zapotrzebowania na tereny i formy jego zagospodarowania;
        - analizy, przetwarzania i prezentacji danych przestrzennych;
        - jednolitego krajowego zintegrowanego systemu monitorowania procesów przestrzennych.
    b) wzmacnianie zdolności analitycznych służb administracji publicznej w zakresie dalszego rozwoju technik geoinformacyjnych,
    c) wsparcie szkoleniowe dla służb wojewody jako organu nadzoru nad JST w zakresie badania zgodności z prawem uchwał rad gmin w sprawach zagospodarowania przestrzennego oraz jako organu administracji architektoniczno-budowlanej wyższego stopnia w sprawach badania zgodności projektów budowlanych z ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
    d) wzmocnienie procesu konsultacji społecznych i monitoringu społecznego w zakresie działań prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego w obszarze planowania i zagospodarowania przestrzennego,
    e) podnoszenie kompetencji pracowników organów administracji architektoniczno-budowlanej i nadzoru budowlanego w zakresie aktualnych przepisów prawa budowlanego, wyrobów budowlanych oraz obsługi nowoutworzonych lub zmodernizowanych rejestrów elektronicznych.
11. Działanie 4.2 „Programy mobilności ponadnarodowej" w ramach działania możliwe jest pozyskanie dofinansowania na następujące typy projektów:
    a) programy mobilności ponadnarodowej ukierunkowane na aktywizację zawodową osób młodych zagrożonych wykluczeniem społecznym, z możliwym wykorzystaniem konkursu skoordynowanego na poziomie UE,
    b) programy stypendialne i mobilności ponadnarodowej dla osób zaangażowanych w kreowanie i wdrażanie polityk publicznych,
    c) programy mobilności ponadnarodowej dla osób chcących podnieść swoje kompetencje lub kwalifikacje niezbędne do utrzymania lub podjęcia zatrudnienia.

12. Działanie 4.3 „ Współpraca ponadnarodowa” w ramach działania możliwe jest pozyskanie dofinansowania na następujące typy projektów:
    a) projekty realizowane w ramach Common Framework tj. konkursu skoordynowanego na poziomie europejskim, w którym określone zostaną główne zasady i obszary działania,
    b) projekty z komponentem ponadnarodowym realizowane poza Common Framework,
    c) rozszerzenie standardowych projektów (realizowanych również w ramach regionalnych programów operacyjnych) o komponent ponadnarodowy,
    d) funkcjonowanie sieci współpracy w obszarach wsparcia EFS, umożliwiających wymianę doświadczeń i wzajemne uczenie się.

    W ramach tych typów możliwa jest realizacja następujących działań:
    - wypracowanie nowych rozwiązań we współpracy z partnerem zagranicznym (powinny również obejmować wdrożenie),
    - import i eksport nowych rozwiązań, ich zaadaptowanie (powinny również obejmować ich wdrożenie),
    - wymiana informacji i doświadczeń,
    - równoległe tworzenie nowych rozwiązań (powinny również obejmować wdrożenie),
    - zainicjowanie współpracy ponadnarodowej ukierunkowanej na rozwiązywanie problemów z zakresu wsparcia EFS w szczególności aktywizacji zawodowej i społecznej, kształcenia przez całe życie i tworzenia oraz realizacji polityk publicznych.
13. Działanie 5.2 „Działania projakościowe i rozwiązania organizacyjne w systemie ochrony zdrowia ułatwiające dostęp do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług zdrowotnych”.

Dokładne rozplanowanie dochodów oraz wydatków z budżetu Gminy Stąporków a w okresie realizacji zadań zapisanych w Strategii pozwoli na właściwą i efektywną koncentrację działań i posiadanych zasobów. Dzięki właściwemu oszacowaniu posiadanych środków finansowych, wpływów do budżetu w kolejnych latach oraz kosztach niezbędnych do poniesienia w procesie realizacji Strategii, w przypadku wystąpienia problemów możliwe będzie łatwiejsze i szybsze ich rozwiązanie.

CZĘŚĆ IV. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII

1. IMPLEMENTACJA

Opracowana Strategia jest wyznacznikiem kierunków działań jakie powinny realizować władze gminy, dążąc do osiągnięcia założonych w niej celów. Należy pamiętać, że Strategia powinna być dokumentem żywym - podstawowym planem działania, który należy sukcesywnie realizować i aktualizować w przypadku zmian wynikających ze zmieniających się warunków politycznych, ekonomicznych czy społecznych. Aby zaakceptowane przez Radę Miejską zapisy Strategii były wdrażane, potrzebny jest organ, który będzie odpowiedzialny za rozdzielanie zadań, śledzenie postępów w ich wdrażaniu, okresową ocenę, nanoszenie korekt i uzupełnień oraz wprowadzanie do dokumentu nowych propozycji. W przypadku Gminy Stąporków organem tym będzie Burmistrz Stąporkowa, który będzie realizował powyższe zadania w dużej mierze poprzez Zespół Strategii (powołany spośród pracowników Urzędu Miejskiego w Stąporkowie). Zespół będzie raz na trzy lata przygotowywał sprawozdanie z realizacji Strategii, zawierające informacje o zadaniach ukończonych, zadaniach będących w trakcie wykonywania oraz zadaniach nie rozpoczętych wraz z wyjaśnieniem przyczyn ewentualnych opóźnień. Konsekwencją wniosków, zawartych w sprawozdaniu może być propozycja nanoszenia zmian w dokumencie, polegających na przykład na usuwaniu, czy też dodawaniu określonych zapisów. W następnej kolejności sprawozdanie będzie prezentowane Burmistrzowi Stąporkowa.

2. MONITORING

Zapewnienie ciągłości i prawidłowości realizacji Strategii wymaga jej monitoringu. Ma to ogromne znaczenie we wczesnym zdiagnozowaniu ewentualnych nieprawidłowości występujących przy realizacji założonych celów. Proces monitorowania realizacji Strategii prowadzony będzie w sposób stały i ciągły poprzez następujące działania:

a) zbieranie i analizę danych ilościowych i jakościowych wybranych mierników oceny,
b) przygotowanie i składanie raportów z przebiegu realizacji zadań i działań,
c) ocenę osiągniętych rezultatów,
d) ocenę aktualności Strategii.

Podstawowym dokumentem w procesie monitoringu będą raporty, przedkładane Burmistrzowi Stąporkowa do końca marca roku kolejnego. Wyniki raportów będą stanowiły podstawę do ewentualnych prac aktualizacyjnych.

Załącznik do uchwały Rady Miejskiej w Stąporkowie
Nr XXXII/208/2017
z dnia 28 marca 2017 r.

System wskaźników monitorowania Strategii.

CEL OPERACYJNY	WSKAŹNIKI	MIARA
CEL STRATEGICZNY I. Rozwój infrastruktury technicznej.		
1. Poprawa stanu gospodarki wodno-ściekowej.	Ilość przebudowanych zmodernizowanych oczyszczalni ścieków.	Szt.
	Długość wybudowanej kanalizacji.	Km.
	Długość wybudowanych sieci wodociągowych.	Km.
2. Wysoka wewnętrzna i zewnętrzna dostępność komunikacyjna oraz poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego.	Długość wybudowanych/rozbudowanych/ przebudowanych dróg w gminie.	Km.
	Ilość wybudowanej/rozbudowanej/ przebudowanych infrastruktury okołodrogowej.	Szt./km
	Długość wybudowanych/rozbudowanych/ przebudowanych dróg gminnych do parametrów normatywnych.	Km.
	Długość wybudowanych/rozbudowanych/ przebudowanych chodników oraz poboczy, w szczególności na obszarach wiejskich.	Km.
	Długość wybudowanych ścieżek pieszo-rowerowych.	Km.
3. Rozbudowa infrastruktury okołodrogowej.	Ilość wybudowanych, zmodernizowanych i wyremontowanych chodników, parkingów i mostów.	Szt./km
	Ilość wybudowanego/zmodernizowanego oświetlenia.	Szt.
4. Rozwój społeczeństwa informacyjnego poprzez rozbudowę infrastruktury teleinformatycznej.	Ilość e-usług/dostępności do e-administracji.	Szt.
5. Rozbudowa i poprawa funkcjonowania infrastruktury energetycznej.	Długość rozbudowanej/zmodernizowanej sieci energetycznej w gminie Stąporków.	Km.
6. Ochrona środowiska oraz zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.	Ilość opracowanych programów ochrony środowiska dla gminy Stąporków.	Szt.
	Ilość usuniętych wyrobów zawierających azbest w gminie Stąporków.	Kg.
	Ilość inicjatyw związanych z zabezpieczeniem cennych przyrodniczo terenów.	Szt.

	Ilość akcji informacyjno-promocyjnych (szkolenia, informacje na stronie www.staporkow.pl,) z zakresu EWE, OZE.	Szt.
7. Zwiększenie atrakcyjności, jakości oraz dostępu do usług wypoczynkowo-rekreacyjnych poprzez budowę, rozbudowę, remont obiektów użyteczności publicznej oraz miejsc publicznych.	Ilość działań związanych z przebudową/remontem Miejsko - Gminnego Ośrodka Kultury i Sportu w Stąporkowie.	Szt.
	Ilość przebudowanych/rozbudowanych/wyremontowanych szkół, przedszkoli, ośrodków zdrowia należących do Gminy Stąporków.	Szt.
	Ilość przebudowanych/rozbudowanych/wyremontowanych świetlic.	Szt.
	Ilość przebudowanych/rozbudowanych/wyremontowanych remiz strażackich w gminie.	Szt.
	Ilość przebudowanych/rozbudowanych/wyremontowanych placów zabaw.	Szt.
	Ilość zrealizowanych działań związanych z zagospodarowaniem terenu wokół zbiornika wodnego Miła	Szt.
8. Rozwój gospodarki przestrzennej.	Ilość utworzonych/zaktualizowanych planów zagospodarowania przestrzennego.	Szt.
CEL STRATEGICZNY II. Rozwój turystyki w gminie Stąporków		
1. Rozwoju infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej oraz infrastruktury służącej rozwojowi aktywnych form turystyki.	Ilość wybudowanych, utworzonych, wyremontowanych szlaków turystyki pieszej i rowerowej.	Szt.
	Długość wybudowanych ścieżek rowerowych.	Km.
	Ilość zagospodarowanych terenów wokół zbiorników wodnych pod kątem turystyki i rekreacji.	Szt.
	Ilość wybudowanych, utworzonych, wyremontowanych miejsc rekreacji i wypoczynku-wiaty, ogniska, place zabaw.	Szt.
	Ilość poprawionego oznakowania atrakcji turystycznych.	Szt.
2. Stworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości związanej z turystyką.	Ilość inicjatyw wspierających rozwój agroturystyki-promowanie przez gminę lokalnych ośrodków agroturystycznych.	Szt.
	Ilość inicjatyw wspierających lokalnych twórców w promowaniu wytwarzanych przez nich dzieł oraz budowanie na tej podstawie produktów charakterystycznych dla gminy.	Szt.
3. Ochrona zabytkowych obiektów dziedzictwa kulturowego.	Ilość udzielonych przez Gminę dotacji na sfinansowanie prac przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.	Szt.
4. Promocja oferty turystycznej gminy.	Ilość opracowanych ofert turystycznych Gminy Stąporków.	Szt.

	Ilość for branżowych na których umieszczono ofertę turystyczną gminy.	Szt.
	Ilość organizacji społecznych z którymi nawiązano współpracę.	Szt.
	Ilość inicjatyw międzygminnej współpracy w zakresie wspólnej promocji turystycznej.	Szt.
	Ilość stworzonych i upowszechnionych kalendarzy imprez cyklicznych (tj. hip-hop odlewnia, dni Stąporkowa).	Szt.
	Ilość zorganizowanych rajdów pieszych, rowerowych.	Szt.
	Ilość krajowych oraz regionalnych targów turystycznych, konkursów, przeglądach w których udział wzięła gmina Stąporków.	Szt.
	Ilość podmiotów branży turystycznej na szczeblu regionalnym, krajowym, międzynarodowym oraz punktów informacji turystycznej z którymi nawiązano współpracę w celu efektywnej dystrybucji oferty.	Szt.
CEL STRATEGICZNY III. Wzrost atrakcyjności gminy dla lokalizacji inwestycji oraz wspieranie rozwoju przedsiębiorczości jej mieszkańców		
1. Stworzenie atrakcyjnych warunków sprzyjających lokalizacji inwestycji w gminie Stąporków	Ilość wyznaczonych i uzbrojonych terenów inwestycyjnych.	Szt.
	Ilość opracowanych programów działań informacyjno-promujących tereny inwestycyjne gminy.	Szt.
	Ilość targów, konferencji dla przedsiębiorców na których promowano treny inwestycyjne gminy Stąporków.	Szt.
	Ilość wprowadzonych systemów ulg podatkowych.	Szt.
2. Promocja przedsiębiorczości w gminie	Ilość warsztatów, godzin szkoleń i doradztwa promujących przedsiębiorczość.	Szt.
	Ilość firm uruchomionych dzięki udzielonej pomocy w pozyskaniu dofinansowania działalności gospodarczej (środki UE), funduszy pożyczkowych, LGD.	Szt.
CEL STRATEGICZNY IV. Podniesienie jakości życia mieszkańców gminy prowadzące do zmiany kierunku migracji		
1. Zwiększenie odstępu do infrastruktury technicznej.	Procent zwodociągowania gminy.	%
	Długość sieci kanalizacyjnej.	Km.
	Ilość przebudowanych/wyremontowanych dróg.	Km.
	Ilość doposażonych placów zabaw.	Szt.

	Długość wybudowanych ścieżek rowerowych.	Km.
	Realizacja zadania związanego z zagospodarowaniem terenu wokół zalewu na ul. Miłej.	Szt.
	Realizacja zadania związanego z odnowieniem rynku w Odrowążu.	Szt.
	Ilość wybudowanych/rozbudowanych miejsc integracji społecznej.	Szt.
	Ilość cyklicznych wydarzeń kulturowych.	Szt.
2. Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa mieszkańców gminy Stąporków w wymiarze publicznym, zdrowotnymi społecznym.	Prowadzenie działań z zakresu profilaktyki uzależnień, w tym wśród dzieci i młodzieży.	Szt.
	Ilość jednostek straży pożarnej doposażonych w sprzęt.	Szt.
	Ilość nowych mieszkań socjalnych.	Szt.
	Ilość inicjatyw związanych z aktywizacją osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.	Szt.
	Ilość inicjatyw związanych aktywizacja osób niepełnosprawnych.	Szt.
	Ilość obiektów dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych.	Szt.
3. Stworzenie optymalnych warunków kształcenia i rozwoju dzieci i młodzieży.	Ilość wybudowanych/zmodernizowanych boisk szkolnych.	Szt.
	Ilość wyremontowanych obiektów szkolnych.	Szt.
	Ilość obiektów szkolnych dostosowanych do osób niepełnosprawnych.	Szt.
	Ilość placówek edukacyjnych doposażonych w nowoczesne pomoce szkolne.	Szt.
	Ilość ofert zajęć pozalekcyjnych.	Szt.
	Ilość inicjatyw umożliwiających rozwój kompetencji kluczowych dla rynku pracy.	Szt.

3. EWALUACJA

Poza monitoringiem, który ma odpowiedzieć, czy i w jaki sposób założone działania są realizowane, powinno się przeprowadzić również ewaluację. Ewaluacja jest procesem pomiaru osiągniętego rezultatu i oceny skuteczności wykorzystania tych środków, które zostały użyte do realizacji zamierzonych celów.

Ewaluacja odpowiada na pytania:

1) Czy poszczególne zadania zostały wdrożone i czy zostały osiągnięte zaplanowane efekty? Jeżeli nie, to: Dlaczego tak się stało? Co możemy zrobić w przyszłości, aby uniknąć błędów?
2) Czy osiągnęliśmy zaplanowane rezultaty (efekty)? Czy beneficjenci są zadowoleni? Jeżeli nie, to: Dlaczego tak się stało? Co możemy zrobić, aby zapewnić lepszą realizację w przyszłości? Co możemy zrobić, aby zwiększyć skuteczność naszych działań? Jeżeli tak, to czy mogliśmy to zrobić bardziej efektywnie (niższy koszt przy takim samym efekcie)?
3) Czy realizacja Strategii przyczyniła się do osiągnięcia naszych celów strategicznych? Czy osiągnięte rezultaty i ich wpływ na cele strategiczne mają długoterminowy charakter? Jeżeli nie, to: Dlaczego tak się stało? Co możemy zrobić, aby osiągnąć bardziej długoterminowy charakter wyników i lepszą ocenę ich wpływu?

Ewaluacja po pierwsze sprawdza, czy podjęte decyzje były prawidłowe, a po drugie pomaga gromadzić informacje konieczne do podejmowania właściwych decyzji w przyszłości. Ewaluacja powinna być prowadzona dla:

a) gromadzenia danych i informacji na temat realizacji Strategii Rozwoju Gminy Stąporków,
b) porównania ostatecznych rezultatów Strategii z założonymi na wstępie celami,
c) określenia poziomu współpracy i zaangażowania realizujących Strategię,
d) sprawdzenia reakcji (wewnętrznych i zewnętrznych) na realizowaną Strategię.

Ocena powinna być prowadzona przez cały okres wdrażania Strategii. Konsekwencjami negatywnej oceny w trakcie realizacji Strategii może być:

a) zakończenie danego zadania wcześniej,
b) zmiana celów,
c) zmiana sposobów realizacji.

Z kolei ocena końcowa nie wpływa na strategię w trakcie jej realizacji, ale może skutkować nowymi projektami w nowej Strategii. Służy ona zbieraniu doświadczeń i wyciąganiu wniosków na przyszłość. Za ewaluację skutków wdrażania Strategii będzie odpowiadać Zespół Strategii, przekazując raport do Burmistrza Stąporkowa.

4. AKTUALIZACJA STRATEGII

Zapisane w Strategii zadania powinny być co jakiś czas przeglądane i ewentualnie korygowane bądź uzupełniane stosownie do zmieniających się uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych. W miarę potrzeb do dokumentu powinny być wprowadzane nowe projekty, wynikające z pojawiających się możliwości (na przykład pozyskanie dodatkowych środków), bądź zgłaszanych potrzeb.

Przesłankami aktualizacji dokumentu Strategii mogą być:

a) czas - obowiązująca Strategia została opracowana co najmniej kilka lat temu i od tej pory nie była aktualizowana,

b) nastąpiły istotne zmiany wewnątrz Gminy, a szczególnie w jej otoczeniu, które należy uwzględnić w dokumencie Strategii.

5. UPOWSZECHNIENIE STRATEGII

Celem przygotowania i wdrażania Strategii jest, zapisane w wizji i misji, zapewnienie mieszkańcom Gminy Stąporków jak najbardziej dogodnych warunków do życia, pracy i wypoczynku. Realizacja Strategii ma służyć lokalnej społeczności i wobec tego powinna ona zostać powiadomiona o jej kluczowych zapisach, bowiem uchwalony przez Radę Gminy dokument jest nie tylko „przewodnikiem" dla działań samorządu, ale pełni również funkcję informacyjną dla mieszkańców. Mieszkańcy, powinni dowiedzieć się z niej, jakie działania będą w perspektywie kolejnych kilku lat podejmowane przez Urząd Gminy i podległe jednostki.

Oprócz publikacji pełnej wersji raportu i Strategii w Biuletynie Informacji Publicznej, najważniejsze tezy Strategii zostaną zaprezentowane poprzez stronę internetową Gminy i media lokalne.

ŹRÓDŁA

- Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie, 2016 r.
- Barciński F., Geografia gospodarstwa województwa kieleckiego, Kielecki Wydział Wojewódzki w Kielcach, Kielce 1931.
- Bocheński A., Niezwykłe dzieje polskiego przemysłu, Wydawnictwo RSW Prasa-Książka-Ruch, Warszawa 1985.
- Garus R., Pasek W. (red.), Ziemia Konecka. Przewodnik turystyczny, Agencja „JP" s.c., Kielce 2000.
- Gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie w Gminie Stąporków na lata 2016-2020, Stąporków 2016.
- Gminny program wspierania rodziny w Gminie Stąporków na lata 2015-2017, Stąporków 2014.
- Informacja o poziomie i strukturze bezrobocia w województwie świętokrzyskim w 2015 roku. Wojewódzki Urząd Pracy w Kielcach, Kielce 2016.
- Krakowska E. (red.), Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Stąporków, Stąporków 2011.
- Kwapisz B., Gad A., Kurkowski S., Plan gospodarki odpadami dla Miasta i Gminy Stąporków, Przedsiębiorstwo Usług Geologicznych „Kielkart", Kielce 2008.
- Materiały informacyjne MGOPS w Stąporkowie, 2015 r.
- Materiały informacyjne Oddziału PTTK w Końskich, 2016 r.
- Materiały informacyjne UMiG w Stąporkowie, 2016 r.
- Materiały informacyjne Zarządu Dróg Powiatowych w Końskich, 2016 r.
- Nadleśnictwo „Stąporków. Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Radomiu, Radom 2012.
- Nadleśnictwo „Stąporków. Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Radomiu, Radom 2012.
- Paszkowski M., Skalne zabytki. Przewodnik po rezerwatach i pomnikach przyrody nieożywionej województwa świętokrzyskiego, Wydawnictwo „Glob-Tour", Kielce 2000.
- Plan Gospodarki Odpadami dla Powiatu Koneckiego na lata 1998-2015 wraz z Programem usuwania wyrobów zawierających azbest, Starostwo Powiatowe w Końskich, Końskie 2007.
- Program małej retencji dla województwa świętokrzyskiego, cz. I, Świętokrzyski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Kielcach, Kielce 2006.
- Program ochrony środowiska dla Miasta i Gminy Stąporków, Przedsiębiorstwo Geologiczne w Kielcach, Stąporków-Kielce 2004-2005.
- Program ochrony środowiska dla Powiatu Koneckiego na lata 2008-2015, Starostwo Powiatowe w Końskich, Końskie 2007.

- Projekt Programu Ochrony Środowiska dla Województwa Świętokrzyskiego na lata 2015-2020 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2023, Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego, Kielce 2015.
- Przyroda województwa świętokrzyskiego, Kielce 2000.
- Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w powiecie koneckim w II półroczu 2014, Powiatowy Urząd Pracy w Końskich, Końskie 2015.
- Rejestr zabytków nieruchomych woj. świętokrzyskiego (stan z dnia 31.12.2014 r.). Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Kielcach, Kielce 2015.
- Rosiński P., Zabytkowe organy w województwie kieleckim, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa-Kraków 1992.
- Solarz P., Historia Parafii w Odrowążu, Towarzystwo Przyjaciół Odrowąża, Odrowąż 1999.
- Stan środowiska w województwie świętokrzyskim. Raport 2015, Inspekcja Ochrony Środowiska, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Kielcach, Kielce 2015.
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Stąporków na lata 2016-2025, Stąporków 2015.
- Strategia rozwoju Powiatu Koneckiego do roku 2020. Starostwo Powiatowe w Końskich, Końskie 2015.
- Swajdo J., Pierściński P., Świętokrzyskie: przewodnik, Wydawnictwo „BoSz", Olszanica 2008.
- Turystyka i region świętokrzyski. 2014 rok. Urząd Statystyczny w Kielcach, Kielce 2015.
- Wczoraj i dziś stąporkowskich odlewni. Odlewnia Żeliwa „Stąporków" im. Rewolucji 1905 r., Stąporków 1978. Słownik geografii turystycznej Polski, T.II, Komitet Dla Spraw Turystyki, Warszawa 1959.
- Werens A., Czarniecka Góra, Historia uzdrowiska, Wydawnictwo „Ars Libris", Końskie 2005.
- Wieloletni plan gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Stąporków na lata 2012-2016.
- Województwo świętokrzyskie: podregiony, powiaty, gminy 2015. Urząd Statystyczny w Kielcach, Kielce 2015.
- Wykaz obiektów zabytkowych wyznaczonych przez wojewódzkiego konserwatora zabytków do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Kielcach, Kielce 2014.
- Zakłady Urządzeń Kotłowych „Stąporków" S.A. Sprawozdanie zarządu z działalności w 2014 r., Stąporków 2015.
- Założenia do Planu Zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Miasta i Gminy Stąporków. Opracowane na lata 2012-2017, Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Usługowo-Handlowe „BaSz", Urząd Miejski w Stąporkowie, Stąporków 2012.

SPIS TABEL

Tabela 1. Sztuczne zbiorniki wodne na terenie Gminy Stąporków, 2014 r. 10
Tabela 2. Złoża surowców mineralnych na terenie Gminy Stąporków, 2010 r. 12
Tabela 3. Obiekty z Gminy Stąporków w rejestrze zabytków nieruchomych województwa świętokrzyskiego, 2016 r. 19
Tabela 4. Obiekty o charakterze zabytków nieruchomych na terenie Gminy Stąporków, 2016 r. 21
Tabela 5. Komunalne ujęcia wód podziemnych na terenie Gminy Stąporków, 2008r. 25
Tabela 6. Sieć wodociągowa w Gminie Stąporków na tle innych jednostek Powiatu Koneckiego, 2014 r. 26
Tabela 7. Sieć kanalizacyjna w Gminie Stąporków na tle innych jednostek Powiatu Koneckiego, 2014 r. 27
Tabela 8. Drogi powiatowe miejskie przebiegające przez tereny Gminy Stąporków, 2015 r. 30
Tabela 9. Drogi powiatowe pozamiejskie przebiegające przez tereny Gminy Stąporków, 2015 r. 31
Tabela 10. Zasoby mieszkaniowe Gminy Stąporków na tle innych jednostek Powiatu Koneckiego, 2014 r. 32
Tabela 11. Wykaz budynków z zasobu mieszkaniowego gminy, w których znajdują się lokale socjalne, 2012 r. 33
Tabela 12. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w gminach powiatu koneckiego, 2012-2014. 35
Tabela 13. Publiczne przedszkola, punkty przedszkolne i oddziały zerowe funkcjonujące na terenie gminy, 2012-2015. 36
Tabela 14. Szkoły podstawowe według gmin powiatu koneckiego, 2012-2014. 36
Tabela 15. Szkoły gimnazjalne według gmin powiatu koneckiego, 2012-2014. 38
Tabela 16. Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne na terenie gminy w latach 2012-2015. 39
Tabela 17. Szkoły ponadgimnazjalne i policealne w powiecie koneckim, 2012-2014. 39
Tabela 18. Biblioteki według gmin powiatu koneckiego, 2012-2014. 41
Tabela 19. Zorganizowane imprezy i ich uczestnicy według gmin powiatu koneckiego, 2013-2015. 43
Tabela 20. Członkowie klubów sportowych i ćwiczących według gmin powiatu koneckiego, 2012-2014. 45
Tabela 21. Obiekty noclegowe według gmin powiatu koneckiego w okresie letnim [lipiec], 2013-2015. 49
Tabela 22. Świadczenia udzielone przez MGOPS w latach 2012-2014. 51
Tabela 23. Udzielone porady lekarskie według gmin powiatu koneckiego, 2012-2014. 53
Tabela 24. Apteki i punkty apteczne według gmin powiatu koneckiego, 2012-2014. 54
Tabela 25. Pożary według gmin powiatu koneckiego, 2009-2013. 57
Tabela 26.Ludność według gmin powiatu koneckiego, 2014 r. 61
Tabela 27. Ruch naturalny ludności według gmin powiatu koneckiego, 2012-2014. 63
Tabela 28. Podmioty gospodarki narodowej na terenie gminy, 2010-2014. 72
Tabela 29. Podmioty gospodarki narodowej na terenie gminy według obszarów działalności, 2010-2014. 74
Tabela 30. Gospodarstwa rolne według gmin powiatu koneckiego, 2010 r. 75
Tabela 31. Hodowla zwierząt według gmin powiatu koneckiego, 2010 r. 75
Tabela 32. Najwięksi pracodawcy na terenie Gminy Stąporków, 2014 r. 80
Tabela 33. Czynniki warunkujące jakość życia na terenie Gminy Stąporków, według ankietowanych. 83
Tabela 34. Główne problemy rozwojowe Gminy Stąporków, według badanych. 85
Tabela 35. Hierarchia ważności koniecznych do rozwiązania problemów, według badanych. 86
Tabela 36.Obszary tematyczne i zdefiniowane dla nich kategorie czynników i uwarunkowań. 88

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Wyposażenie mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne na terenie Gminy Stąporków (%), 2014 r. 33
Wykres 2. Wypożyczenia na 1 czytelnika w woluminach według gmin powiatu koneckiego, 2012-2014. 42
Wykres 3. Postępowania wszczęte przez KP w Stąporkowie według kategorii przestępstw, 2014 r. 56
Wykres 4. Wykryte zagrożenia miejscowe według gmin powiatu koneckiego, 2009-2013. 58
Wykres 5. Ludność Gminy Stąporków na tle innych gmin powiatu koneckiego [%], 2014 rok. 60
Wykres 6. Ludność Gminy Stąporków według kategorii wiekowych, 2012-2014. 64
Wykres 7. Ludność Gminy Stąporków według wieku (osoby), 2012-2014. 65
Wykres 8. Interwencje policyjne na terenie gminy a zjawisko przemocy domowej (dane lliczbowe), 2012-2014. 68
Wykres 9. Ofiary przemocy domowej, według danych KP w Stąporkowie (dane liczbowe), 2012-2104. 70
Wykres 10. Pracujący w Gminie Stąporków według sektora gospodarki (dane Liczbowe), 2012-2014. 71
Wykres 11. Jednoosobowe działalności gospodarcze na każde 1000 mieszkańców, 2012-2014 73
Wykres 12. Bezrobotni według gmin powiatu koneckiego (dane liczbowe), 2013-2015. 78
Wykres 13. Ranking zawodów deficytowych w powiecie koneckim (dane liczbowe), 2014 r. 81

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Mapa Miasta i Gminy Stąporków. 6
Rysunek 2. Miasto Stąporków i poszczególne sołectwa na tle gminy. 7
Rysunek 3. Położenie komunikacyjne Miasta i Gminy Stąporków na tle Powiatu Koneckiego. 29
Rysunek 4.Znakowane szlaki turystyczne piesze i rowerowe prowadzące przez powiat konecki. 46
Rysunek 5. Noclegi udzielone w województwie świętokrzyskim według powiatów, 2014 r. 47
Rysunek 6. Przyrost naturalny według gmin powiatu koneckiego, 2014 r. 62
Rysunek 7. Stopa bezrobocia w województwie świętokrzyskim według powiatów, 2015 r. 76
Rysunek 78. Odsetek bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym według gmin powiatu koneckiego, 2014 r. 77